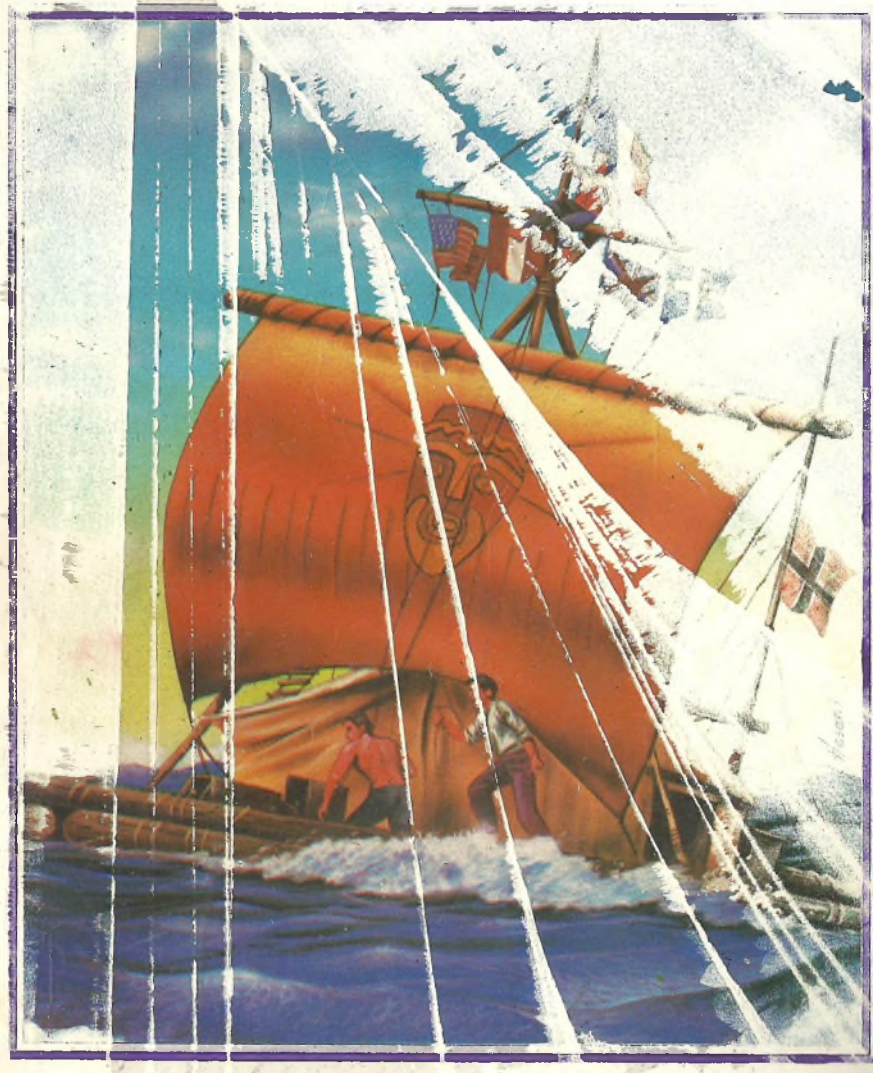
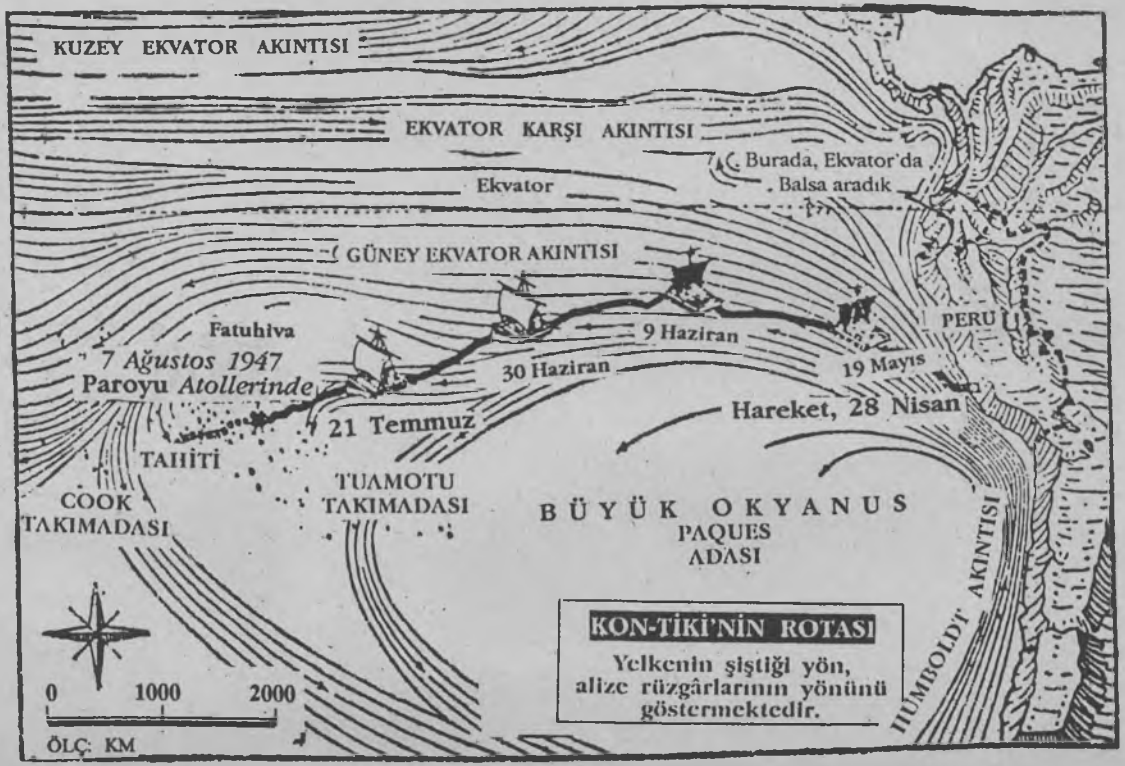
KON-TİK

ENGİN
YAYINCILIK

KUZEY EKVATOR AKINTISI
EKVATOR KARŞI AKINTISI
Ekvator
Burada, Ekvator'da
Balsa aradık
GÜNEY EKVATOR AKINTISI
Fatuhiva
7 Ağustos 1947
Paroyu Atollerinde
9 Haziran
30 Haziran
19 Mayıs
PERU
21 Temmuz
Hareket, 28 Nisan
TAHİTİ
COOK TAKIMADASI
TUAMOTU TAKIMADASI
BÜYÜK OKYANUS
PAQUES ADASI
HUMBOLDT AKINTISI
KON-TİKİ'NİN ROTASI
Yelkenin şiştiği yön, alize rüzgârlarının yönünü göstermektedir.
0
1000
2000
ÖLÇ: KM

KON -TİKİ

THOR HEYERDAHL

Türkçesi: Mete ERGİN

ENGİN
YAYINCILIK
Tiyatro caddesi Aydın Saray iş hanı No: 117- 118 Beyazıt
İSTANBUL Tel: 511 79 39- 511 79 38

ÇOCUK KLASİKLERİ DİZİSİ

Birinci Baskı: 1991
Dizgi: Engin Yayıncılık

Baskı: Gümüş Ofset/İstanbul

BÖLÜM 1

BİR KURAM

Geriye Bakış - Fatuhiva'daki İhtiyar -Rüzgâr ve Akıntı - Tiki'nin Peşinde -Polinezya'ya İlk Gelenler Kimlerdi? -Güney Denizi Bilmecesi - Söylenceler ve Gerçekler - Kon-Tiki ve Beyaz Irk Söylenceleri - Savaş Başlıyor.

Bazen kendinizi garip bir durumda bulursunuz. Bu duruma derece derece ve çok doğal bir biçimde girer, ama kendinizi böyle bir durumun içinde bulunca da birdenbire şaşırır ve nasıl olup da bunun başınıza geldiğini kendi kendinize sorarsınız.

Örneğin, eğer tahta bir sal üzerinde, bir papağan ve beş yol arkadaşıyla denize açılacak olursanız, bir sabah -belki her zamankinden daha dinlenmiş olarak- uyanıp bu konu üzerinde düşünmeye başlamanız kaçınılmaz bir sonuçtur.

İşte böyle bir sabah ben de oturup, çiyden sırılsıklam olmuş seyir defterine yazmaya başladım:

17 Mayıs. Norveç'in bağımsızlık günü. Deniz sert. Rüzgâr elverişli. Aşçılık sırası bugün bende; güvertede 7 tane uçan balık, kulübenin damında bir mürekkep balığı, Torstein'ın uyku tulumu içinde de adını bilmediğim bir balık buldum.

Buraya gelince kalemim durdu ve aynı düşünce kafamın içine sinsi sinsi tekrar sokulmaya başladı: gerçekten de

çok garip bir 17 mayıs günü bu; enine boyuna düşünüldüğü zaman, sahiden de öyle. Peki, nasıl başladı bütün bunlar?

Soluma baktığım zaman, durmadan geriye doğru kaçan ufkun önünde, hemen yakınımızda tıslayarak birbirini kovalayan ardı arkası gelmez dalgalarıyla deniz, engin maviliğini gözlerimin önüne seriyordu. Sağa dönünce, ortak evimiz olan deli işi küçük kulübenin içinde sırtüstü yatan bir sakallı adamın, bir yandan Geothe'yi okurken, bir yandan da çıplak ayak parmaklarıyla, kulübenin bambudan yapılmış alçak damını tırmalayarak özene bezene deldiğini görüyordum.

Seyir defterinin üstüne tünemek isteyen papağanı bir kenara iterek:

-Bengt, dedim. Söyler misin bana kuzum, hangi akla hizmet ederek girdik biz bu işe?

Goethe, altın rengi kızıl sakalın altına girdi.

-«Bene ilgilendirmez. Kendin daha iyi bilirsin. Senin düşüncendi bu, ama bana kalırsa, görkemli bir düşünce.

Bengt, ayak parmaklarını kamış kaplamalar üzerinde üç çubuk yukarıya çekti ve istifini bozmaksızın Goethe'yi okumaya devam etti. Kulübenin dışında arkadaşlardan üçü, kızgın güneş altında, bambu güvertede çalışıyorlardı. Yarı bellerine kadar çıplak, sakallı, güneşten yanmış olan ve sırtlarında yol yol kurumuş tuzlar bulunan bu arkadaşları bir gören olsa, bunların ömürlerinde, tahta sallarla Büyük Okyanus'u geçmekten başka bir iş yapmadıklarını sanırdı. Eric, bir elinde sekstant aleti, öbür elinde de bir tomar kâğıt olduğu halde, kulübenin ağzından emekleye emekleye çıktı:

-Doksan sekiz derece kırk altı dakika batı, sekiz derece iki dakika güney; son günkü ilerleyişimiz mükemmel, çocuklar!

Eric, elimden kalemimi aldı ve bambu duvara asılı haritaya bir daire çizdi. Peru kıyısı boyunca, Callao limanından başlayarak kavisli bir zincir gibi uzayan on dokuz ufak daire-

nin sonuna bir halka daha eklemişti. Herman, Knut ve Torstein da, bizi Güney denizi adalarına en aşağı kırk deniz mili kadar daha yaklaştıran yeni halkayı görmek için emekleye emekleye kulübeden çıkarak, hevesle yanımıza geldiler:

Herman, gururla:

-Görüyor musunuz, çocuklar? dedi. Böylece Peru kıyılarından 850 deniz mili uzaklaşmış oluyoruz.

Knut, ihtiyatlı bir tavırla:

-En yakın takımadalara varmak için de daha 3500 millik bir yolumuz kalıyor, diye ekledi.

Torstein:

-Daha kesin konuşmak gerekirse, dedi, şu anda deniz dibinden 5000 metre yukarıda ve aydan birkaç kulaç aşağıdayız.

Eh, nerede bulunduğumuzu kesinlikle öğrendiğimize göre ben de kendimi neden burada bulunduğumuzu düşünmeye verebilirdim artık. Papağanın hiçbir şeye aldırdığı yoktu; onun bütün derdi seyir defterini gagalamaktı. Deniz ise çepçevre gökle kuşatılmış, mavi üzerine mavi kat kat bir daireydi.

Belki de her şey geçen kış New York müzesinde başlamıştı, belki daha da eski bir tarihte, on yıl önce, Büyük Okyanus'un ortasındaki Markiz adalarında başlamış bulunuyordu. Kuzey rüzgârları bizi daha güneye, Tahiti ve Tuamotu takımadalarına doğru atmazsa, on yıl önceki aynı adaya çıkmamız olasılığı vardı. Pas kırmızısı, sivri doruklu dağları, bu dağlardan denize doğru inen yemyeşil ormanları ve kıyısında el sallayarak bekleyen zarif palmiyeleriyle bu adayı hayalimde yeniden canlandırıyordum. Adı Fatuhiva olan adayla, şimdi salımızın üstünde sürüklenmekte bulunduğu yer arasında bir tek kara parçası yotu ve ada binlerce deniz mili uzaktaydı bizden. Denize doğru uzanan daracık Ouia vadisi gözümün önüne geliyor; orada, ıssız kumsalda günlerce, her

akşam oturup aynı sonsuz denizi seyrettiğimizi çok iyi hatırlıyorum. O zaman yanımda karım vardı, şimdiki gibi sakallı korsanlar arasında değildim. Her cinsten canlı yaratıklar, ölü bir uygarlıktan arta kalmış çeşitli totemler ve daha başka şeyler topluyorduk karımla. Hele bir akşamı çok iyi hatırlıyorum. Uygar dünya akıl almayacak kadar uzak ve gerçekdışıydı. Bu adada, oradaki biricik beyaz insanlar olarak bir yıla yakın zamandır bulunuyorduk; uygarlık dünyasının nimetlerini, aynı uygarlık dünyasının kötülükleriyle birlikte aklımızdan çıkarıp atmıştık. Kıyıda, palmiyeler altında, kendi kurduğumuz bir kulübede yaşıyor ve tropikal ormanlarla Büyük Okyanus'un bize sağladığı besinleri yiyorduk.

Çetin, ama çetin olmakla birlikte öğretici bir okulda Büyük Okyanusun sürü sürü ve acayip konuları üzerine esaslı bir biçimde eğilebilmek olanağını elde etmiştik. Gerek bedenen, gerek ruhen çoğunlukla izlediğimiz yol öyle zannediyorum ki, buraya ilk gelen ilkel insanların izlediği yolun aynıydı; bilinmeyen bir ülkeden bu adalara gelen insanların izlediği yol. İşte bu insanların Polinezyalı çocukları, bizim ırkımızdan olanlar bir ellerinde İncil, öbür ellerinde de barut ve içki olduğu halde buralara ayak basana kadar, adalar imparatorluğuna hiçbir engelle karşılaşmadan hükmetmişlerdi.

Sözünü ettiğim o akşam, her zaman çoğunlukla yaptığımız gibi, mehtapta denizi önümüze alarak, tahta sıraya oturmuştuk. Bütün benliğimiz çevremizi saran büyülü dünyayla dolu, bütün ruhumuz uyanıktı; hiçbir izlenimi kaçırmıyorduk. Tuzlu tuzlu deniz kokusuna karışan, tropik ormanların kokusunu ciğerlerimize çekiyor, palmiyelerin tepelerinde rüzgârın etkisiyle oynaşan yaprakların hışırtısını dinliyorduk. Denizden karaya doğru düzenli aralıklarla, yuvarlana yuvarlana, köpüre köpüre gelen ve kıyıdaki topuklar üzerinde çatlayan dalgaların gümbürtüsü bütün öbür sesleri yutuyordu. Kıyıda, pırıl pırıl parlayan milyonlarca çakıl üzerinde bir gümbürtü, bir şakırtı ve bir hışırtıdır gidiyor, sonra de-

niz, yenilmez kıyıya tekar saldırmak üzere güç toplamak için geri çekilince ortalık yeniden sessizliğe gömülüyordu.

-Çok garip, diyordu karım.

-Adanın öbür yanında hiç böyle dalgalar yok.

-Hayır, diyordum ben.

-Adanın rüzgâr alan yanı yalnız burasıdır, burada deniz hep hareketlidir.

Doğudan, her zaman doğudan, hep doğudan yuvarlana yuvarlana geldiğini göstermekten bir an bile vaz geçmek istemediği belli olan denizi hayran hayran seyrederek oturmaktaydık. Denizin yüzeyini kırıştıran, denizi altüst ederek yuvarlaya yuvarlaya ufkun üzerinden batıya, buradaki adalara doğru süren rüzgâr, ölümsüz doğu rüzgârları, ticaret rüzgârları idi. Denizin sürekli ilerleyişi burada yarlar ve dökün-tüler üzerinde parçalanırken, doğu rüzgârı kıyının, ormanın ve dağların üstüne yükselivererek, hiçbir engelle karşılaşmaksızın adadan adaya, batıya, güneşin battığı yöne doğru ilerlemesine devam ediyordu.

Dalgalar ve aynı doğu ufku üzerinde beliren hafif bulutlanmalar, zamanın başlangıcından beri böyle gelmiş, böyle gitmekteydi. Bu adalara ilk ayak basan insanlar da bunun böyle olduğunu biliyorlardı. Kuşlarla böcekler de bunu bildikleri gibi, adaları kaplayan bitki örtülerine de tamamıyla aynı koşullar egemendi. Biz ise, doğuya doğru ufkun çok, ama çok ötelerindde, bulutların geldiği yerde Güney Amerika kıyılarının uzandığını biliyorduk. Bu kıyılar bizden 4300 deniz mili uzaktaydı ve ara yerde en ufak bir kara parçası bile yoktu.

Sürüklenen bulutları, ay ışığıyla yıkanan dalgalı denizi seyrediyor ve önümüzde çömelmiş, gözlerini sönmekte olan ufak ateşin kızıllığına dikmiş yarı çıplar bir ihtiyarı dinliyorduk.

İhtiyar, sakin bir sesle:

-Tiki, hem iyi bir insandı, hem de iyi bir reisti, diyordu.

-Bu adaya, şimdi yaşamakta olduğumuz bu yere atalarımı Tiki getirmişti. Ondan önce bizler, denizlerin ötesindeki kocaman bir ülkede yaşarmışız.

İhtiyar, ateş sönmesin diye, korları bir çomakla karıştırdı. Çömeldiği yerde derin düşüncelere dalmıştı. Şu anda ihtiyar, çok, çok eski zamanlarda yaşıyordu ve o çok, çok eski zamanlara bütün benliğiyle bağlıydı bu adam. O, atalarına tapıyordu; o, atalarının tanrılara kadar uzanan ölüler zincirine tapıyordu. Ve ileride atalarına kavuşacağını umuyordu. İhtiyar Tei Tetua, Fatuhiva'nın doğu kıyısında yaşamış olup da soyu tükenen kabilelerden bugün hayatta kalan biricik insandı. Kaç yaşında olduğunu kendi de bilmiyordu, ama ağaç kabuğunu andıran, köseleleşmiş koyu kahverengi, bumburuşuk derisine bakılırsa, yüzyıldan beri güneşte ve rüzgârda kurutulmakta olduğu sanılırdı bu adamın. Bu adada yaşayan ve Polinezya'lı tanrı reis, güneşin oğlu Tiki'ye ilişkin, babalarıyla dedelerinin anlatmış oldukları söylenceleri hâlâ hatırlayarak bunlara inanan birkaç kişiden biriydi bu ihtiyar da.

O gece sazdan kulübemizde yatağımıza girdiğimiz zaman, Tei Tetua'nın Tiki'ye ve adalıların denizaşırı eski yurtları üzerine anlattığı hikâyeler, uzaklarda kırılan dalgaların boğuk kükreyişleriyle birlikte zihnimi kurcalamaya devam ediyordu. Bu kükreyişler, tarih öncesi çağlardan yankılanan ve orada, gecenin karanlıkları içinde bir şeyler anlatmak istiyormuş izlenimini veren insan seslerini andırıyordu. Gözümü bir türlü uyku tutmuyordu. Sanki artık zaman diye bir şey mevcut değildi de, Tiki ile uzak diyarlardan denizler aşarak gelen adamları aşağıdaki kumsalda karaya ilk kez ayak basmaktaydılar. Birdenbire kafamda şimşek gibi bir düşünce çaktı ve karıma dedim ki:

-Ormandaki, Tiki zamanından kalma taştan insan heykellerinin, Güney Amerika'daki, eski uygarlıklardan kalma monolitlere son derece benzediğine dikkat ettin mi?

Kırılan dalgalardan beni onaylayan bir yanıt gelmişti sanki; bunu duyduğuma emindim. Sonra, ben uykuya dalarken sesler yavaş yavaş dindi.

İşte her şey belki de böyle başladı. Hiç değilse, Güney Amerika kıyılarında tahta bir sala altı admala yeşil bir papağanın binmesi sonucunu veren birtakım olaylar dizisi böyle başladı.

Norveç'e dönüp de Fatuhiva adasından getirdiğim birkaç kavanoz dolusu böcekle balığı Üniversite Zooloji Müzesine verdiğim zaman, annemle babamın nasıl korktuklarını, arkadaşlarımın ise nasıl hayrete düştüklerini çok iyi hatırlıyorum. Hayvanlar üzerindeki incelemelerimi bırakarak, ilkel insanları incelemeye başlamak istiyordum. Güney denizinin çözülmemiş sorunları beni büyülemişti. Bunların akla yakın bir çözümü bulunması gerekiyordu; ben de söylence kahramanı Tiki'nin kimliğini ortaya çıkarmayı kendime amaç edinmiştim.

Bunu kovalayan yıllar içinde, kırılan dalgalarla ormandaki örenler, Büyük Okyanus insanları üzerindeki incelemelerime eşlik eden ve bunların temelini meydana getiren uzak, gerçek dışı birer düşten ibaret kaldı. İlkel bir kavmin düşünce ve davranışlarını kitaplar okuyarak, müzeler gezerek yorumlamaya çalışmak nasıl yararsız ise, zamanımızda bir kâşif için de bir kitaplık rafına sığdırılmış ufuklara ulaşmak o derece boştur.

Bilimsel eserler, eski keşiflerden kalma günceler, Avrupa ve Amerika müzelerindeki sonsuz koleksiyonlar, dağınık parçalarını bir araya getirmeye çalıştığım bir bilmecenin çözülmesi için bana son derece zengin bir malzeme sağlıyordu. Irkımızın, Amerika'nın bulunuşundan sonra Büyük Okyanus adalarına ilk ayak basışından bu yana, çeşitli bilim dallarıyla uğraşan araştırmacılar, Güney denizinde ve Güney denizi çevrelerinde yaşayanlara ilişkin sonsuz bilgi toplamışlardır. Ancak, bu ücra adadaki insanların nereden geldikle-

ri, ya da bu insan tipinin neden sadece Büyük Okyanus'un doğu tarafındaki adalara dağılmış bulunduğu konusunda bir anlaşmaya varılamamıştır.

Avrupalılar neden sonra okyanusların bu en büyüğünü aşmaya ilk kez cesaret ettikleri zaman, bu okyanusun tam orta yerinde, birbirlerinden ve dünyadan geniş denizlerle ayrılmış bir sürü ufak, dağlık adayla, yassı mercan döküntülerinin bulunduğunu hayretle gördüler. Her adada da oraya daha önceden gelip yerleşmiş insanlar vardı. -Avrupalıları kumsallarda köpekler, domuzlar ve kümes hayvanlarıyla karşılayan, uzun boylu, yakışıklı insanlar. Nereden gelmişlerdi bu insanlar buraya? Başka hiçbir kavmin bilmediği bir dil konuşuyorlardı. Kendilerine bu adaların ilk kâşifleri adını vermekten çekinmeyen ırktaşlarımız ise, üzerinde insan yaşayan her adada sürülü tarlalar, kulübeleri ve tapınakları olan köyler buldular. Hatta bazı adalarda eskiden kalma piramitlere, kaldırım taşı döşeli yollara ve Avrupa'daki dört katlı yapılar yüksekliğinde, taştan yontulara bile rastladılar. Ne var ki, bütün bu gizemli şeylerin yanıtı verilemiyordu. Kimdi bu insanlar, nereden gelmişlerdi?

Bu bilmecelere verilen yanıtların, bu bilmeceleri çözmek için girişilmiş çalışmaların sayısına eşit olduğunu hiç çekinmeden söyleyebiliriz. Çeşitli alanlarda çalışan uzmanlar, birbirinden tamamıyla farklı çözüm yolları ileri sürmüşler, buna karşılık başka alanlarda çalışanların ileri sürdüğü mantıksal kanıtlar da, onların kanıtlarını çürütmüştür. Mala, Hindistan, Çin, Japonya, Arabistan, Mısır, Kafkasya, Atlantik ve hatta Almanya ile Norveç bile Polinezyalıların vatanı olarak ileri sürülmüştür. Bununla birlikte her seferinde ortaya çıkan kesin bir kanıt, sorunu yeni baştan deney potasına koydurmuştur.

Bilimin bittiği yerde hayal gücü başlar. Doğu takımadalarındaki gizemli monolitlerle, Güney Amerika kıyılarına en yakın adalar ve Güney Amerika arasında, tam yarı yolda,

bütün dünyadan yalıtılmış bir durumda bulunan ve kendi kabuğuna çekilmiş küçük adadaki başka kalıntıların kökeni sorunu, çeşitli düşüncelerin yürütülmesine yol açmıştır. Birçok kimseler, Doğu takımadalarındaki bulguların pek çok bakımdan, Güney Amerika'daki tarih öncesi uygarlıkların kalıntılarını andırdığı görüşünü savunmuşlardır. Acaba vaktiyle denizden buraya bir kara köprüsü vardı da, sonradan denize mi göçtü? Yoksa, aynı cinsten anıtlar bulunan Doğu takımadalarıyla öbür bütün Güney denizi adaları denize gömülmüş bir anakaradan arta kalan kara parçaları mıydı?

Bu, halk arasında tutulan bir kuramın, onlarca kabul edilebilen bir açıklama biçimidir, ama jeologlarla öbür araştırmacılar bu kurama pek iltifat etmezler. Ayrıca, zoologlar da Güney denizi adalarındaki böcekler ve salyangozlar üzerindeki incelemeleriyle, bütün insanlık tarihi içinde, bu adaların tıpkı bugün olduğu gibi, birbirlerinden ve çevrelerindeki anakaralardan tamamıyla ayrı bulunduğunu kolayca kanıtlamışlardır.

Bundan ötürü biz kesinlikle biliyoruz ki, Polinezya ırkının vaktiyle isteyerek veya istemeyerek, salla ya da yelkenli teknelerle bu ücra adalara başka yerlerden gelmiş olmaları gerekmektedir. Güney denizinde yaşayan insanlara yakından bakıldığı zaman da, onların buralara gelişinden beri pek çok yüzyıl geçmemiş olduğu anlaşılır. Zira Polinezyalılar, Avrupa'nın dört mislini içine alacak kadar geniş bir alana dağılmış olarak yaşamalarına rağmen, çeşitli adalarda, çeşitli diller geliştirmemişlerdir. Bu bölge, kuzeyde Hawaii adasından, güneyde Yeni Zelanda'dan, batıda Samoa'dan, doğuda da Paskalya adasından binlerce mil uzakta olmasına rağmen, bütün bu birbirinden uzak kabileler, bizim Polinezya dili adını verdiğimiz bir dilin başka başka lehçelerini konuşurlar. Bu adalarda yaşayanlar okuma yazma da bilmiyorlardı; gerçi Paskalya adasında yerlilerin sakladıkları, anlaşılmaz hiyeroglifler taşıyan tahtadan yapılmış birkaç tablet bu-

lunmuştur, ama bu hiyeroglifleri, yerlilerin kendileri de içinde olmak üzere hiç kimse okuyamamıştır. Bununla birlikte, bu yerlilerin okulları vardı ve bu okullarda, üzerinde en önemle durulan dal, şiir yoluyla tarih öğretimiydi, zira Polinezya'da tarih dinle eş anlam taşırdı. Polinezyalılar ataları-na, Tiki zamanına kadar uzanan ölmüş reislerine taparlardı; nitekim, Tiki'nin de güneşin oğlu olduğu söyleniyordu.

Hemen hemen bütün adalarda, en bilgililer, adalara ilk ayak bastıkları günlere kadar, bütün reislerin adlarını sayabilirlerdi. Belleklerine yardımcı olmak üzere de, Kızılderililerle Perululuların yaptıkları gibi, üzerlerine düğüm atılmış iplere başvururlardı. Modern araştırmacılar çeşitli adalardan bütün bu gibi yerel şecereleri toplamışlar ve bunların gerek ad, gerek kuşakların sayısı bakımından birbirlerine tam bir kesinlikle uyduğunu hayretle görmüşlerdi. Bir Polinezyalı kuşağının ortalama olarak yirmi beş yılı karşıladığı kabul edilerek yapılan hesaplarla, Güney denizi adalarında İ.S. 500 yılından önce insan bulunmadığı ortaya çıkarılmıştır. Yeni reisler zincirine sahip, yeni bir kültür dalgası, İ.S. 1100 yıllarına doğru adalara yeni bir göç akınının yer aldığını göstermektedir.

Bu kadar yeni zamanlarda, yeni göçmenler nereden gelmiş olabilirler? Bu kadar yakın bir çağda adalara gelenlerin tam anlamıyla Taş çağını yaşayan insanlar olduğu gerçeğini, bu kesin etkeni, görünüşe göre pek az araştırmacı dikkate almıştır. Bu denizler aşan göçmenler zekâlarına ve hayret edilecek kadar yüksek kültürlerine rağmen yanlarında Taş çağının özelliği olan taş baltalarla başka tipik araçlar getirmişler ve bunları yerleştikleri bütün adalara yaymışlardır. Şurasını unutmamalıyız ki, İ.S. 500 ila 1100 yılları arasında, balta girmemiş ormanlarda yaşayan ilkel kavimlerle bazı geri kalmış ırklar dışında, kendi kendini yenileyebilecek düzeye ulaşmış olup da hâlâ Taş çağını yaşayan kabileler sadece ve sadece Yeni Dünya'da vardı. Orada en yüksek düzeye

ulaşmış Kızılderili uygarlıkları bile demirin kullanılışından habersizdiler ve ta keşifler zamanına kadar Güney denizi adalarında kullanılanların tıpkısı tıpkısına aynı olan taş baltalar, taştan araçlar kullanmaktaydılar.

Bu sayısız Kızılderili uygarlıkları Polinezyalıların doğudaki en yakın akrabalarıydı. Batıya gidildikçe, sadece Avustralya ve Malenezya'da yaşayan, aynı zamanda zencilerin uzak akrabaları olan kara derili ilkel insanlar, onların daha ilerisinde ise Endonezya ile Asya kıyıları bulunur ki, buralarda Taş çağı, zaman içinde, herhangi bir yerdekinden çok daha uzun sürmüştür.

Böylece, kuşkularım da, dikkatim de gitgide Eski Dünya'dan uzaklaşıyordu; buralarda araştırma yapanlar çok olduğu halde, daha hiç kimse bir şey elde edememiş ve daha hiç kimse Amerika'daki Kızılderililerin bilinen ya da bilinmeyen uygarlıklarını dikkate almamıştı. İşte benim Eski Dünya'dan uzaklaşan dikkat ve kuşkularım bunlar üzerinde toplanıyordu. Bu adaların doğusuna düşen en yakın kıyılarda, yani bugün Peri Güney Amerika Cumhuriyetinin, dağların içine doğru uzayıp gittiği yerlerde de, insan eğer araştıracak olursa, pekâlâ bazı izlere rastlayabilirdi. Buralarda bir vakitler dünyanın en acayip uygarlıklarından biri kurulmuş, yaşamış, sonra da birdenbire, yer yarılıp içine girmişçesine ortadan yok oluvermişti. Bunlar Pitcairn'deki, Markizler'deki ve Paskalya adalarındakileri andıran, taştan dev gibi insan yontularıyla, Tahiti ve Samoa'da bulunanların aynı, basamak basamak çıkılan büyük piramitler bırakmışlardı geride. Dağlardan, taş baltalarla vagon büyüklüğünde kaya parçaları koparıp bunları millerce taşıdıktan sonra yan yana ve üst üste koymak suretiyle, Büyük Okyanus'taki bazı adalarda rastladıklarımız kadar mükemmel kapı kemerleri, büyük duvarlar, teraslar yapmışlardı.

Peru'ya ilk ayak basan İspanyollar bu dağlık ülkede İnka Kızılderililerinin büyük imparatorluğunu buldular. İnka-

lar, İspanyollara, şurada burada terk edilmiş bir halde duran bu dev anıtları, kendilerinden önce orada yaşamış olan bir beyaz tanrılar ırkının diktiğini anlatmışlardı. İnkalar, ortadan birdenbire kayboluveren bu mimarları akıllı, barışsever ve çok eskiden kuzeyden gelerek kendi ilkel atalarına mimarlık, tarım, aynı zamanda da gelenek ve göreneklerini öğreten öğretmenler olarak anlatmışlardı. Bunlar beyaz derili ve sakallı oluşlarıyla öteki Kızılderililerden ayrılıyorlardı; aynı zamanda İnkalar'dan da daha uzun boyluydular. Sonra bunlar geldikleri gibi birdenbire ortadan kaybolmuşlar ve ülkede egemenliği İnkalar ellerine geçirmişlerdi. Beyaz öğretmenler ise Güney Amerika kıyılarından bir daha dönmemecesine kaybolarak, Büyük Okyanus üzerinden batıya doğru kaçmışlardı.

Avrupalılar da Büyük Okyanus adalarına geldikleri zaman yerlilerden çoğunun beyaz derili ve sakallı olduğunu görerek hayretler içinde kalmışlardı. Adaların çoğunda, dikkati çekecek kadar soluk derileri, kızıldan sarıya kadar değişen saçları, mavi gözleri ve hemen hemen Sami ırkı andıran kanca burunlu yüzleriyle göze çarpan aileler vardı. Polinezyalılar bunlardan farklı olarak, tunç rengi derilere, kuzguni siyah saçlara ve yassı, küt burunlara sahiptiler. Kızıl saçlılar kendilerine Urukehu adını veriyor ve adanın ilk reisleri olan Tangaroa, Kane, Tiki gibi beyaz tanrılardan geliyorlardı. Adalıların kendilerinden geldiği beyaz adamlarla ilgili masallar Polinezya'nın hemen her yanında anlatılırdı. Roggewen 1772 yılında Paskalya Adasını keşfettiği zaman kıyıdakiler arasında «beyaz adamlar» bulunduğunu hayretle görmüştü. Paskalya Adası halkı ise, «güneşten kavrulan dağlık bir ülkeden» deniz yoluyla gelen beyaz atalarının adlarını ta Tiki ve Hotu Matua zamanına kadar sayabiliyorlardı.

Araştırmalarımı yaparken, Peru'da, gerek kültür, gerek söylenceler ve gerek dil bakımından beni Polinezya'lı kabile tanrısı Tiki'nin kökenini bulmak üzere daha büyük bir enerji ve istekle çalışmaya iten izler buldum.

Aradığım ve bulmayı umduğum yeri buldum da. Peru'-

daki kaybolmuş beyaz insanların ulu reisi olan güneş-kral Virakocha ile ilgili İnka söylencelerini okuyordum. Şöyle yazıyordu:

Virakocha bir İnka (Ketchua) adıdır ve oldukça yeni bir tarihe aittir. Güneş-tanrı Virakocha'nın, eskiden Peru'da daha çok kullanıldığı anlaşılan asıl adı, Güneş-Tiki veya Güneş-Tiki anlamına gelen Kon-Tiki ya da İlla-Tiki idi. Kon-Tiki, arkalarında, Titikaka gölü kıyılarındaki büyük örenleri bırakmış olan, İnkaların masalsı beyaz adamlarının büyük rahibi ve güneşkralı idi. Söylencelere göre Ton-Tiki Coquimbo vadisinden gelen Cari adındaki bir reisin saldırısına uğramış. Titikaka gölündeki bir adada yer alan savaşta sakallı beyaz adamlar kılıçtan geçirilmiş, ama Kon-Tiki ile en yakın adamları kaçmışlar, daha sonra Pasifik kıyısına gelip sonunda oradan da deniz yoluyla giderek ortadan kaybolmuşlar.

İnkaların, atalarının Peru'dan çıkarıp B. Okyanus kıyısına doğru kovaladığını ileri sürdükleri beyaz tanrı Güneş-Tiki'nin, Büyük Okyanus'un doğusundaki adalarda yaşayan herkesin, ırklarının kurucusu diye tanıdığı ve saydığı güneşin oğlu, beyaz tanrı-reis Tiki ile aynı kişi olduğundan hiç kuşkum kalmamıştı. Güneş-Tiki'nin Peru'daki yaşamı ile ilgili ayrıntılar ve Titikaka gölü çevresinde dönen adlar, B. Okyanus adaları yerlileri arasında geçerli olan söylencelerde aynen tekrarlanıyordu üstelik de.

Bununla birlikte bütün Polinezya'da, Kon-Tiki'nin barışsever ırkının adalarda uzun bir süre tutunamadığına ilişkin izler buldum. İkişer ikişer birbirine bağlanmış, Viking tekneleri kadar büyük, uzun deniz yolculuklarına dayanıklı kanoların kuzey-batı Kızılderililerini deniz yoluyla ta Hawaii adalarına ve daha güneydeki bütün öteki adalara kadar getirdiğini gösteren işaretler vardı ortada. Bunlar, Kon-Tiki'nin ırkıyla karışmışlar ve adalar krallığına yeni bir uygarlık getirmişlerdi. Polinezya'ya gelenler, madencilik, çömlek-

çilik bilmeyen, tekerlekten, dokuma tezgahından, tohum ekilerek yapılan tarımdan habersiz, İ.S. 1100 yıllarının Cilalı taş çağını yaşayan insanlardı.

İyte ben böylece, British Columbia'da(*)kuzeybatı Kızılderilileri arasında kazılar yaparak, eski Polinezya tarzı taş yazıtlar ararken, Almanlar Norveç'e saldırıverdiler.

Sağa dön, sola dön, geriye dön. Askeri barakaları temizlemek, postal boyamak, telsiz okulu, paraşüt talimi derken bir Murmansk konvoyunda, bütün kış süresinde, güneş-tanrının yokluğunda, teknik savaş tanrısının egemen olduğu Finmark'ın yolunu tuttum.

Barış oldu. Ve bir gün kuramım tamamlandı. Artık Amerika'ya gitmeli ve kuramımı sunmalıydım.

(*) British Columbia: Kanada'nın Büyük Okyanus kıyısındaki bir eyaletidir. Çevirenin notu

BÖLÜM 2

BİR SEFER HEYETİ DOĞUYOR

Uzmanlar Arasında - Dönüm Noktası -Denizciler Yurdunda - Son Çare -Kâşifler Kulübü - Yeni Gereçler - Bir Arkadaş Buluyoruz - Üçlü Anlaşma - Bir Ressamla İki Sabotajcı - Washington Yolunda - Savunma Bakanlığında Bir Konferans - Dilekler Listesiyle Levazım Dairesi Başkanına Gidiş - Para Sorunları - Birleşmiş Milletler Diplomatları ile -Uçakla Ekvador'a Hareket.

İşte böyle, bir gün, bir Güney denizi adasında ateşin başında oturup, kavmine ait söylenceler ve masallar anlatan yaşlı bir yerliyi dinlerken başladı her şey. Bundan yıllarca sonra, yine yaşlı bir adamla baş başa oturmuştum, ama bu sefer New York'taki büyük müzenin üst katlarından birindeki karanlık bir büroda.

Çevremizde, bilinen, geçmişten kalma çömlek parçaları, insanı antik çağın sisleri arasına götüren izler, çok güzel düzenlenmiş cam mahfazalar içinde duruyordu. Duvarlarda da dizi dizi kitaplar vardı. Bunların bazılarını bir kişi yazmış, on kişi ya okumuş ya da okumamıştı. Bu kitapların hepsini okumuş, bir kısmını da yazmış olan beyaz saçlı, şen yüzlü ihtiyar, çalışma masasının başında oturuyordu. Ama şu sırada onun nasırına bastığım belliydi, zira rahatsız olmuş gibi bir tavırla koltuğunun kollarını kavradı ve sanki bütün dikkatini toplaması gereken bir işle uğraştığı sırada dikkatini dağıtmışım gibi baktı bana.

-Hayır! dedi. Asla!

Eğer biri çıkıp da gelecek yıl Noel'in yaz ortasına rastlayacağını ileri sürseydi, Noel Baba da tıpkı şimdi onun baktığı gibi bakardı doğrusu.

-Yanılıyorsunuz, tamamıyla yanılıyorsunuz, diye tekrarladı, aynı zamanda da düşünceyi kafasından kovmak için başını öfkeli öfkeli iki yana salladı.

Ben başımla masanın üstünde duran el yazılarımı işaret ederek, umutla:

-Ama, dedim, daha ileri sürdüğüm savları okumadınız bile.

-Savlarmış! dedi. Etnografik bir olayı detektif olayları gibi ele alamazsınız!

-Niçin alamayayım? dedim. Çıkardığım bütün sonuçlar kendi gözlemlerime ve bilimin kabul ettiği gerçeklere dayanıyor.

-Bilimin işi arı ve basit araştırmada bulunmaktır, dedi sakin bir sesle; şunu veya bunu hatırlamaya çalışmak değil.

Açıp bakmadığı el yazılarımı dikkatle kenara itti ve masanın üzerinden bana doğru eğildi.

-Güney Amerika'nın, antik çağa ait en ilgi çekici uygarlıklarından birinin vatanı olduğu bir gerçektir; bunların kimler olduğunu, yahut, İnkalar iktidarı ele aldıktan sonra kaybolup nereye gittiklerini bilmediğimiz de bir gerçek. Yalnız iyice bildiğimiz bir şey var, o da, Güney Amerika'daki kavimlerden hiç birinin B. Okyanus adalarına ulaşmadığıdır.

Bana araştıran gözlerle baktı ve devam etti:

-Nedenini biliyor musunuz? Yanıtı çok basit. Oraya ulaşmaları olanaksızdı. Tekneleri yoktu onların!

Biraz duraksayarak:

-Ama salları vardı, diye karşı çıktım; Balsa ağacından yapılma salları bilirsiniz.

İhtiyar sakin sakin gülümseyerek konuştu:

-Eh, Peru'dan B. Okyanus adalarına kadar sal üstünde bir yolculuğu deneyin isterseniz.

Söyleyecek söz bulamadım. Vakit geç olmuştu. İkimiz de ayağa kalktık. İhtiyar bilgin, beni geçirirken sevecenlikle omuzumu okşadı ve bir yardıma ihtiyacım olursa kendisini görmemi söyledi. Yalnız ileride, ya Polinezya ya da Amerika üzerinde uzmanlık çalışması yapmalı, antropolojik çalışmalar yönünden iki alanı birbirine karıştırmamalıymışım. Masanın üzerinden geriye doğru uzandı.

-Bunu unuttunuz, diyerek el yazılarımı verdi bana. El yazılarımın taşıdığı ada baktım: Polinezya ve Amerika; Tarih Öncesi İlişkiler Üzerine Bir İnceleme(*). El yazılarımı koltuğumun altına sıkıştırdığım gibi merdivenlerden paldır küldür inerek sokaktaki kalabalığa karıştım.

O akşam Greenwich köyünün kenarda kalmış evlerinden birinin kapısını çaldım. İşlerim kötü gitmeye başladığı zamanlar, kendime ait ufak tefek sorunlar üzerinde akıl danışmak için buraya gelirdim.

Uzun burunlu, ufak tefek, sıska bir adam kapıyı önce azıcık araladı sonra ardına kadar açarak, yüzünde geniş bir gülümsemeyle beni içeri çekti. Beni doğruca mutfağa götürdü ve sofrayı kurma işini hemen bana vardi; kendisi ise gaz ocağında ısıtmakta olduğu, neyin nesi olduğu belirsiz, ekşi kokulu bir yemeğe bir o kadar daha kattı.

-Ne iyi ettin de geldin, dedi. Nasıl gidiyor işler?

-Berbat, dedim. Kimse el yazılarıma göz atmak bile istemiyor.

Tabakları doldurdu, yemeklerimize saldırdık.

-Sorun şu, dedi; kendileriyle görüştüğün herkes, senin gelip geçici bir düşünceye kapıldığını sanıyor. Bilirsin, acayip acayip düşünceleri olan sürüyle insan çıkar Amerika'da.

(*) Bu el yazılarım daha da genişletilmiş olarak, American İndians in the Pacific (B. Okyanus'ta Amerikan Kızılderilileri) adı altında, Allen ve Unwin Yayınevi tarafından 1952'de yayımlanmıştır.

-Ama bir nokta daha var, dedim.

-Evet, dedi. Senin sorunu ele alış tarzın bunun nedeni. Onlar uzmandır, hepsi de belirli bir alanda uzmanlaşmış kişilerdir, onun için botanikten arkeolojiye kadar tek tek bütün uzmanlık dallarına burnunu sokan bir çalışma yöntemine inanmazlar onlar. Dikkatlerini ayrıntılar üzerinde iyice toplayıp, derinliğe inebilmek için, kendi çalışma alanlarını sınırlandırmışlardır. Modern araştırmacılık, herkesin kendi uzmanlık alanında kendi açtığı deliği derinleştirmesini öngörür. Herkesin, bütün deliklerden çıkanları sınıflandırarak bir araya getirmesi olağan bir şey değildir.

Yerinden kalktı, uzanıp, el yazılarını taşıyan kalın bir dosya aldı.

-Bak buna, dedi. Çin köylülerinin el işlerindeki kuş motifleri üzerine yazdığım son eser. Yedi yılda yazdım bunu. Ne var ki, bitirir bitirmez de basmayı kabul ettiler. Yaşadığımız çağda, ayrıntılara inen eserler ilgi görüyor.

Carl haklıydı. Ne var ki, B. Okyanus'un çözülmemiş sorunlarını, bu sorunlar üzerine dört bir yandan ışık tutmadan çözmeye kalkışmak, bence, bir bilmeceyi kendi keyfine göre yeniden kurup da öyle çözmek gibi bir şeydi.

Sofrayı topladık, Carl bulaşıkları yıkadıktan sonra, kurulamasına yardım ettim.

-Chicago Üniversitesinden yeni bir haber yok mu?

-Yok.

-Peki, müzedeki yaşlı dostun ne dedi bugün?

Lafı ağzımda geveleye geveleye:

-O da ilgilenmedi, dedim. Kızılderililerin üstü açık sallarından başka tekneleri olmadığına göre, onların B. Okyanus adalarını keşfetmiş olabilmeleri olasılığını düşünmenin bile boş olduğunu söyledi.

Ufak tefek adam, birdenbire elindeki tabağı hırslı hırslı kurulamaya başladı.

-Evet, dedi sonunda. Doğrusunu istersen, bu nokta uygulama yönünden senin kuramını çürüten bir nokta olarak görünüyor bana da.

O güne kadar bana bağlı bir müttefik olarak düşündüğüm ufak tefek etnologa, üzüntüyle baktım.

Acele acele,

-Yalnız beni yanlış anlama sakın, dedi. Bir bakıma seni haklı buluyorum, ama bir bakıma da o kadar akıl almaz bir şey ki bu. Kuş motifleri üzerindeki çalışmalarım senin kuramını destekliyor.

-Carl, dedim. «Kızılderililerin B. Okyanus'u sallar üzerinde geçtiklerine o kadar eminim ki, bunun mümkün olduğunu kanıtlamak için aynı biçimde bir sal yaparak B. Okyanus'u geçmek kararındayım.

-Delirmişsin sen!

Ne diyeceğini bilemiyor ve yüzümde, şaka yaptığımı anlatan bir gülümseme görmeyi bekler gibi, garip bir anlatımla, gözlerini dikmiş bana bakıyordu.

Böyle bir gülümseme göremedi yüzümde. Tarih öncesi bir saldan başka hiçbir aracın yardımı olmaksızın aşmak niyetinde bulunduğum, Peru ile Polinezya arasındaki uzaklığın sonsuz gibi görünmesi yüzünden kimsenin uygulama alanında kuramımı kabule yanaşmayacağını anlamıştım.

Carl bana ikircikli bakıyordu.

-Haydi, şimdi seninle gidelim de, bir iki kadeh atalım, dedi.

Gittik ve dörder kadeh attık.

O hafta kiramı ödemem gerekiyordu. Aynı zamanda da Norveç Bankasından gönderdikleri bir mektupla, bundan sonra bana dolar veremeyeceklerini bildiriyorlardı. Döviz sınırlaması konmuştu. Sandığımı aldım, metroya binerek Brooklyn'e gittim. Orada beni Norveçli Denizciler Yurdu'na kabul ettiler; yurtta verilen yiyecekler iyi ve insanı ayakta tuta

cak miktarda olduğu gibi, fiyatlar da keseme uygundu. İkinci kattaki küçük bir odada yatıp kalkıyor, yemeklerimi ise alt kattaki büyük yemek salonunda bütün denizcilerle birlikte yiyordum.

Bu yurda girip çıkanlar hep denizciydi. Tipleri, cüsseleri, ayıklık dereceleri hep birbirinden farklıydı, ama hepsinde de ortaklaşa bir yan vardı -denizden laf açıldı mı, ağızlarından çıkan sözler bir anlam taşırdı. Dalgaların ve denizin sertleşmesinin, denizin derinliği ya da karadan uzaklığı ile artmadığını orada öğrendim. Tam tersine, fırtınalar kıyıya yakın yerlerde, açık denizdekinden daha tehlikeli olurmuş. Kıyılardaki sığlıklarda, kıyı akıntılarında, açık denizlerde meydana gelen dalgalardan çok daha büyükleri görülürmüş. Limanlık olmayan bir kıyıda barınabilen bir tekne, açık denize rahat rahat dayanabilirmiş. Ayrıca çok dalgalı havalarda büyük gemilerin, baş ve kıç taraflarının suya gömülmeye elverişli oluşları yüzünden tonlarca su altında kaldıklarını, güçlü dalgaların kocaman kocaman çelikleri bir tüy gibi büküverdiğini, halbuki küçük teknelerin, aynı dalgalı denizde dalgalar arasında hareket edebilecek yer buldukları için rahatça yol alıp, dalgalar üzerinde martı gibi sektiklerini de öğrendim. Gemileri battıktan sonra, gemiyi batıran dalgalar arasından filikayla esenliğe ulaşan denizciler tanıdım.

Ne var ki, bunların hiç biri de saldan pek anlamıyordu. Sal gemi gibi değildi ki; ne omurgası vardı, ne küpeşteleri. Bir vapur ya da herhangi bir tekne tarafından kurtarılıncaya kadar, insanın üzerine çıkarak tehlikeyi savuşturabileceği, su üstünde yüzen bir şeydi sal. Bununla birlikte, içlerinden bir tanesi, salların açık denizdeki üstünlüğüne saygı duyuyordu; gemisi bir Alman torpiliyle Atlantik'in ortasında batırılınca, üç hafta sal üstünde kalmıştı bu adam.

-Ama salı istediğiniz yönde götüremezsiniz, diye ekledi aynı denizci; rüzgârın keyfine göre, ileri doğru gider, kıçın kıçın gider, döne döne gider, hiç belli olmaz.

Kitaplıkta, Güney Amerika'nın B. Okyanus kıyılarına ilk ayak basan Avrupalılardan kalma kayıtları karıştırdım. Bu kayıtlar arasında, Kızılderililerin Balsa(*) ağacından yapılma sallarına ait eskizler ve bilgiler buldum. Bu sallarda kare biçiminde bir yelken, salma ve kıç tarafa yerleştirilmiş, dümen yerine kullanılan bir kürek bulunuyordu. Demek ki, bu sallara manevra yaptırılabiliyordu.

Denizciler Yurdu'nda haftalar gelip geçti. Kuramımın kopyalarını yolladığım Chicago'dan da, öteki şehirlerden de hiçbir yanıt gelmedi.

Derken, bir cumartesi günü kendimi toplayıp, Water Street'te gemi donanımı satan bir dükkâna gittim. Büyük Okyanus'un, kılavuz kaptanlar için hazırlanmış bir haritasını satın alınca, bana terbiyeli bir tavırla «kaptan» diye hitap ettiler. Haritam koltuğumun altında dürülü, banliyö trenine binip her hafta sonunu yanlarında geçirdiğim, Ossining'de oturan Norveç'li genç karı koca dostlarıma gittim; köyde güzel bir evde oturuyorlardı. Genç koca eskiden kaptanlık yapıyordu, şimdi ise Fren Olsen Denizyolları Şirketinin New York acentesi idare müdürüydü.

Yüzme havuzuna dalıp serinledikten sonra, bütün hafta sonu tatili süresince şehir yaşamını unuttuk artık, Ambjörg kokteylleri de tepsi içinde getirilince, çimenlerin üzerine kızgın güneş altında oturduk. Ben daha fazla dayanamayarak haritayı çimenlerin üzerine yaydım ve Wilhelm'e, bir salın Peru'dan Güney denizi adalarına kadar insanları sağ salim götürüp götüremeyeceği konusundaki düşüncesini sordum.

Haritadan çok benim yüzüme, azıcık da şaşkın bir tavırla bakıyordu; ama yine de hemen yanıt verdi, hem de olumlu bir yanıt. Sanki gömleğimin içinde bir balon varmış gibi hafiflemiş hissettim kendimi, zira denizcilikle ilgili her şeyi,

(*) Balsa ağacı: Bolivya yerlilerinin Titikaka gölünde kullandıkları kanoların yapıldığı, büyük gövdeli bir cins ağaç. Çevirenin notu

gerek mesleği, gerek eğlencesi olarak çok iyi bildiğine emindim Wilhelm'in. Planlarımın ne olduğunu derhal kavradı. Beni hayretler içinde bırakarak, bunun çılgınlıktan başka bir şey olmayacağını söyledi.

-Ama biraz önce bunun mümkün olduğunu söylemiştin, diye sözünü kestim.

-Haklısın, diyerek kabul etti; ne var ki, işlerin ters gitmesi olasılığı da çok büyük. Ömründe hiç balsa ağacından bir sala binmediğin halde, şimdi birdenbire kendini Büyük Okyanus'ta bir sal üzerinde hayal ediyorsun. Belki başarırsın, belki de başaramazsın. Peru Kızılderilileri bu konuda kuşaktan kuşağa sürüp gelen deneyimlere sahiptiler. B. Okyanus'u aşmak için yüzyıllar boyunca giriştikleri seferler sırasında belki de, B. Okyanus'u aşan her sala karşılık on sal, ya da yüz sal denizin dibini boylamıştır. Kendin de söylediğin gibi, İnkalar yüzlerce saldan meydana gelmiş filolarla denize açılıyorlardı. Böylece bir sal devrildiği, ya da başka bir kaza olduğu vakit, en yakın salda bulunanlar tarafından kurtarılabiliyordu denize düşenler. Halbuki okyanusun ortasında seni kim kurtaracak? Hatta, tehlike anında kullanmak üzere yanına telsiz bile alsan, unutma ki, karadan binlerce mil uzaktaki ufak bir salı bulmak hiç de kolay değildir. Bir fırtına çıksa, dalgalar sizi saldan aşağı sürükler ve daha kimse sizin yardımınıza koşamadan bin kez boğulursunuz. Bence, birisi çıkıp da senin el yazılarını okuyuncaya kadar uslu uslu oturup burada beklesen daha iyi edersin. Tekrar yaz da dürtükle onları; eğer onları harekete geçiremezsen, boşuna.

-Artık daha fazla bekleyemem; yakında meteliğim kalmayacak cebimde.

-Öyleyse gel bizim yanımızda otur. Hem zaten, beş parasız Güney Amerika'dan sefere çıkmayı nasıl düşünebiliyorsun?

-İnsanların ilgisini bir sefere çekmek, okunmamış bir el yazısına çekmekten daha kolaydır.

-Peki, ama ne geçecek eline bununla?

-Kuramıma karşı ileri sürülen en güçlü kanıtlardan birini ortadan kaldıracağım gibi, bilim adamları da bu işle bir parçacık ilgileneceklerdir.

-Ama ya işler ters giderse?

-O zaman hiçbir şey kanıtlayamamış olacağım.

-O zaman herkesin gözünde kendi kuramını kendin çürütmüş olacaksın, öyle değil mi?

-Olabilir, ama sen de söyledin ya, bizden önce, her on saldan bir tanesinin Büyük Okyanus'u geçmiş olması mümkün.

Çocuklar kroket oynamak için dışarı çıkınca, bu konuyu artık tartışmadık o gün.

Ertesi hafta sonunda yine haritamı koltuğumun altına alıp, Ossing'e gittim. Oradan ayrıldığımda, haritanın üstünde, Peru'dan, B. Okyanus'taki Tuamotu adalarına kadar uzanan bir çizgi çizilmişti kurşun kalemle. Kaptan arkadaşım düşüncemden vaz geçeceğimden umudunu kestiği için, birlikte saatlerce oturarak, salın yapabileceği hızı hesaplamaya çalışmıştık.

-Doksan yedi gün, dedi Wilhelm. Yalnız unutma ki, bu hesap kuramsal olarak en elverişli koşullara, rüzgârın hep uygun estiğine ve salın senin tahmin ettiğin gibi gidebildiğine göre çıkarıldı. Yolculuğu en aşağı dört ay sürecek diye düşünmeli ve çok daha uzununa da hazırlıklı olmalışın.

Ben, bütün iyimserliğimle,

-Pekâlâ, dedim, dört ay üzerinden hesaplar, doksan yedi günde bitiririz.

O akşam Denizciler Yurdu'na dönüp de yatağımın kenarına oturarak haritayı yayınca, ufacık odam bana her zamankinden daha sıcak, daha sevimli göründü. Karyola ile dolabın izin verdiği kadar, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordum odada. Evet, evet, sal muhakkak ki, bu odadan daha büyük olacaktı. Pencereden sarkarak, şehrin, ancak yüksek avlu duvarları arasından ve tam tepemde görülebilen yıldızlı gö-

güne baktım. Salda yer dar bile olsa, hiç değilse bütün gökyüzünü, bütün yıldızları görebilecektik ya rahat rahat.

Central Park yakınlarındaki Batı 72. Sokak'ta, New York'un en seçkin kulüplerinden biri vardır. Kapıdaki, üzerinde «Kâşifler Kulübü» yazılı pırıl pırıl pirinç levha, içeride her zaman kolay kolay rastlanmayacak bir şeyler bulunduğunu yoldan gelip geçenlere anlatmaya yeter. Ama bir kez içeri girilince, insan, New York'un dizi dizi arabalarından, gök tırmalayanlarından binlerce mil uzaktaki tuhaf bir dünyaya tepeden paraşütle inmiş gibi olur. New York'a açılan kapı insanın arkasından bir kez kapandı mı, kendinizi, avcılık, dağcılık, kutup yaşamı ile ilgili bir havanın içinde bulur, dünya turu yapmakta olan lüks bir yatın salonunda oturduğunuzu sanırsınız. Kulüp üyeleri, doldurulmuş su aygırı ve geyik kafaları, büyük hayvan avlamaya mahsus av tüfekleri, fil dişleri, savaş davulları, mızraklar, Kızılderili kilimleri, tanrı biblolları, gemi modelleri, bayraklar, fotoğraflar ve haritalar arasında oturup akşam yemeği yerler ya da uzak ülkelerle ilgili konferanslar dinlerler.

Markiz adalarına yaptığım yolculuktan sonra kulübe eylemli üye seçilmiş ve şehirde bulunduğum sürece toplantıları hemen hemen hiç kaçırmamıştım. Böylece, yağmurlu bir kasım akşamı yine kulübe gelip de orada olağanüstü bir durumla karşılaşınca adamakıllı şaşırdım. Yerde, tam ortada, bütün takım taklavatıyla şişirme bir lastik sal duruyor, duvarları ve masaları paraşütler, lastik elbiseler, can yelekleri, su süzme aygıtları ve kutuplarda kullanılan gereçler kaplıyordu. Hava Kuvvetleri Donatım Kumandanlığından, kulübe yeni üye olmuş Albay Haskin, ileride, gerek kuzeye, gerek güneye yapılacak bilimsel seferlerde yararlı olacağına inandığı bazı yeni askeri buluşları gösterecek ve bunlarla ilgili bir konferans verecekti.

Konferans bittikten sonra neşeli, canlı bir tartışma başladı. Danimarkalı tanınmış kutup kâşifi, uzun boylu, iri yarı Peter Freuchen yerinden doğrulup, kızıl sakalını kuşkuyla

iki yana sallamaya başladı. Onun böyle yeni moda icatlara güveni yoktu. Grönland'a yaptığı bir sefer sırasında, Eskimo kayakı (*) ve İglo'su (**) yerine lastik bir botla, portatif çadır kullanmış ve bu yüzden az daha yaşamını kaybediyormuş. Önce, bir kar fırtınasında, çadırın fermuarı buz tuttuğu için çadırın içine bile giremediğinden donmasına ramak kalmış. Ondan sonra da lastik botla balık avına çıkmış ve olta lastik bota takılıp delince, bot bir paçavra gibi suya batıvermiş altında. Bir Eskimo arkadaşıyla birlikte, o sırada yardımlarına gelen bir kayak sayesinde kıyıya çıkabilmişler. Peter Freuchen, hiçbir akıllı modern mucidin, labaratuvarında oturarak, Eskimoların binlerce yıllık deneyimleriyle kendi bölgelerinde kullanmayı öğrendiklerinden daha iyi bir şey icat edemeyeceğine inanıyordu.

Tartışma, Albay Haskin'in ilgi çekici bir önerisiyle son buldu. Kulübün eylemli üyeleri, yapacakları seferlerde, Albay'ın gösterdiği yeni buluşlar arasında hoşlarına giden herhangi birini alabileceklerdi; yalnız, döndükleri zaman o buluş hakkında ne düşündüklerini Albay'ın laboratuvarına bildirmeleri şart koşuluyordu.

Tam benim aradığım şeydi. O akşam kulüpten en son ayrılan ben oldum. Böyle aniden elimin altına geliveren ve almak için istememin yettiği bu gıcır gıcır donanımın her birini en ince ayrıntılarına kadar gözden geçirmek zorunda kalmıştım. Tam istediğim gibiydi; umduğumuzun tersine, salım parçalanma belirtileri gösterir de yakınlarımızda başka bir tekne bulunmazsa, canlarımızı kurtarmaya çalışacağımız gereçlerdi bunlar.

Ertesi sabah, Denizciler Yurdu'nda kahvaltı sofrasında kafam hâlâ bu yeni donanımla uğraşırken, iyi giyinmiş, atletik yapılı bir delikanlı, kahvaltı tepsisini alarak gelip benim oturduğum masaya oturdu. Konuşmaya başladık. Öğrendim ki, o da benim gibi denizci değilmiş; Amerika'ya makine

(*) Fok derisinden yapılan Eskimo kayığı.

(**) Eskimoların kardan yaptıkları yarım küre biçimi ev.

parçaları satın almaya ve soğutma aygıtları üzerinde teknik bilgisini artırmaya gelmiş, üniversite mezunu, Trondheim'li bir mühendismiş. Yakında bir yerde oturuyor ve burada güzel Norveç yemekleri pişirildiği için, yemeklerini hep Denizciler Yurdu'nda yiyormuş. Bana ne iş yaptığımı sorunca, ona planlarımı kısaca anlattım. Bu hafta sonuna kadar el yazılarıma bir yanıt alamazsam, salla yapacağım sefer hazırlıklarına başlamak üzere harekete geçeceğimi söyledim. Sofra arkadaşım fazla konuşmuyor, ama büyük bir ilgiyle dinliyordu.

Dört gün sonra onunla yine aynı yemek salonunda tekrar karşılaştık.

-Yolculuğa çıkıp çıkmamak konusunda kararınızı verdiniz mi? diye sordu.

-Evet, dedim. Çıkıyorum.

-Ne zaman?

-Mümkün olduğu kadar yakında. Eğer daha fazla oyalanacak olursam, Antarktika'dan gelecek sert rüzgârlara yakalanırım, ayrıca adalar dolaylarında da tayfun mevsimine girilir. Hemen bir iki aya kadar Peru'dan ayrılmam gerekiyor, ama daha önce para bulup bütün işi toparlamam lazım.

-Kaç kişi olacaksınız?

-Ben altı kişi düşünüyorum; böylelikle salda hem oyalanmak mümkün olur, hem de adam başına günde dörder saatlik dümen vardiyası düşer.

Bir iki dakika kadar, düşünceyi kafasında evirip çeviriyormuş gibi durdu, sonra istekli ve kesin bir anlatımla, hızlı hızlı konuşmaya başladı:

-Ben de bu sal yolculuğuna katılmayı çok istiyorum, doğrusu! Yolda teknik ölçme işleriyle denemeleri ben yapabilirim. Denemenizi, rüzgâr, akıntı ve dalgalar üzerinde yapılacak kesin ölçmelerle desteklemeniz gerekecektir herhalde. Unutmayın ki, gemi yolları dışında kaldığı için hiç bilinmeyen, uçsuz bucaksız, ıssız denizleri aşacaksınız. Böyle bir keşif heyeti, çok ilgi çekici hidrografik ve meteorolojik araş-

tırmalar yapabilir; bu konuda benim termodinamik bilgimden yararlanabiliriz.

Bu adam hakkında, açık yürekli bir insanın yüzüne sahip oluşu dışında hiçbir bilgim yoktu. Bununla birlikte, açık yürekli bir insan yüzü de çok şeyler anlatabilir.

-Pekâlâ, dedim. Birlikte gideriz.

Adı Herman Watzinger idi; o da benim gibi, denizden ve denizcilikten hiç mi hiç anlamıyordu.

Bir iki gün sonra Herman'ı konuğum olarak Kâşifler Kulübüne götürdüm. Kulüpte ilk karşımıza çıkan kimse, kâşif Peter Freuchen oldu. Freuchen'in, kalabalıkta hiç kaybolmamak gibi üstün bir niteliği vardı. Ambar kapısı gibi kocaman gövdesi ve kaba sakalıyla, bozkırlardan gelmiş bir haberciyi andırır o. Her gittiği yerde, kendine özgü o garip havasını da götürür; sanki tasmasından tuttuğu kocaman bir boz ayıyı gezdiriyormuş gibidir o.

Peter Freuchen'i duvarda asılı büyük haritanın önüne çekerek, Büyük Okyanus'u bir Kızılderili salı üzerinde aşma planımızı anlattık kendisine. Çocuksu mavi gözleri faltaşı gibi açıldı, sakalını çekiştire çekiştire dinledi bizi. Sonra tahta bacağını küt diye yere vurarak, bel kayışını birkaç delik sıktı.

-Vay canına be, çocuklar! Keşke ben de sizinle gelebilseydim! dedi.

Yaşlı Grönland gezgini bira bardaklarımızı doldurdu ve bize, ilkel insanların tekneleriyle, bu insanların kendilerini gerek denizde, gerek karada doğaya uydurmak suretiyle yolculuk edebilme yetenekleri üzerine inançlarını anlatmaya başladı. Kendisi de Sibirya'daki büyük ırmaklarda salla yolculuklar yapmış, Kutup kıyılarında yerlilerin sallarını gemisinin kıçına bağlayıp yedeğe alarak çekmişti. Sakalını çekiştire çekiştire hikâyesini anlattıktan sonra, bize olağanüstü günler geçireceğimizden emin bulunduğunu söyledi.

Freuchen'in planımızı desteklemesiyle, olayların tekerlekleri tehlikeli bir hız kazanarak dönmeye başladı ve çok

geçmeden de bizi İskandinav Basınının sayfalarına kadar soktu. Basında haberin çıkışının hemen ertesi sabahı, Denizciler Yurdu'ndaki odamın kapısı hızlı hızlı çalındı; aşağı kattaki koridorda duran telefona çağırılıyordum. Bu telefon konuşmasının sonucu olarak, Herman'la ben, aynı akşam, şehrin kibar semtlerinden birindeki bir apartman dairesinin kapısını çaldık. Bizi, ayaklarında rugan terlikler, mavi elbisesinin üzerinde de ipekli bir röbdöşambr bulunan şık bir delikanlı karşıladı. Bizde muhallebici tavırlı bir insan izlenimi bırakan genç adam, nezle olduğu için burnunun altında sürekli olarak mendil tuttuğundan, bizden özür diledi. Buna rağmen, biz bu adamın, savaş sırasında bir havacı olarak katıldığı akınlarda oldukça ün yaptığını biliyorduk. Ağırbaşlı görünüşlü ev sahibimizden başka, her yanlarından canlılık fışkıran, kafalarından yeni yeni görüşler taşan iki tane de genç gazeteci vardı orada. Bunlardan birinin becerikli bir röportaj yazarı olduğunu biliyorduk.

Bir şişe iyi cins viski açıldı ve içkiler içilirken, ev sahibimiz bize, yapacağımız seferle ilgilendiğini anlattı. Dönüşümüzde gazetelere makaleler yazmayı, çeşitli yerlere giderek konferanslar vermeyi kabul edersek, yolculuğumuz için gerekli sermayeyi bize bulacağını söyledi. Sonunda bir anlaşmaya vardık ve sefer heyetini destekleyenlerle, sefer heyetine katılacak olanlar arasındaki işbirliğinin başarılı sonuçlanması dileğiyle kadeh kaldırdık. Bu andan başlayarak bütün parasal sorunlarımız çözülmüş oluyordu; para işlerini bizi destekleyenler üzerine alacak ve biz artık bu konuda kafa yormayacaktık. Herman'la ikimiz hemen mürettebat bulacak, malzemeyi sağlayacak, salı kurup, tayfun mevsimi başlamadan yola çıkmış olacaktık.

Ertesi gün Herman işinden ayrıldı, ikimiz birlikte büyük bir ciddiyetle, yolculuk hazırlıklarıyla ilgili çalışmalara verdik kendimizi. Ben daha önce, Hava Kuvvetleri Donatım Kumandanlığı'ndan, isteyeceğim bütün malzemeyi, hem de fazlasıyla, Kâşifler Kulübü aracılığıyla yollayacaklarına ilişkin söz almıştım; yapacağımız seferin, onların malzemesini

deneme bakımından son derece elverişli olduğunu söylemişlerdi. Bu iyi bir başlangıçtı. Şimdi önümüzde çözümü gereken en önemli iki iş, bizimle birlikte sal yolculuğuna katılmak isteyecek adamlarla, yolculuk için gerekli yiyecek ve içeceğin, başka birtakım gereçlerin bulunmasıydı.

Salla yolculuk yapacak insanların çok dikkatle seçilmesi gerekiyordu. Yoksa, deniz üzerinde bütün dünyadan uzakta, bir aylık bir süre geçirdikten sonra anlaşmazlıklar baş gösterir, isyan çıkabilirdi. Salı denizcilerle doldurmak istemiyordum; zaten denizciler de sal yönetme konusunda bizden daha bilgili değillerdi, ayrıca, işi başardıktan sonra bizim bu işi, Peru'lu eski sal yapıcılardan daha iyi denizci olduğumuz için başarabildiğimiz savının ortaya atılmasını da istemiyordum. Bununla birlikte, bilimsel raporlarımızı hazırlayabilmemiz için, sekstant kullanabilecek ve harita üzerinde yerimizi belirleyebilecek birinin de salda bulunmasını istiyordum.

-Bir ressam tanıyorum, dedim Herman'a. Gitar çalmasını bilen, şen, şakacı, iriyarı bir adamdır. Denizcilik okulunu bitirmiş ve eline fırçayla paleti alarak evine yerleşmeden önce birkaç kez dünyayı dolaşmıştır. Kendisi çocukluk arkadaşımdır; memleketteyken onunla birlikte sık sık dağlara çıkar, kamp kurardık. Kendisine yazıp soracağım; geleceğine eminim.

-Elverişli görünüyor, dedi Herman, ondan sonra da telsiz kullanabilecek birini bulmamız gerek.

Dehşetle irkilerek:

-Telsiz mi? dedim. Telsizi ne yapacakmışız biz? Tarih öncesi bir salda telsiz son derece yersiz kaçar.

-Hiç de değil. Yardım için S.O.S. işareti yollamadığımız sürece, senin kuramına hiçbir zararı dokunmayacak bir güvencedir bu. Ayrıca hava gözlemleriyle ilgili raporlarımızı bildirmek için de telsize gerek olacak. Üstelik telsiz, fırtına raporları almamızı da sağlamaz, bu konuda bize hiçbir yararı dokunmaz, zira okyanusun o kesimiyle ilgili hiçbir hava

raporu yayını yapılmamaktadır, hem böyle bir yayın yapılsa bile, sal üstünde bize ne yararı dokunur?

Herman'ın ileri sürdüğü kanıtlar, itirazlarımı yavaş yavaş alt etti; benim itirazlarım da aslında, telsiz, radyo gibi şeyleri hiç sevmeyişimden ileri geliyordu.

-Çok garip, ama, dedim, minimini telsiz aygıtlarıyla büyük uzaklıklar üzerinden bağlantı sağlamakta ben uzman sayılırım. Savaş sırasında muhabere sınıfına vermişlerdi beni. Herkese yapabileceği işi verirler, bilirsin. Her neyse, Knut Haugland ile Torstein Raaby'ye de mutlaka yazacağım.

-Tanır mısın onları?

-Evet. Knut'la ilk kez İngiltere'de, 1944'te tanıştım. Almanların atom bombasını yapmalarını engelleyen paraşütçü birlikleri indirme harekatında yer aldığı için, kendisine madalya vermişti İngilizler; hani Rjukan'daki ağır su fabrikasına bir sabotaj yapılmıştı, bilirsin, işte o sabotaj harekâtında telsizci olarak bulunmuştu Knut. Kendisiyle tanıştığımda, Norveç'teki bir başka işten daha yeni dönmüş bulunuyordu; Gestapo onu, Oslo'daki Dinlenme Kliniği'nin bacası içine kurduğu gizli telsizle yakalamıştı. Naziler detektör aracılığıyla onun yerini bulduktan sonra bütün bina Alman askerleri tarafından sarılmış, her kapıya makineli tüfekli bir nöbetçi yerleştirilmişti. Gestapo şefi Fehmer de avluda, Knut'u yaka paça aşağı indirmelerini bekliyordu. Ne var ki, aşağı indirilen, Fehmer'in kendi adamları oldu. Knut tabancası ile ateş ede ede, tavan arasından ta bodruma kadar inip, oradan avluya geçmiş ve ardından yağmur gibi yağan kurşunlar altında hastane duvarını aşabilmişti. Onunla, eski bir İngiliz şatosunda kurulmuş olan bir gizli telsiz istasyonunda tanıştım; Alman işgali altındaki Norveç'te bulunan yüzü aşkın verici istasyonuyla bağlantı kurulmasını sağlayacak yeraltı eylemlerini örgütlemek için dönmüştü.

Ben de paraşüt eğitimini yeni bitirmiştim; müttefiklerle birlikte, Oslo yakınlarındaki Nordmark'a indirme yapacak-

tık. Ama tam o sırada Ruslar Kirkenes'e doğru ilerlediler, bunun üzerine, harekâtı, yani bütün Rus ordusunun görevini üzerine almak üzere İskoçya'dan Finmark'a ufak bir Norveç birliği gönderildi. Beni de Nordmark yerine oraya gönderdiler. İşte Torstein'le orada tanıştım.

O bölgelerde tam bir kutup kışı hüküm sürüyor ve gece gündüz tepemizde simsiyah bir kemer gibi duran yıldızlı gökkubbe Kuzey fecri tutuşuyordu. Kürkler içinde olmamıza rağmen soğuktan morarmış bir halde, yanmış, yıkılmış Finmark bölgesine geldiğimiz zaman, dağlardaki ufak bir kulübenin içinden, mavi gözlü, karma karışık sarı saçlı, şen bir adam çıktı. Torstein Raaby bu adamdı işte. Önce İngiltere'de bir kurs görmüş, sonra onu gizlice Norveç'e, Tromsö yakınlarında bir yere getirmişler. Alman zırhlısı Tirpitz'in yakınlarında, yanında gizli bir verici ile yerleşerek, on ay süreyle sürekli bir biçimde Tirpitz zırhlısında olanı biteni İngiltere'ye bildirmiş. Gizli vericisini geceleri, bir Alman subayının kurduğu alıcı antene bağlayarak gönderiyormuş mesajlarını. Onun düzenli bir biçimde yolladığı raporlar sayesinde de İngilizler en sonunda Tirpitz'in hesabını gördüler.

Torstein İsveç'e, oradan tekrar İngiltere'ye kaçtı, sonra paraşütle Alman hatları gerisine atladı ve orada, Finmark ormanlarında yeni bir telsiz istasyonu kurdu. Almanlar geri çekilmeye başlayınca, kendini hatların gerisinde kalmış buldu Torstein. İşte kendisiyle karşılaştığımız zaman hemen küçük vericisiyle bize yardımcı olmuş, bizim bir mayın yüzünden işe yaramaz hale gelen ana telsiz istasyonumuzun yerini almıştı böylece. Knut'un da Torstein'in de memlekette hareketsizlikten patlayacak hale gelmiş olduklarına bahse girerim; her ikisi de salla yapılacak ufak bir gezintiye katılmayı seve seve isteyeceklerdir.

-Yaz da sor kendilerine, dedi Herman.

Ben de, karşımdakileri inandırmaya hiç çalışmadan, kısacık bir mektup yazdım her birine, Erik'e, Knut'a ve Torstein'a. Şöyle dedim mektupta:

Güney denizi adalarındaki insanların Peru'dan geldikleri konusundaki bir kuramı güçlendirmek amacıyla, Büyük Okyanus'u salla geçeceğim. Peru'ya ve oradan Güney denizi adalarına bedava tarafından bir gidiş dönüş gezi dışında hiçbir garanti vermiyorum; bu yolculukta teknik yeteneklerinizi bol bol göstermek olanağını elde edeceksiniz. Derhal yanıt verin.

Ertesi gün Torstein'den şu telgraf geldi:

«Geliyorum. Torstein.»

Öteki ikisi de kabul ettiler.

Grubun altıncı adamı olarak kâh birini, kâh başkasını düşünüyorduk, ama her seferinde de başka bir engelle karşılışıyorduk. Bu arada Herman'la birlikte kumanya sorununu çözmek için saldırıya geçmemiz gerekiyordu. Yolculukta bayatlamış lama etiyle kumara patatesi yemeye hiç niyetimiz yoktu doğrusu, zira bu yolculuktan amacımız, Kızılderili soyundan geldiğimizi kanıtlamak değildi. Bizim amacımız, İnka sallarının yol alma yeteneğini, denize dayanıklılığını ve yükleme kapasitesini denemek, varolan öğelerin salı müretebatıyla birlikte esenlikle Polinezya'ya kadar götürüp götüremeyeceğini anlamaktı. Bizim öncellerimiz sallarının üstünde sadece kurutulmuş et, balık ve kumara patatesi yiyerek rahatça yaşayabilirlerdi, zira onlar karada da zaten bu besinleri alıyorlardı. Ayrıca biz bu yolculukta, onların yolculuk sırasında taze balık ve yağmur suyu elde edip edemediklerini de öğrenecektik. Kendimiz için, savaş sırasında alıştığımız, basit sahra kumanyası sağlamayı düşünüyordum.

Tam o sıralarda, Norveç askeri ataşesinin yeni yardımcısı Washington'a gelmişti. Finmark'da onun bölük kumandanı vekilliğini yaptığım için, bu adamın, önüne çıkan her soruna müthiş bir enerjiyle saldırmaktan zevk duyan, «ateşten bir top» olduğunu biliyordum. Björn Rörholt, bir sorunu çözümleyip, eli boş kaldığı zaman kendini bomboş hisseden yaşam dolu tiplerdendi; önüne hemen yeni bir konu çıkmazsa can sıkıntısından patlardı.

Kendisine durumu açıklayan bir mektup yazdım ve Amerikan Ordusu Levazım Dairesinde temasa geçilebilecek birini bulma konusunda elinden geleni yapmasını rica ettim. Levazım Dairesi laboratuvarlarının da tıpkı yeni gereçlerini deneyecek olduğumuz Hava Kuvvetleri Donatım Kumandanlığı gibi, yeni sahra kumanyaları üzerinde çalışmakta bulunuşu şansımızı artırıyordu.

İki gün sonra Björn Washington'dan telefon etti. Amerikan Milli Savunma Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi ile temasa geçmiş, yetkililer işin aslını astarını öğrenmek istiyorlarmış.

Herman'la birlikte Washington'a kalkan ilk trene atladık.

Björn'ü, Askeri Ataşenin bürosundaki odasında bulduk.

-Sanırım sorun çözümlenecek, dedi. Albay'dan bir tavsiye mektubu götürdüğümüz takdirde, Dış İlişkiler Dairesinde yarın bizi kabul edecekler.

Albay, Norveç Askeri Ataşesi, Otto Munthe-Kaas idi. İyi niyetli bir insan olan Albay, planımızı öğrendikten sonra, bize tavsiye mektubunu seve seve vermeyi kabul etti.

Ertesi sabah mektubu almak için kendisine gittiğimizde, Albay ansızın yerinden kalktı ve kendisi de bizimle birlikte giderse daha iyi olacağını söyledi. Genel Kurmay Başkanlığının bulunduğu ve dünyanın en büyük askeri yapısı olan Pentagon'a, Albay'ın otomobiliyle hareket ettik. Albay ile Björn, en şık askeri üniformaları içinde otomobilin ön tarafında oturuyor, biz de Herman'la arka tarafta, pencerelerden Pentagon'a bakıyorduk; dev gibi yapı, önümüzdeki düzlükte yükseliyordu. İşte askeri «yüksek kişiler» ile «sal konferansı»nı bu, koridorlarının uzunluğu on altı mili bulan, içinde otuz bin memur çalışan dev gibi binada yapacaktık. O güne kadar ve o günden sonra, salımız, Herman'la bana hiç o anki kadar zavallı ve küçük görünmedi.

Bitmek tükenmek bilmez merdivenlerde ve koridorlar-

da uzun süre dolaştıktan sonra, Dış İlişkiler Dairesinin kapısına vardık ve az sonra, Dış İlişkiler Daire Başkanının baş köşesini doldurduğu kocaman bir maun masaya, pırıl pırıl üniformalarla çevrelenmiş olarak oturduk.

Masanın sonunda iriyarı gövdesiyle yerini dolduran, çatık kaşlı West Point Akademi mezunu subay, Amerikan Milli Savunma Bakanlığı ile bizim sal arasındaki ilintinin ne olduğunu anlamakta önce biraz güçlük çekti. Bununla birlikte, bizim Albayın ettiği hesaplı laflar ve masadaki subayların fırtınayı andıran sınavları sonucunda elde edilen elverişli durum sayesinde başkan yavaş yavaş yumuşamaya başladı ve Hava Kuvvetleri Donotım Kumandanlığının yazdığı mektubu ilgiyle okudu. Sonra ayağa kalktı ve normal kanallardan bize yardım etmeleri için kurmaylarına emir verip, bize iyi şanslar diledikten sonra odadan çıktı. Kapı onun ardından kapanır kapanmaz, genç bir kurmay yüzbaşı kulağıma eğilerek fısıldadı:

-İstediklerinizi alacağınıza bahse girerim. Sizin girişiminiz biraz askeri bir harekâtı andırıyor, bu bakımdan bizim günlük monoton yaşamımıza azıcık renk katılmış oluyor; ayrıca malzemenin metotlu bir biçimde denenmesi için de çok güzel bir fırsat bu.

Dış İlişkiler Dairesi derhal, Levazım Dairesi Başkanlığı deneme laboratuvarı şefi Albay Lewis'le bir görüşme sağladı ve Herman'la beni bir otomobile bindirip oraya götürdüler.

Albay Lewis, sporcu tavırlı, nazik, dev yapılı bir subaydı. Derhal, çeşitli bölümlerde denemeleri yürüten adamlarını çağırdı. Hepsi de anlayış ve ilgi göstererek, iyice denememizi istedikleri malzemeden bol bol vermeyi kabul ettiler. İsteyebileceğimiz hemen her cinste adlarını saydıkları malzeme içinde, sahra kumanyalarından ve güneş yanıklarına karşı kullanılan kremlerden, su geçirmez uyku tulumuna kadar her şey vardı. Malzemeyi göstermek için bizi yanlarına alarak dolaştırdılar. Güzel ambalajlar içindeki kumanyaları tat-

tık; ıslandığı zaman bile yanan kibritleri denedik; yeni model bir gaz ocağını, su kaplarını, lastik çantaları, özel çizmeleri, mutfak gereçlerini, suda batmayan bıçakları, böyle bir seferde gerekebilecek hemen her şeyi gözden geçirdik.

Herman'a yan gözle şöyle bir baktım. Zengin teyzesinin yanında uslu uslu ve umutla bir şekerci dükkânını gezen küçük bir çocuğa benziyordu. Uzun boylu Albay önümüzde giderek bütün bu cicileri bize gösteriyordu; dolaşma bittiği zaman, o dairenin memurları, istenilen cins malzemenin adlarıyla, istenilen miktarları not etmiş bulunuyorlardı. Savaşa kazanılmış gözüyle bakıyor ve bir an önce kapağı oteldeki odama atarak, durumu, sakin sakın, etraflıca yeniden gözden geçirmek ve düşünmek istiyordum. O sırada, uzun boylu, dost tavırlı Albay birden bire bize döndü:

-Eh, artık gidip de patronla konuşmaya kalıyor iş, dedi. Size bunları verip veremeyeceğimize ancak o karar verir.

Yüreğimin bir balon gibi sönüverdiğini hissettim. Demek, yeniden bütün hikâyeyi başından başlayarak anlatmak, yeniden bir sürü dil dökmek zorunda kalacaktık. Bu «patron»un ne da ne biçim bir adam olduğunu Allah bilirdi.

Patronu görünce, bu ufak tefek yapılı subayın son derece ciddi bir insan olduğunu anladık. Çalışma masasının başında oturmuş, bizi keskin bakışlı mavi gözleriyle süzüyordu odasına girdiğimizde. Oturmamızı söyledi.

Patron, gözlerini gözlerimden ayırmaksızın, Albay Lewis'e:

-Evet, beyler ne istiyorlarmış? diye sordu.

Albay Lewis acele acele:

-Önemli bir şey değil, dedi. Girişimimizi başından sonuna kadar ana çizgileriyle anlattı, başkan da parmağını bile kımıldatmaksızın dinledi.

Asla etkilenmemiş bir halde:

-Pekiy, karşılığında bize ne verecekler? diye sordu.

Albay Lewis, uzlaştırıcı bir ses tonuyla:

-Sefer heyetinin, en güç koşullar altında denenecek olan yeni kumanyalar ve gereçler hakkında bizim için rapor hazırlayabileceğini düşünüyorduk, dedi.

Son derece ciddi yüzlü subay, çalışma masasının arkasında, koltuğuna hiç de hayra yorulamaycak bir ağırlıkla yaslandı; gözleri hâlâ benim gözlerime dikiliydi. O yeniden konuşmaya başlayınca yüreğimin bir balon gibi söndükten başka, bu sefer paramparça olduğundu da hissettim:

-Karşılığında bize bir şey verebileceklerini hiç sanmıyorum ve buna olanak da görmüyorum.

Odada bir ölüm sessizliği oldu. Albay Lewis, parmağıyla yakasını gevşetti, hiç birimiz ağzımızı açamadık.

-Ama, diye başkan birden bire tekrar konuştu, hem de bu sefer gözlerine ufak bir pırıltı gelmişti.

-Cesaret ve girişimciliği de hasaba katmak gerekir. Albay Lewis, istediklerini alabilirler, beyler!

Zevkten yarı sarhoş bir halde, bizi otelimize götüren takside otururken, Herman yanımda kıkır kıkır gülmeye başladı.

-Sarhoş musun? diye sordum.

Hiç utanmadan:

-Hayır, diye güldü; sadece, sağladığımız kumanya arasında 684 kutu ananas konservesi bulunduğunu hesapladım; en sevdiğim yiyecektir de ananas!

Altı kişilik mürettebatı ve yüküyle bir salı Peru kıyısındaki bir yere aynı anda toplayabilmek için yapılması gereken binlerce iş vardı. Buna karşılık önümüzde sadece üç ayımız kalmıştı, elimizde de Alâaddin'in sihirli lambası yoktu.

Dış İlişkiler Dairesinden aldığımız bir tavsiye mektubuyla, New York'a uçup, Columbia Üniversitesinden Profesör Behre ile tanıştık. Profesör, Milli Savunma Bakanlığı Coğrafi Araştırmalar Komitesi Başkanı idi. Profesörün eli altındaki düğmeye bir basması, Herman'ın bütün istediği araçları, bilimsel ölçmelerini yapabilmek için gerekli bütün değerli aygıtları elde etmesine yetti.

Daha sonra, Deniz Hidrografi Enstitüsü'nde Amiral Glover'la görüşmek üzere Washington'a uçtuk. İyi yürekli, ihtiyar deniz kurdu bütün memurlarını yanına çağırdı ve Herman'la beni tanıştırdıktan sonra, duvardaki kocaman B. Okyanus haritasını işaret ederek şöyle dedi:

-Bu genç beyler, bizim akıntı haritalarımızın doğruluğunu denemek istiyorlar. Kendilerine yardım edin!

Tekerlekler biraz daha döndükten sonra, İngiliz Albayı Lumsden, bizim gelecekte karşılışabileceğimiz sorunlar ve bunları nasıl çözümleyebileceğimizi tartışmak üzere, Washington'daki İngiliz Askeri Heyeti binasında bir konferans düzenledi. Orada, bir sürü öğüt ve sal seferinde denenmeleri için ta İngiltere'den uçakla gönderilen seçme birtakım İngiliz malzemesi aldık. İngiliz Askeri Sağlık Teşkilatından olan subay, gizemli bir «köpekbalığı tozunu» çok övüyordu. Bu tozdan denize bir tutam serptik mi, saldıran köpekbalıkları hemen uzaklaşacakmış.

-Efendim, dedim terbiyeli bir tavırla, acaba bu toza güvenebilir miyiz?

İngiliz, gülümseyerek:

-Vallahi, dedi, aslında bizim de öğrenmek istediğimiz bu zaten!

Zaman dar olduğu, trenin yerini uçak, ayakların yerini otomobil aldığı vakit, insanın kesesi de kurumuş bir ot gibi büzülüyor. Norveç'e dönüş biletimin parasını da tükettikten sonra, parasal işlerimizin yoluna konulması için, gidip, New York'taki destekleyicilerimizin kapısını çaldık. Orada şaşırtıcı ve cesaret kırıcı sorunlarla karşı karşıya kaldık. Parasal işlerimizi yönetecek olan kişi hastalanıp yatağa düşmüş, o ayağa kalkıncaya kadar iki meslektaşının ellerinden bir şey gelemiyordu. İktisadi anlaşmamıza tamamiyle bağlı bulunduklarını ısrarla söylemelerine rağmen, şimdilik hiçbir şey yapamıyorlardı. Girişimi geri bırakmamızı istediler, ama, bir kere son hızla dönmeye başlamış bulunan çarkları durdurmaya olanak bulunmadığından, bu düşünülemezdi. Artık sade-

ce dişimizi sıkıp, dayanabilirdik, o kadar; girişimi durduramazdık. Bizi paraca destekleyecek olan dostlarımız kendilerine bağlı olmaksızın, rahatça hareket edebilmemiz için, kurduğumuz sendikayı dağıtmayı kabul ettiler.

Böylece, ellerimiz ceplerimizde, sokak ortasında kalıverdik.

Herman:

-Aralık, ocak, şubat, dedi.

-Bir parçacık da marttan çalabiliriz, dedim, ama ondan sonra bir gün bile kalamayız, mutlaka yola çıkmamız gerekir.

Her şey baştan aşağı karanlık bile görünse, bizim için hiç değilse bir nokta apaydınlıktı. Bizim yolculuğumuzun bir amacı vardı, o yüzden de bizleri fıçılar içinde Niyagara şelalesinden aşağı atlayan veya bayrak direkleri üzerinde on yedi gün oturan akrobatlarla bir tutmalarını istemiyorduk.

-Çiklet firmalarından, Coca Cola firmasından asla yardım kabul etmek yok, dedi Herman.

-Bu noktada yüzde yüz anlaşmıştık onunla.

Norveç parası elde edebilirdik, ama bu para Atlantik'in bu yanında işimize yaramazdı bizim. Yardım fonlarına baş vurabilirdik, ama sonu kuşkulu bir kuram için para vermezlerdi pek; zaten salla yolculuk edişimizin nedeni de kuramın doğru olup olmadığını anlamak içindi. Çok geçmeden, ne basının ne de özel yatırımcıların bu işe para yatırmak niyetinde olmadıklarını anladık, zira gerek kendileri, gerek bütün sigorta şirketleri, buna bir intihar yolculuğu gözüyle bakıyorlardı; ama sağ ve esen geri dönebilecek olursak o zaman iş değişirmiş.

Durum oldukça karanlıktı, günlerce ufukta kara görünmedi. İşte tam o sırada Albay Munthe-Kaas Tekrar sahneye çıktı.

-Sıkışık durumdasınız çocuklar, dedi. Başlangıç olarak buyurun, şu çeki alın; Güney denizi adalarından döndüğünüz zaman ödersiniz bana.

Daha başka birçok kimseler de onun örneğini verdiği yolda hareket edince, özel borç olarak aldığımız paralar çok geçmeden bizi başkalarının yardımına gerek kalmadan kalkındıracak tutarı buldu. Güney Amerika'ya uçacak ve sah kurma işine girişecektik.

Eski Peru'luların salları, kuru oldukları vakit mantar kadar hafif çeken balsa ağaçlarından yapılırmış. Balsa ağacı da Peru'da, ama yalnız And sıradağlarının ardında yetişir; bu yüzden İnkalar zamanındaki denizaşırı yolcuları Ekvator kıyısı boyunca yukarılara çıkar, koca koca balsa kütüklerini hemen Büyük Okyanus kıyısında devirirlermiş. Bizim niyetimiz de aynı yolu izlemekti.

Bugünkü yolculuk sorunları, İnkalar zamanındaki sorunlardan çok değişik. Bizim elimizin altında arabalar, uçaklar, seyahat acenteleri vardır, ama işler öyle bütün bütün de kolay olmasın diye, insanın bavullarını didik didik eden, her şeyinden kuşkulanan ve ancak elindeki damgalı, mühürlü evraka göre değerlendiren memurlarla, sınır denen şeyler de vardır. İşte, içinde acayip nesneler bulunan bavullar ve sandıklarla Güney Amerika'ya giremeyeceğimize bizi inandıran da, bu sarı düğmeli memurlardan korkmamız oldu; şapkalarımızı çıkarıp selamladıktan sonra, kırık dökük İspanyolcamızla, Güney Amerika'ya girerek, bir süre sonra salla oradan ayrılma izni istemekten çekindik. «Yok» dedi Herman. «Resmi tavsiye mektubu almamız şart.» Yoksa bizi kodese atmaları işten değildi.

Daha önce bizi desteklemek isteyen üçlü gruptaki arkadaşlardan biri, Birleşmiş Milletler Teşkilatında çalışan bir muhabirdi; bizi otomobiliyle oraya götürdü. Simsiyah duvarı süsleyen dev gibi bir haritanın önünde akıcı bir dille konuşmakta olan siyah saçlı Rus'u sessiz sedasız dinlemekte olan, çeşitli milletlerden adamların sıralarda yan yana oturdukları toplantı salonuna girdiğimiz zaman buradaki hava bizi son derece etkiledi.

Muhabir dostumuz bir fırsatını bulup, Peru delegelerin-

den birini, daha sonra da Ekvador temsilcilerinden birini yakalayabildi. Bunlar, sigara salonundaki derin maroken kanepelere oturarak, kendi ülkelerinden çıkan insanların çok eskiden sallarla Büyük Okyanus'u geçerek Güney denizi adalarına ulaştıklarını ileri süren bir kuramın desteklenmesi için yapacağımız B. Okyanus yolculuğu ile ilgili hikâyemezi merakla dinlediler. Her ikisi de hükümetlerine haber vereceklerini vaat edip, memleketlerine gittiğimiz zaman yardım göreceğimiz konusunda garanti verdiler. O sırada salondan geçmekte olan Trygve Lie, hemşerisi olduğumuz öğrenerek yanımıza geldi ve orada bulunanlardan biri, onun da bizim sal yolculuğumuza katılmasını önerdi. Ama Trygve Lie'nin karadaki dertleri zaten kendine yetiyordu. Birleşmiş Milletler sekreterinden biri olan, Dr. Benjamin Cohen, amatör bir arkeologmuş meğerse; kişisel dostu Peru cumhurbaşkanına vermem için bir mektup yazdı. Salonda ayrıca, Norveç Büyükelçisi, Wilhilm von Muthe'ye de rastladık; Morgenstierne'li olan bu zat, o andan başlayarak sefer heyetine son derece değerli yardımlarda bulundu.

Böylece iki tane uçak bileti alıp, Güney Amerika yolunu tuttuk. Uçağın kocaman dört motoru birbiri arkasından çalışmaya başlayınca, bitkin bir halde koltuklarımıza yaslandık. Programın birinci bölümünü bitirmenin verdiği anlatılmaz bir ferahlık hissediyorduk; artık serüven önümüzde, bizi bekliyordu.

BÖLÜM 3

GÜNEY AMERİKA'DA

Ekvador'a İniyoruz - Balsa Ağaçlarının Elde Edilişinde Karşılaşılan Zorluklar - Hava yoluyla Quito'ya Gidiş - Kelle Avcılarıyla Haydutlar -Cip ile And Dağlarını Geçiş - Balta Girmemiş Ormanlara Dalıyoruz - Quivedo'da - Balsa Ağaçları Kesiyoruz - Palanque Irmağında Salla Yolculuk - Deniz Kuvvetlerine Ait Göz Kamaştırıcı Tersane - Lima Deniz Kuvvetleri Bakanlığında -Peru Cumhurbaşkanı ile Görüşme - Danielson Geliyor - Washington'a Dönüş - On Üç Kilo Çeken Evrak - Herman İlk Tehlikeyi Geçiriyor - Deniz Kuvvetleri Tersanesinde Salı Kuruyoruz - Bizi Uyarıyorlar - Hareketten Önce - Sala Kon-Tiki Adının Verilişi Töreni - Güney Amerika'ya Veda Ediyoruz.

Uçak ekvatoru geçince, o ana kadar altımızda, güneşte göz kamaştırıcı ışıltılarla kar gibi parlayan süt beyazı bulutlara eğik bir biçimde dalarak alçalmaya başladı. Havada uçuşan buharlar uçağın pencerelerini perde gibi örttü, sonra dağıldı ve bulutlar halinde tepemizde kaldı; aşağıda, dalga dalga yayılan balta girmemiş ormanların yemyeşil damı göründü. Güney Amerika cumhuriyetlerinden Ekvador'a gelip, alana indik; burası tropikal bir şehir olan Guayaquil idi.

Sırtımızda dünkü ceketler, yelekler, kollarımızda paltolarla dışarı adımımızı atar atmaz, kendimizi tropikal bir iklimde buluverdik. Vıcık vıcık gömleklerimiz ıslak kâğıt gibi sırtımıza yapıştı. Gümrük memurlarıyla muhaceret dairesi memurları hemen çevremizi aldılar ve bizi adeta yerden keserek apar topar taksimize soktular, taksi de bizi şehrin işe yarar biricik oteli olan en iyi oteline götürdü. Burada Herman ve ben, sırayla banyolarımızı yaptık, küvete girip, soğuk suyun altında boylu boyunca uzandık.

Balsa ağaçlarının yetiştiği, salı kurmak için gerekli kütükleri satın alacağımız ülkeye varmıştık en sonunda.

İlk günümüzü buradaki para sistemini ve otelimize dönebilmek için yeteri kadar İspanyolca öğrenmekle geçirdik.

İkinci gün banyodan çıkmayı göze alarak, yavaş yavaş tanıdıkları çoğaltmaya başladık. Herman, gerçek bir palmiye ağacına dokunmak suretiyle çocukluğundan kalma hevesini aldıktan ve ben ayaklı bir meyva salatası kabı haline geldikten sonra, gidip balsa ağacı satın alma işini çözümlemeye karar verdik.

Ne yazık ki, bu işin çözümü sandığımızdan çok daha zormuş. Gerçi istediğimiz kadar balsa alabilirdik, ama kereste halindeydi hepsi; istediğimiz gibi bütün, biçilmemiş kütük bulamıyorduk. Balsa ağaçlarının kıyılarda bol bol bulunduğu zamanlar geride kalmış. Son savaş, bu ağaçları tüketmiş kıyılarda; balsa ağacı çok hafif olduğundan, binlerce ağaç kesilerek uçak fabrikalarına gönderilmiş. Bize, istediğimiz büyüklükteki balsa ağaçlarının ancak ülkenin içerilerindeki balta girmemiş ormanlarda bulunduğunu söylediler.

-Öyleyse biz de içerilere girer, ağaçları kendimiz keseriz, dedik.

Yetkililer:

-Olanaksız bir şey bu dediler. Yağmurlar başladı bile; ormanlara giden bütün yollar, seller ve diz boyu çamurlar

yüzünden geçilmez haldedir. Eğer balsa ağacı istiyorsanız, Ekvador'a altı ay sonra gelin siz; o zamana kadar yağmur mevsimi geçer, yollardan da seller çekilir, kurur her taraf.

Acelemiz olduğundan, Ekvador'un balsa kralı Don Gustavo von Buchwald'a baş vurduk. Herman salın planını açarak ne uzunlukta balsa kütükleri istediğimizi gösterdi. Ufak tefek, sıskacık balsa kralı istekle tefona el attı ve bütün acentelerini istediğimiz kütükleri aramak üzere faaliyete geçirdi. Bunlar teker teker bütün bıçkıhaneleri araştırarak, çeşit çeşit biçilmeş keresteler, kaplama tahtaları ve tek tük kısa tomruklar buldular, ama bir tane bile işe yarar uzunlukta tonruk yoktu. Don Gustavo'nun kendi kereste deposunda kav gibi kurumuş iki tane büyük tomruk vardı, ama bu iki tomrukla da Güney Amerika kıyılarından fazla uzaklaşamazdık. Ne kadar arasak boşunaydı; bu belli olmuştu artık.

Don Gustavo:

-Benim bir kardeşim var, büyük bir balsa çiftliğinin sahibidir, dedi. Adı Don Federico'dur. Quivedo'da oturur; memleketin iç tarafında, yaylalarda, ufak bir orman kasabasıdır burası. Yağmurlar bittikten sonra onu buluruz, kendisi size istediğinizin âlâsını verir hemen. Şimdilik onu bulmaya çalışmak da boşuna olur, zira yaylalardaki ormanlar yağmur mevsimi içinde.

Eğer Don Gustavo bir şeye olanaksız dediyse, Ekvador'daki bütün balsa uzmanları da olanaksız diyecektir. İşte böylece, Guayaquil'de, balsa ağacı bulamadan, sal için gerekli keresteyi elde edemeden, üstelik tomrukları kendimiz devirmek üzere ormana gitmek olanağını da bulamadan kalakaldık; tomrukları ancak aylarca sonra elde edebilecektik ki, o zaman da çok geç kalınmış olacaktı.

-Zamanımız çok dar, dedi Herman.

-Ne yapıp edip balsa bulmamız da şart, dedim. Salın tam plana uygun bir biçimde yapılması gerek, yoksa bu işten sağ salim çıkmamak olasılığı da var.

Otelde bulduğumuz ufak bir okul haritasında yeşille gösterilen ormanlara, kahverengiyle gösterilen dağlara ve insanların oturduğu yerleri gösteren kırmızı halkalara bakarak, balta girmemiş ormanların, ta B. Okyanus kıyılarından, dev gibi yükselen And dağlarının eteklerine kadar kesintisiz uzandığını öğrendik. Aklıma bir düşünce geldi. Kıyı bölgelerinden ormana dalarak, balsa ağaçlarının bulunduğu Quivedo'ya ulaşmak bu mevsimde olanaksızdı, ama ya biz ülkenin içerisine yukarıdan, And dağlarının karlı tepelerinden aşarak gelirsek? Bize mümkün görünen biricik yol buydu.

Hava alanında, bu acayip ülkenin başkenti, And yaylasında deniz seviyesinden 3000 metre yüksekte kurulu Quito şehrine bizi götürmeyi kabul eden bir nakliye uçağı bulduk. Bulutların arasında kaybolmadan önce, eşya denkleri ve mobilyalar arasından yemyeşil ormanları, ışıl ışıl parlayan ırmakları görebildik. Bulutlardan çıktığımız vakit, ovalar dalga dalga uzayan sonsuz bulut yığınları altında kaybolmuştu, ama önümüzde sis denizi içinden çıkıp da göğe kadar yükselen dağların çıplak yamaçlarıyla uçurumlar vardı.

Uçak dağın yamacını gözle görülmeyen çelik halatlarla çekilen bir dişli tren gibi tırmandı ve ekvatora o kadar yaklaşmamıza rağmen, hemen altımızda, sağımızda ve solumuzda karlarla örtülü bayırlar gözlerimizin önüne serildi. Sonra dağların arasından süzülmeye başladık ve Alp yaylalarını andıran, bahar yeşilleriyle çevrelenmiş bir düzlüğün üzerinden, aynı düzlükte kurulmuş, dünyanın en acayip başkentine indik.

Quito'nun 150.000 kişilik nüfusunun büyük bölümünü saf kan ya da yarım kan dağlı Kızılderililer meydana getiriyordu, zira burası, Kolomb ve bizim ırkımızdan olan öbür insanlar daha Amerika'nın varlığından habersiz oldukları sıralarda, bu Kızılderililerin atalarının başkentiydi. Şehir mimari özelliğini, paha biçilmez sanat eserlerini saklayan çok eski zamanlardan kalma manastırlarla, kerpiçten yapılma Kı-

zılderili evlerinin damlarına tepeden bakan, İspanyollar zamanından kalma görkemli yapılardan almaktadır. Kerpiç duvarlar arasında döne kıvrıla uzayan labirent gibi, daracık sokaklarda, kırmızı benekli pelerinler ve kendi yaptıkları kocaman şapkalar giymiş dağlı Kızılderililerin karınca gibi kaynadığını gördük. Bazıları yük eşeklerine binmiş pazara gidiyor, bazıları kerpiç duvarların dibine çökmüş, iki büklüm kestiriyorlardı güneşte. İspanyol asıllı aristokratları taşıyan birkaç otomobil yalınayak Kızılderililer, çoluk çocuk ve eşeklerle dolu daracık, tek yollu sokaklarda yol açabilmek için durmadan klakson çalarak ağır ağır ilerleyebiliyordu güçlükle. Bu yüksek yaylada hava öyle parlak, öylesine billur gibi, öylesine duruydu ki, çevremizdeki dağlar sanki pitoresk sokağa daha çok yaklaşarak, onun başka dünya havasını artırıyor gibiydi.

Nakliye uçağını kullanan arkadaşımız Jorge, takma adıyla, «Deli Pilot», Quito'nun en eski ailelerinden birine mensuptu. Bizi eski tarz döşenmiş, eğlenceli otelimize yerleştirdikten sonra, dağlardan aşarak Quivedo'ya inmemizi sağlayacak araç bulmak için bazen bizimle birlikte, bazen de tek başına çıkarak dolaşmaya başladı. Akşamleyin eski bir İspanyol kahvesinde buluştuk; Jorge çok kötü haberlerle gelmişti. Quivedo'ya gitme düşüncesini kafamızdan çıkarıp atmalıymışız. Yağmurlar başladığından bizi değil ormana indirecek, dağlardan bile aşıracak ne araç ne de kılavuz bulunabiliyordu; ormanda çamurlara saplanıp kalındı mı saldırıya uğramak tehlikesi de vardı. Daha geçen yıl, Ekvador'un doğru bölgesinde bir grup Amerikalı petrol mühendisi zehirli oklarla öldürülmüştü; o bölgede anadan doğma çıplak gezen ve zehirli oklarla avlanan yabani Kızılderililer vardı.

Jorge, boğuk bir sesle:

-Bunlardan bazıları kelle avcılarıdır, dedi. Bunu, Herman'ın oralı olmaksızın habire biftek atıştırıp şarap çektiğini görünce söylemişti.

Alçak sesle:

-Abartıyorum sanıyorsunuz, diye devam etti; ama yasalar tarafından kesinlikle yasaklanmış olasına rağmen, bu memlekette hâlâ kurutulmuş insan kafası satarak geçimini sağlayanlar var. Buna engel olunamıyor, o yüzden de bugün bile ormanda yaşayan Kızılderililer, öteki göçebe kabileler arasında düşmanlarının kellelerini kesmektedirler. Kafatasını parçalayarak kafa derisinin içinden çıkarır, boşalan deriyi kızgın kumla doldururlar, böylece de kafa, yüz çizgileri hiç bozulmadan bir kedi kafası iriliğinde kalana kadar küçülür. Düşmanların kellesini kesip küçültmek vaktiyle bir savaş ganimeti olsun diye yapılırmış, halbuki şimdi bu kelleler karaborsa malıdır. Melezler aracılığıyla bunlar kıyı şehirlerindeki alıcılara iletilir, onlar da bunları çok yüksek fiyatlarla turistlere satarlar.

Jorge muzaffer bir tavırla baktı bize. Herman'la benim o gün bir hamalın kulübesine gittiğimizden ve orada bize tanesi 1000 sucre'den iki kelle satmayı önerdiklerinden haberi yoktu. Yerliler artık maymun kafasından bu kellelerin sahtelerini de yapıyorlardı, ama bize önerilenler gerçek Kızılderili kelleleriydi ve yüzlerinin bütün çizgileri en ufak ayrıntılarına varana kadar korunmuştu. Portakal büyüklüğünde olan bu iki kelleden biri bir erkeğe, öteki de bir kadına aitti; kadın bayağı güzeldi, hatta gerçek büyüklüğünü koruyabilmiş yalnız kirpikleriyle saçlarının kalmış olmasına rağmen. Hatırlayınca ürperdim, ama yine de dağların batı yanında kelle avcılarının bulunduğundan kuşku duyduğumu belirttim.

-Hiç belli olmaz, dedi Jorge kötümser bir ses tonuyla; arkadaşınız ortadan kayboluverir de sonradan kellesi minyatür halinde pazara düşerse ne yaparsınız? Bir vakitler benim bir arkadaşımın başına geldi aynı şey, diye ekledi bana inatla bakarak.

Herman bifteğini ağır ağır, ama ağzının tadı azıcık kaçmış olarak yerken:

-Anlatsana bize nasıl olduğunu bu işin, dedi.

Çatalımı dikkatle kenara koydum, Jorge de hikâyesini anlatmaya başladı. Bir vakitler karısıyla birlikte ormanın kuş uçmaz kervan geçmez bir yerinde oturuyor, bir yandan kendisi yıkama usulüyle altın çıkarıyor, bir yandan da öteki altın arayıcılarının çıkardıkları altınları satın alıyormuş. O sıralarda bir yerli ile ahbap olmuşlar; adam çıkardığı altınları hep onlara getiriyor ve malla takas ediyormuş. Günün birinde bu ahbaplarını ormanda öldürmüş birileri. Jorge arayıp tarayarak katili bulmuş ve ölümle tehdit etmiş adamı. Katil, küçültülmüş kelle satışı yaptığından kuşku duyulan biriymiş, onun için Jorge, eğer kelleyi hemen kendisine verirse hayatını bağışlayacağını vaat etmiş ona. Katil hemencecik, Jorge'nin arkadaşının artık yumruk kadar küçülmüş olan kellesini çıkarıp vermiş. Jorge arkadaşının kafasını görünce altüst olmuş, zira kelle, küçülüşü dışında, yüz çizgilerinin ifadesinden hiçbir şey kaybetmemiş olarak duruyormuş önünde. Son derece üzüntülü bir halde arkadaşının kellesini eve götüren Jorge, kelleyi karısına gösterince, bayılıvermiş kadın. Bunun üzerine Jorge de kelleyi sandığa kaldırmış. Ama orman rutubetli olduğundan kelle küflenmeye başlamış, bunun üzerine Jorge onu sandıktan çıkarıp güneşte kurutmak zorunda kalmış. Kelleyi saçlarından bir çamaşır ipine güzelce asmış, karısı da bunu her görüşünde düşüp düşüp bayılırmış. Derken, günün birinde sandığa bir fare dadanmış ve Jorge'nin arkadaşını fena halde hırpalamış. Son derece üzgün Jorge, mükemmel bir tören yaparak, hava alanında kazdığı küçük bir çukura gömmüş dostunu.

-Nihayet o da bir insandı, diye sözünü bitirdi Jorge.

-Çok güzel bir yemek yedik, diyerek konuyu değiştirdim.

Karanlıkta otelimize giderken, sanki Herman şapkasını ta kulaklarına kadar çekmiş gibi geldi bana. Ne var ki, Herman şapkasını sadece başını dağlardan esen soğuk rüzgârdan korumak için geçirmişti kulaklarına kadar.

Ertesi gün Başkonsolosumuz Bryhn ve karısıyla, onların şehri dışındaki büyük çiftliklerinde, okaliptüs ağaçlarının altında oturuyorduk. Bryhn gerçi Quivedo'ya ormandan yapacağımız yolculuğun şapka numaralarımızın müthiş küçülmesiyle sonuçlanacağı kanısında değildi, ama ziyaret etmeyi düşündüğümüz bölgelerde haydutlar vardı. Yağmurlar dinip de yollar kurur kurumaz, Quivedo civarını haraca kesen haydutları ortadan kaldırmak için askeri birliklerin gönderileceğini yazan gazetelerden kestiği kupürleri gösterdi bize. Şu sırada oraya gitmeye kalkışmak düpedüz delilik olurmuş, üstelik ne araç ne de kılavuz bulabilirmişiz. Biz onunla konuşurken, Amerikan Askeri Ataşeliğine ait bir cipin yoldan kurşun gibi geçtiğini gördük, bu da bize bir fikir verdi. Başkonsolosu yanımıza alarak doğru Amerikan Askeri Ataşesini görmeye gittik. Hakî elbise, çizme giymiş, genç, gösterişli bir adamdı ataşe. Bütün gazeteler bizim bir salla denize açılacağımızdan sözederken, neden Andlar'ın tepesinde oturduğumuzu sordu gülerek.

Biz de kendisine, salımızı yapacağımız kütüklerin hâlâ Quivedo ormanlarında dimdik durduğunu söyledik. Buraya, kıtanın damına kadar geldiğimiz halde, ormana bir türlü ulaşmak olanağını bulamadığımızı anlattık. Askeri Ataşeden bize ya **(a)** ödünç bir uçakla iki paraşüt, ya da **(b)** bu bölgeyi tanıyan bir şoförle birlikte bir cip vermesini rica ettik.

Askeri Ataşe bizim bu derece kendimizden emin konuşmamız karşısında bir süre ağzını açamadan durdu, sonra gülümseyerek, kendisine başka bir fırsat tanımadığımıza göre, ikinci seçeneği tercih ettiğini, bir cip vermeyi kabul ettiğini söyledi.

Ertesi sabah saat beşi çeyrek geçe, bir cip otelimizin kapısına dayandı ve cipten atlayan Ekvador'lu bir makinist yüzbaşı, emrimizde olduğunu söyledi. İster çamur olsun, ister olmasın, bizi Quivedo'ya kadar götürmek emrini almıştı. Cip benzin çantalarıyla doluydu, zira geçeceğimiz yollarda

ne bir benzin istasyonu vardı, ne de bir araba izi. Yeni arkadaşımız Yüzbaşı Agurto Alexis Alvarez, haydutlara karşı tepeden tırnağa kadar bıçaklar ve ateşli silahlarla donanmıştı. Biz ise buraya, sırtımızda ceketimiz, boynumuzda kravatımızla, peşin para karşılığında kütük almaya geldiğimizden, acele olarak edindiğimiz elden düşme bir fotoğraf makinesi ve yırtılmaz cinsten iki pantolondan başka, cipteki bütün eşyamız, bir çanta dolusu konserve yiyicekten ibaretti. Ayrıca, yolumuzun üstüne çıkabilecek her türlü tehlikeyi savuşturabilmemiz için, Başkonsolos kendi parabellum tabancasıyla bol miktarda mermiyi ısrarla vermişti bize. Ayışığının badanalı kerpiç duvarlarda soluk soluk parladığı bir sırada, cip daracık sokaklardan hızla geçerek bizi açık araziye çıkardı ve dağlar arasından güneye doğru uzanan oldukça iyi bir şose üzerinde baş döndürücü bir hızlı ilerlemeye başladık.

Avlusunda palmiyeler bulunan bir kilisenin çevresinde körler gibi toplanmış penceresiz Kızılderili evlerinin bulunduğu Latakunda adlı dağ köyüne kadar, dağ silsileleri boyunca güzel bir yolculuk yaptık. Burada bir dağ yoluna saptık; ancak katırların geçebildiği bu dağ yolu, dağ, ova aşarak, döne kıvrıla ta Andlara kadar gidiyordu. Düşlerimizde bile görmediğimiz bir ülkeye geldik. Bu ülke dağlı Kızılderililerin dünyasıydı -güneşin doğusunda, ayın batısında, zaman ve uzay kuralları dışında- bir evrendi. Bütün yolculuk süresinde ne bir taşıta, ne de bir taşıt izine rastladık. Yalınayak, poncho'lar (*) giymiş keçi çobanlarıyla, bunların güttüğü, dik bacaklı lamalardan meydana gelmiş dağınık sürülerden başka kimsecikler yoktu yollarda, arada bir de bütün bir Kızılderili ailesinin ilerlidiği görülüyordu yolda. Aile babası genellikle bir katır sırtında ve en önde gidiyor, karısı ise en küçük çocuğunu sırtındaki torbada, bütün şapkalarını da başında taşıyarak onun arkasından seğirtiyordu. Kadın bir yandan koşarken bir yandan da durmadan yün eğiriyordu. Çalı çırpı, çanak çömlek yüklü eşeklerle katırlar da en arkadan ağır ağır ilerliyordu.

(*) Güney Amerika Latin ülkelerinde yerli halkın kullandığı bir çeşit pelerin ya da yamçı.

Yol aldıkça, İspanyolca konuşan Kızılderililer seyrekleşmeye başladı ve bir süre sonra Agurto'nun da dil yönünden yeteneği bizimki kadar yetersiz hale geldi Dağların tepelerinde şurada burada küme küme evlerden meydana gelmiş köyler göze çarpıyordu; kerpiç evler gitgide azalıyor, dallardan ve otlardan yapılmış evler ise gitgide artıyordu. Evler de, güneşte yanmış, kırışık yüzlü insanlar da sanki topraktan fışkırmış gibiydiler; bu, And dağlarının kayalıklarına vuran güneş ışınlarının kavurucu etkisinden ileri geliyordu. Dağda yetişen otlar nasıl yayla otlaklarına, uçurumlara, kayalıklara ait idiyse, bu insanlar da öyle, oralara aittiler. Son derece yoksul, ufak tefek yapılı dağlı Kızılderililer yabani hayvanlarınki gibi çevik kaslara ve ilkel insanların çocuksu uyanıklığına sahiptiler; çok az konuşuyor, çok fazla gülüyorlardı. Gördüğümüz her Kızılderilinin pırıl pırıl yüzü, inci gibi beyaz dişleri vardı. Beyazların bu bölgede bir kuruş bile kazandıkları, ya da kaybettikleri söylenemezdi. Buralarda ne reklam tabelaları, ne yol işaretleri vardı. Yola atılacak olan bir teneke kutu, ya da bir kâğıt parçası derhal kapılarak, yararlı bir ev eşyası olarak götürülürdü.

Güneşin kavurduğu bir tek ağaç, bir tek çalı bulunmayan tepeler aşıp kaktüslerin yetiştiği çöl halindeki vadilere indik ve sonunda en yüksek dağa tırmandık. Burada, dorukta, çevremiz karlarla örtülüydü ve rüzgâr öylesine soğuk esiyordu ki, gömleklerimizle ormanın sıcağını özleyerek oturduğumuz yerde donup kalmayalım diye hız kestik. Kaybolan şoseyi bulabilmek için, dağlar arasından ve yolsuz arazide, çakıllar, taşlık topraklar üzerinde kilometrelerce gittik gittik, sonunda yol demek için bin tanık isteyecek şoseye çıktık. Ama Andların vadiye doğru dimdik indiği batı duvarına geldiğimiz zaman kayadan ibaret yamaç boyunca oyulmuş dar bir yol gördük; yolun bir yanı hep derin uçurumlarla çevriliydi. Bütün umudumuz, direksiyona doğru abanmış vaziyette araba kullanan ve her uçurumun başında arabayı dışarı doğru savuran Agurto'da idi. Birdenbire şiddetli bir rüzgâr karşıladı bizi; dağın art arda derin uçurumlarla, 4000

metre altımızdaki, dipsiz bir kuyunun dibindeki ormana doğru dimdik bir duvar gibi indiği yere, And sıradağlarının deniz tarafındaki en son zirvesine ulaşmıştık. Ne var ki, buradan, ormanın tepesinden baş döndürücü bir manzara göreceğimizi sanmakla aldanmıştık, zira uçurumun kenarına geldiğimiz anda, cadı kazanından yükselen buğular gibi, çevremizde bulutlar dolaşmaya başladı. Bununla birlikte, bu noktadan itibaren yolumuz hiçbir engel olmaksızın aşağı doğru inmeye başladı. Uçurumların, derin boğazların çevresinden döne kıvrıla iniyor, durmadan iniyorduk; indikçe de havanın sıcaklığı, rutubeti artıyor, aşağıdaki ormanlar dünyasından yükselen öldürücü hamam havası yoğunlaştıkça yoğunlaşıyordu.

Derken yağmur başladı. Önce yavaş yavaş inen damlalar, birdenbire cipin tentesi üzerinde trampet çalmaya, az sonra da yoldan aşağı doğru çukulata renginde bir sel akmaya koyuldu her yanımızdan. Az daha biz de, arkamızda kalan kupkuru dağ düzlüğünden, taşların, balçıkların hatta kazıkların bile yosun bağladığı yumuşak sarmaşıklarla örtülü olduğu bambaşka bir dünyaya teker meker sürüklenerek inecektik. Yamaçlardan fışkıran yapraklar gördük; az sonra bu yaprakların yamaçlardan birer yeşil şemsiye gibi sarkanlarına, kocamanlarına rastladık. Derken, ormanın öncüleri olan nispeten ince, üzerilerinden sakal gibi yosunlar ve sarmaşıklar sarkan ağaçlara vardık. Her yandan şırıltılar, çağıltılar geliyordu kulaklarımıza. Bayır düzleşmeye başladıkça, orman, dev bitkilerden meydana gelmiş bir ordu gibi, çamurlu yolda şıpırtılar, şapırtılar arasında ilerleyen cipimizi yutuverdi. Balta girmemiş ormanların içindeydik artık. Hava sıcak, son derece nemli ve bitki kokularıyla yüklüydü.

Bir sırtta kurulu, çatıları palmiye yapraklarıyla örtülmüş birkaç kulübenin yanına vardığımızda karanlık bastırmıştı. Geceyi kuru bir çatı altında geçirmek için, her yanımızdan sıcacık sular damlayarak cipten indik. Külübede bize saldıran pire sürüleri, ertesi günkü yağmurda boğuldular. Cipimizi tıka basa muz ve öbür güney iklimi meyveleriyle

doldurarak, ormanın içinden bayır aşağı inmeye devam ettik. Vadinin en alçak noktasına çoktan vardığımızı sandığımız halde, hâlâ iniyor, iniyorduk. Çamur gittikçe berbat bir hal alıyor, ama bizi durdurmuyor, haydutlar ise henüz bize yaklaşmıyorlardı.

Suyu çamurlu akan bir ırmağın yolu kestiği noktada cipimiz pes etti. Irmağın kıyısında çamura saplandık; ne ileri gidebiliyorduk, ne geri. İlerideki bir açıklıkta bir kulübe vardı, kulübenin önünde birkaç tane melez Kızılderili, güneş vuran bir duvarın üzerine bir jaguar postu sermekteydi; kurusun diye yere serilmiş kakao tanelerinin üzerinde tavuklar ve köpekler koşuşup, oynaşıyorlardı. Cip hoplaya zıplaya çamurdan kurtularak ilerleyince, ortalık birdenbire şenlenivердi ve İspanyolca konuşan insanlar, bu ırmağın Palanque ırmağı olduğunu söylediler; Quivedo da ırmağın hemen öte yanındamış. Köprü olmadığı gibi, ırmak derin ve hızlı akışlıydı; köylüler bizi salla karşıdan karşıya geçirmeyi kabul ettiler. Sal dedikleri acayip nesne kıyıda duruyordu. Kol, bacak kalınlığında ağaçları sarmaşıklarla bağlayıp, cipimizin iki katı uzunluğunda ve iki katı genişliğinde bir sal yapmışlardı. Cipin her bir tekerleği altına düz tahtalar koyup, yüreğimiz ağzımıza gelerek cipi yürüttük, sala yükledik. Salın büyük kısmı çamurlu suların altında kalmasına rağmen bu taşıt yine de cipimizle birlikte bizi ve sırıklarla salı yürüten yarı çıplak, çikolata renkli dört yerliyi kaldırdı.

Herman'la ikimiz aynı anda:

-Balsa mı? diye sorduk.

Salı yürüten adamlardan biri, salı meydana getiren kütüklere ayağıyla saygısızca vurarak, başını salayıp:

-Balsa, dedi.

Adamlar ellerindeki sırıklarla gerektiği zaman salı iterlerken, akıntı bizi yakaladı ve çarpazlama olararak düzgün

bir çizgi üzerinde sürükleyerek, karşı kıyının daha sakin sularına getirdi. Bu bizim balsa ağaçlarıyla ilk karşılaşmamız ve balsadan yapılmış sal üzerindeki ilk yolculuğumuzdu. Karşı kıyıya sağ ve esen çıkıp, cipimizle muzaffer bir biçimde Quivedo'ya girdik. Katranlanmış kütüklerden yapılmış iki sıra ev, evlerin palmiyelerle örtülü çatılarına konmuş, hareketsiz duran akbabalar buraya çok garip bir hava veriyordu; Quivedo denilen yer de bu iki sıra evden ibaretti. Gelen geçenler, ellerinde taşıdıkları şeyleri hemen yere bıraktılar, kapılardan, pencerelerden kara derili, kahverengi derili, genç başlar, yaşlı başlar uzandı. Gürültülü bir biçimde konuşan, tehditkar bir insan seli halinde cipi karşılamaya koşuştu bütün halk. Cipin altından giriyor, üstünden çıkıyor, çevresinde dolaşıyor, her yanına tırmanıyorlardı. Agurto direksiyon başında canını dişine takarak manevralar yaptırırken cipe, biz de mal canın yongasıdır diyerek, eşyamıza sıkı sıkı sarıldık. Derken cipimizin bir lastiği patladı ve araç dize geldi. Quivedo'ya geldiğimize göre, artık şehrin bizi kucaklamasına da göğüs gerecektik çaresiz.

Don Federico'nun büyük çiftliği ırmağın biraz aşağısında kalıyordu. Cipimiz iki yanında mango ağaçları sıralanmış bir patikadan, hoplaya zıplaya avluya girdiği sırada, zayıf, yaşlı ve ömrünü balta girmemiş ormanlarda geçiren Don Federico, kendisiyle birlikte yaşayan Angelo adındaki küçük yeğeniyle Agurto, Herman ve beni karşılamaya geldi. Don Gustavo'dan getirdiğimiz mesajları kendisine ilettik. Biraz sonra, cipimiz avlunun bir kenarına çekilmiş dururken, balta girmemiş ormanların üzerine yeni bir sağanak iniyordu. Don Federico, ağaç kütüklerinden yapılmış kulübesinde bize bir ziyafet çekti; güney iklimi meyveleriyle dolu kocaman bir tepsininin çevresinde oturmuş, Don Federico'ya gelişimizin nedenini anlattığımız sırada, açık bir ateş üzerinde de süt domuzlarıyla piliçler kızarıyordu. Dışarıda bardaktan bo-

şanırcasına yağan tropik yağmuru, pencerelere gerili esnek tellerin arasından içeriye nefis çiçek kokularıyla kil kokusu yolluyordu.

Don Federico birdenbire bir çocuk gibi hareketlendi. Meğer balsa ağacından yapılan salları ta çocukluğundan beri bilirmiş. Elli yıl önce, deniz kıyısında oturduğu sıralarda, Peru'lu Kızılderililer Guayaquil'de satmak üzere balıklarını kocaman kocaman balsa sallarla, kıyı boyunca yelkenle ilerleyerek getirirlermiş. Salın ortasına kurulu bambudan bir kulübe içinde iki ton kurutulmuş balık götürebildikleri gibi, balık taşımadıkları zaman karılarını, çoluk çocuklarını ve köpekleriyle bütün kümes hayvanlarını yükleyebilirlermiş sala. Onların sallarını yapmakta kullandıkları kadar büyük balsa ağaçlarını bu yağmur mevsiminde bulmak çok zor olacakmış, zira seller ve balçık yüzünden, ormanın balsa ağaçlarının bulunduğu kesimine atla bile gitmek hemen hemen olanaksız imiş. Bununla birlikte Don Federico elinden geleni yapacaktı; oturduğu yere yakın, tek tük balsa ağacı bulmak belki mümkün olacaktı, hem nasıl olsa biz öyle pek çok balsa ağacı istemiyorduk.

Akşam geç vakit yağmur bir aralık dindi, biz de bundan yararlanarak kulübenin çevresini dolaştık, mango ağaçları altında gezindik. Burada Don Federico, dallardan sarkan apayrı bir bitki dünyası altında, ortasından kesilerek saksı haline getirilmiş hindistancevizi kabukları içinde çeşit çeşit yabani orkideler yetiştiriyordu. Aşı usulüyle yetiştirilen orkidelerin tersine bu nadir çiçeklerin nefis kokuları vardı. Herman, koklamak için burnunu bunlardan birine sokmak üzere eğildiği sırada, Angelo elindeki kamçıyı şimşek gibi salladı ve kıvrım kıvrım kıvranan bir yılan yere düştü. Bir saniye sonra da, yabayla ensesinden yere çakılan yılan, ayaklar altında ezildi.

-Soktu mu öldürür bu yılan, diyen Angelo, ne demek is-

tediğini iyice anlatmak için de yılanın kıvrık iki dişini gösterdi.

Bitkiler arasında, her yerde pusuya yatmış yılanlar gördüğümüzü hayal etmeye başladığımızdan, Angelo'nun cansız ganimetini bir çomağın ucunda taşıyarak, kapağı eve attık. Herman yeşil canavarın derisini yüzer, Don Federico da bize zehirli yılanlarla kütük kalınlığında boa yılanlarına ilişkin akıl almaz hikayeler anlatırken, duvarda istakoz büyüklüğünde kocaman iki akrep gölgesi gördük. Birbirinin üzerine atılan akrepler, kıskaçlarını kullanarak bir ölüm kalım savaşına giriştiler; kuyruklarını kaldırmışlar, ucundak zehirli iğnelerini sokmaya hazır tutuyorlardı. Dehşet verici bir manzaraydı bu ve biz ancak gaz lambasını kaldırdığımız zaman, bunların yazıhanenin kenarında dövüşen parmak kadar iki akrebin gölgeleri olduğunu anlayabildik.

-İlişmeyin, dedi. Don Federico; biri ötekini öldürecektir, sağ kalan ise hamam böceklerini kaçırması bakımından evin içinde yararlı olacaktır. Cibinliğinizi yatağınızın kenarlarına iyice sıkıştırın, elbiselerinizi de giymeden önce silkeleyin, o zaman zarar görmezsiniz. Beni sık sık akrep sokar, ama daha ölmedim işte, diye güldü ihtiyar.

Gayet güzel uyudum, yalnız, yastığımın yakınında ne zaman bir kertenkele hışırtısı veya bir yarasa çığlığı işitsem, zehirli yaratıkları düşünerek uyandım.

Ertesi sabah balsa ağacı aramaya çıkmak için de erkenden kalktık.

Agurto:

-Elbiselerimizi silkelesek iyi olacak, dedi ve daha o sözünü bitirmeden gömleğinin kol yeninden bir akrep yere düşerek hızla döşemedeki bir yarığa kaçtı.

Güneş yükselir yükselmez, Don Federico her yönde atlılar çıkararak, yol üstünde, yanına varılabilecek balsa ağaç-

ları aramalarını emretti. Don Federico, Herman ve ben ayrı bir grup halinde yola çıktık ve çok geçmeden bir açıklığa vararak, Don Federico'nun bildiği dev gibi bir balsa ağacının önüne geldik. Gövdesi bir metre çapında olan ağaç, çevredeki bütün ağaçlara tepeden bakıyordu. Polinezya usülünce, elimizi sürmeden önce ağaca ad koyduk; Amerikan asıllı Polinezyalı bir din adamı olan Ku'nun adını verdik ona. Ondan sonra baltalarımızı alıp, ağaca indirmeye başladık; orman balta sesleriyle çınlamaya başladı. Ne var ki canlı, özlü bir balsa ağacını kesmek, tıpkı kör baltayla mantar kesmeye benziyordu; baltamız ağaca her vuruşta yaylanıp geri sıçrıyordu. Daha üç beş yonga çıkarmış çıkarmamıştık ki, yorulduğum için yerimi Herman aldı. Yongalar sıçrar ve ormanın sıcağında biz şırıl şırıl ter dökerken, balta durmadan el değiştirdi.

Akşam geç vakitlerde, Ku hâlâ tek ayağı üzerinde dikilen bir horoz gibi dimdik duruyor, balta darbelerimizin altında titriyordu. Az sonra, dev gibi gövdesiyle çevresindeki bütün küçük ağaçları ve fidanları eze eze yuvarlandı balsa ağacı. Ağacın dallarını kesmiş, Kızılderili usülünce zikzak çizgiler halinde kabuğunu soyuyorduk ki, Herman birdenbire baltasını bırakıp, ellerini bacağına bastırarak, Polinezya savaş dansı yapar gibi havaya sıçradı. Pantolonunun paçasından pırıl pırıl parlayan , akrep büyüklüğünde ve kuyruğunda uzun bir iğnesi bulunan bir karınca düştü. Karıncanın kafası istakoz pençesi kadar sert olmalıydı ki topukla bir türlü ezmek mümkün olmuyordu.

-Kongo derler buna, diye hayıflanarak açıklamada bulundu Don Federico; bu küçük musibet akrepten de beterdir, ama sağlığı yerinde olan insanlar için tehlikeli sayılmaz.

Derisi ince olan Herman birkaç gün fena halde acı çekti, ama yine de bizimle birlikte ormanda dörtnala at sürerek balsa ağacı aramaktan geri kalmadı. Zaman zaman ormanın derinliklerinden kulağımıza, gıcırtılar, çatırtılar, tok sesler geliyor, Don Federico da memnun memnun başını sallıyordu. Duyduğumuz bu sesler, Don Federico'nun Kızılderili melezlerinin bizim sal için yeni bir balsa ağacı devirdiğine işaret ediyordu. Bir hafta içinde Ku'yu Kane, Kama, İlo, Mauri, Ra, Fangi, Papa, Taranga, Kura, Kukara ve Hiti izledi. Bu on iki kocaman balsa ağacına, vaktiyle Tiki ile birlikte Peru'dan denizler aşarak Polinezya'ya gelen söylence kahramanlarının adlarını vermiştik. Kütükleri ormanda önce atlarla çektik, sonra da geriye kalan az uzaklık içinde Don Federico'nun traktörüyle sürükleye sürükleye kulübenin önüne, ırmağın kıyısına getirdik.

Özlü tomruklar hiç de mantar kadar hafif değildi. Her biri en aşağı bir ton çekiyordu; suyun üstünde nasıl yüzecek-

lerini büyük bir merakla bekliyorduk. Kütükleri ırmağın kıyısına kadar yuvarladık ve akıntıya kapılıp gitmesinler diye uçlarından, kalın sarmaşıklarla bağladık. Sonra teker teker ırmağa attık kütükleri. Büyük bir şapırtı oldu. Kütükler savruldu ve suyun üzerine çıktı; yarı yarıya suya batıyorlardı, üzerlerine çıkıp dolaşsak bile yine de kıpırdamadan duruyorlardı. Ağaçların tepelerinden sarkan yaban sarmaşıklarla kütükleri birbirine bağladık ve böylece arka arkaya gidecek iki tane derme çatma sal yapmış olduk. Sonra ileride bize gerekecek olan bambu kamışlarıyla sarmaşıkları yükleyip, Herman'la ben, ortak bir dilimizin bulunmadığı, ne kırması olduklarını da bir türlü anlayamadığımız iki melezle birlikte sallara bindik.

Bizi kıyıya bağlayan ipleri çözer çözmez akıntıya kapılarak, oldukça hızlı ırmak aşağı inmeye başladık. İnce ince yağan yağmur altında ırmaktaki ilk burunu dönerken gözümüze çarpan en son manzara, kulübenin önünde durmuş, bize el sallayan iyi dostlarımız oldu. Derken ırmağın, üstü muz yapraklarıyla örtülü bir bölümüne geldik ve salı idare etme işini, biri baş, öbürü de kıç tarafta, ellerinde kocaman küreklerle durarak dümen tutan kahverengi derili ustalara bıraktık. Melezler büyük bir soğukkanlılıkla, salları akıntının en hızlı olduğu yerde rahatlıkla tutabiliyor ve sallarımız, kökleri su içinde kalmış ağaçlar, kumluk sığlıklar arasından dolambaçlı bir yol izleyerek ine çıka gidiyordu.

Her iki kıyıda da orman yekpare bir duvar gibiydi; biz geçerken, yemyeşil yapraklar arasından papağanlar ve başka renkli renkli kuşlar havalanıyordu. Bir iki kez, timsahlar kıyıdan hızla ormana dalarak bulanık sular içinde gözden kayboldular. Çok geçmeden timsahlardan daha ilgi çekici bir canavar gördük. Bu İguana dedikleri cinsten dev bir kertenkeleydi; bir timsah büyüklüğünde olmakla birlikte, gırtlak kısmı timsahınkinden çok daha geniş, sırtı da tırtıl tırtıl-

dı. Balçık kıyıya yatmış olan İguana, sanki tarih öncesi çağlardan beri uyuyakalmış gibiydi ve biz yanıbaşından kayarcasına geçerken, yerinden kımıldamadı bile. Melezler bize ateş etmeyelim diye işaretler yapıyorlardı. Az sonra, bir metre boyunda daha ufağını gördük bu hayvanın. Salın üzerine doğru uzanmış bir dalın üstünde yürüyordu. Hayvan kendini güvencede hissedeceği bir yere kadar yürüdü, sonra yatarak, yılanınkiler kadar soğuk gözlerini bize dikti salımız altından geçerken; yeşil ve mavi renklere sahipti iguana. Derken, sudan dışarı çıkmış, eğreltiotlarıyla kaplı bir toprak parçasının yanından geçerken, iguanaların en büyüğünü orada gördük. Başıyla göğsünü kaldırmış, göğe izdüşüm vererek kıpırdamadan yatarken, taşa oyulmuş işlemeli bir Çin ejderhasına benziyordu. Yanından kıvrılarak geçip gittiğimiz sırada başını bile çevirip bakmadı, bize.

Biraz daha aşağılara inince burnumuza duman kokusu geldi ve az sonra, kıyı boyundaki açıklıklara kurulmuş, saz damlı bir sürü kulübenin önünden geçtik. Biz saldakiler, kıyıdaki Kızılderili, Zenci ve İspanyol kırması ve görünüşleri hiç de iç açıcı olmayan insanların uğursuz bakışlarına sunulan büyük bir merak konusu idik. Kocaman ağaç kütüklerinden oyulmuş kanoları, kıyıya çekili duruyordu.

Yemek vakti gelince salı idare eden melezlerden nöbeti devraldık, onlar da ıslak kil üzerinde yaktıkları ufak bir ateşte balık ve ekmek meyvesi pişirdiler. Salda yediğimiz yemekler arasında kızarmış piliç, yumurta, güney iklimi meyveleri de yer alıyor ve kütükler bizi ormanın içinden denize doğru oldukça büyük bir hızla götürüyordu. Irmağın çalkantılı oluşunu hiç umursamıyorduk. Yağmur ne kadar çok yağarsa akıntı da o derece hızlanıyordu.

Gece ırmağın üstüne inince, kıyıda kulak tırmalayıcı bir orkestra çalmaya başladı. İrili ufaklı kurbağalar, çekirgeler,

sivrisinekler, çok sesli bir koro halinde cızırtılı, uğultulu sesler çıkarıyorlardı. Ara sıra bir yaban kedisinin kulakları tırmalayan çığlığı karanlığı yırtıyor, çok geçmeden bunu, geceleyin ormanda sinsi sinsi dolaşan yırtıcı hayvanlardan ürkerek havalanan kuşların çığlıkları izliyordu. Bir iki kez bir yerli kulübesinin donuk ateşinin pırıltısını gördük. Derinden derine insan sesleri ve köpek havlamaları duyduk. Ama çoğunlukla, yıldızlar altında, salımızın üstünde ormanın orkestrasıyla baş başa oturuyor, uyku veya yağmur bastırdığı zaman iri yapraklardan yapılmış kulübemize çekilerek, tabancalarımız kılıflarında hazır, uyuyorduk.

Irmaktan aşağı doğru indikçe, yerli kulübeleri ve çiftlikleri de sıklaşmaya başladı kıyılarda; çok geçmeden de bu çiftlikler birer köy halini aldı. Buradaki taşıtları, ağaç kütüklerinden oyulmuş, uzun sırıklarla yürütülen kanolar meydana getiriyordu, ara sıra da tepeleme muz yüklü, balsa ağacından yapılmış ufak sallara rastlıyorduk.

Palanque'nin Rio Guayas ile birleştiği noktada su düzeyi öyle yükselmişti ki, Vinces ile Guayaquil arasında yandan çarklı vapur seferleri yapılmaya başlanmıştı. Zaman kazanmak için Herman'la ben yandan çarklı vapurda birer ranza tutarak, bu nüfus yoğunluğu fazla olan ovalık ülke içinden kıyıya vapurla indik. Kahverengi derili arkadaşlarımız ise kütükler üzerinde akıntıyla sürüklene sürüklene arkadan geleceklerdi.

Guayaquil'de Herman'la ben ayrıldık. O akıntıyla gelecek olan balsa kütüklerini durdurmak için Guayas ırmağının denize döküldüğü yerde kaldı. Oradan kütükleri bir vapura yükletip Peru'ya getirecek, Peru'da da Kızılderililerin eski sallarının tipine sadık kalarak, salımızın yapılması işini yönetecekti. Bense, salımızı yapabileceğimiz uygun bir yer bulmak üzere, Peru'nun başkenti Lima'ya kalkan bir uçağa bindim.

Uçak, B. Okyanus kıyısı boyunca çok yükseklere tırmandı ve bir yanımızda Peru'nun çıplak dağları, öbür yanımızda da, çok aşağılarda, pırıl pırıl Büyük Okyanus göründü. İşte sal üzerinde denize buradan açılacaktık. Çok yükseklerde uçan bir uçaktan bakıldığı zaman deniz uçsuz bucaksız görünüyordu. Batıda, çok, uzaklarda belli belirsiz görünen ufukta, denizle gök birbirine karışıyor gibiydi; o ufuktan sonra da, Polinezya'ya varana kadar, en ufak bir kara parçası bulunmayan daha yüzlerce ve yüzlerce millik bir denizin, dünya yuvarlağının beşte birini kapladığını düşünmekten kendimi alamadım. Düşüncelerimi birkaç hafta sonrasına, şu anda altımda olan bu mavi sonsuzluğun ortasında benek gibi kalacak bir salın üstünde bulacağımız ana kadar götürmeye çalıştım, ama hemen aynı anda da bu düşünceyi kafamdan uzaklaştırdım, zira bir an kendimi tatsız bir hisse kapılmış buldum.

Lima'ya varınca tramvaya binip, salımızı yapabileceğimiz elverişli bir yer aramak üzere Callao limanına indim. Bir anda, bütün limanı gemilerin, teknelerin, vinçlerin, Gümrük depolarıyla, büroların kapladığını gördüm. Eğer daha ileride elverişli bir kumsal bulabilsem bile, burada da yüzenler o kadar çok olurdu ki, biz daha sırtımızı döndüğümüz anda, meraklılar çekiştire çekiştire, orasını burasını elleye elleye salımızı parça parça ederlerdi. Callao, kahverengi ve beyaz derili insanlardan meydana gelmiş yedi milyon nüfuslu bir ülkenin en önemli limanıydı. Zaman çok değişmiş ve Peru'da sal inşa etmek, Ekvador'dakinden bile daha zor bir hale gelmişti; ufukta bir tanecik olarak görebildiğim tek umudum kalmıştı, o da, demir kapılarının ardında duran silahlı nöbetçilerin, bana ve kapının önünde dolaşan başka ayaklara kuşkulu, tehditkar gözlerle baktığı, Deniz Kuvvetlerine ait tersanenin büyük, beton duvarlarının içine girebilmekti. O duvarlardan içeriye bir kere girebildiniz mi artık güvencede sayılırsınız.

Washington'da Peru Deniz Ataşesiyle tanışmış ve kendisinden bana yardımcı olabilecek bir tavsiye mektubu almıştım. Hemen ertesi gün, o mektupla, Deniz Bakanlığına gidip, Deniz Bakanı Manuel Nieto'nun huzuruna çıkma çarelerini araştırdım. Ertesi sabah beni Bakanlığın ampir stili eşya ile döşeli görkemli çalışma odasına kabul ettiler; aynalar, yaldızlarla pırıl pırıldı oda. Biraz sonra da, kısa boylu, geniş omuzlu ve Napolyon kadar ciddi tavırlı, kestirmeden ve dobra dobra konuşan Bakan pırıl pırıl subay üniformasıyla geldi. Deniz Kuvvetleri tersanesinde ağaçtan bir sal yapmamıza izin vermesini rica ettim.

Bakan, parmaklarıyla sinirli sinirli trampet çalarak:

-Delikanlı, dedi. Siz kapıdan gireceğiniz yerde, bacadan girdiniz. Size memnunlukla yardım etmek isterdim, ama emrin Dışişleri Bakanından gelmesi gerekir bana; yabancıları deniz üssüne sokup, çok doğal bir şeymiş gibi oradaki tersaneyi emirlerine veremem. Yazılı olarak Dışişleri Bakanlığına baş vurunuz. Talihiniz açık olsun.

Aklıma hasıraltı edilen dilekçeler gelince korktum. Kon-Tiki'nin sert yönetimi altında, dilekçe milekçe olmadığı çağlarda ne mutluymuş insanlar kim bilir.

Dışişleri Bakanını görebilmek daha da zor oldu. Norveç'in Peru'da elçiliği olmadığından, yardımsever Başkonsolosumuz Bahr beni Dışişleri Bakanlığı sekreterliği makamından yukarısına çıkaramadı. İşlerin bu noktada tıkanıp kalacağından korkuyordum. Dr. Cohen'in Cumhurbaşkanına yazdığı mektup şu sırada yararlı olabilir diye düşündüm. Yaveri kanalıyla, Peru cumhurbaşkanı, Ekselans Don José Bustamante y Rivero ile görüşebilme yolarını araştırdım. Bana bir-iki gün sonra saat on ikidi sarayda bulunmamı söylediler.

Yarım milyon nüfuslu modern bir şehir olan Lima, çıplak dağların eteğinde, yemyeşil bir ova üzerine kurulmuştur. Mimari bakımdan, aynı zamanda bahçeleri, parklarıyla dün-

yanın en güzel başkentlerinden biri olduğuna kuşku yoktur -İspanyol mimarisiyle renklenmiş modern bir Rivyera'yı ya da Kaliforniya'yı düşününüz. Cumhurbaşkanının sarayı şehrin tam ortasındadır ve rengârenk elbiseler giymiş silahlı nöbetçilerin koruması altındadır. Peru'da Cumhurbaşkanının huzuruna çıkabilmek büyük bir sorundur; onu pek az kimse ancak sinema perdesinde görebilmiştir. Pırıl pırıl kayışlı muhafızlar beni alıp yukarı kata çıkardılar, upuzun bir kodidordan geçirerek, bir kapının önüne getirdiler; burada üç tane sivil, adımı sorup kaydettiler, sonra da beni kocaman bir meşe kapıdan, etrafına koltuklar sıralanmış uzun bir masanın bulunduğu odaya soktular. Beyaz elbiseli birisi beni karşıladı, oturmamı söyledi ve kendisi ortadan kayboldu. Bir dakika sonra kocaman bir kapı açıldı; beni bir öncekinden çok daha şık bir odaya aldılar. Burada, etkileyici kişiliğe sahip, pırıl pırıl üniformalı bir kişi bana doğru ilerledi.

«Başkan olacak,» diye düşünerek kendime çeki düzen verdim. Ama değildi. Altın sırmalı adam bana antika bir berjer koltuğu gösterip, oturmamı söyledikten sonra ortalıktan kayboldu. Koltuğun ucuna ilişeli bir dakika olmuş, olmamıştı ki, başka bir kapı açıldı ve bir uşak önümde eğilerek beni son derece süslü, altın yaldızlı büyük bir salona aldı. Uşak göründüğü gibi birdenbire ortadan kayboluverdi, ben de başka başka bomboş odalara açılan sıra sıra kapıların karşısında, antika bir kanepede tek başıma oturup beklemeye başladım. Etraf o kadar sessizdi ki, birkaç oda öteden birinin hafifçe öksürdüğünü duyabiliyordum. Derken düzgün adım sesleri bana doğru yaklaştı, ben de aceleyle ayağa fırlayarak, yaklaşan gösterişli kişiyi yerlere kadar eğilerek selamladım. Ama hayır, bu da değildi. Yalnız bu gelenin söylediklerinden, Başkanın bana selamlarını gönderdiğini ve bir Bakanlar Toplantısında bulunduğunu, toplantı yakında biter bitmez beni kabul edeceğini öğrendim.

On dakika sonra düzenli adımlar tekrar sessizliği bozdu

ve bu sefer altın sırmalı apoletleri bulunan biri geldi. Hemen kanepeden ayağa fırlayıp, çakı gibi bir reverans yaptım. Adam benden daha fazla eğilerek karşılık verdi ve beni bir sürü odalardan geçirerek, kalın halılarla örtülü bir mediven den çıkardı. Sonra beni, bir maroken koltukla, yine maroken bir kanepenin bulunduğu ufacık bir odada bıraktı. İçeriye beyaz elbiseli, ufak tefek bir adam girdi; bunun beni nereye götüreceğini merak ediyordum. Ama hiçbir yere götürmedi beni, sadece güler yüzle selamladı ve ayakta durdu. Başkan Bustamante Rivero buydu.

Başkanın İngilizcesi, benim İspanyolcamdan biraz daha iyi idi; selamlaştıktan ve başkan oturmamı rica ettikten sonra anlaşmamızı sağlayacak, ikimizin de bildiği sözcük dağarcığı tükenmiş oldu. İşaretlerle çok zaman anlaşmak mümkündür, ama işaretlerle Peru Deniz Kuvvetlerine ait tersanede sal inşa etmek için izin koparabilmeye olanak yoktur. Anlayabildiğim tek şey, Başkanın benim söylediklerimi anlamadığıydı, bunu kendisi de fark ettiğinden, biraz sonra kalkıp gitti ve hemen Hava Bakanıyla birlikte döndü. Hava Bakanı, General Reveredo, göğsünde uçuculuk brövesi bulunan, Hava Kuvvetleri üniforması giymiş atletik yapılı, canlı bir adamdı. İngilizceyi Amerikan şivesiyle, çok güzel konuşuyordu.

Derdimi anlatamadığım için özür dileyerek, girme iznini hava alanı için değil, tersane için istediğimi söyledim. General gülerek, kendisinin sadece çevirmenlik yapmak için geldiğini söyledi. Kuramımı parça parça Başkana çevirdi; dikkatle yakından ilgilenerek dinleyen Başkan, General Reveredo'ya kısa kısa sorular soruyordu. Sonunda şöyle dedi Başkan:

-B. Okyanus adalarının ilk kez Peru'dan gelenler tarafından keşfedildiğini kanıtlamak mümkün olacaksa, bu sefer Peru'ya da bir çıkar sağlayacak demektir. Sizin için yapabileceğimiz bir şey varsa, söyleyiniz.

Deniz Kuvvetleri tersanesi duvarları içerisinde, salı yapabileceğimiz bir yer gösterilmesini, atelyelere girip çıkabilme izninin verilmesini, dışarıdan gelecek malzememizin memlekete girişinde kolaylık gösterilmesini ve bunları saklayabileceğimiz bir depo sağlanmasını, Deniz Kuvvetleri personelinin işimizde bize yardımcı olmalarını, kuru havuzdan yararlanma olanağının bize sağlanmasını ve kıyıdan hareket edeceğimiz vakit salımızı açığa çekecek bir teknenin bu işe ayrılmasını rica ettim.

Başkan:

-Ne istiyormuş? diye öyle bir merakla sordu ki, ben bile anladım ne dediğini.

Reveredo gözlerinde bir pırıltıyla bana bakarak:

-Fazla bir şey değil, dedi. Bu sözle yetinen Başkan, başıyla kabul ettiğini belirten bir işaret yaptı.

Görüşmemiz bitmeden önce, Reveredo, Başkanının, Deniz Bakanı Nieto'nun bize gerekli kolaylığı göstermesini sağlamak üzere Dış İşleri Bakanına bizzat emir vereceğini vaat etti.

-Tanrı hepinizin yardımcısı olsun! diyen general, başını iki yana sallayarak güldü. Yaver geldi, beni alıp dışarıya çıkararak, hazır bekleyen konukçuya teslim etti.

O gün Lima gazetelerinde, bir Norveç sefer heyetinin Peru'dan salla yola çıkacağına ilişkin bir haber çıktı; gazeteler aynı zamanda, bir İsveç-Fin ortak bilim heyetinin Amazon bölgelerindeki ormanda yaşayan Kızılderililer arasında yaptığı incelemeleri bitirdiğini bildiriyordu. İsveçli üyelerden ikisi, kano ile ırmak yolundan Peru'ya geçmiş, Lima'ya gelmişlerdi. Bunlardan biri, şimdi de Peru'daki dağlı Kızılderilileri inceleyecek olan, Uppsala Üniversitesinden, Bengt Danielsson idi.

Gazetede çıkan haberi kesmiş, otelimde Herman'a salı yapmak için bulduğum yeri yazıyordum ki, kapı vuruldu. İçe-

riye güneşten yanmış, uzun boylu, keten elbiseli bir adam girdi; beyaz kolonyel şapkasını çıkarınca sanki kıpkızıl sakalı bir alev gibi yüzünü yakmış da, saçlarını kavurup seyreltmiş gibi bir izlenim bıraktı bende. Bu adam yabani diyarlardan geliyordu ama yeri hiç kuşkusuz üniversite ders salonlarıydı.

Bengt Danielsson bu, diye düşündüm.

Adam kendini tanıtarak:

-Bengt Danielson'um ben, dedi.

«Saldan haberi var» diye düşündüm ve oturmasını söyledim.

-Salla ilgili planlarınızı henüz öğrendim, dedi İsveçli.

«Hah, kendisi bir etnolog olduğundan, şimdi kuramımı yere vurmak için gelmiştir buraya,» diye düşündüm.

İsveçli gayet yumuşak bir tavırla;

-Sizinle birlikte sal yolculuğuna çıkıp çıkamayacağımı öğrenmeye geldim, dedi. Göç kuramıyla ilgilendim.

Bu adam hakkında, onun bir bilgin olduğundan ve balta girmemiş ormanlardan geldiğinden başka hiçbir şey bilmiyordum. Ama tek başına beş Norveçli arasında sal yolculuğuna çıkmaya hevesli bir İsveçli pek de çıtkırıldım olamazdı. Ayrıca, yumuşak ve neşeli yaratılışını o gösterişli sakalı bile örtemiyordu.

Bengt, açık olan yeri doldurarak altıncı üye oldu. Altı kişi içinde İspanyolca bilen de yalnız oydu.

Birkaç gün sonra yolcu uçağı yine kıyı boyunca kuzeye doğru gümbürdeyerek havalanırken, ben de tekrar altımızdaki uçsuz bucaksız mavi denize saygıyla baktım. Sanki gökkubbeden dökülüyormuş gibiydi deniz. Bütün batı ufkunu basmış gibi görünecek kadar çok su bulunan orada, kısa zaman sonra altımız da, bir benek üzerinde mikroplar gibi kalacaktık. Birbirimizden birkaç adımdan fazla uzaklaşmadan, yalıtılmış bir dünya içinde bulunacaktık. Şimdilik, birbirimiz-

le aramızda bir kol boyu kadar uzaklık vardı; Herman, Ekvador'da tomrukların gelmesini bekliyordu. Knut Haugland ile Torstein Raaby hava yoluyla New York'a gelmişlerdi. Erik Hasselberg Oslo'dan gemiye binmiş, Panama'ya geliyordu. Ben, hava yoluyla Washington'a gidiyordum, Bengt ise Lima'daki otelde öbürkülerin gelmesini, bir an önce işe koyulmaya hazır bir vaziyette bekliyordu.

Bu altı kişiden yalnız ikisi birbirini tanıyordu ve hepsi de ayrı ayrı tipte insanlardı. Bu yüzden, salda birbirimizin sohbetinden bir iki haftada kolay kolay bırakacağa benzemiyorduk. Ağır ağır sürüklenen bir sala sıkışmış altı erkek arasında kopacak ruhsal bir fırtınadan daha tehlikeli hiçbir kötü hava ve alçak basınç düşünülemezdi bizler için. Böyle durumlarda tatlı bir şaka, cansimidi kadar yararlı olurdu.

Washington'da hâlâ kış havası, kar ve acı bir soğuk hüküm sürüyordu. Geri döndüğümde aylardan şubattı. Björn telsiz sorununu çözmüş. Amerika Amatör Radyo Kurumunu, saldan gönderilecek raporları dinlemeye kandırmıştı; Knut'la Torstein ise, kısmen, bizim yolculuğumuz düşünülerek özel surette imal edilen kısa dalga vericileri, kısmen de savaş sırasında gizli sabotaj hareketlerinde işe yarayan aygıtları kullanarak vericiyi yapmakla uğraşıyorlardı. Küçüklü büyüklü binlerce iş vardı önümüzde; sal yolculuğuna çıkabilmemiz için bunların hepsini çözmek gerekiyordu.

Dosyalardaki evrak da gitgide kabarıyordu. İngilizce, İspanyolca, Fransızca, Norveççe, beyaz sarı, mavi, askeri ve sivil yığın yığın evrak. Her işin pratik hale getirildiği çağımızda bir sal yolculuğu bile kâğıt endüstrisine, yarım çam kütüğüne mal oluyordu. Yasalar ve kurallar her yerde elimizi, kolumuzu bağlıyor, arka arkaya bir sürü kördüğüm çözmek zorunda kalıyorduk.

Bir gün Knut, canı sıkkın bir halde daktilosunun üzerine eğilmiş, çalışırken;

-Şu yazışmanın on kile çekeceğine yemin ederim, dedi.

Torstein kuru bir ses tonuyla:

-On üç, dedi. Tarttım ben.

Anneciğim her halde hazırlıklarımızın ne kadar dramatik koşullar içinde geçmekte olduğunu anlamış ki, «Bütün arzum, altınızın da sağ ve esen sala bindiğiniz haberini almaktır,» diye yazıyordu.

Derken, bir gün Lima'dan bir yıldırım telgrafı aldık. Bir dalga Herman'ı hızla kıyıya çarpmış, başı üzerine düşen Herman ağır yaralanmıştı; boynu çıkmıştı çocuğun. Şimdi Lima hastanesinde tedavi ediliyordu.

Torstein Raaby, savaşta Norveç paraşütçü sabotörlerinin Londra sekreterliğini yapmış, şimdi ise bize Washington nezdinde yardımda bulunmakta olan ünlü Gerd Vold ile birlikte derhal uçakla oraya gönderildi. Herman'ı daha iyi durumda buldular; doktorlar boynundaki atlas kemiğini yerine oturtmuşlar, yarım saattan beri kafası kayışlarla askıya alınmış vaziyette yatıyormuş. Röntgen filmi, Herman'ın boynunun en üst kemiğinin çatlayıp yerinden çıkarak tes döndüğünü gösteriyordu. Sağlam bünyesi sayesinde Herman ölümden kurtuldu, çok geçmeden de ötesi berisi ezik, çürük içinde, kasları kaskatı kesilmiş ve romatizmaya yakalanmış bir halde geri dönüp, balsa kütüklerini toplattırdığı Deniz Kuvvetleri tersanesinde çalışmaya başladı. Daha haftalarca doktor gözetiminde bulunması gerekiyordu, bizimle birlikte sal yolculuğuna çıkabileceği ise kuşkuluydu. Kendisi ise, B. Okyanus'la ilk kucaklaşmasında tokadı yemiş olmasına rağmen, gelebileceğinden bir an bile kuşkuya düşmüyordu.

Quivedo ormanlarından getirdiğimiz balsa tomrukları, deniz üssünün tersanesinde yatıyordu. Gerçekten de görülecek bir manzaraydı doğrusu. Kurşuni boyalı koca koca denizaltılar, destroyerler arasında, yığın yığın, yeni kesilmiş tomruklar, sarı sarı bambu kamışları, sazlar, yeşil muz yaprakları ve salı kurmak için kullanacağımız başka malzeme. Altı tane beyaz derili Kuzeyli ile, damarlarında İnka kanı dolaşan

iki tane kahverengi derili bahriyeli, durmadan balta sallıyor, keski sallıyor, ipler çekiyor, düğümler atıyordu. Mavi elbiseli, sırmalı şık subaylar, tersaneyi birdenbire istila ediveren bitkisel malzeme yığınları arasında dolaşarak bu soluk benizli yabancılara şaşkın şaşkın bakıyorlardı.

Callao koyunda yüzyıllardan beri ilk kez balsa ağacından sal yapılmaktaydı. Söylenceye göre İnkaların ataları sal yapmasını ve kullanmasını Kon-Tiki'nin ortadan kaybolmuş kavminden bu kıyı sularında öğrenmişler. Bizim ırkımızdan olanların ise Kızılderililerin böyle sallar yapmalarını yasak ettiklerini de tarih kaydetmektedir. Açık sallar üzerinde yolculuk etmek can kaybına neden olabilir. İnkaların soyundan gelenler de zamanla ilerlemişlerdir; onlar da bizim gibi ütülü pantolon giyiyorlar ve savaş gemilerinin topları ile korunuyorlar. Bambular, balsalar artık tarihlerinin ilkel dönemlerinde kalmıştır; burada da her şey hızla makineleşmekte, kamış ve ağaç yerini zırha, çeliğe bırakmaktadır.

Ültra modern tersanede bize son derece büyük yardımlar sağladılar. Bengt çevirmenlik, Herman da ustabaşılık ediyor, marangozhaneyle yelken atelyesini, depo olarak kullanılan yerin yarısını kendi malzememiz için, ufak bir yüzer rıhtımı da üzerine tomrukları koymak üzere istediğimiz gibi emrimizde bulunduruyorduk salı yapmaya başladığımızda.

Salın ana çatısını kurmak için tomrukların en kalın dokuz tanesini seçtik. Tomrukları bağlayacak olan halatların kaymaması için, ağaçların gövdelerine derin çentikler açıldı. Salın bütününde tek bir çivi, vida ya da tel kullanılmadı. Dokuz büyük tomruk önce bağlanmadan suya bırakıldı ve tomruklar suyun yüzünde dengelerini bulduktan sonra bağlandı. On beş metre boyundaki en uzun tomruk, her iki uçtan da dışarıya epeyce taşmak üzere tam orta yere kondu. Onun her iki yanına simetrik bir biçimde dışa doğru gittikçe boyları kısalan tomruklar yerleştirildi; böylelikle ortadaki tomruğun bir sapan gibi uzandığı bu durumda, salın kenarlarının

uzunluğu on metre oluyordu. Salın kıç tarafından tam orta kısmı kesilerek çıkarıldı, yalnız, dümen yerine kullanılacak kocaman küreği tutan büyük kütüğü taşımak üzere, dışarı taşan üç tomruk bırakıldı. Dokuz kütük de ayrı ayrı, üç santim kalınlığında kendir ipleriyle sımsıkı bağlandıktan sonra, daha ince olan tomruklar, bunların üzerine enlemesine, birer metre aralıklarla yerleştirildi. Her biri sımsıkı düğümlenen üç yüz parça ve ayrı uzunlukta iplerle sağlamca bağlanan kütüklerden meydana gelen salın ana yapısı tamamlanmış bulunuyordu. Yarılmış bambu kamışları kütüklerin üzerine döşenip, ayrı ayrı iplerle kütüklere bağlanarak güverte meydana getirildi ve güvertenin üzeri de hasırlarla örtüldü. Salın, iki yanına göre tam ortada, ama kıça daha yakın yerinde bambu kamışlarından ufak bir kulübe kurduk; kulübenin duvarlarını sazlardan ördük, çatısını da bambu kamışlarıyla çatıp, bunların üzerini kiremit gibi birbiri üzerine yerleştirdiğimiz muz yapraklarıyla kapadık. Kulübenin ön tarafına, yan yana iki direk diktik. Bu direkleri, demir kadar sert mangrov ağaçlarından yontarak yapmıştık. Birbirine doğru eğdiğimiz bu direkleri tam tepeden çapraz bir biçimde üst üste getirerek bağladık. İki misli dayanıklı olsun diye birbirine bağlanmış iki bambu kamışından yapılan serene bağlanan dik dörtgen biçimi yelkeni yisa ettik.

Bizi deniz üzerinde taşıyacak olan dokuz tomruğun uçlarını, suda daha iyi kaysınlar diye yerli usulü sivriltmiş, buruna da, suyun hemen üstünden başlayarak tahtadan yapılmış alçak küpeşteler kurmuştuk.

Kütükler arasında geniş aralıkların bulunduğu çeşitli yerlere, beş tane yekpare çam kerestesi soktuk; uçları salın altında bir buçuk metre kadar aşağı inen bu iki buçuk santim kalınlığında, altmış santim enliliğindeki keresteler sistemsiz bir biçimde yerleştirilmiş olup, iplerle, sarmaşıklarla yerlerine tutturulmuşlardı ve ufak birer salma işlevi göreceklerdir. Bu çeşit salmalar, daha keşifler başlamadan çok önce-

ki zamanlarda İnkaların bütün balsa sallarında, salların rüzgâr ve akıntıyla sağa sola kaçmasını önlemek için kullanılıyordu. Salın çevresine korkuluk filan koymadık, sadece, her iki yana, ayak basacak sağlam bir yer sağlamak üzere, ince uzun, sağlam birer balsa kütüğü yerleştik.

Baş taraftaki alçak küpeşteler dışında, sal bütünüyle, eski Ekvador ve Peru sallarının tam bir kopyası olmuştu; koyduğumuz küpeştelerin de hiçbir yararı dokunmadığını sonradan gördük. Bu iş bittikten sonra, güvertedeki ayrıntıları artık istediğimiz gibi düzenleyebilirdik, çünkü ayrıntının teknenin bütününe bir etkisi olamazdı. İleride, bu salın uzun bir süre bizim bütün dünyamızı meydana getireceğini ve sal üzerindeki en ufak bir ayrıntının bile haftalar geçtikten sonra büyük bir önem kazanacağını biliyorduk.

Bu yüzden küçük güverteye elimizden geldiği kadar renkli bir hava vermeye çalıştık. Bambu kamışından çıkarılmış şeritler salın bütün üzerinde bir güverte meydana getirmiyor, sadece kulübenin ön tarafıyla, kulübenin duvarında bir açıklık bırakılan sancak yanını kaplıyordu. Kulübenin iskele yanı adeta bir arka avlu halindeydi; yürümek için dar bir aralık bırakılarak bütün sandıklar, araç, gereç buraya bağlanmıştı. Baş taraf ve kıç taraftan kulübenin arka duvarına kadar olan bölüm güverte haline konmamıştı, bu yüzden kıç tarafa geçtiğimiz zaman, bambu kamışların ve sarı hasırların üzerinden inip, boz renkli yuvarlak tomruklara basıyor, sonra tekrar öbür taraftaki denk yığınlarının üstüne çıkıyorduk. Kıç tarafa iniş birkaç basamakla olduğu halde, bu hiç değilse, sınırlı hareket olanaklarımız içinde bizim için bir dereceye kadar bir değişiklik yaratacaktı. Serenin tepesine tahtadan bir çanaklık yerleştirdik; bunu karayı görmek için bir gözleme çanaklığı olarak değil de, yolculuk sırasında oraya tırmanarak, denize başka bir açıdan bakabilmek için düşünmüştük.

Sal bir biçim almaya ve orada savaş gemileri arasında,

bambu kamışıyla yapraklardan altın rengiyle yeşiller içinde göze çarpmaya başladığı sırada, Deniz Bakanı bizi denetlemeye geldi. Koca savaş gemileri arasında İnkalar zamanını hatırlatan salımızla son derece gururlanıyorduk. Ne var ki Deniz Bakanı salı görünce dehşete kapılıdı. Beni Üs Kumandanlığına çağırarak, tersanelerinde yaptığımız şeyden ötürü Denzi Üssünü bütün sorumluluktan kurtaracak bir kâğıt imzalattılar bana; ayrıca, üs kumandanına da, limanı sal üstünde mürettebatla terk ettiğim takdirde bütün tehlikeleri göze almış bulunarak sorumlulukları yüklenmiş sayılacağıma ilişkin bir başka kâğıt imzaladım.

Daha sonra yabancı ülkelerin birtakım denizcilik uzmanlarıyla diplomatları deniz üssüne kabul edilerek kendilerine sal gösterildi. Onlar da doğrusu pek cesaret vermediler bize; bir iki gün sonra da büyük devletlerden birinin büyükelçisi beni yanına çağırttı.

-Ananız, babanız sağ mı? diye sordu. Sağ olduklarını söyleyince, gözlerimin içine bakarak, yapmacıklı bir sesle ve uğursuz bir edayla şöyle dedi:

-Annenizle babanız, ölüm haberinizi aldıkları zaman çok üzülecekler.

Henüz vakit varken, yolculuktan vazgeçmemi şahsen rica etti benden. Salı gören bir amiral kendisine, bizim B. Okyanus'u sağ ve esen asla aşamayacağımızı söylemiş. Her şeyden önce, salın boyutları yanlış hesaplanmış imiş. Sal çok küçük olduğu için alabora olabilirmiş. Ayrıca, uzun olduğundan da iki dalga üstünde havalanır ve gevrek balsa kütükleri üzerindeki insanlarla yükün ağırlığını çekemeyerek ortalarından kırılabilirmiş. En kötüsü de, ülkenin en büyük balsa tüccarının kendisine söylediğine göre, gözenekli balsa tomrukları bizim aşmayı düşündüğümüz uzaklığın ancak dörtte birine dayanabilir, o zamana kadar çok su emeceğinden, batarmış.

Bu haber hiç de hoş değildi, bununla birlikte, kararar-

mızdan caymadığımızı görünce, yolculukta yanımızda bulundurmamız için bize bir İncil hediye etti büyükelçi. Salı gözden geçiren uzmanların hiç biri cesaret verici şeyler söylememişti bize. Kasırgalar, fırtınalar bizi salın üzerinden alıp götürebilir, rüzgârın önünde akıntılar arasında başıboş sürüklenecek olan sal daireler çize çize hiç ilerlemeden mahvolabilirmiş. Sakin havalarda bile, her tarafı açık ve deniz düzeyiyle hemen hemen bir olan sal o kadar çok tuzlu su yiyecekmiş ki, ayaklarımızın derileri yüzülüp, salın üstündeki bütün malzeme mahvolacakmış. Çeşitli uzmanların bize ayrı ayrı gösterdikleri, salın zayıf taraflarını bir araya toplayınca, bütün salda devrilmemize neden olmayacak bir tek ip, bir tek düğüm, bir tek tahta parçası kalmıyordu; sal, bütünüyle bir felaket olarak ortaya çıkıyordu. Salın ne kadar dayanacağı konusunda yüksek bahislere girişiyordu herkes; küstah bir deniz ataşesi de, sefer heyeti üyelerine, herhangi bir Güney denizi adasına sağ varabildikleri takdirde içebilecekleri kadar viski içireceğini söyleyerek bahse girdi.

Bir Norveç gemisi limana girmişti; kaptanla onun en deneyimli deniz kurtlarından iki tanesi tersaneye davet ettik. Bunların bize söyledikleri, bütün söylenenlerden de kötüydü. Biz onlardan pratik öğütler bekliyorduk merakla. Halbuki onlar, küt burunlu salın asla yelkenden yararlanamayacağını söyleyerek bizi hayal kırıklığına uğrattılar. Ayrıca, kaptan, su üstünde kalabilsek bile, Humbolt akıntısı ile sürüklenerek B. Okyanus'u aşmamızın en aşağı bir-iki yıl süreceğini ileri sürdü. Norveç gemisinin porsunu ise, salımızın ip donanımına bakarak başını iki yana salladı. Hiç üzülmememizi söyledi. Nasıl olsa sal on beş güne kalmadan darmadağın olurmuş. Zira büyük dalgalarda tomruklar birbirine sürte sürte bütün ipleri ve halatları aşındıracağından çok geçmeden hepsi koparmış iplerin. Çelik zincir kullanmayacaksak, bu işten vaz geçmeliymişiz.

Bunların hepsi de karşılık verilmesi güç savlardı. Bun-

lardan bir tanesi bile doğru çıksa, kurtulmamıza olanak kalmazdı. Kendime kaç kez, acaba hata mı ediyoruz, ne yaptığımızı biliyor muyuz diye sorduğumu hatırlıyorum. İleri sürülen bütün savlara tek başıma teker teker yanıt veremiyordum, zira ben denizci değildim. Yalnız benim bir tek kozum vardı elimde ve bütün umudumu bu koza bağlamıştım. Kıyıdaki bütün teknelerin tıpkı bizimkiler gibi sallardan oluştuğu bir çağda, Peru'dan B. Okyanus'un öbür yanındaki adalara tarih öncesi bir uygarlığın yayıldığına inanıyordum. Eğer İ.S. 500 yıllarında, balsa ağacından yapılma bir sal böyle bir yolculuğa dayandı ve ipler kopmadıysa ve eğer bizim yaptığımız sal da o eski salın tam bir kopyası olabilmişse, bizimki de dayanır diye düşünüyordum. Herman'la Bengt kurama tamamıyla inanmışlardı, öte yandan uzmanlar bizim hesabımıza üzülürlerken, bütün arkadaşlar yolculuğu çok sakin karşılıyor, Lima'da eğlenerek keyif çatıyorlardı. Yalnız bir akşam, Torstein tasayla, okyanus akıntılarının doğruluğundan emin olup olmadığımı sordu. Sinemaya gitmiştik. Perdede Dorothy Lomour, güzel bir Güney denizi adasında, hula dansı yapan kızlar arasında ve palmiyeler arasında, sazdan etekliği içinde dans ediyordu.

-İşte o adaya gitmeliyiz, dedi Torstein. Eğer akıntılar senin dediğin yönde gitmiyorsa elimden çekeceğin var!

Hareket günümüz yaklaşınca, normal pasaport işlemlerimizi yaptırmak için pasaport dairesine gittik. En önde çevirmen olarak Bengt duruyordu.

Gözlüğünün üzerinden Bengt'in kocaman sakalına kuşkulu kuşkulu bakan ufak tefek, kırtasiyeci bir katip:

-Adınız nedir? diye sordu.

Bengt saygılı bir tavırla:

-Bengt Emmerik Danielsson, dedi.

Kâtip daktilo makinesine upuzun bir form taktı.

-Peru'ya hangi vapurla geldiniz?

Bengt, adamı korkutacak biçimde, katibin üzerine doğru eğilerek;

-Vallahi dedi, doğrusunu isterseniz ben vapurla gelmedim Peru'ya, kano ile geldim.

Adam, Bengt'e ağzı hayretten bir karış açılarak baktı ve formdaki boş yere, «kano» diye yazdı.

-Peki Peru'dan hangi vapurla ayrılıyorsunuz?

Bengt terbiyeli bir tavırla;

-Vallahi, doğrusunu isterseniz, dedi tekrar; Peru'dan vapurla değil, salla ayrılıyorum!

Kâtip kızararak;

-Anlaşıldı, anlaşıldı! dedi ve formu daktilo makinesinden çıkararak yırttı.

-Lütfen sorularıma doğru yanıt verir misiniz?

Yelken açmadan bir iki gün önce, bütün erzakımız, suyumuz ve malzememiz sala yüklenmiş bulunuyordu. İçinde askeri kumanyalar bulunan mukavva kutularda, altı kişiye dört ay yetecek kadar erzak aldık. Herman'ın aklına katran kaynatarak kutuların her yanını düz bir kat halinde katrana bulamak düşüncesi geldi. Bunu yaptıktan sonra, kutuların birbirine yapışmasını önlemek için üzerlerine kum döktük ve bambu güvertenin altına yan yana, sıkışık olarak istif ettik; kutular, güverteyi taşıyan, birer metre aralıkla sala enlemesine dizilmiş dokuz alçak tomruğun aralarında kalan boşlukları doldurmuştu.

Dağların tepesindeki billur gibi bir kaynaktan, elli altı tane ufak su tenekesini içme suyuyla doldurduk; tenekelerin aldığı toplam su bir tonu buluyordu. Erzak gibi bu su tenekelerini de aynı tomruklar arasına yerleştirdik, bu suretle tenekelerin sürekli olarak çevrelerinde çalkalanacak suyla temasları olacaktı. Bambu güvertenin üstüne de malzemenin geri kalanıyla, meyve ve hindistancevizi dolu koca koca sepetleri bağladık sıkıca. Knut'la Torstein bambu kulübenin bir bölü-

münü telsiz için ayırdılar; kulübenin içine, yine enlemesine atılmış tomruklar arasındaki boşluklara sekiz tane sandık yerleştirip sıkı sıkı bağladık. Bu sandıklardan iki tanesi bilimsel araştırma aygıtlarına ve filmlere ayrılmıştı; geri kalan altı tanesi de, herkesin yanına, sandığa sığabilecek kadar kişisel eşya alabilmesi için altı kişilik sal mürettebatına aitti. Erik yanında bir sürü resim kâğıdı ve bir gitar götürdüğü için, sandıkta yer kalmadığından, çoraplarını Torstein'in sandığına koydu. Arkasından dört deniz eri Bengt'in sandığını getirdi. Sandığına yerleştirmeyi başardığı yetmiş üç tane sosyolojik ve etnolojik kitaptan başka bir şey almamıştı yanına Bengt. Sandıkların üstlerini sazdan örülmüş hasırlar ve yine hasırdan battaniyelerimizle örttük. Harekete hazırdık artık.

Önce salı tersanenin dışına çektirip, küreklerle bir tur atarak, yükünün dengeli yerleştirilip yerleştirilmediğine baktık. Ondan sonra yine yedekte, salı Callao Yat Kulübünün önüne çektirdik; orada hareketten bir gün önce, davetliler ve öbür ilgili kişiler huzurunda sala isim kondu.

27 nisanda direğe Norveç bayrağı toka edildi; serenin ucunda da sefer heyetine gerçekten yardımda bulunan yabancı ülkelerin bayrakları dalgalanıyordu. Rıhtım, bu tuhaf sala ad konuluşunu görmek için toplanan meraklı bir insan kalabalığıyla dolup taşıyordu. Oraya toplananların çoğunun gerek renkleri, gerek yüz çizgileri, bunların yüzyıllarca önce balsa sallarla okyanusu aşanların soyundan olduklarını gösteriyordu. Bununla birlikte, başlarında donanmanın ve hükümetin temsilcileri bulunduğu halde, İspanyol asıllılar, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Çin, Arjantin, Küba büyükelçileriyle, B. Okyanus'taki İngiliz Kolonileri eski valisi, İsveç ve Belçika temsilcileri ile başlarında Başkonsolos Bahr'ın bulunduğu küçücük Norveç kolonisi de gelmişti. Bir sürü gazeteci vardı, fotoğraf ve film makineleri harıl harıl çalışıyordu; gerçekten de eksik olan biricik şey bando mı-

zıkaydı. Altı kişilik sefer heyetinde herkes bir noktada inançla birleşmekteydi: koydan çıkar çıkmaz sal dağılsa bile, tekrar buraya dönmektense her birimiz bir kütüğün üstünde suyu elimizle ite ite Polinezya'ya gitmeye kararlıydık.

Sefer heyetinin sekreteri ve kara irtibat memuru Ger Gold, kısmen Taş devrine uygun olsun diye, kısmen de şampanyanın bir yanlışlık eseri Torstein'in kişisel sandığının dibine konulmasından ötürü, salı hindistancevizi sütüyle vaftiz edecekti. Dostlarımıza İngilizce ve İspanyolca olarak, sala İnkaların büyük öncüsünün -1500 yıl önce deniz yoluyla Peru'dan ayrılıp Polinezya'da ortadan kaybolan Güneş-Kral'ın adının verileceği bildirildikten sonra, Ger Vold sala Kon-Tiki adını koydu. Kırılmış hindistancevizini sala öyle bir hızlı vurdu ki, salın çevresinde saygıyla duranların saçlarına başlarına hindistancevizi sütü ile kabuk parçaları saçıldı.

Ondan sonra bambu seren çekildi ve ortasına ressam Erik tarafından Kon-Tiki'nin sakallı bir portresi yapılmış olan yelken sallandırıldı. Bu portre, Tiahuanaco şehri örenlerindeki kırmızı taştan yapılmış Kon-Tiki heykelinin başına tıpa tıp benziyordu.

Tersanemizde çalışan işçilerin ustabaşısı, yelkendeki sakallı suratı görünce;

-Ah! Senor Danielsson bu, diye bağırdı sevinçle.

Bu ustabaşı iki aydır, Bengt'e hep Senor Kon-Tiki diyordu; kendisine bir kâğıt üzerinde Kon-Tiki'nin sakallı suratını gösterdiğimizden beri, Bengt'e Kon-Tiki adını takmıştı. Ama hiç değilse bu sefer, Bengt'in gerçek adının Kon-Tiki değil de Danielsson olduğunu hatırlamıştı.

Yelken açmadan önce hepimiz teker teker Cumhurbaşkanının yolladığı uğurlama heyetiyle vedalaştık, ondan sonra da, uçsuz bucaksız okyanusa açılmadan önce kırlara, kayalara doya doya bir kez daha bakalım diye uzunca bir yolculuk yaparak dağlara çıktık. Sal üzerinde çalıştığımız sıra-

da Lima'nın dışındaki bir ormanda, bir pansiyonda kalıyor ve Callao'ya, Gert'in sağladığı, özel şoförüyle birlikte emrimize verilen, Hava Bakanlığına ait bir otomobille gidip geliyorduk. Bu sefer de şoföre bizi dağlara ve bir gün içinde götürebileceği kadar uzağa götürmesini söyledik; böylece, çok eskiden, İnkalar zamanından kalma sulama kanalları boyunca çöl yollarından geçerek salın seren direğinden 4000 metre yükseklikteki dağlara çıktık. Burada, dağların dorukların, kayaları, yemyeşil çayırları adeta gözlerimizle yedik ve önümüzde uzanan asude And dağları zinciriyle gözlerimizi doyurmaya çalıştık. Artık taşa, toprağa iyice doyduğumuza ve denizi tanımak üzere okyanusa açılmak istediğimize kendi kendimizi inandırmaya çalıştık.

BÖLÜM 4

BÜYÜK OKYANUS'U AŞARKEN

I

Yola çıkışımız Olaylı Başlıyor - Yedekte Açık Denize Çekiyorlar Bizi - Aniden Rüzgâr Çıkıyor - Dalgalarla Boğuşuyoruz - Humbolt Akıntısında Yaşamımız - Uçak Bizi Bulamıyor - Tomruklar Su Emiyor -Kütüklerle İplerin Savaşımı - Uçan Balık Yemeği - Görülmemiş Bir Yatak Arkadaşı - Yılanbalığı Yaş Tahtaya Basıyor - Deniz Ortasındaki Kara Serpintileri - Bir Deniz Hayaleti Hikâyesi - Dünyanın En Büyük Balığıyla Karşılaşıyoruz - Denizkaplumbağası Avı.

Kon-Tiki'nin yedekte açık denize çekileceği gün Callo limanı bir ana baba günüydü. Deniz Bakanı, donanmaya ait Guardian Rios adlı romorköre bizi açık denize çekip, kıyı trafiğinden kurtararak, vaktiyle Kızılderililerin sallarıyla balık tutmak için uzaklaştıkları noktaya kadar götürmesi emrini vermişti. Gazeteler haberi kırmızı ve siyah başlıklar atarak vermiş, 28 nisan günü sabahın erken saatlerinden itibaren rıhtımda büyük bir kalabalık toplanmaya başlamıştı.

Salda toplanmış olmamız gerekirken, altımızın da son dakikada görülecek birtakım işlerimiz çıktı; rıhtıma geldiğim zaman orada sadece, salın üstünde nöbet tutan Herman'ı buldum. Otomobili mahsus biraz uzakta durdurarak,

kim bilir ne kadar sürecek bir zaman içinde son kez olarak bacaklarımı rahat rahat hareket ettirebilmek için bütün rıhtım boyunu yürüyerek geçtim. Muz hevenkleri, meyve sepetleri, öteye beriye atılmış ve şöylece bir düzene konmak üzere son anda bağlanmayı bekleyen çuvallarla karmaşık bir görünüş almış olan sala atladım. Bütün yığının ortasında Herman, elinde, Lima'daki iyi bir dostunun hediye ettiği yeşil papağanı taşıyan bir kafesi tutarak, işi oluruna bırakmış bir tavırla oturuyordu.

-Şu papağana göz kulak oluver bir dakika, dedi, Herman. Karaya çıkıp son bir duble bira içeceğim. Romorkörün gelmesi saatler sürer daha.

Daha Herman rıhtımdaki kalabalık arasında yeni gözden kaybolmuştu ki, kalabalık dalgalanmaya ve elleriyle bir yeri işaret etmeye başladı. Onların işaret ettikleri noktadan, Guardin Rios son hızla bu yana doğru geliyordu. Sallanan, direklerden ormanın açığında demir attı romorkör, zira salla onun arasında bulunan tekneler yolu kapatmışlardı. Yelkenli tekneler arasından bizi çekip çıkarması için, romorkör büyük motorunu yolladı. Motor deniz erleri, deniz subayları, sinema kameramanlarıyla doluydu; çın çın öten emirler verilir, fotoğraflar, filmler çekilirken bizim salın burnuna kalın bir halat atılıp bağlanıverdi.

Elimde papağanın kafesi, oturduğum yerden, umutsuzluk içinde,

-Un momento(*), diye bağırdım; daha erken, ötekileri beklememiz gerek, dedim, bizim los expedicionarios(**) gelmedi daha, diye anlatmaya çalışarak şehri işaret ettim.

Ama kimse bir şey anlamadı söylediklerimden. Subaylar yalnız terbiyeli terbiyeli gülümsediler, ondan sonra da salımızın burnuna bağlanan halatın düğümü hiç de şakaya benzemeyen bir biçimde sıkıştırıldı. Çeşitli el kol hareketleri yaparak derdimi anlatmaya çalışırken, halatı çözerek denize

(*) Bir dakika.

(**) Sefer heyeti üyeleri.

attım. Bu sırada, arkamı dönmemden yararlanan papağan fırsatı kaçırmayarak, kafesinin telleri arasından gagasını uzatıp kafesin kapısını açmış. Geri döndüğümde, bambu güvertede keyifli keyifli, yalpalaya yalpalaya dolaşıyordu. Onu yakalamaya çalıştım, ama papağan İspanyolca kaba saba küfürler savurarak uçup muz hevenklerinin üstüne kondu. Bir gözümü, baş tarafa tekrar halat takmaya uğraşan denizcilerden ayırmaksızın, deli gibi papağanın arkasından koşmaya başladım. Sonunda bambu kulübenin içine kaçan papağanı bir köşeye sıkıştırarak, üzerimden uçup gitmeye çalıştığı sırada bir bacağından yakaladım. Tekrar dışarıya çıkıp da elimde çırpınan ganimetimi kafesine tıktığımda, karadaki denizciler, bizi rıhtıma bağlayan son halatları da çözmüş, sal, körfeze giren büyük ölü dalgalarla ileri geri sallanıp duruyordu. Elime bir kürek geçirerek, salın rıhtıma hızla bindirmesini zorlukla önleyebildim. Ondan sonra motor çalıştı ve Kon-Tiki bir sarsıntıyla, uzun yolculuğuna başladı. Yanımda biricik arkadaşım, kafesinin içinde gözlerini yiyecekmişçesine bana dikmiş bakan, İspanyolcadan başka dil de bilmeyen bir papağandı. Kıyıdaki halk bağırıp çağırıyor, alkışlıyor, el sallıyor, motordaki esmer sinema fotoğrafçılarıysa, salın Peru'dan bu dramatik ayrılışındaki en ufak bir ayrıntıyı bile kaçırmamak için birbiriyle yarışıyorlardı. Umutsuzluk içinde salda tek başıma, kayıp arkadaşlarımı arıyordum gözlerimle, ama hiç biri görünmedi. Böylece motor salı çeke çeke, demir almaya hazır, istim üstünde yatan Guardian Rios'un yanına getirdi. Hemen ip merdivene tırmandım ve öyle bir gürültü patırdı kopardım ki, hareket geri bırakılıp rıhtıma bir motor gönderildi. Motor uzun süre kıyıda kaldı ve cici senoritalarla dolu olarak geri geldi, ama Kon-Tiki'nin kayıp mürettebatından bir kişi bile yoktu içinde. Hepsi iyi hoş, ama senoritalar benim derdimi halletmiyorlardı ki. Bu yüzden, sal güzel senoritalar ile dolup taşarken, los expedicionarios noruegos'u(*) aramak için motor yeniden rıhtıma gönderildi.

(*) Kayıp sefer heyeti üyeleri.

Bu arada Erik'le Bengt sallana sallana, kolları kitap, gazete ve ıvır zıvırla dolu olarak rıhtınma gelmişler. Evlerine dönmekte olan kalabalıkla karşılaşmışlar ve kendilerine artık görülecek bir şey kalmadığını söyleyen nazik bir polis tarafından durdurulmuşlar. Bengt, ağzında purosu, gayet çalımlı bir pozla kendilerinin seyre gelmediklerini, salın müret-tabatından olduklarını anlatmış.

Polis üzülerek,

-Yararı yok artık, demiş, Kon-Tiki yola çıkalı bir saat oluyor.

-Olamaz! demiş Erik. Elindeki bir paketi göstererek:

-Baksanıza, fener bile burada!

-Üstelik o kaptan, ben de kamarotum, demiş Bengt de.

Kendilerine zorlukla yol açarak umutsuzluk içinde sağa sola koşuşurlarken, aynı şekilde, ortadan kaybolup salı aramakta olan mürettebatın geri kalanlarına rastlamışlar. Sonra rıhtıma doğru gelmekte olan motoru görmüşler. İşte böylece, Guardian Rios etrafımızda köpüren sular arasında bizi açığa doğru çekerken altımız da bir araya gelebildik salda.

Sonunda hareket edebildiğimizde, saat öğleden sonra altıydı; Guardian Rios'un ise ertesi sabaha kadar bizi kıyı trafiğinin dışına çıkarması gerekiyordu. Dalgakıranın dışına çıkar çıkmaz biraz sert bir denizle karşılaştık, bizi geçirmeye gelen bütün ufak tekneler geri döndüler. Yalnız birkaç tane büyük yat, neler olacağını görmek için körfezin ağzına kadar bizimle birlikte geldi.

Kon-Tiki, romorkörün ardı sıra, iple bağlanmış bir teke gibi gidiyor ve burnunu suya öyle bir daldırıyordu ki, bütün güverte baştan aşağı su içinde kalıyordu. Durum hiç de umut verici değildi doğrusu, zira açık denizde karşılaşacağımız dalgalara oranla denizin şimdiki hali dingin sayılırdı. Körfezin tam ortasına geldiğimiz sırada yedekçi halatı koptu ve romorkör hızla uzaklaşırken, halatın bizim taraftaki

ucu denize gömüldü. Yatlar romorkörü durdurmaya giderlerken, biz de salın yan taraflarına dizilip kopmuş halatı sudan çekmeye çalıştık. Salın yanında, dalgalarla birlikte leğen iriliğinde denizanaları inip kalkıyor ve bütün halatı kaygan, deriyi yakan bir tabakayla örtüyordu. Sal dalgaların üzerinde kalktığı zaman, salın kenarına yüzükoyun yattığımız halde ve kollarımızı aşağı doğru salmamıza rağmen parmaklarımızın uçları denize ve halata ancak ulaşabiliyordu. Sal tekrar aşağı indiği zaman ise, kafalarımız suya gömülüyor, sırtımızdan aşağı tuzlu su ve denizanaları dökülüyordu. Tükürüp lanetler savurarak saçlarımıza yapışan denizanası parçalarını temizledik, ama halatan ucunu da tekrar romorköre bağlanabilmesi için yukarı alabilmiştik.

Tam ipi romorköre fırlatmaya hazırlandığımız sırada, dalgalar bizi, romorkörün epeyce üstümüzde kalan kıçı altına doğru sürükledi ve tekneye alttan çarparak ezilmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldık. Elimizde ne varsa hemen bırakıp, bambu kamışlarına yapışarak, çok geç kalmadan salı romorkörün kıçı altından açmaya çalıştık. Ne var ki, bir türlü elverişli bir duruma giremiyorduk; kâh romorkör yukarı çıkıyor, o zaman da romorkörün kıçının altı çelik bir tavan gibi tepemizde kalıyor, kâh romorkörün kıçı iyice suya batıyor, o zamanda emme dolayısıyla pervaneye doğru çekildiği takdirde salı ezme tehlikesiyle karşı karşıya bırakıyordu. Romorkörün güvertesinde koşuşmalar, bağrışmalar gırla gidiyordu; sonunda pervane ta yanıbaşımızda dönmeye başlayarak bizi tam son anda Guardian Rios'un altından açığa attı. Sal birkaç kez romorköre hızla çarptığından iplerde azıcık kayma olmuştu, ama yavaş yavaş ipler kendiliğinden yerlerine oturdu tekrar.

Herman:

-Bir iş bu kadar berbat başladı mı sonu iyi gelecek demektir, dedi. Yeter ki, şu çekme işi bir bitsin, yoksa sal sarsıntıdan paramparça olacak.

Romorkör salı bütün gece ağır yolla çekti ve bir iki ufak aksaklıktan başka önemli bir şey olmadı. Yatlar bize çoktan veda etmiş ve kıyıdaki son ışıklar da kıç tarafta gözden kaybolmuştu. Karanlıkta yanımızdan sadece iki tane geminin ışığı geçti. Yedekçi halatına göz kulak olmak için nöbetleşerek bekledik ve güzel bir uyku çektik. Ertesi sabah hava ağarırken, Peru kıyıları geride kalın bir sis perdesi altında kalmıştı, bizim önümüzde ise hava pırıl pırıl açıktı. Deniz üzerinde ise, elbiselere varana kadar her şey çiyden sırılsıklamdı. Hava serin, çevremizi saran yemyeşil sular ise 12 derece güney için hayret edilecek kadar soğuktu. Bu, soğuk su kitlelerini Güney kutbundan alıp Peru kıyılarını yalayarak kuzeye doğru sürükledikten sonra, hemen ekvatorun altında batıya dönüp açık denize ilerleyen Humboldt akıntısı idi. Pizarro, Zarate ve öteki eski İspanyollar, kıyıdan elli-altmış mil açılarak yunus ve orkinos avlayan Kızılderililerin büyük, yelkenli sallarına ilk kez işte burada rastlamışlardı. Bütün gün boyunca hep karadan denize doğru rüzgâr eser, ama akşamları buradan itibaren karaya doğru esen rüzgâr, istedikleri takdirde, Kızılderililerin karaya dönmelerine yardım ederdi.

Romorkör oldukça yakınımızda durmuştu; ufacık şişirme lastikten botumuzu denize indirirken, salımızı romorkörden açık tutmaya çalıştık. Erik, Bengt ve benim bindiğimiz lastik bot, dalgaların üzerinde bir futbol topu gibi seke seke gitti, Guardian Rios'un ip merdivenini tutarak güvertesine çıktık. Bengt bize çevirmenlik etti ve Guardian Rios subayları harita üzerinde bize kesin yerimizi gösterdiler. Kuzey-batı yönünde, Callao'dan elli deniz mili açılmıştık; kıyı sularında seyreden gemiler tarafından batırılmamamız için, daha bir iki gece ışıklarımızı hep yakmamız gerekecekti. Daha ileride, B. Okyanus'un o kesiminden gemi yolu geçmediği için bir tek gemi bile yoktu.

Romorkörden dört başı mamur bir veda töreniyle ayrı-

lıp, ip merdivenden inerek lastik botumuza bindiğimiz ve dalgalar üstünde seke seke Kon-Tiki'ye döndüğümüz sırada bizi tuhaf bakışlarla izlediler. Guardian Rios'un güvertesinde parmaklığın önünde dizilmiş otuz beş adamın, kendilerini gözle seçebildiğimiz sürece bize el salladıklarını gördük. Salın üzerinde kutulara oturmuş altı adam da gözle görebildikleri sürece, el sallayanlara baktılar. Siyah, kalın duman sütunu dağılıp, ufukta gözden kaybolduktan sonra, başlarımızı iki yana sallayarak birbirimize baktık.

-Vedalaşma faslı da bitti artık, dedi Torstein; haydi bakalım çocuklar, kazanları fayrap edelim artık!

Güldük ve rüzgârın kuvvetine baktık. Güneyden, güney-batıya dönen hafif bir meltem çıkmıştı. Kocaman kare yelkenli bambu sereni çektik. Yelken gevşek gevşek asılı kaldı ve Kon-Tiki'nin suratı buruştu.

-İhtiyar hoşlanmadı bu rüzgârdan, dedi Erik. Onun gençliğinde rüzgârlar daha güçlü esermiş.

Herman:

-Bana geri geri gidiyormuşuz gibi geliyor, dedi ve salın burnundan denize bir balsa tahtası attı.

-Bir, iki, üç... otuz dokuz, kırk, kırk bir, diye saydı.

Balsa tahtası hâlâ salın yanındaydı, daha salın yarısını bile aşmamıştı.

Torstein iyimser bir tavırla:

-Her çareye baş vuracağız. Akşam rüzgârı inşallah bizi gerisin geriye sürüklemez, dedi. Callao'dan pek neşeli uğurlandık, ama yakında galiba yine hoş geldinle karşılanacağız gibi geliyor bana!

Bu sırada tahta parçası salın kıç tarafına kadar gelmişti. Hep bir ağızdan, (Yaşasın!) diye bağırdık ve hemen, son anda sala gelişigüzel atılmış şeyleri istif edip bağlamaya koyulduk. Bengt boş bir sandığın içine gaz ocağını kurdu; çok geçmeden sıcak kakao ve bisküvitlerle ağzımızı oyalıyor, ta-

ze bir hindistancevizinin kabuğunu deliyorduk. Muzlar daha olgunlaşmamıştı.

-Eh, bir bakıma işler yolunda sayılır dedi. Erik, kıkır kıkır gülerek. Ayağında koyun postundan geniş bir pantolon, başında kocaman bir Kızılderili şapkası, omuzunda da papağanla ortalıkta dolaşıyordu.

-Yalnız hoşuma gitmeyen bir tek şey var, diye ekledi; o da, burada böyle aylak aylak yattığımız takdirde bizi kıyıdaki kayalıkların üzerine atabilecek olan, bilmediğimiz ters akıntılar.

Kürek çekme olanağı üzerinde düşünüp taşındık, sonunda rüzgârın çıkmasını beklemeye karar verdik.

Nitekim çıktı da rüzgâr. Güney doğudan hafif hafif esiyordu. Çok geçmeden yelken şişti ve bir göğüs gibi öne doğru kabardı; yelkenin üstündeki Kon-Tiki'nin suratı atılgan bir görünüş aldı. Kon-Tiki yol almaya başladı.

-Batıya doğru, ileri! diye bağırdık, ip donanımlarına asıldık. Salın burnundan suya kâğıttan toplar, tahta parçaları atıp merakla izledik.

-Bir, iki, üç... on sekiz, on dokuz, tamam!

Kâğıttan toplarla tahta parçaları dümen küreğinin yanından geçip, çok geçmeden kıç taraftaki dalgalar arasında inip çıkan mini mini birer inci gibi kaldılar. Adım adım ilerliyorduk. Kon-Tiki suyu keskin pruvalı bir yarış teknesi gibi yaramıyordu tabii. Geniş gövdesi ve küt burnuyla dalgaların üzerinden sükunetle aşıyordu. Hızlı gitmiyordu, ama bir kere de yol almaya başladı mı, sarsılmaz bir güçle ilerliyordu.

Bu sırada karşımıza çıkan en büyük sorunlar, dümen tutma ile ilgili olanlarıydı. Sal, tam İspanyolların tanımlarına uygun bir biçimde yapılmıştı, ama ne yazık ki, yelkenli bir salın kullanılmasının bize öğretebilecek bir kişi bile yoktu şimdi hayatta. Bu sorun karada, uzmanlar arasında enine boyuna tartışılmış, ama işe yarar bir sonuç alınamamıştı.

Onlar da ancak bizim kadar anlıyorlardı bu işten. Güney doğu rüzgârı kuvvetlendikçe, salı, rüzgârı pupadan alacak biçimde tutmak gerekiyordu. Eğer sal rüzgâra fazla yan verecek olursa, yelken aniden savrulup, direğe, yüklere, adamlara ve bambu kulübeye çarpmaya başlıyor, ondan sonra da sal olduğu yerde dönerek, aynı yönde, ama kıçın kıçın gitmeğe başlıyordu. Üç kişi yelkenle uğraşırken, öbür üç kişinin de dümende salın burnunu rüzgârdan çevirmeye çalışması çok zor bir işti. Salın burnunu çevirir çevirmez de, dümendeki adamın, yine bir şey olmaması için büyük bir dikkat harcaması gerekiyordu.

Kıçtaki kocaman blok üzerinde duran iki kürek ıskarmozu arasından rahat bir biçimde geriye doğru uzanan kürek, altı buçuk metre boyundaydı. Tomrukları Palanque ırmağı üzerinden Ekvador'a getirdiğimiz sırada yerli dostlarımızın kullandığı küreğin aynı idi. Mangrov ağacından yapılma uzun kürek çelik kadar dayanıklı olmakla birlikte, öyle de ağırdı ki, suya düşse mutlaka batardı. Küreğin en sonunda da, iplerle sıkı sıkı anasırığa bağladığımız, köknar ağacından yapılma yassı ve enli bir tahta vardı ki, asıl dümen görevini bu görüyordu. Dalgalar yüklenince, bu uzun küreği hep aynı yerde tutabilmek için sımsıkı kavramaktan parmaklarımız uyuşuyordu. Bu sorunu da küreğin tutamağına çapraz bir tahta bağlayıp, bir çeşit manivela meydana getirerek çözdük. Bu arada da rüzgâr arttı.

Akşamüstüne doğru ticaret rüzgârı var gücüyle esmeye başlamıştı bile. Çok geçmeden de rüzgâr denizi iyice kabarttı ve koca koca dalgalar kıçtan bindirmeye başladı sala. İlk kez olarak kafamıza dank etti ki, bu sefer bizi karşılayacak olan denizin ta kendisidir. Karayla hiçbir bağlantımızın bulunmayışı bizi acı acı düşündürüyordu. Bundan sonra işlerin yolunda gidip gitmemesi doğrudan doğruya balsa salın denize dayanıklılığına bağlıydı. Bundan böyle hiç karaya doğru esen rüzgârla karşılaşmayacağımızı ve karaya dönme olana-

ğını asla elde edemeyeceğimizi biliyorduk. Gerçek ticaret rüzgârları içine girmiştik ve her geçen gün biraz daha açık denize sürüklenecektik. Yapılacak tek şey, pupa yelken ileriye, hep ileriye doğru gitmekti; karaya doğru dönmeye çalışsak bile, bu sefer kıçın kıçın olmak üzere, yine açık denize sürüklenirdik. Tek çıkar yol, salın burnunu hep güneşin battığı yönde tutup, rüzgârı arkadan alarak ilerlemekti. Zaten, bizim amacımız da buydu ya; Kon-Tiki ile birlikte eski güneşe tapan kavminin Peru'dan denize açıldıkları zaman tahminimize göre izledikleri yolu, yani güneşin battığı yolu izlemek.

Üzerimize doğru köpüre köpüre gelen ilk büyük dalganın tepesine çıkıp, dalgayı aşan salımızın zaferini içimiz ferahlayarak seyrettik. Ne var ki, büyük dalgalar yüklendiği zaman, serdümenin dümeni yerinde tutması mümkün olmuyordu, zira dalgalar dümeni ya ıskarmozların arasından çıkarıyor, ya da kenara doğru öyle bir itiveriyordu ki, serdümen, küreğin ucunda asılı olarak bir cambaz gibi savruluyordu sağa, sola. Dalgalar yükselip de kıç taraftan sala yüklendiler mi, küreği iki kişi bile zaptedemiyordu. Küreğin iki yanından ip takıp, bu ipleri salın iki yanına bağlamak fikri geldi aklımıza, böylelikle de ıskarmozlar arasında bir parça serbest hareket olanağı bulan küreği, bizler dayanabildiğimiz sürece, en büyük dalgalar bile yerinden çıkaramayacaktı.

Dalgalar arasındaki çukurlar derinleştikçe, Humboldt akıntısının en hızlı yerine geldiğimizi anladık. Bu dalgaları sadece rüzgârın değil, bir akıntının meydana getirdiği belliydi. Dört bir yanımızı kuşatan sular yemyeşil ve soğuktu; Peru'nun sivri doruklu dağları, kalın bir bulut perdesinin ardında kalmıştı kıç tarafta. Karanlık bastırınca doğa güçleriyle ilk kıyasıyla boğuşmamız başladı. Denizden hâlâ emin değildik; kendisiyle yakından temasa geçmek istediğimiz denizin bizi dostça mı, düşmanca mı karşılayacağını bilmiyorduk. Karanlık bizi yuttuğu sırada, denizden yükselen genel gürül-

tüyü, hemen yakınımızda kırılan kocaman bir dalganın tıslaması bastırdı ve kulübemizin çatısı yüksekliğinde, köpüre köpüre üzerimize doğru gelen dalgayı görünce sımsıkı tutunup, koca su kütlesinin üzerimize abanıp, salı altına alarak geçip gitmesini bekliyorduk, ama her seferindeki şaşkınlığımız bir rahat soluk alarak geçiştiriliyordu. Kon-Tiki sükunetle kıçını havaya kaldırıyor ve sular iki yanımızdan geçerken o bana mısın demeden yükselip, ileri atılıyordu. Sonra yine dalgaların arasındaki çukura iniyor ve ikinci dalganın gelmesini bekliyorduk. Büyük dalgalar, çoğunlukla, aralarında sıra sıra daha ufak dalgalar olmak üzere arka arkaya üçerli ya da dörderli geliyordu. Arka arkaya iki büyük dalga geldiği vakit, birinci dalga salın burnunu daha havada tutarken ikincisi arkadan yüklenince, su olduğu gibi salın üstüne iniyordu. Bundan ötürü de, dümen vardiyasında bulunanın kendisini belinden iplerle sıkı sıkı sala bağlaması gerekiyordu. Zira salımızda küpeşte diye bir şey yoktu. Serdümenin görevi, yelkenimizin rüzgârı pupadan almasını sağlayacak biçimde dalgaları hep kıçtan almaya çalışmaktı. Kıç tarafa, bir kutunun üstüne bağladığımız eski bir gemi pusulası sayesinde. Erik hem bulunduğumuz yeri, hem rotamızı belirliyor, hem de hızımızı hesaplayabiliyordu. Gök tamamıyla bulutlarla kaplı, ufuk da küme küme dalgaların ardında saklı olduğundan, şimdilik nerede bulunduğumuzu hiç bilemiyorduk. Dümen vardiyası ikişer ikişer tutuluyor, dümen başındaki iki kişi, hoplayıp sıçrayan küreği yerinde tutmaya çabalarlarken, ötekiler de bambu kulübenin içinde kestirmeye çalışıyorlardı. Çok büyük bir dalga geldiği zaman, dümen başındakiler dümeni iplere teslim edip öne doğru atılarak kulübenin çatısına bağlı bir bambu sırığa sarılıyorlar, dalga da üzerlerinden aşıp, kütükler arasından veya salın yanlarından denize dökülüyordu. Sonra, sal olduğu yerde dönmeden, yelken yapraklanmaya başlamadan önce tekrar geriye atılıp dümene yapışmak zorundaydı dümenciler. Zira sal dalgaları yan-

dan yediği takdirde, sular olduğu gibi bambu kulübenin içine dolabilirdi. Dalgalar kıçtan geldikleri zaman ise, çıkıntılı kütükler arasında parçalanıp kayboluyor ve çoğunlukla kulübeye kadar ulaşmıyorlardı bile. Kıçtaki yuvarlak kütükler, suyun, bir çatalın dişleri arasından geçer gibi akmasını sağlıyordu. Bir salın elverişli yanı şu olmalıydı: ne kadar çok delik deşik varsa salda, o kadar iyidir. Bizim salın döşenmesindeki delikler, tekneye hiçbir zaman su almadığı gibi, tekneye giren suyun dışarı akmasına yarıyordu.

Gece yarısına doğru kuzey yönüne ilerleyen bir geminin ışıkları geçti. Saat üçte, aynı rota üzerinde bir tane daha geçti. Gemici fenerimizi sallayarak, pilli bir el fenerini yakıp söndürerek işaret verdik, ama bizi görmediler ve ışıklar kuzey yönüne doğru ağır ağır geçip gözden kayboldu. Gemilerdekilerin, hemen yakınlarında sahici bir İnka salının dalgalarla boğuştuğundan haberleri bile olamazdı tabii. Salda bulunan bizler de, okyanusun öbür yanına varana kadar görüp göreceğimiz en son geminin bu olduğunu, insanoğlu ile ilgili bundan başka bir şey göremeyeceğimizi bilemezdik.

Karanlıkta küreğe sinekler gibi asılıp, bir sağa bir sola gide gele, küreğin çarpmalarına karşı koymaktan önümüz arkamız hamura döndü, küreğe asılmaktan da avuçlarımızın içi nasır bağladı. Bu ilk günler ve geceler süresinde epeyce şey öğrendik, iyi dersler aldık; tatlı su kaptanlarından gerçek denizciler çıktı ortaya. İlk yirmi dört saat içinde herkes aralıksız olarak, ikişer saat dümen vardiyasında kaldı, üçer saat dinlendi. Her saat başında, dümende bulunanlardan birinin değiştirilmesini öngörmüştük. Dümen tutabilmek için harcanan çaba dolayısıyla, bedenimizin bütün kasları teker teker zorlanıyordu. Dümeni itmekten yorulduğumuz zaman, hemen öbür tarafa geçip çekiyorduk. Zorlamadan ötürü göğüs ve kol kaslarımız turşuya dönünce de sırtımızı dönüp dayanıyorduk; bu yüzden sırtımız ve göğsümüz küreğin çarpmalarından yer yer morarmıştı. Nöbeti devretme zama-

nı geldiği vakit, yorgunluktan bitkin ve yarı uyur vaziyette, kulübemize giriyor ve ayaklarımıza bir ip bağlayıp, daha uyku tulumu içine bile girmeye vakit bulamadan, ıslak elbiselerimiz sırtımızda olduğu halde uyuyakalıyorduk. Daha gözlerimizi kapamadan, ayağımızdaki ipin acımasızca çekildiğini duyuyorduk; üç saatlik dinlenme süresi geçmiştir bile, bir kişinin kalkıp, dümendekilerden birinin vardiyasını devralması gerekmektedir.

Ertesi gece durum daha da beterdi; dalgalar azalacağına arttı. Dümen başında sürekli olarak iki saatlik vardiya tutmak fazla geliyor ve her vardiya tutan adam, vardiyasının ikinci yarısında hemen hemen işe yaramaz oluyordu. O zaman da deniz hemen küreğin ucunda bizi sağa sola savurmaya başlıyor, sal dönüyor, sular salın üstünden aşıyordu. Bunun üzerine bir saat nöbet tutup, bir buçuk saat dinlenme usulünü koyduk. Böylece, ilk altmış saati, arka arkaya, hiç aralık vermeksizin üzerimize saldıran kocaman kocaman dalgalarla boğuşarak geçirdik. Yüksek dalgalar, alçak dalgalar, sivri dalgalar, yuvarlak dalgalar, yanlamasına gelen dalgalar, bir dalganın tepesine binip gelen dalgalar. İçimizde en çok ıstırap çeken Knut'tu. Onu dümen vardiyasından bağışık tuttuk, ama bunun karşılığında da o Neptün'e adanmış bir kurban gibi, kulübenin bir köşesinde sessiz sedasız acılarına katlanmak zorunda kaldı. Sal ne zaman aniden sarsılacak olsa, kıçtan vuran dalgalar kulübenin duvarına çarpacak olsa, kafesinde asık suratla oturan papağan hemen kanatlarını çırpmaya başlıyordu. Kon-Tiki aşırı derecede yalpa yapmıyordu. Dalgalara kendi boyundaki herhangi başka bir tekneden çok daha iyi davranıyordu, ama bir yana yatan salın ikinci dalgayla hangi yana yatacağını kestirmek olanağı bulunmadığından, ve sal yalpaladığı derecede de sarsıldığından, güvertede rahatlıkla dolaşabilme sanatını bir türlü öğrenemedik.

Üçüncü gün, rüzgâr hâlâ güçlü esmesine rağmen, deniz

azıcak kaldı. Saat dört sıralarında beklenmedik bir dalga karanlıkta, köpükler arasında gelip, serdümen daha ne olduğunu anlamadan sala yandan bindirdi. Yelken bambu kulübeye çarptı; az daha hem kulübe parçalanacak, hem de yelken yırtılacaktı. Herkes derhal güverteye fırlayarak, yükü yerinde tutmaya, ip donanımlarını sağlamlaştırmaya çabaladı; salı tekrar rotasına sokup, yelkeni tekrar rüzgârla doldurarak ileri doğru sakin sakin ilerlemesini sağlayabileceğimizi umuyorduk. Ama sal bir türlü doğrulmak bilmiyordu. İlle de kıçın kıçın gidiyordu. Bütün didinmelerimize, bütün çabalamalarımıza, çırpınmalarımıza karşılık, az daha iki kişiden oluyorduk; denize düşmelerine ramak kaldığı sırada, karanlıkta yelkene sarılmak sayesinde kurtulabildiler. Deniz artık fark edilir derecede sakinleşmişti. Her yanımız, çürük içinde, derileri soyulmuş avuçlarımız, uyku akan gözlerimizle birer fasulye sırığından farkımız kalmamıştı. Deniz bizi daha zor bir anda pazı kuvvetlerimizi denemeye çağırana kadar, gücümüzü saklamak daha iyi olacaktı. Denizin ne oyunlar edeceği belli değildi. Böylece yelkeni sarıp serene bağladık. Kon-Tiki dalgalara bir mantar gibi yan vererek yatıyordu şimdi. Güvertede ne varsa hepsini sıkı sıkı bağladık ve altımız birden bambu kulübenin içine doluşup, sardalya kutusuna istif edilmiş mumyalar gibi yattık, uyuduk.

Bütün yol boyunca karşılaşacağımız en zorlu dümen vardiyasını atlattığımızı bilemezdik tabii. İnkaların son derece basit dümen kullanma yöntemlerini ancak okyanusun ortasına doğru iyice açıldıktan sonra keşfedebildik.

Gün iyice ilerleyene kadar uyanamadık; ancak, papağan bağırıp, çağırmaya, tüneğinin üstünde ıslık çalmaya başladıktan sonra gözlerimizi açabildik. Salın dışında deniz hâlâ yüksek dalgalarla doluydu, ama bu seferki dalgalar uzun, birbirine eşit yükseklikteydi ve bir gün öncekiler kadar büyük ve sert değildi. Gözümüze çarpın ilk şey, güneşin, bambu kulübenin tepesine pırıl pırıl vurduğu ve denizi daha

dostça bir görünüşe kavuşturduğu idi. Deniz istediği kadar köpürsün, koca koca dalgalar göğe yükselsin, biz salın üzerinde sağ ve esen kaldıkça ne önemi vardı? Biz salımızın dalgaların tepesine çıkarak, onları teker teker aşacağını, suların salımızın altında gümbürdeyeceğini bildikten sonra, dalgaların burnumuzun dibinde ta göklere çıkmasının ne önemi vardı? Peru'lu eski deniz kurtları, kolaylıkla su alacak çukur tekneler, ya da dalgaları birer birer alamayacak derecede uzun tekneler kullanmaktan kaçınırken ne yaptıklarını biliyorlarmış meğer. Sal, aslında mantardan bir yol silindiri idi.

Erik öğleyin yerimizi belirledi ve yelkenle aldığımız yol da eklenince, kuzeye doğru rotamızın epey dışına düştüğümüz anlaşıldı. Karadan yüz mil açıkta, hâlâ Humboldt akıntısı içindeydik. Asıl sorun Galapagos adalarının güneyindeki tehlikeli akıntılara kapılıp kapılmayacağımızdı. Eğer bu akıntılara kapılarsak felaketli sonuçlarla karşılaşabilirdik, zira Orta Amerika kıyılarına doğru giden güçlü okyanus akıntıları bizi herhangi bir yönde sürükleyebilirdi. Ama işler hesapladığımız gibi giderse, daha Galapagoslara varmadan, ana akıntı bizi batıya doğru döndürecekti. rüzgâr hâlâ güney doğudan esiyordu. Yelkeni çektik, salın kıçını dalgalara verdik ve dümen vardiyasını tutmaya tekrar başladık.

Knut artık deniz tutmasından kurtulmuş olduğu için, Torstein'la ikisi sallanan serenin tepesindeki çanaklığa tırmanarak, orada, gerek balonlarla, gerek uçurtmalarla havaya saldıkları antenler üzerinde gizemli denemelere giriştiler. Birden bire birisi, kulübenin içindeki telsiz köşesinden bağırarak, Lima'dan bizi arayan deniz üssü telsizini aldığını bildirdi. Telsizler bize, Amerikan Büyükelçisinin uçakla kıyıdan ayrıldığını, bize son kez güle güle demek ve deniz üstündeki durumumuzun nice olduğunu görmek istediğini haber verdiler. Çok geçmeden de, uçağın telsizcisiyle temas kurtuk, arkasından da, yine uçakta bulunan sekreterimiz Bayan

Ger Vold ile bizim için bir sürpriz meydana getiren konuşmalara giriştik. Elimizden geldiği kadar kesin bir biçimde mevkiimizi bildirip, saatlerce durmadan yönetci sinyaller gönderdik. Kara Kuvvetlerine bağlı 119 numaralı uçak aramaları sırasında bize yaklaşıp uzaklaştıkça da, telsizinin sesi zayıflayıp güçleniyordu. Ne var ki, uçağın motor gürültüsünü bir türlü duyamadık ve uçağı asla göremedik. Bizim görüş ufkumuz son derece sınırlı olduğu gibi, koca koca dalgalar arasındaki ufacık salı uçaktan görmek de kolay iş değil. Sonunda uçak vazgeçip, kıyıya dönmek zorunda kaldı. Bizi en son aramaya çıkan da onlar oldu.

Bunu kovalayan günler boyunca dalgalar hep dağ gibi yükseliyordu. Ne var ki, dalgalar hep güney doğudan ve uzun aralıklarla geldiği için dümen kullanmak da gitgide kolaylaşıyordu. Dalgaları hep az çok iskele tarafından alacak biçimde dümen tuttuğumuz için, hem serdümen su yemiyor, hem de sal daha düzgün ve daha az sallanarak yol alıyordu. Güney doğu ticaret rüzgârıyla Humboldt akıntısının bizi her geçen gün, Galapagos yakınlarındaki karşı ekvator akıntısına doğru sürmekte olduğunu üzülerek görüyorduk. Kuzeye doğru öyle bir hızlı gitmeye başlamıştık ki, bir günde aldığımız yol ortalama olarak elli-altmış mili buluyordu; bu alandaki rekorumuz da, yetmiş bir deniz mili idi.

Bir gün, Knut, harita üzerinde yerimizi işaretleyen ve lanetli bir parmak gibi, Allahın belası Galapagos adalarına doğru uzanan inci kolye gibi halkalara bakarak, kuşkulu bir sesle:

-Galapagos adaları, yaşanacak bir yer mi bari? diye sordu.

-Maalesef, dedim. Söylentilere göre, Tupac Yunanqui adındaki İnka, Kristof Kolomb zamanından çok önce, Ekvador'dan Galapagos'a gitmiş, ama orada su bulunmadığı için, kendisi de, yanında götürdüğü yerliler de yerleşememişler adalara.

-Pekâlâ, dedi Knut. Biz de ne yapar eder oraya gitmeyiz. Şimdiden oraya varmamışsak, inşallah.

Denizin çevremizde oynaşmasına o kadar alışmıştık ki, artık bunu hiç önemsemiyorduk. Salla birlikte hepimiz denizin üzerinde bulunduğumuz sürece, binlerce kulaç derinliğindeki denizin üzerinde azıcık oynamamızın ne önemi vardı ki? Yalnız bu noktada, hemen ikinci soru akla geliyordu: Denizin üzerinde daha ne kadar kalabilecektik? Balsa kütüklerinin su emdiğini görmemeye olanak yoktu. Hele en ortadaki çapraz tomruk en berbat durumda olanıydı. Parmağımızın ucuyla bastırınca, ağaçtan su fışkırıyordu. Ben kimseye bir şey söylemeden, suyu içmiş odundan bir parça koparıp denize attım; tahta parçası suyun yüzüne çıkmadan, ağır ağır battı ve gözden kayboldu. Bir süre sonra saldakilerden iki tanesinin de, kimsenin kendilerini görmediğini sandıkları bir sırada aynı şeyi yaptıklarını gördüm. Suyu iyice emmiş odun parçasının yemyeşil sulara gömülüşünü ciddi bir tavırla seyrediyorlardı. Limandan ayrıldığımız sırada salın su kesimi çizgisini işaretlemiştik, ama dalgalı denizde su kesimini nereye çıktığını anlamak mümkün değildi, zira tomruklar bir suyun ta üstüne çıkıyordu, bir suyun ta içine gömülüyordu. Ama tomruklara bıçak batırdığımız zaman, iki santim içeride ağaçların kuru olduğunu görüyorduk sevinçle. Tomruklar bu hızla su almaya devam ettiği takdirde, yaptığımız hesaplara göre, karaya varmamız gereken sıralarda salımız su altında seyreder durumda olacaktı. Bir yandan da, ağaçların kendi özsuyunun, daha fazla deniz suyu emmelerine engel olacağını umuyorduk.

İlk haftalar içinde bizi tedirgin eden bir başka tehlike daha vardı: İpler. Gündüzün o kadar çok işimiz oluyordu ki, ipleri aklımıza bile getirmiyorduk, ama gece bastırıp da kulübenin döşemesine serili uyku tulumlarımız içine girdiğimiz vakit, düşünecek ve iplerin çıkardığı sesleri dinleyecek bol bol vaktimiz bulunuyordu. Altımıza serili hasırların üs-

tünde yatarken, altımızdaki sağ döşemenin tomruklarla birlikte kalkıp indiğini ve salın bir bütün olarak hareketi dışında, dokuz tomruğun ayrı ayrı hareket ettiğini hissediyorduk. Gerçi fazla hareket etmiyorlardı, ama insana, derin derin soluk alıp veren kocaman bir hayvanın sırtında uyuyormuş duygusunu verecek kadar da oynuyorlardı. Bu yüzden de hepimiz, ayrı ayrı birer tomruk üzerinde ve uzunlamasına yatmayı tercih ediyorduk. İlk iki gece geçirdiğimiz en kötü geceler oldu, ondan sonra yorgunluğumuzdan, buna da aldırış etmez olduk. Daha sonra ipler suyun içinde biraz şişti ve kütükleri kıpırdamaz hale getirdi. Bununla birlikte salın üzerinde, çevreyle aynı düzeyde kalan düz bir yüzeyi hiçbir zaman göremedik. Her eklem yerinde, temel kıpırdadıkça, ona bağlı olan her şey de onunla birlikte oynuyordu. Bambu güverte, çifte seren, hasır örgülü dört duvar, yapraklarla örtülü çatı, bağlantılarıyla birlikte kalkıp iniyor, ters yönlere dönüyordu. Gözle zor ayırdedilir bir oynayıştı bu, ama yine de ayırdediliyordu. Bir köşe yukarı kalktı mı, öteki köşe aşağı iniyor, çatının yarısı bağlantı iplerini öne doğru çekerken, öteki yarısı da arkaya doğru çekiyordu. Kulübenin açık tarafından dışarıya baktığımız zaman ise, daha büyük bir canlılık ve hareket göze çarpıyordu, zira dalgalar kulübenin tepesine kadar yükselirken, gökyüzü bir daire çevresinde ağır ağır dönüyordu.

İpler bütün gerilimlere dayanıyordu. Bütün gece iplerin gıcırtısını, sürtünmesini, inlemesini dinliyorduk. Gerginliğine ve kalınlığına göre her ipin ayrı kalınlıkta sesler çıkardığı, iplerden bir koro ile çevrelenmiş gibiydik. Her sabah ipleri inceden inceye gözden geçiriyorduk. Hatta, birimiz salın üzerinden denize sarkıp, iki kişi ayak bileklerinden sıkıca tutarken, başımızı suya sokarak, salın altındaki iplere bir şey olmuş mu, olmamış mı diye bakıyorduk.

İpler dayanıyordu. Denizciler on beş gün dayanır demişlerdi. Ondan sonra bütün ipler çürümüş olacaktı. Ne var ki,

bu uğursuz tahminin tersine, şimdiye kadar iplerde en ufak bir çürüme belirtisi bile görememiştik biz. Denize adamakıllı açılıp, karadan iyice uzaklaştıktan sonra bunun da nedenini anladık. Balsa kütükleri o kadar yumuşaktı ki, kütükler birbirine sürtünüp ipi aşındıracağı yerde, ipler kütüğü aşındırıp derine gömülerek korunmuşlardı.

Bir hafta kadar sonra denizin adamakıllı durulduğunu ve suların yeşilden maviye döndüğünü gördük. Artık dimdik kuzeye değil, batı-kuzey batı yönünde gidiyorduk; bunun kıyı akıntısından kurtulup, açık denize doğru sürüklenişimizin bir belirtisi olarak kabul ettik.

Daha denizin ortasında yapayalnız kaldığımız ilk gün, salın çevresinde balıklar görmüş, ama kendimizi tamamıyla dümen tutma işine verdiğimizden balıkları düşünememiştik. İkinci gün bir sardalya sürüsünün içine daldık, arası çok geçmeden de üç metre boyunda mavi bir köpekbalığı göründü ve ters dönerek beyaz karnını, Herman'la Bengt'in yalınayak dümen tutmakta oldukları kıç taraf kütüklerine sürttü. Köpekbalığı bir süre salımızın çevresinde dolanarak oyun oynadı, ama zıpkını elimize alıp da fırlatmaya hazırlandığımız zaman hemen gözden kayboldu.

Ertesi gün bizi orkinoslar, torikler ve yunuslar ziyaret etti. Salın üzerine atlayan bir uçan balığı yem olarak kullanınca, hemencecik, her biri on-on beş kilo çeken iki tane yunus (dorado) yakaladık. Bunlar bize günlerce yetecek kadar yiyecek sağladı. Dümen vardiyası tuttuğumuz sırada adını bile bilmediğimiz balıklara rastlıyorduk. Bir gün de, tamamıyla hareketsiz gibi duran bir deniz kaplumbağası sürüsüne rastladık. Kapkara, kambur sırtları birbirine yakın duran kaplumbağalar sala çok yakındılar; serenin tepesinden de ötede beride zıplayan kaplumbağalar görebiliyorduk. Salımız kıyıdan uzaklaşıp, ekvatora yaklaştıkça da uçan balıklar sıklaşmaya başladı. Sonunda, güneşin pırıl pırıl parladığı, denizin meltemler altında tatlı dagalarla sürüklendiği mavi su-

lara ulaştığımız zaman, artık uçun balıkların sürü halinde ve bir kurşun yağmuru gibi sudan fırlayıp bir süre uçtuktan sonra, uçma güçleri tükenince suya daldıklarını görüyorduk.

Geceleyin gemici fenerini yakarsak, ışığa gelen küçüklü büyüklü uçan balıklar, güverteye düşüyorlardı. Çoğu kez bambu kulübenin duvarına ya da yelkene çarpıp, güverteye düşüyor, çaresizlik içinde çırpınıyorlardı. Zira, denizde yüzerek kazandıkları hızı bulamadıkları için kanatları bir işe yaramıyor, uzun göğüs yüzgeçleri ile iri gözlü singalar gibi çırpınıyorlardı. Bazen güvertede bulunanlardan birinin, buz gibi bir uçan balık gelip de son hızla suratına çarpınca, ağız dolusu küfür savurduğunu duyuyorduk. Genellikle epeyce hızlı ve burunları ileride olmak üzere geldiklerinden, insanın yüzüne çaptı mı adamakıllı can yakıyorlardı. Ne var ki, karşılık bulmayan bu saldırılar, zarar görenler tarafından her seferinde bağışlanıyordu, zira yaşadığımız yaşam, leziz balıkların bile gökten yağdığı, gizemli deniz yaşamıydı. Uçan balıkları kahvaltılık olarak tavada kızartıyorduk; artık balığından mı, aşçısından mı, yoksa bizim iştahımızdan mı nedir, bu uçan balıklar bize hep, vaktiyle doyasıyla yediğimiz alabalıkları hatırlatıyordu.

Aşçının ilk görevi, sabahleyin kalkar kalkmaz güverteyi şöyle bir dolaşıp, geceden düşmüş uçanbalıkları toplamaktı. Genellikle yarım düzine ya da daha fazlası bulunuyordu; hatta bir sabah salın üzerinde tam yirmi altı tane uçanbalık bulduk. Bir sabah Knut tavanın başında otururken bir uçanbalık gelip de eline çarpınca, doğrudan doğruya tavanın içine düşmedi diye çok kızmıştı.

Torstein ise, denizle aramızdaki iyi komşuluk ilişkisinin derecesini ancak bir sabah uyanıp da yastığında bir sardalya bulunca iyice anlayabildi. Balığı kuyruğundan tutarak, bütün sardalyalar adına ona teşekkür etti. Kulübede, fazla yer olmadığından, Torstein başı kapı tarafında, eşikte olmak üzere yatıyordu ve geceleyin dışarıya çıkan biri yanlışlıkla

yüzüne basacak oldu mu, basanın bacağını dişliyordu. Bu yüzden bizde vicdanlı hareket ederek ona daha fazla yer açmak için bacaklarımızı biraz toplayarak yatmaya başladık, ama bir seferinde öyle bir şey oldu ki, Torstein telsiz köşesinde mutfak eşyasının üstünde kendisine yatacak bir yer ayırmak zorunda kaldı.

Birkaç gece sonraydı. Hava kapalı, ortalık zifiri karanlıktı; Torstein, gece vardiyasını tutanlar bastıkları yeri görsünler de başının üzerinden atlasınlar diye gemici fenerini yakıp, başının yanına koymuştu. Saat dört sıralarında Torstein, fenerin devrilmesi ve kulağının dibinde ıslık ve soğuk bir şeyin çırpınmasıyla uyanmış. «Uçanbalıktır,» diye düşünüp, balığı tutup atmak için karanlıkta el yordamıyla aramış. Yılan gibi kıvranan ıslak ve soğuk, uzun bir şey eline gelince, eli yanmışçasına bırakıvermiş. Görünmeyen ziyaretçi kıvrıla büküle uzaklaşıp, Herman'ın üzerine çıkmış, bu arada da Torstein feneri yakmaya uğraşıyormuş. Herman'ın ayağa fırlamasıyla ben de uyandım; aklıma hemen, bu denizlerde geceleri çıkan ahtapotlar geldi. Feneri yaktığımızda Herman yılanbalığı gibi kıvranan uzun bir balığı boynundan yakalamış, muzaffer bir tavırla oturuyordu. Balığın yılan gibi ince bir gövdesi, donuk donuk bakan kara gözleri, uzun bir burnu vardı, yırtıcı çenelerinin içi de ustura gibi keskin ve uzun dişlerle doluydu. Bir metre uzunluğunda olan balığın uzun dişleri, avını yutabilmesi için geriye doğru kıvrılabiliyordu. Herman'ın balığı sıkmasından olacak, balığın karnından birden bire, yirmi santim boyunda iri gözlü, beyaz bir balık fırladı dışarıya, arkasından tıpkı onun gibi bir ikincisi çıktı. Yılanbalığının dişleriyle oldukça hırpalanmış olan bu balıkların ikisinin de derin sularda yaşayan balıklar olduğu belliydi. Yılanbalığının derisinin rengi, sırtında menekşe, karnında da çelik mavisiydi; el sürülünce tabaka tabaka kalkıyordu bu deri.

Sonunda, bütün gürültü patırdı üzerine Bengt da uyandı; fenerin ışığında balığı onun burnunun dibine doğru uzat-

tık. Uyku tulumunun içinde mahmur gözlerle doğrulup oturdu ve ciddi bir tavırla konuştu:

-Hayır, böyle balıklar yoktur dünyada.

Ondan sonra yine sükunetle yatıp uyudu.

Bengt fazla yanılmış da sayılmazdı hani. Sonradan altımız birden bambu kulübede, fenerin çevresinde oturduğumuz zaman, bu balığı canlı olarak gören ilk insanların bizler olduğumuzu anladık. Bunun gibi bir balığa ait iskeletler birkaç kez Güney Amerika kıyılarıyla Galapagoslarda bulunmuştu. İhtiyologlar buna Gempylus ya da uskumru yılanı adını vermekte, balığı canlı olarak şimdiye kadar hiç kimse görmediği için de, bunun çok derin sularda ve denizin dibinde yaşadığını sanmaktadırlar. Ama eğer balık denizin dibinde yaşıyorsa bu herhalde, güneşin parlak ışığından iri gözlerinin rahatsız olduğu gündüz vakti içindir; zira karanlık gecelerde Gempylus denizin yüzeyine kadar çıkmaktadır; biz saldakiler bunu deneyle biliyoruz.

Bu nadir balığın Torstein'ın uyku tulumu üzerine atlayışından bir hafta sonra bir ziyaretçi daha geldi. Yine saat sabahın dördüydü ve ilk dördün halinde olan ay battığı için hava karanlıktı, ama yıldızlar parlıyordu. Sal kolaylıkla idare ediliyordu. Benim vardiyam bittiği zaman, yeni vardiya için her şeyin yerli yerinde olup olmadığını anlamak üzere salın kenarında dolaştım şöylece. Bütün dümen vardiyası tutanların yaptığı gibi benim de belime bir ip bağlıydı; petrol lambası elimde, en dıştaki kütüğün üzerinde dikkatle yürüyordum. Kütük ıslak ve kaygandı, ben öyle dikkatle yürürken birisi arkadan belime bağlı ipi tutup da aniden çekiverince dengemi kaybettim, düşmeme ramak kaldı; fena halde kızmıştım. Fenerle birlikte öfkeyle geri döndüm, ama görünürlerde kimsecikler yoktu. İp yeniden çekilince baktım, yerde parlak bir şey kıvranıp duruyordu. Bu da bir Gempylus idi ve dişlerini ipe öyle bir geçirmişti ki, ipi balığın ağzından kurtarana kadar dişlerinden birkaç tanesini kırmak zorunda kaldım. Her halde fenerin ışığı ipin beyaz kıvrımını parlattı-

ğı için, denizin derinliklerinden gelen ziyaretçimiz sudan fırlayarak bu upuzun yeni avı havada kapmış olacaktı. Böylece bu balık da formol dolu bir kavanozda buldu kendini sonunda.

Deniz yüzeyiyle hemen hemen aynı düzeyde, ağır ağır ve gürültüsüzce sürüklenen kimseler için deniz sürprizlerle doludur. Ağaçlar arasında kendine yol açа açа ilerleyen bir avcı geri döndüğünde hiçbir vahşi hayvana rastlamadığını söyleyebilir, halbuki bir ağaç kütüğünün üstüne oturup sessizce bekleyen bir kimse, çok geçemeden hışırtılar, çıtırtılar duymaya başlar ve meraklı gözler tarafından gözetlenir. Deniz üzerinde de aynen böyledir. Çoğunlukla denizleri, ardımızda gümbür gümbür öten makine ve piston gürültüleriyle köpükler çıkara çıkara yararak aşarız. Ondan sonra da geri döndüğümüzde Okyanusta hiçbir şeycikler görmediğimizi söyleriz.

Bizim ise, salın üzerinde oturup da meraklı bir ziyaretçi tarafından ziyaret edilmediğimiz bir tek gün yoktu; bunlar salın çevresinde dolanır, gezinirler, hatta yunus balıklarıyla kılavuz balıklar gibi bazılarının bize o kadar alıştığı olurdu ki, günlerce peşimizden ayrılmazlardı.

Gece bastırıp da karanlık tropik göğünde yıldızlar parlamaya başlayınca, çevremizdeki yakamozlar yıldızlarla rekabet edercesine ışıldar ve bir tek plankton bile için için yanan bir kora o kadar benzerdi ki, bu minimini saçma taneleri salın kıçından sürüne sürüne bize doğru yaklaşınca ister istemez bacaklarımızı içeriye çekerdik. Bunları yakaladığımız zaman, bir cins parlak karides olduklarını gördük. Bazen de hemen salın yanıbaşında denizden çıkan bir çift göz büyüleyiçi bakışlarını bize diker, ödümüzü patlatırdı; belki de gerçek Denizanası'nın ta kendisiydi bu. Bunlar çoğunlukla denizin yüzüne çıkan iri mürekkep balıklarının iblis gibi bakan, fosforlu, yemyeşil gözleriydi. Bazen de, gündüzleri yalnız denizin derinliklerinde yaşadığı halde geceleyin yüzeye çıkarak önündeki ışıklara büyülenmişçesine bakan derin su ba-

lıklarıydı. Deniz durgun olduğu zamanlarda, salın çevresindeki karanlık sular birkaç kez, yüzeye çıkıp hareketsiz kalarak, pırıl pırıl parlayan gözleriyle bizi seyreden, bir metre kadar çapında yuvarlak kafalarla dolmuştu. Yine bazı geceler suyun içinde, bir metre kadar çapında ve açılıp kapanan elektrik ampulleri gibi yanıp sönen ışıktan toplar gördük. Salımızın altındaki bu gizli denizaltı yaratıklarına yavaş yavaş alıştık ama yine de hiç görmediğimiz yeni bir tanesini görünce şaşırıyorduk. Dümen yekesinde oturan adamın karanlık göğü, karanlık denizden ayırt etmekte güçlük çektiği bulutlu bir gece, sabaha karşı saat iki sıralarında serdümen suyun içinde hafif bir ışıltı görüyor ve bu ışıltı az sonra büyük bir hayvanın biçimini alıyor. Bu ışıltının, hayvanın gövdesine yapışmış planktonlardan mı yoksa doğrudan doğruya hayvanın kendisinden mi geldiği belli değildir, ama karanlık suların içindeki pırıltı hayvanın gövdesinin ana çizgilerini hayal meyal vermektedir. Hayvanın biçimi bazen yuvarlak, bazen oval, bazen de üçgen gibidir ve hayvan birdenbire ikiye bölünüverir, her parça birbirinden ayrı olarak ileri hareket etmeye başlar. Derken, bir süre sonra, salın çevresinde, suyun içinde daireler çizerek dolaşan üç tane ışıldayan hayelet meydana gelir bu hayvandan. Bunlar gerçek birer canavardır, zira her birinin boyu en aşağı on metredir. Çok geçmeden hepimiz toplanıverdik tabii, salın üstünde. Bu hayaletler dansını seyretmeye başladık. Dans salın rotasını izleyerek saatlerce sürdü. Sessiz, gizemli arkadaşlarımız genellikle fenerin dürduğu, salın, sancak tarafında ve suyun epeyce altında bulunuyor, ama sık sık da salın altında hemen suyun yüzeyine yakın bir yere kadar yükseliyor ya da iskele tarafında görünüyorlardı. Sırtlarındaki ışıltıdan bunların filden daha büyük hayvanlar olduklarını anlıyorduk, ama balina da değillerdi, zira soluk almaya çıkmıyorlardı hiç. Acaba, yanlarına döndükçe biçim değiştiren birer dev vatoz mu idi? Işığı, bunların ne biçim bir şey olduklarını anlamak için suyun

hemen üstüne tutuşumuza aldırış ettikleri yoktu. Bütün bilinen hayaletler, gulyabaniler gibi onlar da güneş çıkar çıkmaz suların derinliklerine gömüldüler.

Bu üç parıltılı canavarın geceleyin yaptıkları ziyarete ne anlam vereceğimizi bilemedik. Ancak bir buçuk gün sonra, tam öğle üzeri parlak güneş altında kabul ettiğimiz bir başka ziyaret, bize bir çözüm olanağı sağladı. 24 mayıstı günlerden, 95 derece batı, 7 derece güneyde ölü denizler üstünde keyifli keyifli sürükleniyorduk... Vakit öğleye yaklaşıyordu; sabah erkenden yakaladığımız iki yunus balığının bağırsaklarını denize atmıştık biraz önce. Ben de biraz serinlemek için salın burun tarafından denize girmiş, sarkan ipin ucuna tutunarak suda yatıyor, dört açılmış gözlerimle çevreyi kolluyordum ki, billur gibi duru suyun içinden merakla bana doğru gelen, iki metre boyunda, kahverengi, kalın gövdeli bir balık gördüm. Hemen hoplayıp salın kenarına çıkarak oturdum. Balık salın kenarından sessizce kayıp geçerken, bambu kulübenin arka tarafında oturmakta olan Knut'un savaş narasını duydum. Çatal çatal çıkan tiz bir sesle:

-Köpekbalığı, diye bağırdı. Köpekbalıkları hemen her gün salımızın çevresinde dolaştıklarından onlara alışmıştık, gördüğümüz zaman hiç heyecanlanmazdık, bu nedenle, Knut'u böyle bağırtan şeyin olağanüstü bir yaratık olacağını düşünerek hep birden kıç tarafa, Knut'un yardımına koştuk.

Knut çömelmiş, ölü denizde çamaşırlarını yıkarken, birden başını kaldırınca, şimdiye kadar hiç birimizin hayatında görmediği derece çirkin bir deniz canavarının suratıyla karşılaşmış. Öyle çirkin bir surat, öyle çirkin bir kafaydı ki bu, hani masallardaki denizanası olsa bu kadar kötü bir izlenim bırakamazdı insanın üzerinde. Kafa, bir kurbağa başı gibi yuvarlak ve yassıydı, kafanın hemen iki yanında ufacık gözleri vardı ve yine bir kurbağanınkini andıran 1 - 1,5 metre genişliğindeki ağzının kenarlarından uzun kıllar sarkıyordu. Kafanın gerisinde, suyun dışına çıkan sivri bir yüzgeçle son

bulan kocaman bir gövde uzanıyordu; bu deniz canavarı bilinen hiçbir balinaya benzemiyordu. Gövdesi suyun altında kahverengimsi görünüyordu, ama ufacık ufacık beyaz beneklerle kaplıydı. Canavar ağır ağır ve sükunetle geriden izliyordu bizi. Bir buldog köpeği gibi sırıtıyor ve kuyruğunu hafif hafif oynatıyordu. Kocaman, yuvarlak sırt yüzgeci, bazen de kuyruk yüzgeci suyun üstüne çıkıyor ve balık dalgalar arasındaki çukura girdiği zaman sular sırtından, sanki bir döküntü üzerinde çatlıyormuş gibi aşıyordu. Hayvanın kocaman ağzının önünde, yaban eşeği derili bir kılavuz balık sürüsü yelpaze gibi açılmış gidiyor, büyük bir remora(*) balığı ile başka birtakım asalaklar koskoca gövdenin üzerine yerleşmişler, suyun içinde onunla birlikte seyahat ediyorlardı; manzara, bütünüyle, bir su altı kayasının çevresinde toplanmış, meraklı hayvanlardan meydana gelen bir yüzer koleksiyonu andırıyordu.

Salımızın kıçından, köpekbalığı yemi olarak, en büyük balık oltalarımızdan altısına takılı olarak, on iki - on üç kiloluk bir yunus sallandırılmıştı. Kalabalık bir kılavuz balık sürüsü hızla gelip yunusun yanından geçtiler, ama hiç dokunmadılar ve doğru, denizler kralı olan efendilerinin yanına döndüler. Büyük balık makineden bir canavar gibi motorunu çalıştırıp, suyun üzerinde kayarcasına geldi va salın kenarından küçücük bir lokma gibi sarkan yunusa doğru baş verdi. Yunusu sala doğru çekmek istedik, deniz canavarı da onun arkasından gelerek ta salın kenarına kadar yanaştı. Yunusa ağzını çarpmakla yetindi ve sanki bu kadar küçük bir lokma için ağzını açmaya değmezmiş gibi çenelerini açmadı. Canavar sala yaklaştığı sırada sırtı, ağır dümen küreğine çarptı ve küreği havaya kaldırdı, biz de bu sırada onu yakın mesafeden incelemek fırsatını elde ettik, o kadar yakın bir mesafeden inceledik ki, hepimiz aklımızı oynattık gibi

(*) Kafasının ön tarafında vantuzları bulunan ve başka büyük balıkların kanını emerek yaşayan bir cins asalak balık.

geldi bana bir an için, zira budalalar gibi gülüyor, bağrışıyorduk gördüğümüz manzara karşısında, Walt Disney bile bütün o hayal gücüyle, birden bire salımızın kenarında beliriveren bu hayvan kadar korkunç, tüyleri diken diken eden bir canavar yaratamazdı.

Bu canavar, bugün dünyada bilinen balıkların ve köpekbalıklarının en büyüğü olan köpekbalığı balinaydı. Çok ender rastlanır bir balık olmakla birlikte, ara sıra tropik sularında şurada burada rastlanıyordu bu hayvana. Köpekbalığı balinanın ortalama uzunluğu on beş metre, ağırlığı da, zoologlara göre on beş tondur. Bunların en büyüklerinin boylarının yirmi metreyi bulduğu söylenmektedir. Zıpkınla vurulan bir yavrudan çıkan karaciğerin ağırlığı 300 kilo gelmiştir, çenelerinin her birinde de 3000 adet diş sayılmıştır.

Canavar o kadar büyüktü ki, salın çevresinde ve altında yüzdüğü zaman, başı salın bir yanından, kuyruğu da öbür yanından görülüyordu. Bütün suratı meydana çıktığı zaman da, öylesine acayip, komik, çirkin ve budala bir görünüşü vardı ki, gülmekten kendimizi alamıyorduk. Ama bir yandan da, kuyruğunun, bütün salı, kütükleriyle ipleriyle paramparça edebilecek bir güce sahip olduğunu aklımızdan çıkarmıyorduk. Canavar salın altında gittikçe daralan daireler çiziyor, biz de ne olacak diye merakla bekliyorduk. Canavar salın öbür yanından su üstüne çıkınca küreği havalandırdı ve küreğin yassı tarafı hayvanın sırtı üzerinde kaydı. Hepimiz ellerimizde zıpkınlar, vurmaya hazır bir vaziyette salın çevresine dizilmiştik, ama zıpkınlar bize, bu canavarla kıyas edince, birer kürdan gibi gözüküyordu. Balığın bizi bir daha bırakıp gitmek istemediği anlaşılıyordu; sadık bir köpek gibi, dar daireler çizerek etrafımızda dolaşıyor, yakın mesafeden salı izliyordu. Hiç birimiz hayatımızda ne böyle bir şeyle karşılaşmış ne de karşılaşacağımızı aklımızdan geçirmiştik; deniz canavarının salımızın ardından gelmesi, bütün bu serüven bize o kadar olağanüstü geliyordu ki, ciddiye alamıyorduk bunu.

Aslında balık çevremizde sadece bir saatten beridir dolaşmaktaydı, ama bize bu bütün gün sürmüş gibi geliyordu. En sonunda Erik adamakıllı heyecanlandı; salın bir köşesinde, elinde iki buçuk metrelik bir zıpkınla duran bu arkadaşımız, kötü niyetli bağrışlardan da cesaretlenerek zıpkını tepesine doğru kaldırdı. Balık kendisine doğru kayar gibi ağır ağır yaklışınca, zıpkını iki bacağının arasından, bütün o dev gücüyle, köpekbalığının ense köküne indirdi. Dev balık bir iki saniye için, ne olduğunu anlayamadı. Sonra, şimşek gibi bir hızla o yarı budala hayvan, çelikten bir adale dağı kesiliverdi. Zıpkının ipi salın üzerinden ıslık çalarak sağılmaya başladı ve balık tepesi aşağı dikilirken üzerinden çağlayan gibi suların döküldüğünü gördük. Balığa en yakın bulunan arkadaşlardan üçü yere yuvarlandı, iki kişi de ipi tutmak isteyince adamakıllı elleri yandı ve yere yıkıldılar. Bir kayığı çekecek kadar sağlam olan zıpkın ipi salın kenarına takıldı ve bir iplik gibi kopuverdi, bir iki saniye sonra da, yüz metre öteden, kırık bir zıpkın gövdesi suyun yüzüne çıktı. Korkudan ödü patlayan bir kılavuz balık sürüsü, eski efendilerine yetişmek için canlarını dişlerine takarak hızla suya daldılar, biz de balığın, öfkeden deliye dönmüş bir denizaltı gibi tekrar suyun yüzüne çıkmasını uzun zaman bekledik; ama bir daha göremedik köpekbalığı balinayı.

Artık Güney Ekvator akıntısı içinde, Galapagos adalarının 400 deniz mili güneyinde batıya doğru yol alıyorduk. Bundan böyle Galapagos akıntılarına kapılma tehlikesi kalmamıştı. Bu takımadalarla biricik temasımız da, yollarını şaşırıp adalardan uzaklaştıklarına kuşku olmayan büyük deniz kaplumbağalarının getirdiği selamlardan ibaretti. Bir gün deniz üzerinde, başıyla kocaman yüzgeçlerinden biri suyun üzerine çıkmış bir kaplumbağanın çırpınmakta olduğunu gördük. Ölü dalga salı yükseltince, kaplumbağanın altında, denizin içinde yeşilli, mavili, altın renkli ışıltıları gördük ve kaplumbağanın yunus balıklarıyla bir ölüm kalım savaşına

girişmiş olduğunu anladık. Savaş hiç de denk güçler arasında geçmiyordu; on-on beş tane koca kafalı yunus, kaplumbağanın boynuyla yüzgeçlerine saldırıyor ve görünüşe göre hayvanı yormak istiyorlardı, zira kaplumbağa kafası ve ayakları kabuğunun içine çekilmiş vaziyette günlerce duramazdı.

Kaplumbağa salı görünce hemen daldı ve bize doğru gelmeye başladı; pırıl pırıl parlayan balıklar da ardından kovalıyorlardı. Kaplumbağa salın kenarına yanaştı, hareketlerinden salın üstüne tırmanmak istediği anlaşılıyordu, ama salın üzerinde duran bizleri gördü. Eğer biraz daha deneyimli olsaydık, hiç güçlük çekmeden yakalayabilirdik kaplumbağayı iplerle. Ama biz öyle durup seyretmekle vakit geçirdik, kemendi hazır ettiğimiz zaman da kaplumbağa salın burnunu geçmişti bile. Hemen ufak lastik botu suya indirdik, Herman, Bengt ve Torstein bota binerek kaplumbağanın ardına düştüler. Bizim lastik bot da, kovaladıkları kaplumbağadan pek büyük değildi. Kamarotluk görevini yapan Bengt her halde hayalinden nefis kapmubağa yemekleri, kaplumbağa çorbaları geçiriyordu. Ne var ki, onlar ne kadar hızlı kürek çekerlerse çeksinler, kaplumbağa da hızını o kadar artırıyor, suyun biraz altından kaçıyordu. Saldan yüz metre kadar uzaklaştıkları sırada kaplumbağa birden dalıverdi, hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Bununla birlikte bizimkiler iyi bir iş görmüş sayılırlardı yine de. Zira ufacık sarı lastik bot dalgaların üstünde ine çıka sala döndüğü zaman, pırıl pırıl parlayan bütün yunus sürüsü botun peşine takılmıştı. Yunuslar, karşılarına çıkan bu yeni kaplumbağanın çevresinde dolanıyor, içlerinde en gözüpekleri de, botun, kaplumbağa yüzgecine benzettikleri küreklerini dişliyordu. Tabii bu arada kaplumbağa da rahat rahat kaçıp kurtulmuş bulunuyordu kendisine saldıranlardan.

BÖLÜM 5

YOLUN YARISI

Günlük Yaşam ve Deneyler - Sal Mürettebatının İçme Suyu - Patates ve Balkabağı Bir Sırrın Ortaya Çıkmasına Neden Oluyor - Hindistan Cevizleri ve Yengeçler - Johannes - Balık Çorbası İçinden Geçiyoruz - Plankton - Yenebilir Yakamoz - Balinalarla Yakın İlişki Kuruyoruz - Karıncalar ve Kabuklu Deniz Hayvanları - Yüzen Evcil Hayvanlar -Bize Yol Arkadaşlığı Eden Yunusbalığı -Köpekbalığı Avı - Kon-Tiki Bir Deniz Canavarı Kesiliyor - Köpekbalıklarından Bize Kalan Kılavuz Balıklarla Remora -Uçan Mürekkep Balıkları - Bilinmeyen Ziyaretçiler - Dalgıç Sepeti -Orkinoslar ve Torikler Arasında -Düzmece Kayalıklar - Salma Bir Bilmeceyi Çözmemize Yarıyor - Yarı Yol

İki hafta geçti. Dünyada başka insanlar da bulunduğunu bize anlatacak ne bir gemi, ne de gemilerden dökülen çöp eseri gördük bu süre içinde. Bütün deniz bizimdi ve ufkun ardına kadar açık kapılardan, gökyüzünden üzerimize sanki bir barış ve sükun dökülüyordu.

Sanki havaya asılı taze tuz kokusuyla, çevremizi saran saf mavilik hem bedenlerimizi hem ruhlarımızı yıkayıp arıtmış gibiydi. Biz, salın üzerinde bulunanlara, uygar insanların sorunları sahte, yalancı ve insan kafasının yarattığı bo-

zuk ürünler gibi geliyordu. Bizi sadece doğanın güçleri ilgilendiriyordu. Doğa güçleri ise salla hiç ilgilenmiyor gibiydi. Ya da belki, salı, denizin düzenini bozmayan, bir kuş ya da balık gibi kendini akıntılara, dalgalara uyduran doğal bir şey diye kabul ediyordu doğa güçleri. Dalgalar artık köpüre köpüre üzerimize saldıran bir düşman değil, ağır ama emin bir biçimde ilerlememize yardımcı olan birer dost haline gelmişlerdi. Rüzgâr ve dalgalar bizi geriden iterken, okyanus akıntısı da alttan bizi hedefimize doğru çekiyordu.

Sıradan bir gün, açık denizde yanımızdan geçecek olan bir gemi, bizi, turuncu yelkenimiz ticaret rüzgârları önünde Polinezya'ya doğru kabarmış, beyaz doruklu minimini dalgacıklarla kaplı ölü dalgaların üstünde inip çıkarken görürdü.

Geminin güvertesinde bulunanlar, salın kıç tarafında, sakallı, çırılçıplak bir adamın birbirine dolaşmış ipleri açmaya çalışarak dümen küreğiyle canını dişine takıp savaştığını veya sakin havada, bir sandığın üstüne oturmuş, kendini yakıcı güneşe vermiş, yarı uyuklayarak, dümen yekesini ayak parmaklarıyla idare ettiğini görürlerdi. Eğer dümendeki adam Bengt değil ise, o zaman onu bambu kulübenin içinde arar, yetmiş üç tane sosyoloji kitabından birini okurken bulabiliriz. Kamarotluğa atanan Bengt, günlük kumanyayı düzenlemek sorumluluğunu taşıyordu. Herman'ı günün herhangi bir saatinde, herhangi bir yerde bulabilirdiniz - meteoroloji aygıtlarıyla serenin tepesinde, deniz gözlüklerini takmış olarak salın altında bir salmayı kontrol ederken, ya da salın kıçına bağlanmış lastik botun içinde balonlar, merak uyandırıcı ölçme aygıtlarıyla uğraşırken görebilirdiniz onu.

Knut ile Torstein hep, ıslak pillerle, hayvanlarla, elektrik devreleriyle bir şeyler yapıyorlardı. Telsiz istasyonunu, deniz yüzeyinden otuz santim yüksekte, rutubet ve çiy içinde çalışır vaziyette bulundurmak için savaş eğitiminde öğrendikleri bütün bilgilerini ortaya dökmeleri gerekiyordu. Her gece bizim raporlarımızla meteorolojik gözlem rapoları-

nı yayımlamak için nöbetleşe telsizin başına geçiyorlardı. Bu raporları alan amatör telsizciler de onları Washington'daki Meteoroloji Enstitüsüne ya da başka ilgili yerlere iletiyorlardı. Erik genellikle oturur, ya yelken yamar, ya ip onarır, ya tahta oymaları yapar, ya da sakıllı adam resimleriyle garip balık resimleri çizerdi. Erik aynı zamanda her gün öğle vakti eline sekstantı alır, güneşe bakmak için bir sandığın üzerine çıkar ve bir gün öncekine göre ne kadar yol aldığımız hesaplardı. Benim ise işim başımdan aşkındı: Seyir defterini tutuyor, raporları hazırlıyor, plankton avlıyor, balık tutuyor ve film çekiyordum. Herkesin kendine göre bir sorumluluk alanı vardı ve kimse kimsenin işine karışmıyordu. Bütün pis işler -örneğin, dümen vardiyası ve aşçılık gibi- herkes arasında eşit olarak bölünüyordu. Herkes iki saat gündüz, iki saat da gece dümen vardiyası tutuyordu. Aşçılık görevi de günlük nöbetlerle düzenlenmişti. Gece vardiyasının beline mutlaka ip bağlaması, cankurtaran ipinin her an yerinde bulunması, bütün yemeklerin kulübenin dışında yenmesi, «ayak yolu» olarak salın kıç tarafındaki kütüklerin en ucunun kullanılması dışında pek az yasa ve kural vardı salda. Önemli bir karar alınacağı zaman, Kızılderili usulü hep birlikte yere çöküp kafa kafaya veriyor ve konuyu tartışıyorduk.

Sıradan bir gün, son gece nöbetini tutan vardiyanın ahçıyı sarsarak uyandırması ve aşçının mahmur mahmur, çiyle ıslanmış güverteye, sabah güneşine çıkarak uçanbalık toplamasıyla başlardı. Gerek Polinezyalıların, gerek Perulular ın yemek tariflerinde ileri sürüldüğü biçimde balığı çiğ çiğ yemektense, kulübenin hemen dışında sımsıkı bağlanmış bir sandığın içine yerleştirilmiş olan gaz ocağında, tavada kızartmayı yeğliyorduk. Bu sandık bizim mutfağımızı meydana getiriyordu. Kulübenin öbür yanı sürekli olarak esen güney-doğu ticaret rüzgârını aldığı halde, mutfağımızın bulunduğu yan rüzgâra karşı korunaklıydı. Rüzgâr çok fazla estiği ve

dalgalar salı fazlaca oynattığı zamanlarda gaz ocağının alevi tahta sandığı yalıyordu, hatta bir seferinde aşçı uyuyakalınca, sandık baştan aşağı alev almış ve alevler bambu kulübemizin sazdan duvarını da sarmıştı, ama duman kulübenin içine girer girmez, alevler çabucak bastırıldı, zira su hemen burnumuzun dibindeydi, su almak için Kon-Tiki'den uzaklaşmamıza gerek kalmıyordu.

Kızarmış balığın kokusu, kulübenin içinde horul horul uyuyanları kolay kolay uyandırmadığı için, aşçı ya teker teker herkesin kaba etine çatal batırmak zorunda kalır, ya da şarkı söyler gibi ezgili bir sesle:

-Kahvaltı hazır! diye bağırırdı; bu sesi kimse daha fazla dinlemek istemediğinden, herkes kalkardı hemen. Eğer salın çevresinde köpekbahğı yüzgeçleri görünmüyorsa, gün, B. Okyanus'a çabucak bir dalıp çıkmayla başlar, ondan sonra da salın kenarında açık havada kahvaltıya oturulurdu.

Saldaki yemek durumu hiç de yakınılacak gibi değildi. Yemek rejimimiz iki türlü denemeden meydana gelmişti: birincisi yirminci yüzyıl ordu kumanyasına dayanan rejim, ikincisi de on beşinci yüzyıl Kon-Tiki usulü yemeğe dayanan rejim. Torstein'la Bengt birinci tertibi yeğleyenlerden olup, bambu güvertenin altındaki kütükler arasına tıkıştırdakları özel kumanyalarla yetiniyorlardı. Zaten balıktan ve deniz ürünlerinden pek hoşlanmazlardı onlar. Her on, on beş günde bir bambu güverteyi kütüklere bağlayan ipleri çözerek, kulübenin ön tarafına bağlanmış olan kumanyalardan çıkarıp erzak tazeliyorduk. Karton kutuların yüzeylerini kaplayan kalın zift tabakası dayanıklı çıkmıştı. Halbuki döküm halinde bulunan lehimli konserve kutuları sürekli olarak deniz suyunun etkisinde kaldıklarından paslanmış ve çürümüşlerdi; içlerine deniz suyu işlediği için de yiyecekler işe yaramaz hale gelmişti.

Kon-Tiki, bundan yüzyıllarca önce yaptığı okyanus yolculuğunda ne ziftlenmiş mukavva kutulara, ne de lehimli

konserve kutularına sahipti, ama buna rağmen, yiyecek bakımından sıkıntı çekmemeşti. O zamanlarda da kumanyayı, insanların karadan yanlarına aldıkları yiyeceklerle, yolculuk sırasında elde edebildikleri meydana getiriyordu. Kon-Tiki Titikaka gölü yakınlarındaki yenilgisinden sonra, Peru kıyılarından denize açılmakla iki amaç gütmüş olabilir. Bunlardan birincisi, tamamıyla güneşe tapan kavmi arasında güneşin ruhani temsilcisi olarak, güneşin yolunu izleyerek daha asude bir ülkeye ulaşabilme umudu olarak düşünülebilir. İkincisi de, sallarını Güney Amerika kıyıları boyunda kuzeye doğru götürerek, kendisini izleyenlerin ulaşamayacakları bir yerde yeni bir krallık kurmak arzusu olabilir. Tehlikeli kayalıklarla dolu kıyıdan ve kıyı boylarındaki düşman kavimlerden uzaklaşmak için açılınca da, tıpkı bizim gibi, güney-doğu ticaret rüzgârının kurbanı olarak, aynı yarım daireyi çizmiş olması muhtemeldir.

Bu güneşe tapan insanların planları her ne olursa olsun, bu adamlar yurtlarını terk etmişler ve her halde yolculuk için yanlarına kumanya da almışlardı. Onların ilkel yemek rejimlerinin en önemli bölümünü kurutulmuş et ve balık ile tatlı patates meydana getiriyordu. O zamanın adamları salla denize açıldıkları zaman yanlarına bol miktarda içme suyu da alırlardı. Kilden yapılma testiler ve küpler yerine, suyu, çarpmalara, sallanmalara daha dayanıklı olan tulumlarda tutarlardı; hatta büyük bambu kamışları bu amaçla kullanılmak için belki daha da elverişliydi. Kamışların içi boydan boya oyulduktan sonra dipteki ufak bir delikten su doldurulur ve bu delik ya bir tıpa ile tıkanır ya da çamsakızı veya reçine ile kapatılırdı. Büyük bambu kamışlardan yirmi otuz tanesi gölgelik ve serin bir yer olan, salın bambu güvertesi altına yerleştirilirdi: burada sürekli olarak değişen deniz suyu ile -Ekvator akıntılarında suyun ısısı 26 derece santigrattır- temasta kalan bambu kamışların içindeki su da serinliğini korurdu. Böyle bir su deposu, bizim bütün yolculuk

boyunca kullanacağımızın iki katı su alabileceği gibi, hiç de büyük bir yer tutmadıkları ve ağırlık vermedikleri için salın altına daha fazla sayıda bambu kamış bağlayarak, istenirse daha çok su da alınabilirdi.

İçme suyunun iki ay geçtikten sonra kokmaya başladığını, kötü bir tat aldığını gördük. Ne var ki, iki ay içinde de, okyanusun çok az yağmur alan bölgesi aşılıp, sürekli ve şiddetli yağmurların su gereksinmesini bol bol karşıladığı, yağmur bölgesine girilmiş olur. Her gün adam başına bir litreden fazla su ayırdığımız halde, bu miktar her gün kullanılmıyordu bile.

Bizden önce salla okyanusu geçmiş olanlar, yanlarına yeteri kadar kumanya almamış bile olsalar, bol bol balık bulunan akıntı içinde kaldıkları sürece mutlaka günlük yiyeceklerini sağlamışlardır. Bütün yolculuğumuz süresince, salın çevresinde balıkların dolaşmadığı ve kolayca oltaya gelmediği bir gün bile yoktu. Uçanbalıkların güverteye kendiliklerinden düşmediği bir gün geçmiyordu. Hatta etleri pek lezzetli olan torikler, kıç taraftan sala binen dalgalarla güverteye kadar geliyor, sular kütükler arasından süzülüp gidince çırpına çırpına güvertede kalıyorlardı. Burada açlıktan ölmek söz konusu değildir.

Eski yerliler, geçen savaş sırasında kazaya uğrayan gemilerden denize dökülen kazazedelerin baş vurdukları bir yöntemi çok iyi biliyorlardı; bu yöntem, balığı çiğ çiğ çiğneyerek suretiyle susuzluğun giderilmesidir. Balığı kumaş parçaları arasında sıkarak da suyunu çıkarıp almak mümkündür. Eğer balık çok iriyse, o zaman da balığın yanlarına açılacak delikler, az sonra, balığın lenf bezlerinden gelen sıvıyla dolar. Gerçi el altında içilecek daha lezzetli bir şey varsa, bu sıvının tadının hoş olmadığı söylenebilir, ama yine de, içindeki tuz oranı son derece az olduğundan, pekâlâ susuzluğu giderebilmektedir.

Düzenli olarak denize girip de ıslak ıslak kulübenin için-

de, gölgede uzandığımız zamanlar su gereksinmemiz çok az oluyordu. Salın çevresinde köpekbalıkları heybetli gövdeleriyle nöbet tuttuğu zaman da, salın kıç tarafındaki alçak yerde kütüklerin üzerine yatıp, el ve ayak parmaklarımızla ipleri sıkı sıkı tutuyor ve bu şekilde yediğimiz suyun verdiği serinlikle yetiniyorduk. B. Okyanus'un billur gibi suları iki saniyede bir üstümüze dökülüyordu.

İnsan susuzluktan yanmaya başladığı, dili damağı kuruduğu zaman sıcakta, genellikle bedeninin suya gereksinmesi olduğunu sanır ve normalden fazla su içer, ama aslında bu hiç de susuzluğu gidermez. Tropikal bölgelerde, çok sıcak günlerde ılınmış suyu ağzınızın içine boşalttığınız ve suyu gırtlağınızda hissettiğiniz zaman bile susuzluğunuzun giderilmediğini fark edersiniz. Şu halde, bu gibi durumlarda bedenin asıl gerek duyduğu şey su değil, tuzdur. Bu yüzden salda, çok sıcak günlerde düzenli olarak aldığımız tuz tabletleri bulunduruyorduk, zira terleme dolayısıyla vücut çok tuz kaybeder. Rüzgârın tamamıyla kesilip, güneşin kavurucu sıcaklığının şiddetini hiç kaybetmediği böyle çok sıcak günler geçirdik salda. Su istihkakımızın hepsini birden kullanıp, midelerimizi suyla doldursak bile, su gereksinmemiz yine de giderilmiş olmuyordu. Böyle zamanlarda günlük su ihtihkakımıza yüzde yirmi, yüzde kırk oranında tuzlu deniz suyu ekliyor ve bu tatsız suyun susuzluğumuzu giderdiğini hayretle görüyorduk. Bu suyu içtikten sonra deniz suyunun tadı ağzımızdan uzun zaman gitmiyordu, ama hiçbir zaman rahatsızlık hissetmediğimiz gibi, içme suyumuzu da artırmış oluyorduk.

Bir sabah oturmuş kahvaltımızı ederken, hiç beklenmedik bir anda çatlayıveren bir dalga, yulaf lapamızın içini deniz suyuyla doldurdu ve biz de bu olay sayesinde, yulafın, deniz suyunun kötü tadını aldığını öğrenmiş olduk.

Yaşlı Polinezyalıların hâlâ anlattıkları bazı tuhaf söylencelere göre, ataları denize açıldıkları zaman, yanlarına birtakım bitki yaprakları almışlar ve bunları çiğneyerek susuzluk-

larını gidermişler. Hatta bu yapraklardan bir tutamı çiğnendiği zaman, hiç hasta olmadan doya doya deniz suyu bile içebilirlermiş. Güney denizi adalarında böyle yapraklar bulunmadığına göre, bunlar atalarının ülkelerinde yetişen birtakım bitkilerin yaprakları olmalıydı. Polinezya tarihçileri bu konu üzerinde öyle ısrarla duruyorlardı ki, konuyu ele alan modern araştırmacılar, böyle bir etki yaratabilecek biricik bilinen bitkinin yalnız Peru'da yetişen coca(*) bitkisi olduğu sonucuna varmışlardı. Tarih öncesi çağlarını yaşayan Peru'da da, kokainli bir bitki olan bu cocaların gerek İnkalar, gerek onların öncüleri tarafından kullanıldığı, İnka dönemi öncelerinden kalma mezarlardan elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Çok yorucu dağ veya deniz yolculuklarında yanlarına bu bitkiden yığın yığın alır ve bunları çiğneyerek hem susuzluklarını, hem de yorgunluklarını giderirlermiş. Hatta coca yaprakları kısa bir süreyle çiğnendi mi, deniz suyuna karşı insana bağışıklık da kazandırırmış.

Kon-Tiki'de coca yapraklarını tatmadık biz, buna karşılık ön güvertede, Güney denizi adalarında daha derin izler bırakmış olan bitkilerle dolu büyük sepetler vardı. Sepetler, kulübenin rüzgâr almayan yanında bağlı duruyordu; günler geçtikçe, sepetlerin içinde sarı sarı filizler, yeşil yapraklar boy veriyordu. Ağaç kütüklerinden yapılma salın üstü, minimini bir tropik bahçesine dönmüştü. B. Okyanus adalarına ayak basan ilk Avrupalılar, Doğu adasında, Havay adasında ve Yeni Zelanda'da geniş çapta tatlı patates ekimi yapıldığını görmüşlerdi; bu patates Polinezya alanı içine giren öteki adalarda da ekiliyordu. Daha batıya düşen taraflarda ise bu patates bilinmiyordu. Bu uzak, uygarlık dünyasının dışında kalmış adalarda ekilen bitkiler içinde en önemlisi tatlı patates idi, patates dışındaki besinlerinin başlıcasını balığın meydana getirdiği Polinezyalıların birçok söylenceleri de işte bu bitki üzerine kurulmuştur. Rivayete göre bunu da oraya

(*) Güney Amerika'nın tropikal bölgelerinde yetişen, kokainli bir bitki.

karısı Pani ile birlikte gelen Tiki getirmişti, zira tatlı patates, Tiki'nin geldiği ülkede en çok yetişen bitkilerden biriydi. Yeni Zelanda söylencelerine göre patates uzak ülkelereden, kanolarla değil, iplerle birbirine bağlanmış kütükler üzerinde getirilmişti.

Amerika'nın, Avrupa'dan çok daha önce patates yetiştirilen tek ülke olduğu bugün bilinmektedir. Tiki'nin yanında adalara getirdiği tatlı patates, İmpomoea batatas ise Kızılderililerin Peru'da çok eski zamanlardan beri yetiştirdikleri patatesin aynısıdır. Kurutulmuş tatlı patates gerek Polinezya'lı deniz yolcularının, gerek Peru yerlilerinin en önemli yolculuk kumanyasını meydana getiriyordu. Güney denizi adalarında bu patates ancak insanlar tarafından çok iyi bakım görürse yetişebiliyor; ayrıca bu patates deniz suyuna dayanıklı da olmadığından, bunların Peru'dan akıntılar yoluyla 4000 millik bir uzaklığı aşarak sürüklene sürüklene bu adalara gelip yayıldığını iddia etmek de gülünç olur. Bu açıklama tarzını boşa çıkaran bir başka önemli ipucu da dil bilginleri tarafından sağlanmaktadır: dil bilginleri, geniş bir alana dağılmış bulunan bütün Güney denizi adalarında tatlı patatese kumara denildiğine, kumara adının ise Peru'daki eski Kızılderililer arasında tatlı patates verilen ad olduğuna işaret etmişlerdir. Akıntıyla sürüklenen patatesleri adları da izlemedi ya!

Polinezya'da yetiştirilen bitkilerden, sala aldığımız bir başka önemlisi de sukabağı, yani, Lagenaria vulgaris'dir. Etli kısmı kadar kabuğu da önemli olan bu bitkiyi Polinezyalılar ateşte kurutup, kabuğunu su kabı olarak kullanırlar. Patates gibi, akıntılar yoluyla o kadar geniş bir alana yayılmasına olanak bulunmayan bu tipik bostan ürünü de, Peru halkları arasında yaygın bir nesneydi. Peru kıyılarındaki mezar kalıntılarında bulunan, su kabı haline getirilmiş bu bitkiler B. Okyanus'a ilk insanların ayak basmasından üç yüz yıl önce kıyı köylerinin balıkçıları tarafından kullanılmaktaydı. Sukabağına Polinezyalıların verdiği kimi adına ise, Peru uygarlığının derin kökler saldığı Orta Amerika Kızılderilileri arasında rastlanmaktadır.

Birkaç hafta içinde çürümeden önce yiyip bitirdiğimiz birkaç cins güney meyvesi dışında sala, tatlı patatesle birlikte B. Okyanus tarihinde en önemli rolü oynayan bir üçüncü bitki almıştık. Yanımızdaki 200 adet hindistancevizi dişlerimizi idman ettirmemize olanak verdiği gibi, sütü de insanı ferahlatıyordu. Cevizlerden birçoğu filizlenmiş, hatta deniz üzerindeki onuncu haftamızı tamamlarken, otuz-otuz beş santimi bulan filizlerden bazıları yaprak bile vermeye başlamıştı. Hindistancevizi gerek Panama kıstağında, gerek Güney Amerika'da, Kristof Kolomb'dan çok daha eski zamanlardan beri yetişmekteydi. Tarihçe yazarı Quivedo, İspanyollar geldiğinde Peru'nun B. Okyanus kıyılarında bol bol hindistancevizi ağaçları bulunduğunu bildirmektedir. Bu sıralarda hindistancevizi bütün B. Okyanus adalarında eskiden beri biliniyordu. Botanik bilginleri, bu bitkinin B. Okyanus'a hangi yollardan yayılmış olduğu konusunda hâlâ kesin bir fikre sahip değillerdir. Ama bugün bir şey keşfedilmiş bulunuyor. Hindistancevizi bile, o kalın kabuğuna rağmen, insanoğlunun yardımı olmaksızın yayılamaz. Bizim yanımızda bulunan hindistancevizleri, B. Okyanus adalarına kadar süren bütün yolculuk boyunca yenebilme ve filizlenme niteliklerini korudular. Ama yarısını özel kumanyalarla birlikte güvertenin altına koyduğumuz hindistancevizlerinin hepsi de, sürekli olarak deniz suyuyla temasta olduklarından, işe yaramaz hale geldiler. Üstelik, hiçbir hindistancevizi deniz üzerinde, yelkeni sayesinde rüzgârdan yararlanan bir balsa sal kadar hızlı gidemez. Hindistancevizinin gözenekleri suyu emerek, deniz suyunun kalın kabuğundan içeri işlemesine yol açmaktadır. Bir an için, hindistancevizinin deniz suyuna dayandığını kabul etsek bile, hiçbir yenebilir nesnenin B. Okyanus'u aşarak bir dünyadan ötekine gitmemesini sağlayacak sürüyle yaratık vardır bu denizlerde.

Bazen, sakin havalarda, mavi deniz üzerinde yüzen kuş tüylerinin yanından geçtiğimiz de oluyordu. En yakın kara

parçasından binlerce deniz mili uzaklıkta, tek tük fırtına kuşlarıyla başka deniz kuşlarına da rastladık. Bu kuşlara iyice yaklaşıp da yakından bakınca, onların sırtında rahat rahat seyahat etmekte olan iki veya üç tane başka yolcunun bulunduğunu görürdük. Kon-Tiki Goliath zırhlısı gibi bunların yanından geçtiği sırada, üzerlerine doğru kendi teknelerinden çok daha büyük ve daha hızlı bir teknenin gelmekte olduğunu gören yolcular, hemen üzerinde yolculuk etmekte oldukları kuşu bırakarak, yan yan ve denizin üstünde hızla ilerleyerek gelir, Kon-Tiki'ye çıkarlardı. Böylece, çok geçmeden Kon-Tiki biletsiz kaçak yolcularla dolup taşmaya başladı. Bunlar, tırnak büyüklüğünde deniz yengeçleriydi. Bu irili ufaklı yengeçler salın üzerindeki aç kurtlara güzel birer yem oluyorlardı. Ufacık yengeçler deniz yüzeyi üzerinde dolaşan birer polis memurudur ve bunlar yenebilecek bir şey buludular mı hiç kaçırmazlar. Eğer aşçıbaşı, sabahleyin salın kütükleri arasına sıkışmış bir uçanbalığı gözden kaçıracak olursa ertesi gün balığın üstünde yedi-sekiz tane ufak yengecin kendilerine ziyafet çekmekte olduklarını görürdük. Bizi gördükleri zaman çoğunlukla korkar, yan yan kaçışırlardı, ama salın kıç tarafından tam dümen yekesinin altına rastlayan kütükler arasında büyükçe bir yengeç vardı ki, hiç korkmazdı, bayağı evcilleşmişti; ona Johannes adını vermiştik. Herkesi eğlendiren papağandan başka, bir de Johannes olunca, sal üstündeki cemaat tamamlandı. Eğer dümen tutan adam, güneşli bir günde, sırtı kulübeye dönük oturup da Jonannes'i göremezse, kendini masmavi enginlikte çok yalnız hissederdi. Öteki ufak yengeçler, herhangi büyük bir teknedeki hamam böcekleri gibi salın üstünde kaçışırlarken, Johannes iki kütük arasında, yuvarlak ve geniş gövdesiyle kıpırdamadan oturup, gözlerini açarak vardiyanın değişmesini beklerdi. Dümen vardiyasına gelen herkes Johannes için ya bir parça bisküvit ya da balık getirirdi, Johannes'in kütükler arasından pençesini uzatması için de sadece aralığın başına

çömelmemiz yeterdi. Pençelerini uzatıp, yiyecek parçasını alır, sonra tekrar kovuğuna çekilerek, kahvaltısını yiyen bir okul öğrencisi gibi çiğnerdi yemeğini.

Yengeçler, fermantasyona uğrayarak patlayan hindistancevizlerinin başına üşüşür karınlarını onunla doyururlar veya dalgaların getirip salın üstünde bıraktığı planktonlarla geçinirlerdi. Denizde yaşayan bu minimini organizmalar, bir seferde onlardan bol miktarda, şöyle ağza gelecek esaslı bir lokma kadarını tutabilmeyi öğrendikten sonra bizler, saldaki aç kurtlar için de mükemmel bir besin halini aldı.

Okyanus akıntıları içinde sürüklenen ve sayıları hesaplanmayacak kadar çok olan bu gözle zor görülecek derecede minik hayvancıkların besin değerinin çok yüksek olduğu meydandadır. Planktonla geçinmeyen kuşlar ve balıklar, büyüklükleri ne kadar olursa olsun plankton yiyerek geçinen öteki hayvanları yiyerek yaşarlar. Plankton, deniz yüzeyine yakın dolaşan, gözle görülebilen ve görülemeyen irilikteki yüzlerce ayrı cins minik organizmaların topuna birden verilen ortak addır. Bunlar bazıları bitkidir (Phyto-plankton), bazıları dağılmış balık yumurtaları ve minimini canlı yaratıklardır. (Hayvan-plankton). Hayvan planktonlar, bitki planktonları, bitki planktonlar da, ölü hayvan planktonlardan meydana gelen nitrit ve nitratları yiyerek beslenirler. Bunlar işte böylece birbirlerini yiyerek yaşarlarken, denizdeki bütün öbür canlılar için mükemmel bir besin sağlarlar. Bunların sayılarının çokluğu, cüsselerinin ufak oluşundan ileri gelen eksikliği giderir besin bakımından. Bol plankton yaşayan denizlerde, bir bardak deniz suyu içinde binlerce plankton bulunur. Denizde oltaya, ağa gelecek irilikte balık bulamadıkları için açlıktan ölmüş çok kimse vardır. Halbuki bu kimseler tekneleriyle o sırada, kelimenin tam anlamıyla, sulu bir çiğ balık çorbasının içinden geçtiklerinin farkında bile değillerdir. Eğer bu insanların yanında, balık oltaları ve ağlarından başka, o balık çorbasını süzecek bir araçları da olsa

beslenmek için mükemmel bir besine sahip olurlardı ki, bu da planktondur. Belki ileride bir gün, insanlar vaktiyle nasıl toprağa tahıl ekmeyi akıl ettilerse, aynı biçimde plankton yetiştirmeyi de düşüneceklerdir. Bir tek tahıl tanesi tek başına bir şey ifade etmez, ama çok olunca besin meydana getirir.

Deniz biyolojisi bilgini Dr. A. D. Bajkov bize bu noktayı hatırlatarak, yanımıza, bu yaratıkları tutmaya elverişli ağlar vermişti. Bu, beş santimetre karesinde 3000 göz bulunan ipek bir «ağ» idi. Kırk santim çapında yuvarlak bir halkaya dikilmiş bu huni biçimindeki ağı salın arkasından sallandırarak çekiyorduk. Öteki balık avlarında olduğu gibi, av miktarı zamana ve yere göre değişiyordu. Batıya doğru gidildikçe ve sular ısındıkça av miktarı azalıyordu, en iyi sonuçları ise geceleyin alıyorduk, zira görünüşe göre birçok cins plankton, güneş parlamaya başladı mı suların derinliklerine dalıyordu.

Eğer sal üzerinde başka türlü zaman öldürmezsek, burnumuzu plankton ağına sokup yüzükoyun yere uzanmakla da güzel eğlenebiliyorduk. Bize bu eğlenceyi sağlayan şey planktonların kokusu değildi, zira berbat kokuyordu planktonlar. Manzaralarının iştah açıcı olmasından da ileri gelmiyordu bu, zira manzaraları da son derece berbattı. Sadece, planktonları güverteye boşaltıp da bu minimini yaratıkları seyrettiğimiz zaman gözlerimizin önüne, akıl almaz biçimlerde bir renk cümbüşü seriliyordu.

Bunların çoğu, karidese benzeyen birtakım kabuklulardı (copepod), bir kısmı da dağınık olarak yüzen balık yumurtalarıydı, ama balık ve istakoz larvalarıyla, minyatür yengeçler çeşitli renklerde denizanalarıyla, Walt Disney'in Fantasia'sından çıkma sanılabilecek bir sürü başka ufacık ufacık yaratıklar da vardı. Bazıları selefon kâğıdından yapılmış, kıvrım kıvrım tayflara benziyordu, bir kısmı ise tüy yerine sert kabukları bulunan kırmızı gagalı minimini kuşları andırıyordu. Planktonlar dünyasında doğanın insan hayal gücünü

aşan keşiflerinin sonu gelir gibi değildi; bir sürrealist rassam bu alanda kendini doğaya yenilmiş sayabilirdi.

Humbolt akıntısının, ekvatorun güney-batısına döndüğü yerde, her saat başında, torbamızdan kilolarla plankton lapası boşaltabiliyorduk. Planktonlar, içinden geçtiğimiz çeşitli plankton tarlalarına göre değişen renkleriyle, kahverengi, kırmızı, kurşuni ve yeşil, kat kat bir pasta gibi duruyordu torbanın içinde. Geceleyin, yakamoz olduğu vakit, ağı çekerken, denizden bir torba dolusu mücevher çıkarıyor gibi olurduk. Ama torbamızı çektikten sonra, korsan hazinesi birdenbire, akkor gibi için için parlayan bir yığın pırıltılı karides ve yakamozlu balık larvasına dönüşüverirdi. Bunları bir kovaya boşalttığımız zaman da, sanki ateş böceklerinden yapılmış bir lapa gibi ses çıkarırdı. Gece avımız, uzaktan bakılınca da o derece pis görünüyordu. Kokusu da berbattı, ama eğer insan cesaret edip de ağzına bir kaşık dolusu bu yakamozlu besinden atacak olursa, lezzeti nefisti. Planktonların cinsine göre tadı da değişiyordu; bazen karides pastası gibi, bazen istakoz, bazen de yengeç pastası gibi bir tad alıyordu. Eğer planktonlar derin denizlerde yaşayan balıkların yumurtalarından ibaretse o zaman da havyar tadındaydı, ara sıra da istiridye tadını alıyordu. Bitkisel planktonlar ya çok ufak, ya da çok büyük oldukları zaman da biz kendimiz ayıklıyorduk onları, zira bitkisel planktonlar yenilecek gibi değildi. Yemeğe düşen kıl veya sinek gibi, pelteye benzer, cam balon biçiminde tek tük selentereleri ve bir bir buçuk santim boyundaki denizanalarını ayıklardık bunların içinden. Bunlar acı oldukları için atardık onları. Geri kalanların hepsi de ya oldukları gibi, yani çiğ çiğ, ya da tatlı suda pişirilip lapa haline getirilerek yenilebilirdi. Tabii herkesin zevki başka başkadır. Saldaki iki kişi planktonların nefis bir yiyecek olduğunu ileri sürer, öbür iki kişi bunları zararsız bir yiyecek kabul ederken, geri kalan iki kişi de bunların manzarasına bile katlanamıyordu. Besin bakımından, bunlar hiç kuşkusuz, iri

cins istiridye ayarındaydılar ve iyi bir biçimde sofraya sunulurlarsa, deniz ürünlerini sevenler için nefis bir yemek sayılırlardı.

Bu organizmalarda yeteri kadar kalori bulunduğunu ise, dünyanın en iri cüsseli hayvanı olduğu halde sadece plankton yiyerek geçinen mavi balina kanıtlamaktadır. Aç balıkların bazen saldırdıkları ağımızla plankton yakalama yöntemimiz, bir gün salımızın yakınından fanonlarıyla süzdüğü planktonları büyük bir kolaylıkla yakalayarak ve çavlan gibi su fışkırtarak geçen bir balinayı gördüğümüz zaman, bize çok ilkel geldi.

Torstein ile Bengt, su fışkırtan bir balinayı işaret ederek, diğer dördümüze, aşağılayıcı bir tavırla:

Hey, plankton yiyenler, siz de neden o balina gibi yapmıyorsunuz? dediler; ağzınızı açıp su doldurun, ondan sonra suyu bıyıklarınızın arasından süzün, planktonlar içeride kalsın!

Bugüne kadar gerek vapurla yolculuk ederken, gerek müzelerde dondurulmuş bir halde çok balina gördüm, ama mesela bir at veya fil gibi sıcakkanlı hayvanlara duyduğum sevgiyi bu koskoca hayvan leşine hiçbir zaman duyamadım. Biyolojik bakımdan balinayı bir memeli olarak kabul ediyorum, ama bütün davranışlarıyla, bütün hareketleri ve amaçlarıyla esasında kocaman soğuk bir balıktı o. Kocaman balinalar hızla bize doğru gelip, salın iyice yakınına sokulduğu zaman bu manazara hepimizi ayrı ayrı etkilerdi. Bir gün, yine her zamanki gibi salın kenarına oturmuş yemek yerken, suya o kadar yakın bulunuyorduk ki, çanaklarımızı yıkamak için şöyle geriye doğru azıcık eğilmemiz yeterdi. Birdenbire arkamızda, çok yakınımızda, suda atların yüzerken çıkardıklarına benzer bir soluma duyduk. Aynı anda da hemen yanıbaşımızda bir balina suyun yüzüne çıktı; bize o kadar yakındı ki, su fışkırttığı deliğin içinin cilalı bir ayakkabı gibi ışıldadığını bile gördük. Akciğerleri bulunmayan bütün canlı yara-

tıkların ya kuyruklarını oynattıkları, ya da galsamalarını açık kapayarak sessizce dolaştıkları denizde bir soluk sesi duymak o kadar garibimize gitmişti ki, bizim gibi denizlere açılmış uzak akrabamız balinaya içimizde ılık bir sevginin kıpırdadığını hissettik. Bir parça soluk almak için kafasını sudan dışarı çıkarmayı bile akıl edemeyen kurbağa kafalı o çirkin köpekbalığı balinanın soğuk suratı yerine, şimdi karşımızda, hayvanat bahçelerindeki iyi beslenmiş şen suratlı su aygırlarını hatırlatan ve gerçekten soluk alan -bu bende çok güzel bir izlenim bırakmıştı- bir ziyaretçi vardı; ziyaretçimiz soluğunu alır almaz da daldı ve gözden kayboldu.

Balinalar sık sık ziyaret ettiler bizi. Bunlar çoğunlukla, salımızın çevresinde sürü halinde dolaşan, yunus cinsinden ufak ve dişli balinalardı, ama tek tük, bir başlarına gelen kaşalotlara ve yine bir başlarına ya da ufak sürüler halinde görünen dev balinalara da rastlıyorduk. Bazen ufuktan vapur filoları gibi geçerler, arada sırada havaya fıskıye gibi su fışkırtırlar, bazen de dosdoğru üzerimize dümen kırarlardı. Bir seferinde, iri bir balina rotasını değiştirip de niyetini bozarak dosdoğru üstümüze gelmeye başlayınca, tehlikeli bir çarpışmaya karşı hazırlandık salda. Sala doğru yaklaştıkça, iri kafasını sudan her çıkarışında, derin ve gürültülü soluk seslerini duymaya başladık. Dev iriliğinde, kalın derili, suyun içinde gümbür gümbür gelen bir kara hayvanını andıran bu balina, ne başka herhangi bir balığa, ne bir yarasaya, ne de bir kuşa benziyordu. Balina iskele tarafından salın üzerine doğru gelirken, birimiz serenen tepesine çıktı, geri kalanlarımız da salın kenarına üşüştük. Biraz sonra serenin tepesindeki arkadaşımız, yedi-sekiz tane daha balina gördüğünü bağırarak haber verdi.

En öndeki balina, tam o kocaman, pırıl pırıl parlayan siyah alnı sala iki metre kadar yaklaştığı sırada dalıverdi, biz de hemen ayaklarımızın dibinde, salın altına doğru suya gömülen mavi balinanın bütün sırtını görebildik. Hayvan salın

altında bir süre kaldı, biz de saldan çok dah büyük o memeli hayvanın, suyun altındaki karaltısını soluklarımızı tutarak seyrettik. Sonra, mavimtırak suların derinliklerine doğru kayarak gözden kayboldu. Bu arada bütün sürü bize iyice yaklaşmış bulunuyordu, ama bize dikkat etmediler. Dev kuvvetlerini kullanıp, balina kayıklarını batıran balinalar bunu her halde kendileri daha önce saldırıya uğradıkları için yapıyorlardı. Bütün sabah, balinalar çevremizde sular fışkırtarak dolaştılar, ama hiç biri ne şöylece sala dokundu, ne de dümen küreğine çarptı. Dalgalar arasında sıçrayıp oynamaktan çok zevk aldıkları belliydi. Ama öğleye doğru, sanki bir işaret verilmişçesine bütün sürü aynı anda daldı ve gözden kayboldu.

Salın altında gördüklerimiz sadece balinalardan ibaret değildi. Üzerinde yattığımız hasır örtüyü kaldırıp da kütükler arasındaki yarıklardan baktığımız zaman denizi ve sık sık da hemen altımızdan geçen bir göğüs yüzgecini, bir kuyruğu ve bütün bir balığı görüyorduk. Eğer kütükler arasındaki aralıklar biraz daha fazla olsaydı, yattığımız yerden oltalarımız sarkıtıp rahat rahat balık avlayabilecektik.

Sala en çok musallat olan balıklar yunuslarla, kılavuz balıklardı. Daha Callao körfezindeki akıntıda bize yunusların ilk kez takıldığı günden bu yana, salımızın çevresinde bir yunusun dolaşmadığı tek gün geçmemişti. Onları sala çekenin ne olduğunu bilmiyoruz, ama bu, ya salın onlara tepelerinde gölge yapan bir hareketli çatının altında yüzebilmeleri olanağını vermesiydi, ya da her bir kütükten ve dümen küreğinden salkım salkım sarkan yosunlar ve midyelerden, aynı zamanda bizim mutfaktan yiyeceklerini çıkarabilmeleriydi. Önce incecik yeşil bir örtü halinde kütükleri kaplayan deniz yosunları hayret edilecek bir hızla arttı ve kısa zaman içinde Kon-Tiki dalgalar arasında ağır aksak ilerleyen sakallı bir deniz tanrısına döndü. Bu yeşil yosunların içi de minimini balıklar ve bizim kaçak yolcularla, yani yengeçlerle doluydu. Bir zaman geldi ki, salımız adeta karıncaların istilasına uğra

dı. Kütüklerin bazılarında ufak siyah karıncalar varmış; deniz suyu ağaçların içine işleyince bu karıncalar dışarı çıkıp, bizim uyku tulumlarımıza girmeye başladı. Her yere burunlarını sokan karıncalar bizi ısırıp öylesine rahatsız ediyorlardı ki, neredeyse salı terk etmeyi aklımızdan geçirmeye başlayacaktık. Ama yavaş yavaş, suyla gittikçe daha fazla temasa geldikçe, karıncalar burasının kendilerine göre bir yer olmadığını anladılar; biz Okyanus'un öbür yanına vardığımızda, salda bu karıncalardan pek az kalmıştı. Yengeçler gibi saldan en çok hoşlananlar, boyları iki buçukla, üç buçuk santim arasında değişen midyelerdi. Bunlar çok büyük bir hızla ve özellikle salın rüzgâr almayan yanında ürüyorlardı; bunlardan bir kepçesini tencereye attığımız zaman, hemen yerlerini yeni yeni larvalar alıyor, tutunuyor ve büyüyorlardı. Gerçi yunusların sebze bahçesinden beslendiklerini gözümüzle hiç görmedik, ama bunlar parlak karınlarını göstererek dönüyor ve hep salın altına giriyorlardı.

Bu yunusların (dorado), yine yunus adı verilen ve ufak dişli bir cins balina olan öteki yunuslarla karıştırılmaması gerekir; bunlar çok parlak renkli bir cins tropik iklim balığıdır. Dorado adı da verilen yunusların normal olarak boyları bir metreden bir buçuk metreye kadar değişir, ötekilere bakarak daha yassıdırlar, kafalarıyla enseleri ise çok yüksektir. Bir seferinde güverteye bir buçuk metre boyunda, kafasının yüksekliği otuz santimi bulan bir yunus çekmiştik. Nefis renkleri vardı bu balığın. Suyun içinde maviyle karışık yeşil renkte görünüyor, altın renkli yüzgeçleri pırıl pırıl yanıyordu. Ama yunusları sala çektiğimiz zamanlar garip bir manzarayla karşılaşıyorduk. Balık ölürken yavaş yavaş renk değiştiriyor ve siyah benekli gümüşi bir renk alıyor, sonunda bütün benekler de kaybolup baştan aşağı gümüşi beyaz oluyordu. Bu durum dört beş dakika sürüyor, sonra yavaş yavaş tekrar eski renkelir geri geliyordu balığın. Bu yunuslar suyun içinde bile çok kez bir bukalemun gibi renk değiştirmektedirler;

sık sık pırıltılı bakır renginde «yeni bir cins» balık gördüğümüzü sanmış, biraz sonra ise bunun eski yol arkadaşımız yunus olduğunu anlamışızdır yakından bakınca.

Yunusların yüksek alınları onlara, kafaları yandan sıkıştırılıp yassılaştırılmış bir buldog köpeği görünüşü vermekte ve bu balklar bir küçük balık sürüsünün ardından ok gibi saldırdıkları zaman alınları suyun yüzeyini bıçak gibi yarmaktadır. Yunuslar keyifleri yerinde olduğu zamanlar yan dönüp büyük bir hızla yol alır, sonra havaya sıçrayıp, yassı bir gözleme gibi tekrar suya dalarlar; suyun yüzüne çıktıklarında bir şapırtı duyulur ve havaya bir su sütunu yükselir. Suya dalar dalmaz da tekrar çıkar ve dala çıka, dala çıka, ölü dalgalar üzerinde uzaklaşırlar. Ama kızdırıldıkları zaman, örneğin onları sala çektiğimiz vakit de ısırmaya kalkarlar. Bir seferinde Torstein ayağını kazara bir yunusun ağzına soktuğu ve yunus da fırsatı kaçırmayıp normalden şiddetli ısırdığı için, arkadaşımız bir süre başparmağını bir paçavra sarıp, topallayarak dolaşmak zorunda kalmıştı. Memlekete döndükten sonra, yunusların deniz banyosu yapan insanlara saldırarak yediklerini duyduk. Doğrusu bu haber hiç de hoşumuza gitmedi, zira biz, salla yolculuğumuz sırasında sık sık, bize pek de aldırış etmeyen yunusların arasında denize girmiştik. Bununla birlikte müthiş bir avcı olduklarını da biliyorduk, zira bunların midelerinde mürekkepbalıkları ve uçan balıklar bulmuştuk.

Yunusların en sevdikleri yiyecek uçan balıklardı. Suyun üstünde bir şıpırtı fark ettiler mi, belki uçan balıktır diye son hızla oraya doğru atılırlardı. Birçok sabah, erken erken kulübemizden çıkıp da, gözlerimiz yarı kapalı, mahmur bir halde diş fırçamızı suya daldırdığımız sırada, salın altından şimşek gibi fırlayarak, hayal kırıklığı içinde diş fırçamıza tos vuran on beş, yirmi kiloluk bir yunusun saldırısıyla ayılmışızdır. Sırtımız denize dönük vaziyette salın kenarına oturup kahvaltımızı ettiğimiz sıralarda da, kaç kere yunuslar o yan-

lamasına sıçrayışlarıyla suyun üstüne fırlayıp, hem sırtlarımızı hem de yiyeceklerimizi deniz suyu içinde bırakmışlardır.

Bir gün öğle yemeğine oturmuştuk; Torstein anlatılagelmiş en akıl almaz balıkçılık hikâyelerinden birini gerçekleştirdi. Birdenbire çatalını bırakıp elini denize soktu ve daha biz ne olduğunu anlamadan, su kaynamaya, biraz sonra da bir yunus salın üstünde, ortamızda, çırpınmaya başladı. Torstein kopmuş bir balık oltasının bir ucunun suda sessizce kayarak geçtiğini görüp yakalamıştı, oltanın öbür ucunda ise, birkaç gün önce Erik'in oltasını koparan yunus bulunuyordu; şaşkına dönmüştü zavallı balık.

Salımızın çevresinde döne döne bizi izleyen altı yedi yunusun bulunmadığı bir gün geçmiyordu. Kötü havalarda yalnız iki üç tane görülüyordu, ama otuz kırk tanesinin birden salı kovaladığı günler de vardı. Yemekte taze balık istiyorsak, bir kural olarak, aşçıbaşıya yirmi dakika önceden haber vermek yetiyordu. O zaman aşçıbaşı kısa bir bambu kamışına bir olta, oltanın ucuna da yarım bir uçan balık bağlıyordu. Dümen suyunda iki üç yunusla, suyu yıldırım gibi yaran başka bir yunus hemen oracıkta bitiveriyor ve oltayı kovalamaya başlıyordu. Oyun oynayarak insana neşeli dakikalar geçirten ve tazeyken eti sert, lezzetli olan bir balıktı yunus; lezzeti morina ve som balığı karışımı bir şeydi. Bir yunus iki gün idare ediyordu ki, bu da bize yetiyordu, zira çevre balık doluydu.

Kılavuz balıkla tanışmamız başka bir yoldan oldu. Onları köpekbalıkları getirmişti, köpekbalıkları öldükten sonra da kılavuz balıklar bize yanaşmışlardı. Daha denize açılalı çok olmadan ilk köpekbalığı ziyaret etmişti bizi. Ondan sonra da hemen her gün köpekbalıkları salda ne var ne yok görmek için şöyle bir gelir, sonra salın çevresinde iki üç tur atıp av peşine giderlerdi. Ama genellikle köpekbalıkları salın hemen arkasında, dümen küreğinden az uzakta sessiz sessiz suya yatar, arada sırada, sala yetişmek için hafifçe bir kuyruk

vurur ve iskele sancak yaparak ağır ağır salın ardı sıra gelirlerdi. Suyun hemen altında, köpekbalığının griye çalan mavi gövdesi güneş ışığında kahverengi görünür, dalgalarla yukarı aşağı inip çıktığı için de korkutucu sırt yüzgeci hep suyun üstünde görünür. Büyük bir dalga köpekbağlığını salın düzeyinden yukarıya kaldırdığı zaman, balığı tıpkı camdan bir akvaryumun içindeymiş gibi yandan görebiliyorduk; kılavuz balık tam çenelerinin önünde bize doğru ağırbaşlı bir biçimde yüzerken, onu yakından izleyebilmek olanağını buluyorduk böylelikle. Bir an için gerek köpekbalığı, gerek onun derileri çizgili arkadaşları salın üzerine çıkacakmış gibi görünürler, sonra sal dalganın üstünde yükselir, onlar aşağıda kalırken, biz dalganın öbür yanına inerdik.

Başlangıçta, gerek ünleri, gerek korkunç görünüşleri dolayısıyla köpekbalıklarından korkuyorduk. Bu balığın aerodinamik gövdesinde, bir tek müthiş kas demetinden meydana gelen zaptedilmez bir güç, kedininkilere benzer yeşil, ufak gözlerinin bulunduğu yassı ve geniş kafasında müthiş bir açgözlülük ve bir futbol topunu yutacak büyüklükte çeneler vardır. Salda birisi, «Sancak tarafında köpekbalığı var,» veya «iskele tarafında köpekbalığı var,» diye bağırdı mı, hemen zıpkınlara ve kancalara el atıp, salın kenarlarında konuşlanırdık. Köpekbalıkları genellikle, sırt yüzgeçleri salın kütüklerine değecek kadar yakından geçerlerdi. Zımpara kâğıdına benzeyen deriden zırhlarına sapladığımız zıpkınlarla kancaların birer makarna gibi eğrildiğini gördükten sonra, köpekbalıklarına duyduğumuz saygı da arttı; hele savaşın en çok kızıştığı anlarda, zıpkın başları kürdan gibi kıvrılıveriyordu. Köpekbalıklarıyla zıpkınla savaştığımız zaman, derilerini, hatta kaslarını deldiğimiz halde, bu müthiş kavganın sonunda elde edilen sonuç, suyun köpürmesi, zıpkının kırılıp gitmesi ve suyun üzerine bir parça yağ çıkmasıydı.

Son zıpkınımız da elimizden gitmesin diye en iri balık oltalarından birkaç tanesini bütün bir ölü yunusun içine yer-

leştirdik. Kendi cankurtaran ipimize ayrıca sardığımız birkaç çelik telle pekiştirilen olta ipini denize saldık. Köpekbalığı ağır ağır ve kendine güvenerek yaklaştı, burnunu suyun üstüne çıkarır çıkarmaz da hilal biçimi çenelerini açıp, bir hamlede koca yunusu olduğu gibi yutuverdi. Bu sefer yakalanmıştı. Müthiş bir savaşma oldu, köpekbalığının çırpınmasından su köpürdü, kaynadı, ama gücü ne olursa olsun, ipi sıkı sıkı yakaladığımız için bu kocaman ahbabı sala çektik. Kütüklerin üzerinde kıpırdamadan yatan köpekbalığı, ne olacak diye bekliyor ve birbirine koşut iki sıra halindeki ustura gibi dişlerinin tadını tattırmak için yanına sokulmamızı kolluyordu. Bu sırada bir dalganın da yardımıyla, köpekbalığını kıç taraftaki alçak ve yosunlardan kayganlaşmış kütüklerin üzerine devirdik, kuyruk yüzgecine de bir kement atıp sıkıca bağladıktan sonra bu savaş dansı bitene kadar, dişlerinin yaratacağı tehlikeden uzak kaldık.

İlk balığın kıkırdakları arasında bizim kırılan zıpkının ucunu bulduk ve köpekbalığının sandığımızdan daha çabuk pes edişini buna yorduk. Ama ondan sonra arka arkaya tuttuğumuz bütün köpekbalıkları aynı derecede kolay yakalandı. Oltanın ipini sımsıkı tutup da, bu çekişme savaşında köpekbalığına bir santim bile ipi çekme olanağı vermediğimiz takdirde, köpekbalıklarının dev gücü bile, korkunç ve savaşmayı güçleştirecek kadar ağır olmasına rağmen, tehlikeli olmuyor ve balık eninde sonunda savaşma azmini kaybediyordu. Salın üzerine çektiğimiz köpekbalıklarının boyları genellikle iki metre ile üç buçuk metre arasında değişiyordu; mavi köpekbalıkları kadar da kahverengi köpekbalıkları vardı. Kahverengi köpekbalıklarının derisine bıçak sokmak zor oluyordu, hatta bazen bütün gücümüzle batırdığımız halde sokamıyorduk bıçağı. Derisi, karın tarafında da sırttaki kadar sert ve bıçak işlemez kalınlıktaydı. Köpekbalığının biricik can alacak yeri, hemen başının gerisinde her iki yanda bulunan beş tane yarık, solunum kulağı idi.

Köpekbalıklarını sala çektiğimiz zaman, siyah, kaygan remora balığı da onun bedenine yapışık olarak gelirdi. Bunlar, kafalarının ön tarafında bulunan oval emme diskleri sayesinde o kadar sıkı yapışmış olurlardı ki, remoraları kuyruklarından çekerek, olanağı yok ayıramazdık köpekbalıklarından. Ama onlar, köpekbalığını sala çektiğimizden birkaç saniye sonra, başka yapışacak bir yer bulmak için kendiliklerinden ayrılırlardı. Eski efendilerinin tekrar denize dönmek için hiçbir harekette bulunmadığını fark edip, sıkı sıkı ona yapışmaktan usanınca, hemen bırakır ve kütüklerin arasından kayarak kaybolurlar; yapışacak başka bir köpekbalığı bulmak üzere, yüzerek uzaklaşırlardı. Remora başka bir köpekbalığı bulamadığı zaman, köpekbalığını buluncaya kadar başka bir balığın derisine yapışırdı. Remoralar genellikle, dört-beş santimden, otuz-otuz beş santime kadar uzunlukta olurdu. Canlı remora ele geçiren yerlilerin bazen baş vurdukları yönteli denedik biz de. Yerliler yakaladıkları remoranın kuyruğuna bir ip bağlayıp denize salarlar, remora da başka bir balığa yapışınca, kuyruğundan çektikleri remora, eğer yerlilerin şansı varsa, yapıştığı balıkla birlikte gelirdi. Bu konuda bizim şansımız yaver gitmedi. Ne zaman bir remorayı kuyruğundan bağlayıp suya saldıksa, başka bir köpekbalığı bulduğunu sanan remora, hemen yıldırım gibi salın altına kaçarak kütüklerden birine yapışmıştı. İpi ne kadar güçlü çekersek çekelim, oradan da bir türlü ayıramadık hiç birini. Yavaş yavaş bu balıklardan, salın kenarındaki kabuklular arasında inatla dolaşan bir sürü toplandı ve bizimle birlikte yolculuğu tamamladı, Okyanus'un öbür yanına kadar.

Ne var ki, remoralar hiçbir zaman, arkadaşlığı canlı ve tatlı olan pilot balıkları gibi değildir; bunlar aptal, çirkin ve soğuk balıklardır. Kılavuz balık, köpekbalığının burnunun dibinde sürü halinde ve yıldırım gibi giden, puro biçiminde, yaban eşeği gibi çizgili bir balıktır. Önceleri bu balığın, yarı

kör olan köpekbalığına denizde yol gösterdiği sanıldığı için kendisine bu ad takılmıştır. Halbuki aslında; kendi isteğiyle köpekbalığının yanında dolaşır ve kendi göz erimi içinde bir yiyecek gördü mü de köpekbalığına bağlı olmaksızın saldırır. Kılavuz balıklar efendilerine son ana kadar eşlik ederler. Bununla birlikte bunlar, remoralar gibi köpekbalığının derisine sımsıkı yapışamadıkları için, efendileri havaya atlayarak birdenbire ortadan kaybolduğu ve bir daha geri dönmediği zaman şaşkına dönerler. O zaman kılavuz balıklar şaşkın şaşkın sürü halinde salın kıç tarafında, yani köpekbalığının havaya çekilerek kaybolduğu yerde dolaşır dururlar. Ama aradan epey zaman geçip de köpekbalığı geri dönmeyince, kendilerine başka bir efendi ararlar. Bu efendi de, hemen her zaman yakınlarda bulunan Kon-Tiki'nin kendisi olur onlar için, zira Kon-Tiki'den daha yakında bulunan bir efendi bulamazlar.

Salın kenarından billur gibi suya baş aşağı daldığımız zaman salın altının bir deniz canavarının karnına döndüğünü görüyorduk; dümen küreği bu canavarın kuyruğuna, salmalar da göğüs yüzgeçlerine benziyordu. Bu salmalar arasında kılavuz balıklar yan yana yüzüyorlar ve hemen yanıbaşlarında suyun içinde kabarcıklar çıkaran insan kafasına aldırış bile etmiyorlardı, yalnız ara sıra içlerinden bir iki tanesi yerlerinden ayrılıp sokularak bakıyor, sonra yine eski yerlerine dönüveriyordu hızla.

Bizim kılavuz balıklar iki kol halinde devriye geziyorlardı; büyük kısmı salma tahtaları arasında yüzüyor, geri kalanlar da çok güzel bir yelpaze biçiminde salın burnunun önünde gidiyorlardı. Arada bir, yanından geçmekte olduğumuz, herhangi bir yiyeceği ya da yemeklerden sonra denize döktüğümüz yemek artıklarını kapmak için hızla saldan uzaklaşıyorlardı; biz yemek artıklarını denize boca ettiğimiz zaman, sanki bir kutu dolusu puro gibi, sürüyle çizgili kılavuz balık da dökmüşüz gibi olurdu suyun içi. Bu yemek artıklarını en

ufak kırıntısına varana kadar yoklarlar, bitkisel olmayan ne varsa, hemen gövdeye indirirlerdi. Bu acayip ufak balıklar bizim koruyucu kanatlarımız altına öylesine çocuksu bir tavırla sığınıyorlardı ki, biz de onlara köpekbalıkları gibi kabaca bir yakınlık duymaya başlamıştık. Artık kılavuz balıklar, Kon-Tiki'nin maskotları olmuşlardı ve onlara el sürmek kesinlikle yasaktı.

Çoğu on beş santimi bulan kılavuz balıklarından sürü içinde yavrular da vardı, zira bunların boyları iki-iki buçuk santimi bile zor buluyordu. Erik'in zıpkını köpekbalığı balinanın kafasına girip de balık yıldırım gibi daldıktan sonra, ona bağlı kılavuz balıkların bir kısmı köpekbalığını bırakıp, yenene, yani Kon-Tiki'ye bağlanmışlardı; bunların boyu altmış-altmış beş santime yaklaşıyordu. Arka arkaya gelen zaferlerden sonra Kon-Tiki'nin ardına takılan kılavuz balıklarının sayıları kırka kadar çıkmıştı ve bunlar gerek Kon-Tiki'nin usul usul yol alışından, gerek bizim denize döktüğümüz yemek artıklarından o kadar hoşlanmışlardı ki, salın ardından binlerce mil süren yolculuk boyunca hiç ayrılmadılar.

Yalnız ara sıra içlerinden vefasızlık edenler de çıkıyordu. Bir gün dümen vardiyası tuttuğum sırada, güney yönünde denizin kaynamakta olduğunu, çok büyük bir yunus sürüsünün gümüşten torpiller gibi suyu yara yara geldiklerini gördüm. Her zamanki gibi, oyun oynarcasına yan yatarak değil de, çılgınca bir hızla ve denizin içinden çok dışında yol alarak geliyorlardı. Mavi dalgalar, tek bir beden gibi ilerleyen yunus sürüsünün yüzgeç vuruşları ve çırpınmalarıyla bembeyaz köpürüyor, onların ardından da simsiyah bir sırt bir torpidobot hızıyla zikzakler çizerek kovalıyordu. Canlarını dişlerine takmış yunuslar, şimşek gibi bir hızla sala doğru gelip, iyice yaklaşınca suya daldılar; bunlardan bir kısmı ise, sıkışık bir küme halinde bir araya toplanıp, doğuya doğru dönerek uzaklaştılar. Salın kıç tarafı ise dalan yunuslardan meydana gelmiş bir renk cümbüşüne döndü. Yunusların ar-

dından gelen pırıltılı siyah sırt, yarı yarıya suyun üstüne çıktı, sonra son derece zarif bir hareketle dalarak, yunus sürüsüne bir sürat motor hızıyla saldırdı. Bu, en aşağı altı metre boyunda, canavar bir mavi köpekbalığı idi. O köpekbalığı ortadan kayboluduğunda, bizim kılavuz balıklardan bir kısmı da onunla birlikte gitmişti. Birlikte savaşa katılacakları daha heyecan verici bir deniz kahramanı bulmuştu kılavuz balıklar.

Denizden anlayanların bizi kendisine karşı son derece uyanık bulunmaya davet ettikleri deniz yaratıklarının başında, sala tırmanabilme olanağına sahip bulunması bakımından, ahtapot geliyordu. Washington'daki National Geographical Society'de (Ulusal Coğrafya Kurumu) bize, ahtapotların en bol bulunduğu Humboldt akıntısı bölgesinde, magnezyum ışığında geceleyin çekilmiş, su yüzüne çıkan ahtapotlara ait korkunç resimler göstermişlerdi. Öylesine yırtıcı yaratıklardı ki bu ahtapotlar, içlerinden biri oltaya yakalanacak ve bir süre denizde kalacak olsa, ötekiler hemen gelip, yakalanmış olan bu hemcinslerini yemeye başlıyorlardı. Bir köpekbalığını haklayabilecek, bir balinanın sırtında korkunç yara izleri bırakabilecek kolları ve tantakülleri arasında da kartalınkini andıran çok çirkin bir gagaları vardı. Bize bunların geceleyin suyun yüzüne çıkıp, fosforlu gözleriyle çevreyi kolladıklarını ve salın üstüne çıkmadan da her yanı yoklayabilecek uzunlukta kollara sahip olduklarını söylemişlerdi. Geceleyin boyunlarımıza sarılacak buz gibi kollar tarafından uyku tulumlarımız içinden çekilip denize sürüklenmek istemediğimiz için, bu tantaküllerden biri dolandığı takdirde kullanmak üzere her birimiz yanımızda maşet denilen kılıca benzer büyük saldırmalar taşıyorduk. Yola çıktığımız sırada, özellikle Peru'daki uzmanlar da aynı konuya dokunarak bize harita üzerinde ahtopotların en bol bulunduğu yerin Humboldt akıntı bölgesi olduğunu göstermelerinden sonra, ağzımızın tadı epey kaçmıştı doğrusu.

Uzun bir süre için ne denizde, ne de salın üstünde bir mürekkepbalığı gördük. Ama bir sabah, onların bu sularda bulunabileceğini bize anlatan ilk uyarıyı aldık. Sabahleyin güneş yükseldikten sonra, salın üstünde kedi büyüklüğünde bir ahtapot yavrusu bulduk. Geceleyin salın üstüne sürüklenmiş ve kollarını kulübenin dışındaki bambu kamışına sararak ölüp kalmıştı. Mürekkepbalığının hemen yanında, mürekkep gibi siyah bir sıvı bir gölcük meydana getirmişti bambu güvertenin üstünde. Mürekkepbalığının, çini mürekkebine benzeyen mürekkebiyle seyir defterine bir-iki sayfa yazı yazıp, hayvanı denize attık; yunuslar derhal saldırarak, bu yavru mürekkepbalığını zevkle gövdeye indirdiler.

Bu ufak haberci, bizi daha büyük ziyaretçilerine karşı uyarmış oldu. Bu ufacık yavru güverteye tırmanabildikten sonra daha büyük açgözlüleri haydi haydi yapabilirlerdi bu işi. Atalarımız Vikingler büyük kayıklarıyla denize açılıp da kötü kötü denizanasını düşündükleri zaman her halde bizim şimdi hissettiğimiz şeyleri hissetmişlerdir. Bundan sonraki olay ise bizi tamamıyla şaşkına çevirdi. Bir sabah, bambu kulübenin tepesindeki muz yaprakları arasında, bir öncekinden daha küçük bir yavru mürekkepbalığı bulduk. Buna şaşırdık kaldık. Yavru buraya kendiliğinden çıkmış olamazdı, zira mürekkep lekeleri sadece kulübenin çevresinde daireler halinde izler bırakmıştı. Yavru mürekkepbalığı oraya bir kuş tarafından da getirilmiş olamazdı, zira hiç parçalanmamıştı ve en ufak bir gaga izi yoktu gövdesinde. Onu oraya, güverteyi yalayan bir dalganın attığı sonucuna vardık, ama geceleyin dümen vardiyası tutanların hiç biri böyle bir dalganın güverteyi yaladığını hatırlamıyordu. Geceler birbirini kovaladıkça, güvertede yine böyle ve hatta çok daha küçük, parmak boyunda yavru mürekkepbalıkları bulmaya başladık.

Geceleri deniz sakin olduğu zamanlar, sabahları uçan balıklar arasında bir iki tane de ufak mürekkep balığına rast-

lamamız olağan karşılanmaya başlamıştı artık. Bunlar da, iç taraflarında emici diskler bulunan sekiz kolla, uçlarında dikene benzeyen kancaları bulunan daha uzun iki kola sahip, canavar cinsten mürekkepbalıklarının yavrularıydı çoğunlukla. Ne var ki, daha büyük mürekkepbalıklarının sala çıktıklarına veya çıkacaklarına ilişkin hiçbir işarete rastlamıyorduk. Karanlık gecelerde su yüzünde fosforlu gözlerin sürüklendiğini görüyorduk, bir seferinde de kocaman bir araba tekerleği iriliğinde bir şey suyun yüzüne çıktı, su kaynadı köpürdü ve yunus balıkları can havliyle havaya sıçrayarak kaçıştılar. Bununla birlikte, küçükler her gece salımızı ziyaret ederlerken, büyüklerinin neden hiç gelmediği sorusu, ancak iki ay sonra çözebildiğimiz bir bilmece halinde kafalarımızı hep uğraştırdı durdu; zengin deneyimler edindiğimiz bu iki ay içinde de ahtapotlar bölgesinden çıkmıştık artık.

Yavru mürekkepbalıkları bizi ziyaret etmeye devam ediyorlardı. Güneşli bir günün sabahında, denizin yüzünden havaya yağmur damlaları gibi bir sürünün havalanıp denize daldığını, arkalarından da bir yunus sürüsünün kovalayarak denizi köpürttüğünü gördük. Önce bu sürüyü bir uçan balık sürüsü sandık, zira üç ayrı cins uçan balık geceden salımıza düşmüş bulunuyordu. Ama bunlar sala yaklaştıkları ve suyun yüzünden bir buçuk, iki metre kadar havalanarak salın üzerinden geçtikleri sırada içlerinden bir tanesi Bengt'in göğsüne çarparak güverteye düştü; ufak bir mürekkepbalığıydı bu. Hayretler içinde kalmıştık. Mürekkepbalığını bir kova suyun içine koyduğumuz zaman hayvan, fırlayarak suyun yüzüne çıkıyor, ama ufacık kovanın içinde yeteri kadar hız alamıyordu, o yüzden de ancak gövdesinin yarısını suyun üstüne çıkarabiliyordu. Mürekkepbalıklarının, jet motorlu uçakları hareket ettiren ilkeyle yol aldıkları bilinen bir gerçektir. Bunlar gövdelerinin yan tarafından bulunan kapalı bir tüp içine aldıkları suyu büyük bir güçle fışkırtmak suretiyle arka arka ve hızla giderler. Böylece yol alırken, bütün

tantakülleri de geriye doğru uzanarak, mürekkepbalıkları da tıpkı balıklar gibi aerodinamik bir biçim kazanırlar. Mürekkepbalıklarının yan taraflarında, dümen işlevi gören, aynı zamanda yavaş yavaş yüzmelerine yarayan iki deri kıvrımı vardır. Ancak bu olay bize gösterdi ki, birçok büyük balıkların çok sevdikleri bir yiyecek olan yavru mürekkepbalıkları, tıpkı uçan balıklar gibi havaya sıçrayarak, kendilerini kovalayanlardan kaçabilmektedirler. Bunlar, insanoğlu roket ilkesini bulmadan çok önce aynı ilkeyle hareket etmekte olan birer yaratıktır. Bunlar suyu geriye doğru fışkırtmak suretiyle müthiş bir hız kazanırlar, ondan sonra da yan taraflarındaki deri kıvrımlarını kullanarak manevra yaparlar su içinde. Tıpkı uçan balıklar gibi, hızlarının kendilerini götürebildiği kadar, dalgalar üzerinde sekerek, kayarak ilerler. Bu olaydan sonra, bunlara daha dikkatli bakmaya başlayınca, bunların birer birer veya ikişer ikişer on beş, yirmi metre kadar havada gidebildiklerini gördük. Mürekkepbalıklarının havada süzülebileceği, daha sonra karşılaştığımız bütün zooloji bilginleri için bir yenilikti.

B. Okyanus'ta yerlilere konuk olduğum zamanlar sık sık mürekkepbalığı yemiştim; istakoz ve kauçuk tadında bir yaratıktı. Ne var ki, Kon-Tiki'deki yemek listelerimizde mürekkepbalığı en son yeri tutuyordu. Güvertede mürekkepbalığına rastladığımız zaman, hemen bunları yem olarak kullanıp başka bir şey tutuyorduk yerlerine. Bir oltanın ucuna bağlayarak denize saldığımız mürekkepbalığı karşılığında, oltanın ucunda çırpınan büyük bir balık yakalıyorduk. Mürekkepbalıklarından orkinoslarla torikler bile hoşlanıyordu, bu balıklar ise bizim yemek listelerimizde baş yeri tutuyordu.

Ama bu gibi tanışmalar, sadece, sal üstünde hiçbir şey yapmadan yattığımız sırada sürüklenirken olmuyordu. Güncemizde buna benzer birçok olay yer almaktadır:

11/5. Bugün salın kenarında oturmuş yemeğimizi

yerken koskocaman bir deniz hayvanı iki kez su yüzüne çıktı. Deniz korkunç denecek bir şapırtıyla çalkandı ve hayvan kayboldu. Ne olduğunu anlayamadık.

6/6. Herman, kahverengi, enli ve kalın bir gövdesi, ince kuyruğu olan bir balık gördü. Salın sancak tarafında birkaç kere sıçrayarak su üstüne çıktı balık.

16/6. İskele baş omuzluğunda acayip bir balık gördük. İki metre boyunda, en geniş yerinde enliliği otuz santimi bulan bu balığın, ince uzun, kahverengi bir burnu vardı. Başına yakın bulunan sırt yüzgeci enliydi, ayrıca gövdesinin yarı yerinde daha ufak bir sırt yüzgeci daha vardı ve kuyruk yüzgeci orak biçimiydi. Su yüzüne yakın gidiyor ve gövdesi bir yılanbalığınınki gibi eğrilip bükülüyordu. Herman'la ben ellerimize birer zıpkın alarak lastik botla denize açılınca balık daldı. Sonradan tekrar su üstüne çıktı, ama bir daha dalıp gözden kayboldu.

Ertesi gün: Erik, öğleyin saat on ikide serenin tepesinde oturduğu sırada, dün gördüğümüz balık cinsinden otuz-kırk tane kadar uzun, kahverengi balık gördü. Bu sefer iskele tarafından son hızla gelip, denizin içinde ilerleyen kocaman kahverengi bir gölge gibi, salın kıç tarafında uzaklaşarak gözden kayboldular.

18/6. Knut, suyun içinde dikine durarak, aşağı yukarı çıkıp inen, bir metre boyunda ince uzun yılana benzer bir yaratık gördü; hayvan bir yılan gibi kıvrana kıvrana daldı suyun içine.

Suyun altında gizlenmiş bir kaya döküntüsü gibi hareketsiz duran ve bir oda genişliğinde olan gölgelerin yanından geçtik birçok seferler. Bunların, kötü üne sahip dev vatozlar olması olasılığı vardı, ama hiç kıpırdamadakları ve yanlarına da sokulamadığımız için, biçimlerinin nasıl olduğunu iyice anlayamadık.

Denizde böyle karşılaşmalar oldukça, vakit hiç de zor

geçmiyordu. Hele ipleri kontrol etmek için kendimiz salın altına daldığımız zamanlar durum daha da heyecanlı oluyordu. Bir gün salın altındaki salmalardan biri kırıldı ve salın gerisine doğru kayarak, yakalayamayacağımız bir noktada bir ipe takıldı. İçimizde en iyi dalıcılar Herman ile Knut idi. Herman iki kez salın altına dalarak, kılavuz balıklarla yunusların arasında, salmayı çekip kurtarmaya çalıştı. Herman ikinci dalışından sonra suyun üstüne daha yeni çıkmış, soluk alarak dinleniyor, ben de onun başı ucunda salın kenarında duruyordum ki, Herman'ın hemen altında, on metre boyunda bir köpekbalığı gördük. Belki de köpekbalığına karşı bir haksızlık olmuştu ama niyetinin kötü olduğundan kuşkulandığımız için kafasına bir zıpkın sapladık. Fena halde keyfi kaçan köpekbalığıyla aramızda müthiş bir savaşma başladı ve bu savaşmanın sonunda köpekbalığı suyun üstünde ince bir yağ tabakası bırakarak kaçıp kurtuldu, salma da salın altında kurtarılmadan kaldı.

İşte o zaman Erik'in aklına bir dalma sepeti yapmak geldi. Baş vuracağımız bol miktarda hammadde yoktu elimizde, ama buna karşılık bambu kamışlarımız, iplerimiz, bir de içinde hindistancevizlerinin durduğu, yarılmış dallardan örülme bir sepet vardı. Sepeti, bambu kamışlar ekleyip aralarını iplerle örerek uzattık, yükselttik ve salın kenarından aşağı bu sepete girerek suya daldık. Bu suretle balıkların iştahını kabartan bacaklarımız sepetin içinde büzülebilecek ve salın üstündeki arkadaşlarımız tarafından çekilerek çıkarılabilecektik.

Dalma sepeti sadece yararlı bir şey olmakla kalmadı, aynı zamanda da, yavaş yavaş saldakilerin bir eğlence araçları halini almaya başladı. Bu sepet, salımızın altındaki yüzer akvaryumu seyredebilmemiz için bize mükemmel bir olanak sağlıyordu.

Deniz dinginliğini koruduğu zamanlar, sepetin içine girip, birer birer suya dalıyor ve soluğumuz yettiği kadar kalı-

yorduk içeride. Suyun içinde son derece ilgi çekici, kırılmış, aynı zamanda gölgesiz bir ışık akımı vardır. Suyun içinde gözlerimizi açtığımız zaman, yukarıda, salın üstünde olduğundan tamamıyla farklı bir durumla karşı karşıya kalıyorduk; burada ışığın hiçbir belirli yönü yoktu. Işık yukarıdan olduğu kadar aşağıdan da yansıyordu. Burada güneş pırıl pırıl parlamıyordu; denizin içinde güneş ışığı her tarafta bulunuyordu. Suyun içinde başımızı kaldırıp da salın altına baktığımız zaman, her yanının aydınlık olduğunu dokuz büyük tomrukla ip bağlantılarının, aynı zamanda bütün salın kenarlarından ve dümen küreği boyunca sarkan, birer buketi hatırlatan bahar yeşili deniz yosunlarının gizemli bir ışık içinde yıkandığını görüyorduk. Kılavuz balıklar, yaban eşeği derisine bürünmüş balıklar gibi, düzgün sıralarını bozmaksızın ilerlerlerken, iri, açgözlü yunuslar av arayarak, sert hareketlerle kuyruk vurarak hızlı daireler çeviriyorlardı. Işık, yer yer salın altındaki yarıklardan aşağı doğuru uzanan kızıl ağaçtan salmalara vuruyor ve salmaların üzerinde, sarı, çentikli kabuk kenarlarını açarak oksijen ve yem arayan beyaz, minimini midyeleri parlatıyordu. İnsan bu midyelere yaklaşınca, onlar kenarları kırmızı ve sarı kabuklarını hemen kapıyor ve içeri çekilip, tehlikenin geçtiğinden emin oluncaya kadar öyle bekliyorlardı. Burada, salın altında ışık son derece duru ve salın üzerinde kızgın tropik güneşine alışmış olan bizler için dinlendiriciydi. Denizin sonsuz karanlıklar ülkesi olan derinliklerine baktığımız zaman da, arkadan vuran güneş ışınları dolayısıyla orası bize tatlı mavi renkte görünüyordu. Biz su yüzeyinin birazcık altındayken, duru, temiz maviliklerin derinliklerinde yüzen balıklar görerek hayret ediyorduk. Bunların bir kısmı torikti, ama bazıları o kadar derindeydi ki, tanıyamıyorduk onları. Bazen koca bir sürü halinde dolaşıyor ve biz acaba okyanus akıntısı baştan aşağı böyle balıkla mı dolu, yoksa bu derinliklerdeki balıklar da sırf Kon-Tiki'ye birkaç gün yol arkadaşlığı etmek için mi salın altında toplandılar diye düşünüyorduk.

Salın altına dalmak da en çok, altın kanatlı orkinoslar

bizi ziyaret ettiği zaman hoşumuza gidiyordu. Bunlar ara sıra büyük sürüler halinde geliyor, ama daha çok ikişer, üçer gelerek, biz onları kandırıp da oltamıza takana kadar günlerce salın çevresinde dolaşıyorlardı. Salın üstünden bakıldığında orkinoslar, süsü püsü olmayan, koyu kahverengi, kocaman balıklar olarak görünüyorlardı, ama denizin içine, onların dünyasına daldığımız zaman, durmadan hem renk hem de biçim değiştirdiklerine tanık oluyorduk. Bu değişiklik o kadar şaşırtıcı oluyordu ki, çok kez suyun yüzüne çıkarak, acaba suyun üstünden gördüğümüz balıkla suyun içinde baktığımız balık aynı mı diye, baktığımız yeri yeniden iyice belirlemeye çalışıyorduk. Bu koca ahbapların bize aldırış bile ettikleri yoktu; bizden hiç ürkmeden dolaşıp duruyorlardı. Yalnız su içinde, başka hiçbir balıkta göremediğimiz güzellikteydi biçimleri, yine su içinde açık menekşe rengi alıyorlardı. Mükemmel oranlara sahip, çelik rengine çalan gümüşi torpillere benzeyen gövdeleriyle, o seksen, doksan kiloyu bulan ağırlıklarını son derece zarif hareketlerle su içinde kaydırabilmeleri için, bir, iki yüzgeç vuruşu yetiyordu onlara.

Denizle ve denizde yaşayanlara yakından temas ettikçe, denize gitgide daha çok alıştık ve kendimizi daha rahat hissetmeye başladık. Ayrıca, B. Okyanus'la yakın temas halinde yaşamış ve onu bizimkinden çok daha değişik bir açıdan tanımış olan eski ilkel insanlara da saygı duymayı öğrendik. Bugün bizler, deniz suyunun tuzluluk derecesini ölçebiliyor, orkinoslara, yunuslara Latince adlar veriyoruz. Onlar böyle şeyler yapmıyorlardı. Ama korkarım ki ilkel insanların deniz üzerine görüşleri bizimkinden çok daha gerçek idi.

Burada, açık denizde sabit nirengi noktaları yoktu. Dalgalar, balıklar, güneş ve yıldızlar hep görünüp kaybolan, gelip giden şeylerdi. Elimizdeki bilgilere göre Güney denizi adalarını Peru'dan ayıran 4300 deniz mili uzaklık içinde hiçbir kara parçasının bulunmaması gerekiyordu. Bu yüzden,

100 derece batıya yaklaşıp da, B. Okyanus haritasında, tam bizim izlediğimiz rota üzerinde bir sırakayalar işaretlenmiş olduğunu görünce adamakıllı şaşırdık. Sırakayalar bir daire şeklinde gösterilmişti ve bunu gösteren harita da aynı yıl yayımlanmış olduğu için. Güney Amerika Denizcilik Kılavuzu'nda bu konuda neler yazıldığına bir göz attık. Şöyle yazıyordu:

«1906 yılında, daha sonra da 1926 yılında, Galapagos, adalarının 600 mil güney-batısında, 6 derece 42 dakika güney enlemi ve 99 derece 43 dakika batı boylamında, kara üzerinde kırılan dalgaların görüldüğü bildirilmiştir. 1927 yılında bu noktanın bir mil güneyinden geçen bir gemi de böyle bir şeye rastlamamıştır. 1935 yılında ise Cowrie adlı motorlu tekne bu noktayı iskandil etmesine rağmen, 160 kulaçta dibi bulamamıştır.»

Haritalara göre bu noktanın gemi trafiği için hâlâ kuşkulu bir yer olarak kabul edildiği anlaşılıyordu. Sığlık bir yere bizim salla yakın geçmemiz, derin karinalı gemilerinki kadar tehlikeli olmayacağından, haritada işaretlenmiş bu noktanın üzerine giderek, ne var, ne yok görmeye karar verdik. Sırakayaların bulunduğu varsayılan nokta, bizim rotamızın bir parça kuzeyine düşüyordu, bu yüzden dümen yekesini sancağa basıp, yelkeni, pruvamızı tam kuzeye verecek biçimde ayarladık ve böylelikle rüzgârı tam sancak kemereden aldık. Bu arada da, uyku tulumlarımız içine daha fazla okyanus suyu girmeye ve rüzgâr yavaş yavaş sertleşmeye başladı. Bununla birlikte, rüzgâr arkamızdan estikçe, Kon-Tiki'nin rüzgârı azıcık yandan aldığı zaman bile mükemmelen idare edebildiğini memnunlukla gördük. Eğer öyle olmasa, salımız yine ters döner ve biz onu yönüne koyana kadar yine akla karayı seçerdik. İki gün, iki gece, kuzey-kuzey-batı yönünde yol aldık. Dalgalar kabarmaya ve ticaret rüzgârı güney-doğu ile doğu arasında oynadıkça da çoğalmaya başladı, buna rağmen, üzerimize gelen dalganın büyüklüğü ne olursa ol-

sun, salımız dalgayla birlikte havalanıp, tekrar iniyordu. Serenin tepesinde sürekli olarak gözcü bulunduruyorduk; sal bir dalganın tepesine çıkınca da ufkumuz adamakıllı genişliyordu. Dalgaların tepeleri, salımızın üstündeki bambu kulübenin çatısını iki metre aşıyor ve iki kuvvetli dalga arka arkaya gelip de çarpıştığı zaman, daha da fazla yükselerek, hangi yana yıkılacağı belli olmayan, bir tıslamayla kabaran sudan bir kule meydana getiriyordu. Gece bastırınca kulübenin kapısı önüne kumanya sandıklarından bir set yaptık, ama yine de geceyi sırılsıklam ıslanarak geçirdik. Daha yeni uykuya varmıştık ki, bambu duvarlardan ilk çatırtı koptu, arkasından da, kumanya sandıklarını aşan sular fıskıye gibi içeriye doldu.

Suların döşemelerdeki yarıklardan akıp gitmesi için yer açmak üzere hepimiz kulübenin bir köşesine toplandığımız sırada uykulu bir sesin, «Tamirciye haber verin,» diye söylendiğini duydum. Tabii tamirci gelmedi ve biz o geceyi, banyodan taşan sular içinde geçirdik. Herman dümen vardiyası tutarken, güverteye dalgalarla bir yunus sürüklendi.

Ertesi gün ticaret rüzgârı bir süre için yalnız doğudan esmeye karar verdiğinden, deniz daha az çırpıntılıydı. Öğleden sonra hedefimize varabileceğimizi umduğumuz için, çanaklıkta durmadan nöbetleşe vardiya tutarak çevreyi gözlüyorduk. O gün denizde her zamankinden daha çok canlılık gördük; bunun nedeni, belki de, çevreyi daha iyi gözlemiş olmamızdı.

Öğleden sonra, suyun yüzeyine yakın yüzen iri bir kılıçbalığının sala doğru geldiğini gördük. Su yüzüne çıkan iki sivri uçlu yüzgeci arasındaki uzunluk iki metreyi buluyordu, kılıcının uzunluğu ise en aşağı gövdesi kadar vardı. Kılıç balığı dümenin yakınında bir yay çizerek, dalgalar arasında kayboldu. Azıcık fazla tuzlu ve ıslak bir öğle yemeği yediğimiz sırada, ta burnumuzun dibinde, köpüren dalgalar arasında, kanatlarını açmış, başını suyun üstüne çıkarmış bir de-

niz kaplumbağası belirdi. Dalgalar birbirini kovalayınca, deniz kaplumbağası göründüğü gibi aniden ortadan kayboluverdi. Bu sefer de, bu zırhlı sürüngenin altında, denizin içinde orkinosların yeşile çalan beyaz karınlarının sağa sola gidip geldiğini görmüştük. Bu bölge, iki, iki buçuk santim büyüklüğünde ve sürüler halinde uçup çoğunlukla da sala vuran uçan balıklarla doluydu. Tek tek uçan büyük martılara, sık sık da, salın üzerinden geçen ve çok büyük birer kırlangıç gibi çatal kuyrukları bulunan firkateyn kuşlarına rastladık. Firkateyn kuşlarının görülmesi genellikle karanın yakın olduğuna bir işaret sayıldığından, saldakilerin umudu da arttı.

İçimizden bazıları, «Belki de sahiden öteden beri sırakayalar veya bir sığlık vardır orada», diye düşünüyordu. En iyimserlerimiz de şöyle söylüyordu: «Ya ufacık, yemyeşil bir ada bulursak -buralara pek az insan uğradığı için hiç belli olmaz. O zaman yeni bir ada keşfetmiş oluruz- Kon-Tiki Adası!»

Öğleden sonra Erik artık yerinde duramaz oldu; sekstantını eline alıp, ikide bir mutfak sandığının üstüne çıkıyor, gözlerini kırpıştıra kırpıştıra yer belirliyordu. Öğleden sonra saat altıyı yirmi geçe, 6 derece, 42 dakika güney enlemi ve 99 derece, 42 dakika batı boylamı olarak yerimizi bildirdi. Haritada gösterilen sırakayaların bir mil kadar doğusunda bulunuyorduk. Bambu seren aşağı alınıp, yelken güverte üstünde toplandı. Rüzgâr doğudan estiği için, bizi tam haritada gösterilen noktanın üzerine atacaktı. Güneş hızla denize dalıp battıktan sonra çıkan ay, bir ufuktan bir ufka gümüş kenarlı dalgalarla simsiyah uzanan denizin yüzünü aydınlattı. Direğin tepesinde görüş uzaklığı mükemmeldi. Her yanda kırılan dalgalar görüyorduk, ama sırakayalara ya da sığlığa işaret eden düzenli bir dalga kırılışına ve denizin kabarmasına rastlayamadık. Kimse yatmak istemiyordu: herkes güverteye çıkmış, bakıyor ve bir seferde direğe iki,

üç kişi birden tırmanıyordu. Saldaki bütün kurşun iskandilleri, elli dört kat ipek iplikten meydana gelmiş, 500 kulaç uzunluğundaki iskandil ipinin ucuna bağladık ve denize sallandırdık, ama salın rüzgâraltı gidişi dolayısıyla bir yay gibi inen ipin ucundaki ağırlıklar, 400 kulaçta dibi bulamadan kaldı. Haritada gösterilen yerin ne doğusunda, ne batısında, ne de ortasında dibi bulamadık. Bölgeye son bir kez daha iyice bakıp, burayı taranmış ve rahatlıkla herhangi bir sığlık veya sırakayalardan yoksun bir bölge kabul edebileceğimize karar verdikten sonra, yeniden yelken açıp, kürek dümeni, rüzgârı tekrar iskele kıç omuzluğundan alacak biçimde bağladık. Böylece, salımızı kendi doğal rotasına sokarak yolumuza devam ettik. Dalgalar yine eskisi gibi arkadan geliyor ve kıç taraftaki aralıklı tomruklar arasından kaybolup gidiyordu. Artık uyku uyuyabilir, hatta, ticaret rüzgârlarının günlerce güney-güney-doğudan esmesiyle kabaran denize rağmen yemeklerimizi kuru olarak yiyebilirdik.

Bu düzmece kayalıklara kadarki yolculuğumuz sırasında omurga işlevi gören salmaların ne kadar işe yaradığı konusunda epeyce şey öğrenmiş bulunuyorduk, hele yolculuğumuzun ileriki bölümünde Herman'la Knut dalıp da salın altından beşinci salmayı kurtardıktan sonra, Kızılderililerin kendilerinin bile bu unutulmuş sporu bıraktıkları zamandan bu yana, bu acayip tahta parçaları üzerine kimsenin bilmediği şeyler öğrendik. Öğrendiklerimiz arasında şunlar vardı: Salma tahtası bir omurga işlevi görüyor ve salın rüzgârı yandan alarak da ilerleyebelmesini sağlıyordu ki, bu düpedüz yelken kullanmak demekti, yani sal yelkene ve dümene boyun eğiyordu bu sayede. Ama eski İspanyolların, Kızılderililer üzerine söyledikleri şeyleri, yani onların, «kütükler arasından sarkıttıkları birtakım salmalar sayesinde, balsa sallarını denizde istedikleri yönde götürebildikleri» savlarını okuduğumuz zaman, bu sorun üzerinde kafa yoran başkaları kadar bize inanılmaz gibi görünmüştü bu. Salmalar kütükler

arasındaki yarıklara sokulup sıkıştırıldıkları için sağa sola dönmediklerinden, bunların bir dümen işlevi göremeyeceğini düşünüyorduk.

Ama işin sırrını şöyle öğrendik: Rüzgâr dingin, deniz durgundu, bu yüzden de biz dümen yekesine birkaç gün hiç el sürmediğimiz halde, Kon-Tiki rotası üzerinde çok güzel yol almıştı. Salın altından kurtardığımız salmayı kıç taraftaki bir deliğe sokar sokmaz, Kon-Tiki rotasını kuzeyden, kuzey-batıya doğru birkaç derece değiştiriverdi ve yeni rotasında usul usul ilerlemeye başladı. Yeni soktuğumuz salmayı yerinden çıkardığımız zaman sal hemen eski rotasına dönüyordu. Ama salmayı suya yarı yarıya sokacak olursak, sal da eski rotasına yarı yarıya dönüyordu. Sadece bu salmayı sokup çıkarmakla, dümene hiç el sürmeksizin salın rotasında değişiklikler yapabiliyorduk. İnkaların bulduğu hünerli yöntem buydu işte. Çalışa çalışa, deneylerle öyle bir denge sistemi bulmuşlardı ki, bunun sayesinde rüzgârın yelken üzerine yaptığı direnç, direği direncin etkisi altındaki sabit bir nokta haline getiriyordu. Direğin önünde ve arkasında kalan sal boyları birbirine eşitti. Kıçtaki salmaların yüzeyinin toplamı arttı mı, salın baş bodoslaması rüzgârla birlikte savruluyordu. Burundaki salmaların yüzeyi toplamı arttı mı da, bu sefer kıç bodoslaması savruluyordu rüzgârla. Ağırlık kolu ve direnç arasındaki ilinti dolayısıyla, salın rotasına en az etki yapan salmalar da direğe en yakın bulunanlardı. Rüzgâr tam pupadan estiği zaman, salmaların etkisi de azalıyordu, o zaman sürekli olarak dümen tutmadıkça salı rotasında götürme olanağı yoktu. Ve sal böyle dosdoğru durduğu zaman, dalgaların üzerinden rahatça aşabilmek için boyu fazla uzun geliyordu. Kulübenin kapısı ise, yemeklerimizin bulunduğu sancak tarafında olduğundan, dalgaları hep iskele kıç omuzluğundan almaya bakıyorduk.

Dümencinin dümen yekesine bağlı ipleri durmadan sağa sola çekmesi yerine, sadece salmayı çıkarıp sokmak sure-

tiyle de mükemelen yolumuza devam edebilirdik, ama dümen kullanmaya artık o kadar alışmış bulunuyorduk ki, salmalarla sadece genel bir rota tespit ederek dümen küreği kullanmayı yeğledik.

Yolculuğumuzun ikinci büyük evresi, tıpkı sadece haritada var olan o kayalıklar gibi gözden ıraktı.

Deniz üzerindeki kırk beşinci günümüzdü; 78'inci boylam derecesinden 108'inci boylam derecesine kadar ilerlemiştik. Önümüzdeki adalara kadar olan uzaklığın tam yarısını almış bulunuyorduk. Doğudaki Güney Amerika'dan 2000 mil uzaktaydık; batıda bulunan Polinezya ile de aramızda aynı uzaklık kalmıştı. Herhangi bir yönde ise bize en yakın düşen adalar, doğu-kuzey-doğuda kalan Galapagoslarla, güneyde kalan Doğu adası idi ki, her ikisi de sınırsız okyanus içinde bizden 500 deniz mili uzaktı. Şimdiye kadar hiçbir gemiye rastlamadığımız gibi bundan sonra da rastlamayamayacaktık, zira B. Okyanus'taki bütün vapur yollarının dışında bulunuyorduk.

Ne var ki, bu büyük uzaklıkları hiç hissetmiyorduk bile, zira ufuk da bizimle birlikte hep kayıyordu; buna karşılık bizimle birlikte su üzerinde sürüklenen dünyamız hep aynı kalıyor, salın merkezini meydana getirdiği bir daire biçimindeki gök kubbe ve her gece tepemizde dönen yıldızlar hiç değişmiyordu.

BÖLÜM 6

BÜYÜK OKYANUS'U AŞARKEN
II

Tuhaf Bir Tekne - Lastik Botla Deniz Üzerinde - Engel Olunamayan İlerleyiş -Denizde Nirengi Noktalarının Olmayışı -Okyanusta Bir Bambu Kulübenin İçinde -Doğu Adası Boylamı Üzerinde - Doğu Adasının Gizemi - Taştan Devler - Kızıl Kayadan Perukalar - «Uzun Kulaklılar» -Tiki Bir Köprü Kuruyor - İnsana Bazı Şeyler Hatırlatan Yer Adları -Ellerimizle Köpekbalığı Yakalıyoruz -Papağan - L 12B Çağırıyor - Yıldızlara Göre Yerimizi Kestirerek Yol Alıyoruz -Üçüzlü Dalga - Fırtına - Denizde Kan Banyosu, Sal Üzerinde Kan Banyosu -Denize Adam Düştü - Bir Fırtına Daha -Kon-Tiki Harap Oluyor - Polinezya'dan Gelen Habercileri.

Deniz fazla sert olmadığı zamanlar çoğunlukla lastik bozumuza biner, fotoğraf çekmek için denize açılırdık. Lastik botu saldan denize ilk kez indirişimizi hiç unutamayacağım; deniz o kadar durgundu ki, arkadaşlardan iki tanesi balona benzeyen ufak lastik botu denize indirip kürek çekmeye heveslendiler. Saldan daha azıcık açılır açılmaz, kürekleri bırakıp, oturdukları yerde katıla katıla gülmeye başladılar. Ölü dalgaların üstünde ine çıka saldan gitgide açılırlarken, her

dalganın tepesine çıkıp da salı gördükçe öyle gülüyorlardı ki, ıssız B. Okyanus onların kahkahalarıyla çınlıyordu. Salda kalan bizler, içimizde karmakarışık duygularla birbirimize ve çevremize bakındık, ama kırkılmamış sakallı suratlarımızda gülünecek bir şey göremedik; ne var ki, lastik botun içindekiler suratlarımıza çoktan alışmış olmalıydılar, bu bakımdan, yoksa birdenbire akıllarını mı kaçırdılar diye sinsi bir kuşku uyandı içimizde. Belki de güneş çarpmıştı onları. Lastik bottakiler sala döndüklerinde, hâlâ gülmekten kırıldıkları için sala güçlükle tırmanabildiler ve gözlerinden yaşlar gelerek, soluk soluğa, gidip de lastik bota binmemizi ve durumu kendi gözlerimizle görmemizi istediler bizden.

İki kişi lastik bota atladık, bir dalga botu kaldırdığı gibi saldan açtı. Dalganın salı kaldırmasıyla hızla yerimize otururken, aynı anda da katıla katıla gülmeye başladık. Hemen, mümkün olduğu kadar acele sala dönüp, en geriye kalan ve hepimizin çıldırdığımıza hükmeden iki kişiyi yatıştırmak zorunda kaldık.

Bizim üzerimizde delice görünüşüyle komik etki uyandıran, aslında, uzaktan ilk kez gördüğümüz gururlu salımız ve kendimizdik. Açık denizde kendi kendimizi hiç böyle uzaktan görmemiştik. Salı meydana getiren tomruklar, en ufak bir dalganın ardında göze görünmez oluyor, bir şeyler görülebildiği zaman da bu sadece, üstü yapraklarla örtülü, kapı yerine kocaman bir deliği olan ve dalgalar arasından hoplayarak çıkan bambu kulübe oluyordu. Sal bu görünüşüyle tıpkı, deniz ortasında sürüklenen bir eski Norveç samanlığına benziyordu: güneşten yanmış birtakım sakallı yabanilerle dolu, yıkık dökük bir samanlık. Eğer biri kalkıp da bir banyo teknesi içinde kürek çeke çeke ardımıza takılmaya kalksaydı, yine böye gülerdik mutlaka. Orta boy bir dalga bile, bambu kulübenin yarı yüksekliğine kadar çıkıyor ve önünde hiçbir engel bulunmayan kapadan içeriye dolarak, ağızları bir karış açık bakan sakallı yabanilerin üstüne dökülecekmiş gi-

bi görünüyordu. Ama o deli işi tuhaf tekne tekrar dalgaların üstüne çıkıyor ve sakallı serseriler yine eskisi gibi sapasağlam, kupkuru görünüyorlardı. Eğer çok yüksek bir dalga gelse, kulübesi de, direği de, yelkeni de, hepsi sudan bir tepenin ardında kalırdı, ama biraz sonra yine de hepsi kupkuru meydana çıkarlardı.

Görünüş gerçekten de çok berbattı; o tuhaf sal üstünde nasıl olup da o güne kadar her şeyin yolunda gidebildiğine akıl erdiremiyorduk.

Kendi kendimize bakıp gülmek için lastik botla saldan ikinci kez ayrıldığımızda az daha başımıza bir felaket geliyordu. Rüzgâr sandığımızdan güçlü, dalgalar da çok yüksekti, Kon-Tiki ise yüksek dalgalar üzerinde meğer adamakıllı hızlı yol alıyormuş. Durdurulmasına, beklemesine olanak bulunmayan ve yönetilerek geri döndürülmesi düşünülemeyecek sala yetişebilmek, canımızı kurtarabilmek için lastik botta bulunan bizler deliler gibi kürek çekmek zorunda kaldık. Salda bulunanlar yelkeni indirdikleri halde, bambu kulübe öyle bir rüzgâr alıyordu ki, sal, oyuncak küreklerle yürüttüğümüz, dalgalar üzerinde seke seke, döne hoplaya giden lastik bot kadar hızla batıya doğru sürüklenerek kaçıyordu bizden. Herkesin kafasında aynı ve bir tek düşünce vardı: salla aradaki uzaklığı ne olursa olsun açmamak. Kaçak sala yetişip de tekrar kendimizi evimizde bulana kadar açık denizde, lastik bot üzerinde geçirdiğimiz dakikalar dehşet vericiydi.

O günden sonra, sala uzun bir iple bağlanmadan lastik botla denize açılmak kesinlikle yasak edildi. Böylece, gerektiğinde saldakiler ipi çekerek botu kurtarabilirlerdi. Bundan ötürü de, B. Okyanus'un tatlı tatlı yükselen ölü dalgalarla buklelendiği, rüzgârın çok hafif olduğu zamanlar dışında, saldan hiçbir zaman fazla uzaklaşamadık. Ama böyle elverişli günlere ancak, salın Polinezya'ya olan uzaklıkla, B. Okyanus'un yarı yolunu aştığı ve her yana egemen olan okyanu-

sun dünya yuvarlağının sırtında pusulanın her yönüne doğru kavis yaptığı bölgede rastlayabildiğimizden, bu sıralarda Kon-Tiki'den iyice uzaklaşabiliyor, gökle deniz arasındaki mavi boşluğa doğru hiç korkmadan kürek çekebiliyorduk. Salın silüetinin uzakta gittikçe ufaldığını ve koskoca yelkenin en sonunda ufukta, ufacık bir nokta haline geldiğini gördüğümüz zaman, bazen bir yalnızlık duygusunun içimizi kapladığını hissederdik. Tepemizdeki gök gibi, altımızdaki deniz de mavi üstüne mavi katmanlar halinde uzuyor ve her ikisinin birleşip tekleştiği yerde sanki mavilik akıyordu. Kendimizi adeta boşlukta asılı hissediyorduk; çevremizdeki bütün dünya bomboş ve masmaviydi; altın rengiyle ensemizi yakıp kavuran tropik güneşinden başka bir tek hareketsiz nokta yoktu. Sonra, uzaklarda tek başına duran salın yelkeni, ufuktaki manyetik bir nokta gibi bizleri kendine doğru çekiyordu. Küreklere asılıp geri dönüyor ve sala tırmanarak kendimizi yine kendi dünyamızda, sal üstünde olmakla birlikte ayağımızı sağlam bir yerde hissediyorduk. Bambu kulübenin içine girdiğimiz zaman da gölgeye ve bambularla kurumuş yaprakların güzel kokularına kavuşuyorduk. Bambu kulübenin içinden, dışarıdaki güneşli maviliği doya doya tadabiliyorduk. Alıştığımız bu durum bize bir süre yetiyor, sonra sonsuz ve duru mavilik bizi tekrar ayartıyordu.

Sarsak bambu kulübenin kafalarımızın içinde yarattığı psikolojik etki dikkati çekicidir. Eni iki buçuk, boyu da dört buçuk metre olan bambu kulübemizi, rüzgârın basıncını azaltsın diye o kadar alçak yapmıştık ki, içinde ayağa kalkamıyorduk. Duvarları ve damı yarılmış kamışlardan örülerek yapılmış ve birbirine sıkıca bağlanarak tutturulmuştu; bu kamış örtüler, sala dikilen sağlam bambu kamışlarından çatının yanlarına ve üzerine yerleştirilmişti. Çatıdan sarkan yaprakların yeşilli sarılı sapları, beyaz bir duvarın asla sağlayamayacağı bir ferahlık veriyordu göze; ayrıca, kulübenin san-

cak tarafındaki duvarının üçte biri açık bırakılmış olmasına ve duvarlarla çatıdan gerek güneş, gerek ay ışınlarının içeri girmesine rağmen bu ilkel örtü, demir ve tahta bölmelerle, lumbar kapaklarının aynı koşullar altında verebileceğinden çok daha büyük bir güven duygusu veriyordu bize. Bu garip olgu için bir açıklama yolu bulmaya çalıştık ve şu sonuca vardık: Bilincimiz, muz yapraklarından çatısı olan bambu kulübeyi deniz yolculuğuyla bir türlü bağdaştıramıyordu. Koca koca dalgaların yuvarlandığı o engin okyanusla, dalgalar üzerinde sürüklenen derme çatma bambu kulübe arasında doğal bir uyum yoktu. Bundan ötürü de, ya dalgaların arasındaki bambu kulübe, ya da kulübenin çevresindeki dalgalar tamamıyla yersizdi. Biz bütün ömrümüzü salda geçirdiğimize göre de, ormanın kokularını taşıyan bambu kulübe bizim için gerçek, dalgalı, çırpıntılı deniz ise bir hayal gibiydi. Ama lastik bota binip de uzaktan bakınca, kulübe ve deniz hemen rollerini değiştiriyorlardı. Balsa tomruklarının dalgalar üzerinde bir martı gibi sekmesi ve kırılan herhangi bir dalganın salın kıç tarafındaki, birbirinden ayrı duran kütükler arasından tekrar denize dönmesi, kuru olan orta yerdeki kulübe içinde bizlere sonsuz bir güven veriyordu. Yolculuğumuz uzadıkça, sevimli kulübemizde kendimizi gittikçe daha çok güvenlik içinde hissediyor ve çevremizde yükselen dalgalara, bizim için hiçbir önem taşımayan bir sinema filmi gibi bakıyorduk. Kulübemizin açık duvarının salın küpeştesiz kenarına olan uzaklığı sadece bir buçuk metre, salın denizden yüksekliği ise topu topu elli santim olmasına rağmen, kulübemize çekildiğimiz zaman, sanki denizden millerce içeriye girmiş de, denizin bütün tehlikelerinden uzak bir orman kulübesinde bulunuyormuşuz gibi bir duyguya kapılıyorduk. Kulübemizin içinde sırt üstü yatarak, rüzgârda ince dallar gibi sallanan garip tavanı seyrederek, ham meyvelerin, bambuların ve kurumuş muz yapraklarının kokusunu zevkle ciğerlerimize çekiyorduk.

Bazen kendimizi gece gözüyle seyretmek için lastik botla geceleri de saldan açılıyorduk. Kömür gibi kara dalgalar her yanımızda dağ gibi yükseliyor ve pırıl pırıl parlayan on binlerce tropik yıldızı, sudaki planktonlardan hafif bir ışık alarak onu yansıtıyordu sanki. Dünya, böyle anlarda son derece basitleşiyor, gökte sadece yıldızlar parlıyordu. İçinde yaşadığımız zamanın İ. Ö. 1947 mi, yoksa İ. S. 1947 mi oluşu bir anda önemini kaybediveriyordu. Yaşıyorduk ve yaşadığımızı kesin bir biçimde, derinliğine hissediyorduk. Yaşamın, teknik çağdan önce yaşayan insanlar için de dolu olduğunu -gerçekten de, birçok bakımlardan modern insanlar için olduğundan çok daha dolu olduğunu anlıyorduk. Zaman ve evrim, böyle anlarda, yokmuş gibi geliyordu bize; vaktiyle gerçeklik niteliği ve önem taşımış olan her şey öncesizlikten beri olageldiği ve sonsuza kadar da olagideceği biçimde, bugün de aynı nitelikleri taşıyordu. Küme küme yıldızların altında kesiksiz uzanan sonsuz karanlık ve tarihin herkes için bir olan, ortak ölçüsü yutuyordu bizi. Karanlıkta, Kon-Tiki, bizi ondan ayıran dalgaların ardında, bir çıkıyor, bir iniyordu. Ay ışığında salın çevresinde, başka hiçbir yerde görülemeyecek büyülü bir hava vardı. Deniz yosunlarına bürünmüş kalın, ışıltılı tomruklar, Viking yelkeninin kare biçimindeki zifiri silüeti, kıç taraftaki gemici fenerinin sarı ışığı altında saz kulübe -bütün bunlar bir gerçeklikten çok- peri masallarından alınma bir tablo niteliği taşıyordu. Arada sırada sal, kapkara dalgaların arkasında tamamıyla gözden kayboluyordu; sonra tekrar meydana çıkıp, yıldızlara karşı keskin çizgileriyle izdüşüm veriyor, kütüklerin üstünden şarıl şarıl sular dökülüyordu.

Deniz üzerinde tek başına duran salın çevresindeki havayı görünce, karayı bulma olanağını artırmak için ufuk üzerinde bir yelpaze gibi yayılmış, aynı cinsten sallardan meydana gelen koskoca bir filoyu hayalimizde canlandırıyor, B. Okyanus'a açılan ilk insanları düşünüyorduk. Peru'yu ve Ek-

vador'u egemenliği altına almış olan Tupak Yupanquil adlı İnka, söylencelere göre, B. Okyanus'ta bulunduğu ileri sürülen adaları aramak için İspanyollar ülkesini istila etmeden kısa zaman önce, binlerce adamıyla, balsa sallar üzerinde denize açılmıştı. Tupak Yupanquil, bazılarının Galapagoslar olduğunu ileri sürdüğü iki ada bulmuş ve salları kürekle yürüten adamlarının zorlu çabalarıyla sekiz ay sonra Ekvador'a dönmüştü. Kon-Tiki ile daha başka bir sürü kimse de yüzyıllarca önce aynı biçimde denize açılmış olmalılar, ama onlar Polinezya adalarını bulduktan sonra, onca zora katlanıp bir daha geri dönmek istememişlerdi.

Lastik botla dönüp de tekrar sala çıktığımız zaman çoğunlukla, bambu güvertede petrol lambasının çevresinde oturur, bundan bin beş yüz yıl önce Peru'dan denize açılanların da aynen bizim geçirdiğimiz deneyleri geçirdiklerinden söz ederdik. Lambanın ışığında yelkenin üzerine kocaman kocaman sakallı adamların gölgeleri vurur ve biz, Meksika'dan Orta Amerika'ya ve Güney Amerika'nın ta Peru'ya kadar uzanan kuzeybatı bölgelerinde mitolojilerle, mimarlık eserleri içinde izleyebildiğimiz beyaz adamları düşünürdük; bu beyaz adamlar Peru'dan, sanki büyülü bir değnekle dokunulmuş gibi, İnkalar gelmeden önce ortadan kayboluvermişler, sonra da, şimdi bizim yaklaşmakta olduğumuz, batıdaki ıssız adalarda, yerden bitercesine ortaya çıkmışlardı. Acaba eski bir uygarlığın bu göçebe öğretmenleri, çok eski zamanlarda, aynı ilkel yollardan, batı okyanus akıntısı ve Kanarya adalarından Meksiko körfezine doğru esen ticaret rüzgârından yararlanarak Atlantik'in öbür yanından mı gelmişlerdi? Onların aştığı uzaklık gerçekten de, şimdi bizim aşmakta olduğumuzdan çok daha kısa olduğu gibi, biz artık denizin insanoğlunu, bütün dünyadan yalıtan bir etken olduğuna da inanmıyorduk. Birçok araştırmacılar, ağır basan kanıtlara dayanarak, Meksiko'daki Azteklerle, Peru'daki İnkaların kurdukları büyük uygarlıkların, doğudaki denizlerden ani

bir güdünün etkisi altında kalarak gelen kimseler tarafından meydana getirilmiş olduğunu, ayrıca, 20 000 yıldan fazla bir zaman içinde Amerika'ya Sibirya'dan sızan Kızılderililerin aslında, genellikle avcı ve balıkçı bir ırk olduklarını ileri sürmektedirler. Bir zamanlar ta Meksiko'dan Peru'ya kadar uzanan alan içine yayılmış bulunan yüksek uygarlıklarda gitgide artan bir gelişmeye rastlanamamış olması da son derece ilgi çekici bir husustur. Arkeologlar kazılarını derinleştirdikçe, rastladıkları uygarlık izlerinin yükseklik ölçüsü de artmakta ve sonunda öyle kesin bir noktaya ulaşmaktadır ki, o dönem içinde, bu yüksek uygarlıkların, arasında yükseldikleri ilkel kültürlerde bir temel bulmalarının olanaksızlığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Üstelik bu uygarlıklar gerek eski zamanlarda, gerek modern çağlarda uygarlıkların gelişmesi için çok daha elverişli bir ortam sağlayan ılıman iklim bölgeleri yerine, Orta ve Güney Amerika'nın ormanlıklarıyla çöllerinde ortaya çıkmışlardı.

Aynı şey Güney denizi adalarında da görülmektedir. Uygarlık izlerinin en derinlerini taşıyan ada, küçücük, kurak, çıplak ve B. Okyanus'taki adalar içinde Asya'ya en uzağı olmasına rağmen, Peru'ya en yakın bulunan Paskalya adasıdır.

Yolculuğumuzun yarısını tamamladığımız zaman, Peru'dan Paskalya adasına kadar olan bir uzaklığı aşmış bulunuyorduk ve bu masalsı ada bizim güneyimizde kalıyordu. Eski sallara benzetmeye çalıştığımız bir salla, Peru kıyısının tam orta yerinde, rasgele bir noktadan açılmıştık biz denize. Eğer denize, daha güneyden, Kon-Tiki'nin bugün ören halinde bulunan şehri Tiahunaco yakınlarında açılmış olsaydık, aynı rüzgârdan yararlanacağımız gibi, daha zayıf bir akıntıya düşecektik ve bu rüzgârla, bu akıntı bizi Paskalya adasına doğru sürükleyecekti.

110 derece batı boylamını geçtikten sonra, Polinezya

-Paskalya adası Peru'ya bizden daha yakın kaldığına göre artık Polinezya okyanus sularında sayılırdık. Eski ada uygarlıklarının merkezi olan Doğu denizi adalarının sınır karakolu olan bu adayla aynı çizgi üstünde bulunuyorduk. Geceleri parlak yol göstericimiz gökten aşağı yuvarlanıp da batıda, denizin arkasında, görkemli renkler arasında kaybolduktan sonra, hafif hafif esen ticaret rüzgârı, Paskalya adasının gizleri ile ilgili hikâyelerimize bir canlılık katıyordu. Gece bütün zaman kavramını silip götürürken, yelkenin üzerine yine sakallı devlerin gölgeleri düşüyordu.

Ne var ki, çok daha güneyde, Paskalya adasında, sivri sakallarıyla beyaz insanların yüz çizgilerini taşıyan, taştan yontulmuş çok daha büyük devler yüzyılların gizleri üzerinde derin düşüncelere dalmışlardı. Bu taştan yontular ilk Avrupalılar 1772 yılında adayı keşfettikleri zaman da böyle durmaktaydılar, adanın şimdiki sahipleri yirmi iki kuşak önce adaya kanolarıyla çıkıp da oradaki ırkları bilinmeyen insanlar arasında bütün yetişkinleri öldürdükleri zaman da böylece durmaktaydılar. O günlerden bu yana, Paskalya adasındaki taştan dev yontular, antik çağın çözülmemiş gizlerinin en önde gelen simgeleri olarak durmaktadır. Adanın ağaçsız bayırlarında yer yer dev yontular göğe baş vermekte, yekpare taştan mükemmel bir ustalıkla insan biçiminde oyulmuş yontular, üç katlı bir yapının yüksekliğini bulmaktadır. Eski zaman insanları böylesine dev kaya bloklarını nasıl oyup çıkarabilmiş, bunlara nasıl biçim verebilmiş ve nasıl taşıyabilmişlerdi onları? Sanki bu hiç de önemli bir sorun değilmiş gibi, üstelik yontuların yerden on iki metre yükseklikteki başları üzerine, kırmızı taştan yontulmuş, perukaya benzeyen bloklar da oturtmuşlardı. Bütün bunlar ne gibi bir anlam taşıyordu ve bugünkü mühendisler için bile oldukça büyük bir sorun olarak ortaya çıkarabilecek güçlükleri çözümleyebilen o kaybolmuş mimarlık ustalarının nasıl bir mekanik bilgileri vardı?

Parça parça edinilen bütün bilgileri bir araya getirdiğimiz zaman, Peru'dan hareket eden sal yolcuları fonu üzerinde görülen Paskalya adası gizemi, belki de çözülmezliğini kaybederdi. Eski uygarlık bu adada, zamanın dişlerinin aşındıramadığı izler bırakmıştı.

Paskalya adası, çok eski zamanlardan kalma sönmüş bir volkanın tepesidir. Eski uygarlığın insanları tarafından döşenmiş mükemmel taş yollardan, kıyıdaki çok güzel korunmuş çıkarma noktalarına inilir; bu noktalardan anlaşıldığına göre, adanın çevresindeki suların derinliği o zamanlar da bugünkü kadarmış. Burası çökmüş bir kıtanın bir parçası değil, Pasifik'in kültür merkezini meydana getirdiği sıralarda, bugünkü kadar ufak ve dış dünyadan uzak olan tek başına bir adadır.

Koni biçimli bu adanın tam ortasında, Paskalya adası volkanı bulunmakta, kraterin içinde ise yontucuların hayret verici taş ocaklarıyla atelyeleri yer almaktadır. Bu atelyeler, mimarlar onları yüzlerce yıl önce nasıl bıraktılarsa öylece aynen durmaktadır. Söylenceye göre, adaya yeni ayak basanlar yetişkin herkesi kılıçtan geçirdikleri sırada, mimarlar da atölyelerini öylece bırakıp, doğu tarafına doğru kaçmak zorunda kalmışlardı. Yontucuların işlerini birdenbire yüzüstü bırakmış olmaları da, onların Paskalya adası kraterindeki günlük çalışmaları konusunda en ince ayrıntılara varan bilgileri sağlamaktadır bize. Çalışma yerlerinde öteye beriye bırakılmış, çakmak taşı kadar sert yontucu baltaları, Kon-Tiki'nin Peru'dan sürülmüş ve geride, And yaylalarında bunlara benzer dev yontular bırakmış olan mimarları gibi, bunların da demiri bilmediklerini göstermektedir. Her iki bölgede de, masalsı, sakallı beyaz insanların daha sert taştan baltalarla dağların yamaçlarından on, on beş metre boyunda kaya bloklarını çıkarıp işlediklerin gösteren taş ocakları vardır. Yine her iki bölgede de, tonlarca ağırlıktaki kaya bloklarım, insan yontuları biçiminde dikilecekleri, ya da gizemli

duvarlar meydana getirmek üzere üst üste konacakları yere kadar engebeli arazilerden geçirerek kilometrelerce taşımışlardı.

Paskalya adası kraterinin içindeki taş ocaklarında hâlâ, yarım kalmış durumda bulunan yontular, işlerin, çeşitli kademelerinden geçilerek nasıl yapıldığını iyice göstermektedir. Yapıcıları kaçmak zorunda kaldıkları sırada hemen hemen tamamlanmış durumda olan yontuların en büyüğü on sekiz metre uzunluğundaydı; bu yontu eğer bitirilip dikilseydi, başının yüksekliği, sekiz katlı bir yapının çatısı düzeyinde olacaktı. Her yontu yekpare bir kaya blokundan oyulmaktaydı, yerde yatan yontuların yanında bulunan yontucu kalemleri de, bir yontu üzerinde bir seferinde pek çok insanın çalışmadığını göstermektedir. Tıpkı Peru'daki taştan yontular gibi, kollarını önde kavuşturmuş ve ellerini göbekleri üzerinde bağlamış olarak sırt üstü yatan Paskalya adası yontuları, atelyeden kaldırılıp, adanın çevresindeki, dikilecekleri yere taşınmadan önce en ince ayrıntıya varıncaya kadar tamamlanmaktaydı. Son aşamada, dev yontuyu ana kaya blokuna sadece sırt tarafındaki daracık bir bölüm tutturmakta, daha son yontuların altına büyük kayalardan destekler konularak bu bölüm de yontulup çıkarılmaktadır.

Bu yontulardan bir sürüsü kraterin dibine sürüklenerek götürülmüş ve oradaki bayıra dikilmiştir. Ama yontuların en büyüklerinden çoğu, krater duvarının üzerinden aşırıp, son derece engebeli bir arazide taşındıktan sonra bir platform üzerine dikilmiş, başlarının üzerine de yine kocaman yekpare taşlardan yontulma kırmızı perukalar konmuştur; bu perukalar lav kayalarından yontulmuştur. Bunların taşınması işi bile başlı başına bir giz meydana getirmektedir, ama yine bunların başka yerlerden taşındığını ve Peru'da ortadan kaybolan, geride, And dağlarında bunlara benzer taştan dev yontular bırakan mimarların da bu taşıma konusunda son derece usta olduklarını yadsımamıza olanak yoktu.

Paskalya adasında rastlanan monolitler en büyükleri olmasına ve bunları yapan yontucuların kendilerine özgü bir üslup geliştirmiş olamalarına rağmen, ortadan kaybolmuş aynı uygarlık, Amerika'ya en yakın bulunan adaların pek çoğunda bunlara benzer insan biçiminde dev yontular dikmiştir; ve her yerde de, bu monolitler dikildikleri yere, oradan çok uzaktaki ocaklardan getirilmiştir. Markiz adalarında, dev taşların nasıl hareket ettirildiğine ilişkin söylenceler işitmiştim, bu söylenceler, Tongatabu'daki dev kapının taş sütunlarının nasıl taşındığı konusunda yerlilerin anlattıkları hikâyelere tıpa tıp uyduğundan, aynı insanların Paskalya adasındaki sütunlara ve yontulara da aynı yöntemi uygulamış olduklarını kabul edebiliriz.

Taş ocaklarındaki yontma işi her ne kadar uzun sürüyor idiyse de, sadece birkaç ustanın çalışmasını gerektiriyordu. Tamamlanan her yontunun ayrı ayrı taşınması, işi kolaylaştırmak ve çabuklaştırmakla birlikte daha fazla sayıda insanı gerektiriyordu. Ufak Paskalya adası o sıralarda gerek balık bakımından, gerek Peru'dan getirilip ekilen tatlı patates yönünden oldukça zengindi ve adanın her yanı ekiliydi, bu bakımdan uzmanlar, adanın, en zengin zamanlarında, yedi sekiz bin kişilik bir nüfusu besleyebildiğini ileri sürmektedirler. Bu dev yontuları kaldırıp, kraterin dik yamacından aşırmak için bin, oradan öteye taşımak için de beş yüz kişi yetebiliyordu.

Ağaçların iç kabuğuyla bitki liflerinden örülme, kolay kolay aşınmayan halatlarla kalabalık gruplar tarafından çekilen yontular, ağaçtan yapılma çerçeveler içine alınarak, kulkas kökü sürülmek suretiyle kayganlaştırılmış kütükler ya da yuvarlak kayalar üzerinde kaydırılıyordu. Bu eski uygar halkın ip ve halat yapma alanında da çok usta olduğu bilinen bir gerçektir, nitekim, Güney denizi adalarıyla, özellikle Peru'da, buralara ilk ayak basan Avrupalıların, asma köprüler bulmaları bunu doğrulamaktadır. Gerçekten de, yüzyıl-

larca önce kurulmuş bu asma köprüleri, derin uçurumlar ve boğazların iki yakasına bağlayan halatların kalınlığı insan beli kadardır.

Taş yontular istenilen yere getirilip de dikilecekleri zaman ikinci sorun ortaya çıkmaktadır. Halk önce taştan ve kumdan, geçici bir rampa yapardı ve bu rampa biraz eğimli olurdu. Dev yontuları, ayakları yukarı gelecek biçimde arkası üstü bu rampanın üzerine yatırıp yukarıya çekerlerdi. Yontu tepeye ulaşınca, rampanın dik kenarından ayakları üstüne düşürülür ve kazılıp hazırlanmış bir çukurun içine doğru kaydırılırdı. Geçici rampa hâlâ yontunun başına değecek biçimde orada dururken, yine rampanın üzerinde yuvarlaya yuvarlaya silindir biçiminde bir başka taşı çıkarıp, yontunun başı üzerine koyar, rampayı ondan sonra kaldırırlardı. Paskalya adasının birçok yerlerinde, hiçbir zaman üzerlerine konulmamış olan yontuları bekleyen böyle pek çok hazır, eğimli rampalar vardır. Teknik, olağanüstü olmakla birlikte, eski zamanlarda yaşayan insanların zekâlarını ve bu işlerde kullanılan insan gücünü küçümsemezsek, hiç de gizemli değildir.

Peki, ama bu yontuları niye yapıyorlardı? Sonra yontunun başına konulacak kırmızı taşı çıkarmak için niye atelyelerinden dört mil uzağa gidiyorlardı? Gerek Güney Amerika'da, gerek Markiz adalarındaki yontuların çoğunun hem kendileri, hem de başlarındaki bu taşlar kırmızı idi ve adamlar bunları çıkarmak için büyük uzaklıklar aşıyorlardı.

Önce, yontuların kimleri temsil ettiğini görelim. İlk Avrupalılar adaya ayak bastıkları zaman, kıyıda gizemli «beyaz adamlar,» aynı zamanda, bu çeşitten insanlar arasında olağan sayılmayan upuzun sakallı adamlar, istilacıların hayatlarını bağışladığı ilk ırktan gelen kadınlar ve çocuklar görmüşlerdi. Yerlilerin kendileri, atalarının bazılarının beyaz, bazılarının da kahverengi derili olduğunu belirtmişlerdi. Avrupalıların yaptıkları hesaplara göre kahverengi derililer Polinez-

ya'ya başka bir yerden yirmi iki kuşak önce, beyaz derililer ise doğudan, büyük teknelerle, elli yedi kuşak önce (yani, İ.S. 400-500 yıllarında) gelmişlerdi. İlk gelen ırka «uzun kulaklılar» adı verilmişti, zira bunlar kulak memelerine ağırlıklar asarak, kulak memelerini ta omuzlarına değecek kadar uzatıyorlardı. İşte adaya gelen «kısa kulaklılar»ın öldürdüğü gizemli «uzun kulaklılar» bunlardı; Doğu adasında bulunan bütün yontuların da, yontucularınınkiler gibi uzun kulakları vardı.

Öte yandan, Peru'daki İnka söylencelerinde, Kon-Tiki'nin, sakallı birtakım adamlara egemen olduğundan ve adamlar kulaklarını yapay yollarla omuzlarına kadar uzattıkları için, İnkaların onlara «koca kulak» adını taktıklarından söz edilmektedir. İnkalar, And dağlarındaki terk edilmiş yontuların, Titikaka gölü savaşlarından sonra ülkeyi bırakıp kaçmak zorunda kalan veya doğrudan doğruya İnkalar tarafından sürülen, Kon-Tiki'nin «koca kulaklılar» ı tarafından dikildiklerini ısrarla ileri sürmektedir.

Özetleyecek olursak: Kon-Tiki'nin yönetimi altında bulunan ve taş yontular üzerinde büyük ustalığa, deneyime sahip olan, beyaz ırktan «koca kulaklılar» Peru'dan yelken açarak batı yönünden ortadan kaybolmuş, öte yandan, Paskalya adasına yine Kon-Tiki'nin yönetimi altında ve yine aynı yontuculuk ustalığına sahip, «uzun kulaklılar» doğu yönünden gelmişler, gelir gelmez de yontuculuğa başlamışlardır; burada yontuculuğa başlayanlar bu sanatı öyle büyük bir mükemmellikle yürütmüşlerdir ki, Paskalya adası üzerinde, bu sanatın uzun zaman içinde gelişip bu şaheserlere ulaştığına ilişkin en ufak bir iz bile bulunmamaktadır.

Peru'daki monolitlerle, Güney denizi adalarındaki yontular arasındaki benzerlik, Güney denizi adalarındaki yontuların birbirleri arasındaki benzerlikten daha büyüktür. Tahiti'de ve Markiz adalarında bulunan yontulara bir aile adı olarak Tiki adı verilmekte ve bunlar, ada tarihinde saygın

bir yeri olup da, öldükten sonra tanrı katına çıkarılan ataları temsil etmektedir. Paskalya adasındaki taştan yontuların tepelerinde bulunan acayip külahların gizinin açıklaması da hiç kuşkusuz buradadır işte. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Polinezya'daki adaların hepsine, kırmızıya çalar saç rengi olan beyaz derili tek tek kişilerle büyük aileler vardır; adalıların kendileri ise, bu adalara ilk ayak basan beyaz ırktan gelenlerin de bunlar olduğunu ifade etmektedirler. Bazı adalarda yapılan dinsel törenlerde rol alanlar, atalarına benzemek için derilerini beyaza, saçlarını da kızıla boyamaktadırlar. Paskalya adasında yapılan yıllık törenlerde, tören başkanı, bütün kafası kırmızıya boyanabilsin diye, saçlarını dipte kestirir. Paskalya adasındaki taştan yapılmış dev yontuların kafaları üstündeki kırmızı taştan külahlar da tıpkı adalıların saç biçimlerine uyacak biçimde yontulmuştur; bunlar tam tepeye rastlayan bir topuz biçimindedir ki, adalılar da saçlarını tepelerinde ufak bir topuz halinde toplarlar.

Paskalya adasındaki yontuların uzun kulakları vardır, zira bunları yapan yontucular kulaklarını uzatmaktaydılar. Peruka olarak özellikle kırmızı taşlar seçilmişti, çünkü yontucuların saçları da kızıldı. Çeneleri özellikle uzun ve sivri olarak oyulmuştu, zira yontucularının sivri sakalları vardı. Bu yontular, düz, dar burunları, ince dudakları ile beyaz ırk fizyonomisinin özelliklerini taşır, zira heyketıraşları da Malay ırkından gelmiyordu. Koca kafalı, ufak bacaklı yontuların kollarını önde kavuşturmuş, ellerini göbekleri üzerinde bağlanmış olmalarının nedeni ise, Peru'daki insanların da yontularını bu biçimde yapmaya alışmış olmalarından ileri geliyordu. Paskalya arasındaki yontular üzerindeki biricik süs, bunların karnı üzerine oyulan bir kemerdir. Aynı kemerler, Kon-Tiki'nin Titikaka gölü dolayındaki şehrinin yıkıntılarında bulunan her yontuda görülmektedir. Bir gökkuşağı olarak güneş Tanrı'nın masalsı simgesidir bu kemer. Mangareva'daki bir söylenceye göre güneş tanrı, kendi kemeri olan

gökkuşağını belinden çözmüş, Mangareva adasına, kendi beyaz derili çocuklarını buraya yerleştirmek üzere, bu kemere tutuna tutuna gökten inmiştir. Bir zamanlar bütün bu adalarda güneş, tıpkı Peru'da olduğu gibi ataların atası sayılıyordu.

İşte biz böylece salın güvertesinde, yıldızlı gökyüzünün altında oturur, salımız bizi Polinezya'nın göbeğine doğru götürürken haritada adından başka bir şey görünmeyen Paskalya adası söylencelerini tekrarlardık. Ne var ki, Paskalya adası doğudan öyle derin ve çok izlerle doludur ki, onun sadece adı bile bize yol göstermeye yeter.

Paskalya adasının haritada bu adla gösterilmesinin nedeni, birtakım Hollandalıların bu adayı rastlantı eseri, bir Paskalya günü keşfetmiş olmalarından ileri gelmektedir. Biz ise, orada yaşayan yerlilerin kendi adalarına, daha uygun, daha yol gösterici, daha anlamlı adlar verdiklerini tamamıyla unutmuş bulunuyorduk. Bu adanın Polinezya dilinde en aşağı üç tane adı vardır.

Adlardan biri, «adaların göbeği» anlamına gelen, Te-Pito-te-Henua'dır. Bu şiirsel ad, Paskalya adasına daha batıya düşen öteki adalar arasında açıkça özel bir yer tanımakta olup, Polinezyalıların kendilerine göre, Paskalya adasının en eski adıdır. Adanın doğu tarafında, söylencelere göre ilk «uzun kulaklılar»ın karaya ayak bastıkları noktada çok dikkatle yontulmuş, «altın göbek» adı verilen bir küre vardır ki, Paskalya adasının göbeği olarak da bu taş kabul edilir. Polinezyalıların şair ruhlu ataları doğu kıyısında adanın göbeğini taştan yontup da, Peru'ya en yakın adayı, on binlerce adacık içinde merkez ada olarak kabul ettikleri zaman bunun simgesel bir anlamı vardı. Polinezyalıların söylencelerinde, adaların bulunuşundan, adaların «doğuşu» de söz edildiğini bilidiğimiz için bütün yerler içinde Paskalya adasının, adaların doğum işaretini simgeleştirmesinin anavatanla bir bağlantı kurma amacını güttüğü kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Paskalya adasının bir başka adı da, «Büyük Rapa» anlamına gelen, Rapa-Nui'dir; öte yandan, «Küçük Rapa» anlamına gelen Rapa-İti adını taşıyan aynı büyüklükte başka bir ada daha bulunmaktadır ki, bu ada da Paskalya adasının batısına düşer ve ondan çok uzaktır. Her iki ada da aynı büyüklükte olmasına rağmen birincisinin Büyük Rapa, ikincisinin ise Küçük Rapa adını taşımasını, her kavmin ilk vatanına büyük adını verdiği düşünülünce, normal karşılamak gerekir. Küçük Rapa'daki yerlilerin, bir gerçeği belirten savlarına göre de, bu adaya ilk ayak basanlar, doğu tarafındaki, Amerika'ya en yakın ada olan Büyük Rapa'dan yani Paskalya adasından gelmişlerdir. Bu da, çok eskiden, doğudan buraya bir göç olduğuna işaret eder.

En önemli adanın üçüncü ve son adı, «cennete bakan göz»anlamına gelen, Mata-Kite-Rani'dir. İlk anda insan ikirciğe düşebilir, zira örneğin Tahiti'ye, Markiz adalarına veya Hawaii adalarına oranla alçak sayılabilecek Paskalya adası hiç de bu yüksek dağlarla dolu adalardan fazla cennete bakmamaktadır. Ancak, Rani, cennet sözcüğü Polinezyalılar için iki anlam taşımaktaydı. Rani aynı zamanda onların atalarının asıl vatanı, güneş tanrı Tiki'nin terk ettiği dağlık vatanı demekti. Polinezyalıların okyanustaki on binlerce ada içinde, sadece en uçta bulunan, sınır karakolu durumundaki Paskalya adasına «cennete bakan göz» adını vermeleri de anlamlıdır. Polinezya dilinde «cennetin gözü» demek olan bu aynı soydan gelme Mata-Rani adının, eski Peru dilinde bir yer adı olması, Peru'nun B. Okyanus kıyısında tam Paskalya adasının karşısına rastlayan noktada, Kon-Tiki'nın And dağlarındaki yıkılmış eski şehrinin eteklerinde bu adı taşıyan bir yerin bulunması ise çok daha heyecan vericidir.

Yıldızlı gökyüzünün altında oturup da kendimizi tarih öncesi sürüvende rol alan kişiler gibi hissettiğimiz zamanlar, sadece Paskalya adası bile konuşmalarımız için yeterince konu sağlıyordu bize. Sanki Tiki zamanından beri, sal üs-

tünde kara aramaktan başka hiçbir şey yapmamışız gibi geliyordu bize.

Artık denizden ve dalgalardan eskisi gibi çekinmiyorduk. Denizi ve dalgaları tanıyor, onların sal üzerinde bulunan bizlerle ilintisini biliyorduk. Köpekbalıkları bile günlük sahnelerin bir bölümü halini almıştı; köpekbalığını ve onun genel tepkilerini de biliyorduk. Salın kenarında bir köpekbalığı göründüğü zaman artık eskisi gibi zıpkına el atmıyor, hatta öte yana bile kaçmıyorduk. Tam tersine, tomrukların yanısıra sakin sakin yüzen köpekbalığını kuyruk yüzgecinden yakalamaya uğraşıyorduk. Sonunda, yavaş yavaş, köpekbalığını oltasız moltasız, kuyruğundan tutarak yakalamak yepyeni bir spor halini aldı bizim için.

Önceleri oldukça basitten başladık işe. Her seferinde oltayla yiyebileceğimizden daha çok yunus yakalıyorduk. Yunusları ziyan etmemek, gerek yunusları eğlendirmek, gerek kendimiz eğlenmek için, olta kullanmaksızın, komik bir halat çekme oyunu denemeye başladık. Bir ipin ucuna bir uçan balık bağlıyor, bunu suyun yüzeyinde çekiyorduk. Yunuslar suyun yüzüne fırlayarak uçan balığı yutunca o ipin bir yanından, biz de öbür yanından çekmeye başlıyorduk; böylelikle sirklere lâyık bir gösteri çıkıyordu ortaya, zira uçan balığı bir yunus bıraksa bir başkası geliyordu hemen. Biz eğleniyorduk, oyunun sonunda da yunuslar balığa kavuşuyordu.

Sonraları aynı oyunu köpekbalıklarıyla denemeye başladık. İpin ucuna bazen bir balık parçası, çok kez de yemek artıklarımızı taşıyan bir torba bağlayıp denize sallandırıyorduk. Köpekbalığı ters dönüp, karnını meydana çıkaracağı yerde, burnunu torbaya doğru dikip, ağzını bir karış açarak diklemesine geliyordu. Tam köpekbalığı torbayı kapacağı sırada hemen ipi çekiveriyorduk; o zaman köpekbalığının hali görülecek şeydi doğrusu. Aldatılmış köpekbalığı sözcüklerle tanımlanamayacak kadar aptalca ve sabırlı bir ifadeyle yüzü-

yor, sonra torbaya saldırmak için yine ağzını açıyor, ama torba her seferinde tam ağzının içinden kaçıveriyordu. Sonunda oyun, köpekbalığının doğrudan doğruya salın kütüklerine doğru gelerek, yemek dilenen zavallı bir köpek gibi, burnunu sudan çıkarıp çıkarıp, sala doğru sıçramasıyla son buluyordu. Hayvanat bahçesinde, ağzını açmış su aygırlarına yiyecek vermeye benziyordu bu oyun. Sal üstündeki yolculuğumuzun üçüncü ayı sonunda, temmuz ayında bir gün, seyir defterine şunlar kaydedildi:

Bugün arkamızdan gelen köpekbalığıyla dost olduk. Öğle yemeğinde, yemek kırıntılarını doğrudan doğruya köpekbalığının ağzına vererek besledik onu. Yanımız sıra yüzdüğü zaman, yarı azgın, yarı uslu bir köpek izlenimi bırakıyordu üzerimizde. Kendimizi onların çeneleri arasına düşmediğimiz sürece, köpekbalıklarının son derece güzel yüzdükleri yadsınamaz. Sonunda denize girdiğimiz zamanlar dışında, onları çevremizde görmekten zevk duymaya başladık.

Bir gün, ucunda köpekbalığı yemini taşıyan bir torbanın iple bağlı durduğu bambu kamış, güverteyi yalayan bir dalgayla denize sürüklendi. Bambu kamış saldan birkaç metre ötede yattığı sırada birdenbire suyun içinde dikildi ve sanki düştüğü yere kendiliğinden gelip uslu uslu konmak istiyormuşçasına, salın ardısıra ilerlemeye başladı. Olta kamışı salın tam yanına geldiği zaman, oltanın altında üç metre boyunda bir köpekbalığının yüzdüğünü, kamışın da bir periskop gibi tam balığın başı üstünde dikine durduğunu gördük. Köpekbalığı torbayı yutmuş, ama onu kamışa bağlayan ipi koparamamıştı. Kamış biraz sonra salı geçti, uzaklaştı ve ileride gözden kayboldu.

Her ne kadar yavaş yavaş köpekbalığına bambaşka bir gözle bakmaya başladıysak da, koca çeneleri içinde korkunç bir tuzak gibi bekleyen ustura keskinliğindeki beş altı sıra dişine duyduğumuz saygı hiçbir zaman kaybolmadı.

Bir gün Knut, elinde olmaksızın bir köpekbalığı ile bir-

likte yüzdü. Yüzerek saldan açılmak herkese yasaklanmıştı; zira hem sah kaçırmak hem de köpekbalıklarına yem olmak olasılığı vardı. Ama bir gün ortalık her zamankinden daha durgundu, ardımızdan gelen köpekbalıklarını da zaten sala çekmiştik, onun için denize şöyle çabucak bir dalıp çıkma izni verildi. Knut denize balıklama atlamış ve dipten epeyce gittikten sonra, saldan uzakta suyun yüzüne çıkmış, kravl yüzerek dolaşıyordu. Tam o sırada, yelken direğinin tepesinden Knut'un arkasından ve derinlerden, ondan daha büyük bir gölgenin gelmekte olduğunu gördük. Bir panik yaratmamak için elimizden geldiği kadar telaşsız bağırarak onu uyarmaya çalıştık, bunun üzerine Knut salın kenarına doğru döndü. Ne var ki, dipten suyun yüzüne doğru şimşek gibi yükselerek Knut'a her an yaklaşmakta olan gölge, Knut'tan çok daha üstün bir yüzücüye aitti. Sala ikisi birden aynı anda vardılar. Tam Knut apar topar sala tırmandığı sırada, altından, karnını sıyırarak bir köpekbalığı geçti ve salın kenarında durdu. Knut'un bir tarafını koparmadığı için kendisine teşekkürlerimizle birlikte bir yunus kafası verdik.

Genellikle köpekbalıklarını canavarlaştıran şey, görmelerinden çok, koku alma duygularıdır. Onları denemek için ayaklarımızı suya sokarak durur ve köpekbalıkları bir, bir buçuk metreye yaklaşıncaya kadar beklerdik, ama onlar kuyruklarını yine uslu uslu bize çevirip uzaklaşırlardı. Ama, bizim balık temizlediğimiz zamanlardaki gibi, denize bir damla kan damlamaya görsün, köpekbalıklarının yüzgeçleri hemen canlanıverir ve ta uzaklardan karıncalar gibi üşüşüverirlerdi salın çevresine. Eğer denize köpekbalığı bağırsakları atacak olursak, adeta çılgına dönen köpekbalıkları, şimşek gibi sağa sola saldırarak, hemcinslerinin bağırsaklarını, karaciğerini gövdeye indirirlerdi. O zaman denize bacağımızı sokacak olursak, bacağa doğru da bir roket gibi gelir, hatta biz bacağımızı yukarı çekince, dişlerini bacağımızın durduğu noktada kütüğe daldırırlardı. Köpekbalıkları tamamıyla duy-

gularının esiri olan bir hayvan olduğu için, davranışları yönünden birbirlerine hiç uymazlar.

Köpekbalıklarıyla ilişkilerimizin en ileri aşamasında, artık onları kuyruklarından çekmeye başladık. Hayvanların kuyruğunu çekmek belki de aşağılık bir spor sayılabilir, ama hiç kimse köpekbalığının kuyruğunu çekmeyi denememiştir de ondan. Zira gerçekten de son derece hareketli bir cins spordur bu.

Köpekbalıklarını kuyruğundan yakalamak için önce ona bir parça kırıntı veriyorduk. Köpekbalığı başını sudan çıkarıp yemi almaya her an hazır beklerdi. Genellikle yemeğini bir değneğin ucuna asarak verirdik. Zira köpekbalıklarına elden yem vermek hiç de eğlenceli olmuyordu. Köpeklere ve yabani ayılara elinizle yiyecek verdiniz mi bunlar dişlerini ete geçirir ve bir parçasını koparana kadar çekiştirirler, ya da olduğu gibi, hepsini birden çekip alırlar. Ama elinize bir yunus alıp da bunu köpekbalığının kafasından, kendinizi emniyete alacağınız bir uzaklıkta tutarsanız, köpekbalığı yaklaşır ve çenelerini şöylece bir açıp kapar, siz de hiçbir şey hissetmeden bir de bakarsınız ki, balık gitmiş, elinizde sadece kuyruğu kalmıştır. Biz kendimiz yunusu bıçaklarla kesip ikiye ayırıncaya kadar epeyce ter dökeriz, halbuki, köpekbalığı testere gibi sıra sıra ve konik biçimli dişlerini yanlamasına, hızla hareket ettirmek suretiyle, saniyenin bölümü kadar bir zaman içinde, balığın kılçığıyla birlikte nesi varsa hepsini, bir makine gibi ve siz fark etmeden biçer. Köpekbalığı tekrar dalmak için arkasını dönüp de kuyruk yüzgecini suyun dışına çıkardığı zaman, yüzgecini ucundan yakalamak kolaylaşır. Köpekbalığının derisi zımpara kâğıdı gibidir ve kuyruk yüzgecinin üst tarafında tutulması kolay olan bir girinti vardır. O noktayı bir kere ele geçirdik mi artık balığın kuyruğunu elimizden kurtarmasına olanak kalmıyordu. Ondan sonra, köpekbalığı kendini daha toparlamadan, şöyle hızla sarsıyorduk bir kere, sonra da, kuyruğunun elimizden geldiği kadar büyük bülümünü salın üzerine çekmeye çalışıyorduk. Bir, iki saniye için köpekbalığı ne olduğunu anlayamıyor, ama sonra çırpınmaya başlıyordu. Ne var ki, çırpınışlarını gövdesinin sadece ön tarafıyla yapıyor ve bu çırpınışlar güçlü olmuyordu, zira köpekbalığı kuyruğunun yardımı olmaksızın bir türlü hız kazanamıyordu. Köpekbalığının öteki yüzgeçlerinin biricik görevi dengeyi ve sağa sola manevrayı sağlamaktır. Biz tuttuğumuz yeri hiç bırakmıyor, sıkı sıkı

yapışıyorduk, köpekbalığı ise birkaç umutsuz çırpınıştan sonra adamakıllı çaresiz kalıyor, aptallaşıyor, hele aşağı doğru sarkan karnı başına doğru iyice çökünce balık iyiden iyiye felce uğruyordu. Köpekbalığı tamamıyla hareketsiz kalıp, bakalım ne olacak diye beklerken, biz de tam sırasıdır diyerek, bütün gücümüzle asılarak onu salın içine çekiveriyorduk. Biz kendimiz genellikle köpekbalığının ancak yarısını suyun dışına çekebiliyorduk, ama o zaman ayılan balık çırpınarak işin geri kalanını kendisi tamamlıyordu. Şiddetli çırpınışlarla başını sağa sola savurup, en sonunda kendini kütüklerin üstüne atıyor, o zaman da bizler bütün gücümüzle bir kez daha asıldıktan sonra, bacaklarımızı kurtarabilmek için hızla kaçıyorduk geriye. Zira o sırada köpekbalığı hiç de dostça bir duygu taşımamaktadır bizlere. Kıvrıla büküle çırpınan, zıplayan köpekbalığı, kuyruğunu bir kamçı gibi kullanarak, bambu kulübenin duvarını dövmeye başlar artık. Bundan sonra, o çelik gibi kaslarını, bütün gücüyle kullanır. Koca koca çeneleri açılır kapanır, dişleri havada, önüne ne gelirse yakalamaya, koparmaya çalışır. Bu savaş dansı, köpekbalığının çırpına çırpına, farkında bile olmadan denize yuvarlanması ve utancından bir daha görünmemecesine suyun içinde kayholmasıyla da sonuçlanabilir, ama çoğunlukla, kıç taraftaki kütükler üzerinde, ya biz onun kuyruğunun dibine bir ilmek atana, ya da o korkunç dişlerini bir daha açmamak üzere kapatana kadar, kendini yerden yere vurur.

Bizim erkek papağan, güverteye bir köpekbalığı çekildiği zaman müthiş heyecanlanıyor zevkleniyordu. Bambu kulübeden telaşla çıkıyor ve kulübenin duvarını inanılmaz bir hızla tırmanıp, damda, muz yaprakları arasında kendine güvenli bir gözetleme yeri buluyor, ondan sonra da ya tünediği yerde başını durmadan aşağı yukarı sallıyor ya da heyecanından kısılmış cırlak sesiyle keyfinden çığlık çığlığa bağırarak, kanat çırpa çırpa ileri geri dolaşıyordu. Zaten denize açıldıktan sonra kısa zamanda usta bir denizci kesilen papağanımı-

zın neşesi ve kahkahası hiçbir zaman eksik olmamıştır. Kendimizi salın üstünde yedi kişi sayıyorduk doğrusu; altı kişi bizler, bir de yeşil papağan. Yengeç Johannes'e gelince, eh, soğukkanlı bir fazlalık olduğunu kendisinin de kabul etmesi gerekirdi onun. Geceleri papağanı, bambu kulübenin tavanına asılı kafesine kapatıyorduk, ama gündüzleri ya güvertede geziniyor, ya da çarmıklara tırmanıp bunların üstünde göz kamaştırıcı akrobatik numaralar yapıyordu. Serenlerin armaları üzerinde başlangıçta germe donanımları vardı, ama bunlar ipleri aşındırdığından çıkardık, yerlerine sıradan düğümler attık. İpler güneş ve rüzgârla gerilip, sonradan gevşeyince, demir kadar ağır mangrov direkler sallanarak ipleri koparmasın, direkler yıkılmasın diye, herkes güverteye çıkar, ipleri germe işine katılırdı. İşte tam biz alınlarımızdan ter damlayarak iplere asılırken, en can alacak anda, papağan çatlak sesiyle başlardı bağırmaya: (Al beraber! Al beraber! ho, ho, ho, ha, ha, ha!) Eğer biz gülecek olursak, o da bizi güldürdüğü için keyiflenir ve makaraları koyvererek, çarmıkların üzerinde perendeler atardı.

Yolculuğun başlarında papağan, bizim telsizcilerin baş belası kesilmişti. Telsizciler telsiz köşesinde oturmuş, büyülü kulaklıklarını kulaklarına takmış, kendilerinden geçmiş bir vaziyette belki de Oklahoma'daki bir istasyonla temas kurmuş olarak dinlerlerken, birdenbire telsizin sesi kesiliverir ve telsizciler ne yaparlarsa yapsınlar, düğmeleri ne kadar çevirirlerse çevirsinler ses duyamazlardı. Tabii, papağan boş durmamış, antenin telini kemirerek koparmıştır. Bu durumla, özellikle antenin bir balona bağlanarak havaya salındığı ilk günlerde sık sık karşılaşıyorduk. Ama günün birinde papağan fena halde hastalandı. Kefesinin içinde, süngüsü düşmüş oturuyor, iki günden beri ağzına yiyecek koymuyordu; öte yandan, oraya buraya bıraktığı dışkılarından, anten telinin içinde bulunan altın rengi incecik tellerden parçalar ışıldıyordu. İşte o zaman, telsizciler kullandıkları kötü sözler-

den, papağan da yaramazlıklarında ötürü pişman oldular ve o günden sonra papağanla Knut ve Torstein arasında yıkılmaz bir arkadaşlık kuruldu; artık papağan telsiz köşesinden başka hiçbir yerde uyumuyordu. Papağan sala ilk geldiği zaman anadili İspanyolcaydı, halbuki şimdi Bengt onun İspanyolcayı Norveçli şivesiyle konuştuğunu söylüyordu; çok geçmeden de bizim papağan Torstein'in saf kan Norveçli küfürlerini taklit etmeye başladı.

Papağanın pırıl pırıl renkleriyle şakacılığının keyfini iki ay sürebildik; iki ay sonunda bir gün, papağan salın kıç tarafına giderken, sala arkadan yüklenen büyük bir dalga onu aldığı gibi denize sürüklemiş. Papağanın denize düştüğünü fark ettiğimiz zaman artık çoktan iş işten geçmiş bulunuyordu. Papağanı göremedik bir daha. Kon-Tiki'yi ne geri döndürmek mümkündü, ne de durdurmak, saldan denize ne düşerse düşsün, geri dönüp kurtarmamıza olanak ve olasılık yoktu. Çeşitli denemeler bunu göstermişti.

Papağanın yokluğu ilk akşam yürek gücümüz üzerinde kötü bir etki uyandırdı; geceleyin tek başına dümen vardiyası tutan herhangi birimizin başına da aynı şeyin gelebileceğini düşündük ister istemez.

Güvenlik önlemlerini sıkılaştırdık, gece vardiyası tutanların kullanması için yeni cankurtaran ipleri hazırladık ve ilk iki ay işler yolunda gittiği için yolculuğu kazasız belasız yaptığımızı söyleyerek birbirimizin gözünü korkutmaya başladık. Bir yanlış adım, düşüncesizce bir hareket bizi güpegündüz bile dosdoğru papağanın yanına yollayabilirdi.

Mavi dalgaların üzerinde birçok seferler, devekuşu yumurtaları veya kuru kafalar gibi duran kocaman kocaman, beyaz ahtapot yumurtası kabuklarına rastlamıştık. Hele bir seferinde, yumurtalardan birinin altında bir mürekkepbalığı gördük. Kar topu gibi beyaz yumurtaların salımızla aynı düzende yüzdüklerini görünce, lastik bota atlayarak kürek çeke çeke gidip bunları almanın mümkün olacağını sandık ön-

ce. Plankton yakalamakta kullandığımız ağ kopup da dümen suyumuzda geriye geriye kaçtığı zaman da aynı şeyi düşünmüştük. Güvenlik önlemi olarak iple sala bağladığımız lastik botu denize indirdik; sözde kürek çekerek geri dönecektik. Gelgelelim, rüzgârın ve dalgaların bizi hızla saldan açtığını ve Kon-Tiki'ye bağlı olan ipin kopacak gibi gerildiğini gördük hayretle; kürek çekmekle, bir saniye önce ayrıldığımız noktaya bile asla varamayacaktık. Toplamak istediğimiz şeylerle aramızda topu topu birkaç metre uzaklık kalmasına rağmen, bizi Kon-Tiki'ye bağlayan ipin sonu geldiğinden, sal bizi oradan ayırmaya, batıya doğru çekmeye başladı. Sala çıktığımız vakit. (Denize düşenin sala dönmesi olanaksızdır,) düşüncesi eskisinden daha güçlü olarak bilinçaltımıza işlemeye başladı. Eğer denize düşüp de kaybolmak istemiyorsak, Kon-Tiki B. Okyanus'un öbür yanında baştan kara edilene kadar dayanmamız, salın üstünde kalmaya bakmamız gerekiyordu.

Papağanın telsiz köşesindeki yere boş kalmıştı, ama ertesi gün tropik güneşi okyanusun üzerinde yeniden parlamaya başlayınca üzüntümüz fazla sürmedi. Bunu izleyen birkaç gün içinde pek çok köpekbalığı çektik sala; karnını açtığımız bütün orkinosların içinde de hep kıvrık uçlu, siyah papağan gagalarına rastlıyor, köpekbalıklarının karınlarında başka acayip şeyler buluyorduk. Ne var ki, bu siyah gagaların hep hazmedilmiş ahtapotlara ait olduğu anlaşılıyordu.

İki telsizci, sala çıktıkları günden beri telsiz köşesinde çok zorlu işler başarmak zorunda kaldılar. Daha denize açıldığımız ilk gün, Humboldt akıntısında pillere deniz suyu sızınca, bizim telsizciler aygıtı daha büyük dalgalardan korumak için, o köşenin üstünü brandayla örttüler. Ondan sonra da ufacık sala, upuzun bir anteni tutturmak sorunuyla karşılaştılar. Anteni bir uçurtma yoluyla havaya çıkarmayı denediler, ama bir rüzgâr akımıyla karşılaşır karşılaşmaz, uçurtma baş atıp, dalgaların tepesine dikiliverdi ve gözden kay-

boldu. Anteni balonla yukarı çıkarmayı denediler, bu kez de tropik güneşi balonu yer yer deldi ve balon sönüp denize düştü, o da battı. Ondan sonra başlarına papağan bela kesildi. Buna ek olarak da, içinde kısa dalganın, boş bir sabun kutusu içindeki hava kadar ölü olduğu And sıradağlarının meydana getirdiği ölü bölgeden kurtulabilmemiz için, Humboldt akıntısı içinde on beş gün gitmemiz gerekti.

Ama bir gece kısa dalga birden bire açıldı ve Torstein'in çağrı sinyali, Los Angeles'te oturmuş, İsveç'teki bir başka amatör telsiz istasyonuyla temas kurmak için telsiz aygıtının başında uğraşan bir amatör telsizci tarafından alındı. Telsizci bizim ne biçim bir telsizimiz olduğunu sordu ve aldığı yanıttan tatmin olduktan sonra Torstein'e kim olduğunu, nerede yaşadığını sordu. Telsizci, Torstein'in evinin B. Okyanus ortasında bir sal üzerindeki bambu kulübede olduğunu öğrenince, Torstein daha fazla bilgi verene kadar telsizden bir sürü garip tıklamalar duyuldu. Telsizin başındaki adam kendisini toparladıktan sora, kendi adının Hal, aslen İsveç'li olan karısının adının Anna olduğunu, söyledi ve hepimizin sağ ve esen olduğumuzu ailelerimize bildireceğini haber verdi.

Ömrümüzde ne yüzünü gördüğümüz, ne de adını duyduğumuz, Los Angeles'in kalabalığı içinde yaşayan ve bir sinema makinisti olan Hal adında birisinin, bulunduğumuz yeri dünya üstünde bizden başka bilen tek kişi olduğunu düşünmek bize tuhaf geliyordu. O akşamdan sonra, Hal, asıl adıyla Harold Kempel ile arkadaşı Frank Cuevas nöbetleşerek her akşam telsizlerinin başına oturup, saldan gelecek sinyalleri dinlemeye başladılar, bu sayede de Herman, Birleşik Devletler Meteoroloji Bürosunun kendisine, hakkında çok az bilgi ve istatistik bulunan bir bölgeyle ilgili olarak günde iki kez yolladığı raporlardan ötürü çektikleri teşekkür telgrafını aldı. Daha sonra, Knut ile Torstein hemen her gece başka radyo amatörleriyle temas kurdular, bu amatörler de Notodden'de oturan Egil Bergt adındaki bir başka amatör kanalıyla, selamlarımızı Norveç'e ilettiler.

Okyanusun ortasında birkaç gün bile kalmak, telsiz aygıtının kaldıramayacağı kadar tuzlu suyla temasta kalmasına yetmiş ve istasyon bütün bütün susmuştu. Telsizcilerimiz, ellerinde tornavidalar, havyalarla gece gündüz telsizin

başından ayrılmıyorlar ve uzaklardaki bütün amatör telsiz istasyonları herhalde salın sonunun geldiğini sanıyorlardı. Ama derken, bir gece L 12 B sinyalinin dalgaları havaya yayılıverdi ve aradan bir dakika bile geçmeden, telsiz köşesindeki vızıltılar bir arı kovanı halini aldı; zira Amerika'da bulunan yüzlerce telsiz istasyonu maniplelerinin başına geçmiş, sinyale yanıt yetiştiriyordu. Gerçekten de insan telsizcilerin yakınında oturdu mu, eşek arısı yuvasına sokulmuş gibi oluyor. Telsiz aygıtı, rutubetten ıslaktı ve tuzlu deniz suyu hemen hemen girmedik yer bırakmadığı için salın üstünde, telsiz aygıtının yerleştirildiği kütüğe, aygıtın altına bir parça lastik konulmuş olmasına rağmen, insan manipleye elini sürer sürmez, parmak uçlarından ayak uçlarına kadar akıma yakalanıyordu. Bir köşesinden bir kurşun kalem aşırmaya kalksak, ya hemen saçlarımız dikiliyor, ya da kalemin ucundan uzun uzun kıvılcımlar çıkıyordu. Bu bölgede kıllarına zarar gelmeden ancak Knut, Torstein ve papağan dolaşabiliyordu, bu yüzden biz geri kalanlar tehlikeli bölgeyi işaretlemek üzere kendimiz için bir karton levha astık.

Bir gece, geç vakit, telsiz köşesinde petrol lambasının ışığı altında bir şeylerle uğraşmakta olan Knut beni bacağımdan sarsarak uyandırdı ve Oslo yakınlarında yaşayan, Christian Amundsen adında biriyle konuşmakta olduğunu haber verdi. Böylelikle kendi çapında bir amatör telsiz rekoru kırmış oluyorduk, zira salımızdaki telsizin dalga boyu saniyede 13990 kilosik, gücü de 6 vat, yani ufak bir pilli cep fenerininki kadardı. Bu teması 2 ağustosta kurmuş ve o güne kadar dünyanın çevresinde 60 boylam derecelik bir yol almıştık, bu hesaba göre de Oslo yer küresinin öbür yüzünde kalıyordu. Kral Haakon ertesi gün yetmiş beşinci doğum gününü kutluyordu; biz de saldan kendisine kutlamalarımızı yolladık; ertesi gün ise Christian'ın sinyallerini tekrar duyduk ve Kralın yolculuğumuzda bize başarı dileyen yanıt mesajını aldık.

Saldaki yaşayışımızla tamamıyla çelişki meydana getiren bir başka olayı daha hatırlıyoruz. Salda iki tane fotoğraf makinemiz vardı, Erik de yolculuğumuz sırasında çekeceğimiz fotoğrafları banyo etmek ve basmak için gerekli malzemeleri yanında getirmişti, böylelikle çektiğimiz resimler içinde bozuk çıkanlar olursa yeniden çekebiliyorduk. Köpekbalığı balinanın salı ziyaretinden sonra Erik daha fazla dayanamadı ve kimyasal maddeleri tarifesinde yazıldığı gibi birbirine karıştırıp iki filmi banyo etti. Negatifler, uzaktan çekilmiş fotoğraflara benziyordu; belli belirsiz noktalar ve kırışıklardan başka bir şey gözükmüyordu. Film bozulmuştu. Hemen telsizle temas kurduğumuz kimselerden akıl danıştık, mesajımızı Hollywood'daki bir amatör telsizci aldı; o da telefonu açarak bir film laboratuvarına sormuş. Biraz sonra telsizle bize, developman banyosundaki sıvının fazla sıcak olduğunu, 18 dereceden daha sıcak su kullandığımız takdirde negatifin kırışacağını bildirdi.

Kendisine önerisinden ötürü teşekkür ederek, elimizin altında bulunan en soğuk suyun, okyanus akıntısı suyu, onun da aşağı yukarı 24 derece olduğunu bildirdik. Eh, bizim Herman soğuk hava aygıtları mühendisi olduğundan, kendisine şaka yollu, suyu 18 derecenin altına indirmesini söyledim. Herman, zaten şişkin duran lastik bota ait ufak karbonik asit şişesini kullanmak için izin istedi ve birtakım hokus posuktan sonra, uyku tulumuyla üstünü örttüğü bir teknenin üzerinden sakallarında buz parçacıkları olduğu halde doğruldu; teknenin içinde de kocaman bir buz parçası bulunuyordu.

Erik filmi yeniden banyo ederek mükemmel sonuçlar aldı.

Salımızın atalarının yolculuk yaptığı çağlarda her ne kadar büyülü sözcüklerin kısa dalga üzerinden hava yoluyla bir yerden bir yere aktarılabileceği bilinmiyor idiyse de, salımızın altındaki dalgalarla, o zamanki salların altındaki dal-

galar arasında hiçbir fark olmadığından, sular balsa salımızı tıpkı bundan bin beş yüz yıl önce olduğu gibi batıya doğru sürüklemekte devam ediyordu.

Güney denizi adaları bölgesine yaklaştıktan sonra hava durgunluğunu kaybeder gibi oldu, yağmur sağanakları başladı ve ticaret rüzgârı yön değiştirdi. Biz Ekvator akıntısından iyice uzaklaşana kadar ticaret rüzgârı hep güney-doğudan esmişti; sonra yavaş yavaş hep doğuya doğru kaydı. Yolumuz üzerinde en kuzeye çıktığımız noktaya, güney enlemi üzerinde altı derece, on dokuz dakika ile, 10 Temmuz günü vardık. O zamana kadar ekvatora o kadar yakın yol alıyorduk ki bize sanki Markiz adalarının en kuzeyindeki adanın bile üzerinden geçecek ve karayı hiç göremeden denizde tamamıyla kaybolacakmışız gibi geliyordu. Ama o sırada ticaret rüzgârı doğudan, kuzey-doğuya döndü ve bizi bir kavisle adalar dünyasının yer aldığı enleme doğru sürmeye başladı.

Havanın da, denizin de üst üste günlerce çok durgun gittiği oluyor, böyle zamanlarda biz, vardiyanın güvertede tek başına kaldığı gece vardiyaları dışında, dümen vardiyası sırasının kimde olduğunu tamamıyla unutuyorduk. Zira deniz ve rüzgâr durgun olduğu zamanlar, dümen yekesini bağlıyorduk, Kon-Tiki'nin yelkeni de biz dikkat etmesek bile hep şişkin kalıyordu. O vakitler, gece vardiyası da kulübenin kapısında eşiğe oturup gökteki burçlar yer değiştirdikçe kalkıp, yer değiştirenin dümen yekesi mi, yoksa rüzgâr mı olduğuna bakması yetiyordu.

Yıldızların gökkubbede haftalarca ilerleyişlerini seyrederek dümen tutmak inanılmayacak kadar kolaydı. Zaten geceleyin yıldızlardan başka seyredilecek fazla bir şey de yoktu. Her gece, başka başka burçları nerede göreceğimizi biliyorduk. Ekvatora doğru yaklaştığımız sırada ise Büyükayı kuzey yönünde ufkun üzerinde öyle yükseldi ki, biz, ancak güneyden gelerek ekvatoru geçtiği zaman görülebilen Kutup yıldızını göreceğiz diye korkmaya başladık. Ama ku-

zey-doğudan esen ticaret rüzgârı çıkınca, Büyükayı tekrar ufkun ardından battı.

Eski Polinezyalılar büyük denizcilermiş. Gündüzleri güneşten, geceleri de yıldızlardan kerteriz alırlarmış. Astronomi bilgileri hayret edilecek kadar çokmuş. Onlar dünyanın yuvarlak olduğunu bilmeleri dışında, ekvator gibi, Yengeç ve Oğlak dönenceleri gibi karmaşık kavramlara da birer ad vermişlerdir. Hawaii'de, sukabaklarının kabukları üzerine çıkardıkları okyanus haritaları vardır; daha başka adalarla ilgili ayrıntıları belirten paftalar da yapmışlardır ki, hasırdan örülme bu paftalar üzerine tutturulmuş deniz kabukları adaları, incecik dallar da belirli akıntıları gösterir. Polinezyalılar, gezici yıldızlar adını verdikleri gezegenlerden beşini tanır ve bunları, her birine ayrı ayrı adlar verdikleri iki yüz kadar yıldızdan ayırabilirlerdi. Polinezyalı iyi bir denizci, başka başka yıldızların gökyüzünün hangi bölümünde doğduğunu, gecenin çeşitli saatleriyle yılın çeşitli zamanlarında nerede bulunacaklarını bilirdi. Hangi adanın tepesinde hangi yıldızın doğduğunu bildikleri gibi, bazı adalara da, her gece ve her yıl tepesinde doğan yıldızın adını vermişlerdir.

Yıldızlı göğün, doğudan batıya doğru dönen, pırıl pırıl bir dev pusula olduğu gerçeğinden başka, onlar, kendileri ne kadar güneyde, ya da ne kadar kuzeyde olurlarsa olsunlar, bazı yıldızların hep tam tepelerinde parladığını da anlamışlardı. Polinezyalılar Amerika'ya en yakın denizlerin tümünü meydana getiren bölgeyi keşfederek egemenlikleri altına aldıkları zaman, bazı adalar arasında kuşaklar boyunca süren bir ulaştırma kurmuşlardı. Tahitili reisler, 2000 mil kuzeye ve birkaç derece batıya düşen Hawaii adasını ziyarete gittekleri zaman, söylenceye göre, serdümenler tam tepelerindeki yıldızlardan Havay enlemi üzerinde bulunduklarını anlayıncaya kadar, güneşe ve yıldızlara bakarak önce hep kuzeye doğru dümen tutarlarmış. Ondan sonra bir dik açıyla batıya döner ve kuşlarla bulutlardan takımadalara yaklaştıklarını anlayıncaya kadar ilerlermiş.

Polinezyalılar bu engin astronomi bilgileriyle, hayret edilecek kadar kesin hesaplanmış olan takvimlerini nereden aldılar? Her halde batılarına düşen Melenezyalılardan ya da Malayalılardan olmasa gerek. Ama, Amerika'daki şaşılacak kültürlerini Azteklere, Mayalara ve İnkalara öğretmiş olan «beyaz derili, sakallı» adamların kayıp ırkı, o çağdaki Avrupalıların asla rekabet edemeyecekleri, Polinezyalılarınkine son derece benzeyen bir takvim geliştirdikleri gibi, çok geniş astronomi bilgisine de sahiptiler.

Polinezya'da da, Peru'daki gibi, takvim yılı, Ülker burcunun ufkun üzerinde ilk kez göründüğü, yılın belirli bir gününe göre düzenlenmiştir; ayrıca her iki bölgede de, bu burç tarımın koruyucusu kabul edilirdi.

Anakara topraklarının B. Okyanus'a doğru alçaldığı Peru'da, çöller arasında, çok eski çağlardan kalma rasathane yıkıntıları, taştan sütunlar yontan, piramitler diken, tatlı patates, sukabağı eken ve takvim yılını Ülker burcunun görünmesiyle başlatan gizemli uygar insanların bir kalıntısı olarak bugün bile durmaktadır. B. Okyanus'a doğru yelken açan Kon-Tiki yıldızları tanıyordu.

2 Temmuz gecesi gece vardiyası artık yerinde oturarak, yıldızları rahat rahat seyredemez oldu. Günlerce tatlı tatlı kuzey-doğudan esen meltemden sonra rüzgâr sertleşmiş, deniz hırçınlaşmıştı. Gece geç vakitlerde yelkene elverişli, güçlü ama tatlı bir rüzgâr alıyorduk, gökte de mehtap pırıl pırıl parlıyordu. Salın burnundan bir tarafa attığımız çöp parçasının salın kıçına kadar kaç saniyede gittiğine bakarak, hızımızı hesapladık ve bir rekor kırmakta olduğumuzu anladık. Salda kullandığımız kendimize özgü dille, hızımız ortalama olarak on iki - on sekiz «çöp saniye» olduğu halde, şimdi altı çöp saniyeye kadar yükselmiştik; yani, salın yanından, baş taraftan atılan çöp, kıç tarafa kadar altı saniye içinde gidiyordu o gece, salın kıç tarafında da yakamozlar düzenli bir dümen suyu halinde burgaçlanıyordu.

Dört kişi bambu kulübenin içinde horul horul uyuyor,

Torstein telsizin başına oturmuş manipleyi tıkırdatıyor, ben de dümen vardiyası tutuyordum. Gece yarısından az önce, bozuk görüş alanımın en gerisinden salın kıç tarafından olağanüstü büyüklükte bir dalganın kırılarak geldiğini, o dalgayı da hemen arkasından aynı büyüklükte iki dalganın köpüklü tepeleriyle izlediğini gördüm. Eğer haritada gösterilen düzmece kayalıklar bölgesini çoktan aşmamış olsaydık, doğrusu gördüğüm dalgaların tahlikeli bir kayalıklar bölgesinde kırılan kocaman dalgalar olduğuna inanırdım. İlk dalga ay ışığında pırıl pırıl parlayan bir duvar gibi ardımızdan yükleneceği sırada, saldakileri uyarmak için bağırdım ve geleni karşılamak üzere dümene asılarak sala yön verdim.

Dalga bize ulaştığı zaman önce salın kıçı yanlamasına dikildi ve sal, tam o sırada kırılan dalganın sırtına binerek, tıslayan dalgayla birlikte ileri atıldı. Salın iki yanındaki tomruklar boyunca içeriye dökülen köpüklü sular arasında ve altımızda yuvarlanan koca dalganın üzerinde epeyce gittik. Dalga bizi geçerken, salın burnu havaya dikildi ve bu sefer, kıçı da iki dalga arasındaki çukura girdi. Hemen ardından ikinci dalga yetişip bizi çarçabuk havalandırdı tekrar. Dalganın sırtına binerken, kıç taraftan da köpüklü sular salın üzerine döküldü. Bunun bir sonucu olarak da sal dalgaların üzerine yanlamasına fırlatıldı; salı çabucak düzeltmeye olanak yoktu. İkinci dalga, tam bize ulaştığı sırada üst tarafından kırılıp dökülmeye başlayan pırıl pırıl, sudan bir duvar gibi yüklenmişti üzerimize. Dalga tepemize inmeye başlayınca, benim için bambu kulübeden dışarıya taşan bir kazığa sıkı sıkı sarılmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı; sal yükselip yükselip göklere doğru çıkıyor, çevremdeki her şey köpüklü bir burgaçtan ibaret kalıyordu, soluğumu tutup bekledim. Bir, iki saniye sonr Kon-Tiki'yle birlikte biz de tekrar suyun üzerinde bulunuyor, dalganın öbür tarafında tatlı tatlı kayıyorduk. Biraz sonra dalgalar yine normal bir hal aldı. Üç kocaman dalga önümüzde hızla ilerliyor, salımızın kıç tarafında ise, deniz üzerinde, geriye doğru ip gibi dizilmiş Hindistancevizlerinin ay ışığı altında batıp çıktıkları görülüyordu.

Sonuncu dalga kulübeye çok şiddetli yüklenmiş, telsiz köşesinde oturan Torstein tepetaklak olmuş, ötekiler gürültüden korkarak uyanırlarken, kütükler arasından fışkıran sular kulübeye dolmuştu. İskele baş omuzluğunda, güverteyi meydana getiren hasır patlayıp, ufak bir krater gibi açılmış, dalma sepeti tomruklara çarparak yassılmış, ama bundan başka hiçbir hasar olmamıştı. Bu kocaman üç dalganın nereden geldiğini hiçbir vakit iyice anlayamadık; yalnız, bu bölgelerde çok sık rastlanan bir deniz dibi depreminin bu dalgaları neden olabileceğini düşünüyorduk.

İki gün sonra ilk fırtınaya yakalandık. Fırtına, ticaret rüzgârının aniden kesilip, tepemizde uçuşan tüy gibi beyaz ticaret rüzgârı bulutlarının birdenbire simsiyah bir bulut yığını altında kaybolması ve siyah bulut yığınının güneyden kabararak ufku örtmesiyle başladı. Ondan sonra da hiç beklenmedik yönlerden güçlü rüzgâr sağanakları gelmeye başladı, dümen tutulması olanaksız bir hal aldı. Tam biz salı son hızla rüzgâra göre çevirip, yelkeni güzel güzel doldurduğumuz sırada, rüzgâr dönüveriyor, başka bir yönden esmeye başlıyor, yelkenin şişik göğsü sönüvererek, gerek mürettebat, gerek saldaki eşya için tehlike yaratacak biçimde yapraklanmaya başlıyordu. Ama az sonra rüzgâr sadece fırtınanın patladığı yönden esmeye ve bulutlar tepemize doğru yaklaştıkça da gücünü artırmaya başladı, sonunda tam bir fırtına halini aldı.

İnanılmayacak kadar kısa bir zaman içinde, çevremizdeki dalgalar beş metreye kadar çıktı; tek tük dalga tepelerinin, dalgalar arasındaki çukurdan itibaren yüksekliği de yedi sekiz metreyi buluyor ve bizim sal dalga çukurunda olduğu zaman, dalgaların tepeleri salın direği ile aynı düzleme geliyordu. Rüzgâr bambu kulübenin duvarlarını sarsar, bütün çarmık iplerinde ıslık çalarken, salın üzerinde herkes iki kat olmuş bir vaziyette var gücüyle çalışıyordu.

Telsiz köşesini korumak için kulübenin iskele tarafına düşen duvarının en geri kısmının üstünü branda beziyle ört-

tük. Dağınık bulunan bütün yük sımsıkı bağlandı, yelken de indirilip bambu serenin çevresine iyice sarıldı. Gök tamamıyla bulutlarla kaplanınca, denizin yüzü de karardı, korkutucu bir görünüş aldı ve her yanda köpüre köpüre kırılan dalgalar koşmaya başladı. Kocaman dalgaların sırtlarında, rüzgâr yönünde köpükten şeritler uzanıyor ve dalgaların kırıldığı her yerde, birer yara gibi duran yeşil yamalar, mavi-kara denizin üstünden uzun zaman silinmiyordu. Kırılan dalgaların dorukları rüzgârın önüne katılarak uçuşuyor ve serpintiler denizin üzerinde tuzlu bir yağmur gibi sürükleniyordu. Tropik iklim yağmuru da sağanaklar halinde inmeye, denizin yüzünü kamçılamaya başladı; halbuki saçlarımızdan, sakallarımızdan süzülen suların tuzlu bir tadı vardı. Hepimiz, çıplak bir durumda, iki büklüm olarak güvertede sendeleye sendeleye dolaşıyor, soğuktan tir tir titrerken, her şeyin yerli yerinde olup olmadığına bakıyorduk; öte yandan salın çevresinde göz gözü görmüyordu. Fırtına ufkun üzerinden hızla gelip iki kez tepemizde patlayacağı sırada, gerilmiş sinirlerle ne olacak diye beklemenin verdiği tasalı ifade hepimizin yüzünden okunuyordu. Ama fırtına tepemizde patlayıp da Kon-Tiki önüne çıkan her güçlüğe rahatlıkla göğüs gererek, suyun üzerinde tehlikesizce yüzmekte devam edince, fırtına bizim için heyecan verici bir spor halini aldı ve kuduran suyun esas ağırlığı hep beş-on santim altımızda kalırken, balsa salımızın bir mantar gibi dalga tepelerinde güzel güzel sekişinden cesaretlenerek, çevremizde azan denizin, kuduran fırtınanın keyfini çıkarmaya başladık. Böyle havalarda denizle dağlar arasında büyük bir benzerlik oluyor. Fırtınada deniz ortasında insan kendini, çırılçıplak bir dağın kurşuni renklere bürünmüş en yüksek yaylasında sanıyor. Tropik bölgesinin göbeğinde bulunmamıza rağmen, karlı dağ yamaçlarından, kayalıklar arasından kayarak aşağı indiğimizi varsayıyorduk.

Böyle havalarda serdümenin gözlerini dört açması gerekiyor. En dik gelen dalgalar salın altından, ön yarıyı geçti mi, salın kıçı havaya kalkıyor, ama bir saniye sonra öteki

dalganın sırtına tırmanmak üzere tekrar suya dalıyordu. Dalgalar her seferinde birbirine o kadar yakın geliyordu ki, birinci dalga daha salın pruvasını havada tutarken, arkadaki dalga yetişiveriyordu; o zaman yekpare sudan duvarlar serdümenin tepesinde gümbürdeyerek yükseliyor, ama aynı anda da salın kıç tarafı havalanıyor ve sala giren sular çatalın dişleri arasından dökülürcesine salın kütükleri arasından kaçıyordu.

En yüksek dalgaların arasında genellikle yedi saniyelik bir uzaklık bulunduğu normal dalgalı havalarda, yirmi dört saat içinde sala iki yüz ton kadar su aldığımızı hesapladık; ne var ki biz bunun farkında bile olmuyorduk, zira sular serdümenin çıplak bacakları arasında sakin sakin dolaşıp, yine sakin sakin kütükler arasından kayboluyordu. Buna karşılık şiddetli fırtınalarda, her beş saniyede bir salın üzerine beş, on kiloluktan, birkaç metre küpe kadar, hatta daha fazla miktarda su bindiğine göre, yirmi dört saat içinde on binlerce ton su giriyordu salın kıç tarafından. Dalgalar bazen salın üstünde kulakları sağır eden bir gürültüyle patlıyor ve dümen tutan adam beline kadar su içinde kalarak, hızlı akan bir ırmakta akıntıya karşı yürümeye çalışıyormuş gibi oluyordu yerinde durmaya çalışırken. Sal bir an sarsılıyor, ama az sonra salın kıç tarafını suya gömen korkunç yük, çavlanlar halinde tekrar denize dökülüyordu.

Herman, elinde rüzgârın hızını ölçen aleti olduğu halde, yirmi dört saat süren fırtına boyunca hep dışarıda durarak, rüzgâr sağanaklarının gücünü ölçtü; derken, rüzgâr, sağanakları getiren hafif bir melteme döndü ve biz yelkene elverişli bir rüzgârla bata çıkan batıya doğru yol alırken, çevremizdeki dalgalar daha bir süre kabarmakta devam etti. Rüzgârın hızını düğru ölçebilmek için Herman sık sık direğin tepesine çıkmak zorunda kalmıştı, ama direk müthiş sallandığı için her seferinde de, düşmemek için oraya sıkı sıkı sarılmaktan başka bir şey gelmemişti elinden.

Hava durulunca çevremizdeki bütün büyük balıklar ade-

ta çılgına döndüler. Salın çevresindeki sular, en yakın dalgalarda ve salın tomrukları altında hızlı hızlı gidip gelen köpekbalıkları, orkinoslar, yunuslar ve bir miktar da sersemleşmiş torikle kaynıyordu. Sonu gelmeyen ölüm dirim savaşıydı bu; birbirini kovalayan büyük balıklar sırtlarının kamburu suyun yüzüne çıkarak çifter çifter roket gibi geçerlerken, salın çevresindeki sular da yer yer kandan kızıl bir renk alıyordu. Savaşanlar genellikle orkinoslarla yunuslardı ve yunuslar her zamankinden daha hızlı, daha tetik hareket eden büyük sürüler halinde geliyorlardı. Saldıranlar orkinoslardı; sık sık, 80-100 kiloluk bir orkinos ağzında kanlı bir yunus kafası tutarak suyun üstüne fırlıyordu. Bununla birlikte tek tek yunuslar, peşlerini bırakmayan orkinosların önünden hızla kaçtıkları halde, esas yunus sürüsü orkinosların karşısında bir adım gerilemiyor, ama çoğu da enselerinden, sırtlarından korkunç yaralar alıyorlardı. Ara sıra, öfkeden çılgına dönmüşe benzeyen köpekbalıkları da kavgaya karışıyor, orkinoslarla kapışıyor, bu suretle de orkinoslar kendilerinden çok daha üstün bir düşmen buluyorlardı karşılarında. O halim selim kılavuz balıklardan bir tane bile görünmüyordu ortalıkta. Bunlar ya orkinosların midesine inmişler, ya salın altındaki yarıklara saklanmışlar, yahut savaş alanından kaçmışlardı. Orada olup olmadıklarını anlamak için kafamızı suya sokup bakmaya cesaret edemiyorduk doğrusu.

Salın kıç tarafındaki helada işimi gördüğüm bir sırada çok kötü bir darbe yedim; sonra da kendi şaşkınlığıma kendim katıla katıla güldüm. Gerçi hela kısmında, suyun kabararak bize alttan çarpmasına alışmıştık, ama hiç beklenmedik bir şekilde, bir köpekbalığı kafasını andıran sivri burunlu, soğuk ve ağır bir şeyin alttan beni dürtükleyivermesi, doğrusu bütün akla yakın olasılıklara aykırı düşmüştü. Kendimi toparlayıncaya kadar, kalçama köpekbalığının yapıştığını zannederek az kalsın yelken direğinin tepesine çıkıyordum. Kahkahadan iki büklüm olan Herman, dümenin yekesi başından bana, durumu açıkladı; meğer çıplak kalçalarıma 80 kiloluk bir orkinos yanlamasına çarpmış o soğuk göv-

desiyle. Daha sonra, Herman ve Torstein vardiya tutarlarken aynı balık birkaç kere sıçrayıp sala çıkmaya çalışmış; bu irikıyım ahbap, kıç taraftan gelen dalgaların da yardımıyla, kıç kütüklerinin üzerine iki sefer çıktı da, ne var ki, biz onun kaygan gövdesinden iyice tutamadan, iki seferinde de yine denize yuvarlandı çırpınarak.

Ondan sonra yine bir dalgayla sürüklenerek salın üstüne tombul ve sersemlemiş bir torik vurdu, biz de bunu ve bir gün önce yakaladığımız bir orkinosu yem olarak kullanıp balık tutmaya, çevremizdeki karışıklığa bir son vermeye niyetlendik.

Seyir defterimizde bu konuyla ilgili olarak şunlar yazılıdır:

Oltayla önce iki metre boyunda bir köpekbalığı yakalanarak güverteye çekildi. Olta tekrar denize atılır atılmaz bu sefer iki buçuk metre boyunda bir köpekbalığı tarafından yutuldu; onu da güverteye çektik. Oltayı tekrar çektiğimizde, ucunda yine iki metrelik bir köpekbalığı vardı, bunu salın kenarına kadar çıkardığımız sırada, oltadan kurtulup, daldı. Oltayı yine suya saldık, bu sefer de iki buçuk metrelik bir köpekbalığı yakalandı ve bizi epeyce uğraştırdı. Balığı güvertenin üst kenarına kadar çektiğimiz sırada çelik tellerin dördü birden koptu ve balık suya daldı. Denize yeni bir olta atıp, iki buçuk metre boyunda bir köpekbalığı çektik. Artık kıç taraftaki, kaygan bir hal almış kütüklerin üzerinde durarak balık tutmak tehlikeli olmaya başlamıştı, zira sala çektiğimiz üç köpekbalığı, çoktan öldüklerini sandığımız zaman bile başlarını kaldırıp kaldırıp ısırmaya çalışıyorlardı. Köpekbalıklarını kuyruklarından tutup sürükleyerek ön güverteye götürdük, üst üste yığdık. Biraz sonra oltaya kocaman bir orkinos vurdu va sala çekene kadar bizi köpekbalıklarından fazla uğraştırdı. Öyle kocaman, öyle ağırdı ki, hiç birimiz kuyruğundan tutarak kaldıramıyorduk onu.

Deniz hâlâ çılgın balıkların sırtlarıyla doluydu. Bir köpekbalığı daha yakalandı, ama sala çekerken kurtulup kaçtı. Onun hemen arkasından, iki metre boyunda bir köpekbalığını sağ esen güverteye aldık. Biraz sonra da, bir buçuk metre boyunda bir köpekbalığı alında güverteye. Sonra yine iki metrelik bir köpekbalığı çektik ve oltayı tekrar denize attığımızda bu sefer de iki buçuk metrelik bir tane yakaladık.

Güvertede nereye adım atsak, yerde yatan kocaman balıklara rastlıyorduk yolumuzun üstünde; köpekbalıkları kuyruklarını hızla çarparak, bambu kulübenin duvarlarını döverlerken, bir yandan da çeneleriyle bizi kapmaya çalışıyorlardı. Balık tutmaya başladığımızda, daha geceki fırtınanın yorgunluğu çıkmamış olduğu için, çok geçmeden hangi köpekbalığının öldüğünü, hangisinin yanına yaklaştığımız zaman bizi ısırmaya çalışacağını, hangisinin hâlâ yaşadığını ve yeşil kedi gözleriyle bizi kollayarak pusuda beklediğini fark edemeyecek kadar şaşkın bir hale geldik. Güvertede dört bir yanda yatan köpekbalıklarının sayısı dokuzu bulduğu zaman, balıkları yukarı çekmek için harcadığımız çabadan öyle yorgun düşmüştük ki, beş saatlik savaşmanın sonunda pes ettik ve bıraktık köpekbalığı yakalamayı.

Ertesi gün orkinoslarla yunuslar azalmıştı, ama yine bir gün önceki kadar köpekbalığı vardı. Yeni baştan köpekbalıklarını yakalamaya ve sala çekmeye başladık, ama saldan denize dökülen taze köpekbalığı kanlarının daha çok köpekbalığını salın çevresine çektiğini fark edince hemen vaz geçtik bu işten. Bütün köpekbalığı leşlerini denize atıp, güverteyi iyice yıkadık, kanları temizledik. Bambudan örülme hasırların bazıları köpekbalıklarının dişleri ve zımpara kadar sert derileri tarafından yırtıldığı için, bunların en çok zarar görmüş olanlarıyla, en kanlanmışlarını denize attık, yerlerine de, ön güvertede düzinelercesi istif edilmiş duran altın sarısı yeni hasırlardan koyduk.

O iki gece yatağımıza yattığımız zaman, gözlerimizin

önüne hep köpekbalıklarının faraş gibi açılmış aç ağızları ve kan geliyordu. Köpekbalığı etinin kokusu da bir türlü burnumuzdan gitmiyordu. Köpekbalığı etini yiyebiliyorduk, eğer balık etlerini yirmi dört saat deniz suyu içinde bırakarak, içindeki amonyağın gitmesini sağlarsak, bu etlerin tadı mezit balığı etinin tadını andırıyordu. Ama torikle orkinosun eti, köpekbalığınınkinden kat kat güzeldi.

O gece ilk kez olarak arkadaşlardan birinin, palmiyelerle dolu bir adanın çimenleri üzerinde şöyle rahat rahat serilip yatmanın çok hoş olacağından söz ettiğini duydum; soğuk balıklar ve çırpıntılı denizden başka bir şey görürse çok memnun olacakmış.

Deniz yine durgunlaşmıştı, ama hiçbir zaman eskisi kadar güvenilir ve sürekli bir dinginliği yoktu artık. Zaman zaman, şiddeti hesaplanayacak kadar güçlü rüzgâr akımları müthiş sağanaklar getiriyor, içme suyumuz artık bataklık suyu gibi kötü kötü kokmaya başladığından biz de bu yağmur sağanaklarını sevinçle karşılıyorduk. Sağanaklar çok şiddetli indiği zaman, kulubenin damından yağmur suyu topluyor ve bedenimizdeki tuzun tatlı suyla yıkanması zevkini tatmak için güvertede, yağmurun altında çırılçıplak duruyorduk.

Kılavuz balıklar yine eski yerlerini almış, oynaşa oynaşa gidiyorlardı, ama bunların savaştan sonra dönen eskileri mi, yoksa savaş sırasında sala katılan yenileri mi olduklarını bilmiyorduk.

21 Temmuzda rüzgâr yine aniden kesiliverdi. Hava tamamıyla durgun ve boğucuydu; daha önceki deneyelerimizden bunun ne demek olduğunu biliyorduk biz. Nitekim, çok geçmeden, doğudan, batıdan ve güneyden çıkan birkaç şiddetli rüzgâr sağanağından sonra, rüzgâr güçlenip, yine simsiyah bulutların kaplamaya başladığı güney ufkundan doğru esmeye başladı. Herman yine elinde rüzgâr ölçme aygıtı olduğu halde güverteden hiç ayrılmaksızın, rüzgârın hızını ölçüyordu; hızı, saniyede on yedi metreden fazla olarak belirlediği sırada, Torstein'in uyku tulumu birdenbire denize uç-

tu. Bundan sonraki bir, iki saniye içinde yer alan olaylar ise öylesine hızlı olup bitti ki, anlatması bile daha uzun zaman alır.

Herman denize uçan uyku tulumunu yakalamaya çalışarak ters bir adım atınca, tulumun arkasından denizi boyladı. Dalgaların gürültüsü arasında imdat isteyen hafif bir çığlık duyar gibi olduk ve dalgalar arasında biz kolunu sallayan Herman'la onun çevresinde daireler çizen yeşil bir şey gördük. Herman kendisini iskele tarafından denize sürükleyen yüksek dalgalar arasında bocalayarak kurtulmaya, sala yetişmeye çalışıyordu. Onu ilk görenler, kıç tarafta dümende bulunan Torstein'la, baş tarafta bulunan ben olduk. Her ikimizde korkudan donduk kaldık. En yakında bulunan cankurtaran simidine doğru atılırken ciğerlerimizin bütün gücüyle ve tiz çığlıklarla, «denize adam düştü!» diye haykırıyorduk. Ötekiler dalgaların gürültüsünden Herman'ın çığlığını hiç duymamışlardı, ama çarçabuk güvertede bir hareket kendini gösteriverdi. Herman çok mükemmel bir yüzücüydü, bu bakımdan, her ne kadar yaşamının tehlikede olduğunu biliyorduysak da, onun kravl yüzerek, iş işten geçmeden salın kıç tarafına varabileceğine ilişkin hafif bir umut beslemekten de geri kalmıyorduk.

Cankurtaran botunun ipini sarmak için kullandığımız bambudan silindire en yakın bulunan Torstein, hemen bembu silindiri savurdu denize. Bütün yolculuk boyunca bu ipin ilk kez olarak takıldığını, çözülmediğini gördük. Her şey bir, iki saniye içinde olup bitti. Herman şimdi salın kıç tarafıyla aynı hizada bulunuyordu, ama bir, iki metre kadar yan tarafındaydı; bütün umudu kravl yüzerek dümen küreğin ucundaki yassı tahtaya ulaşıp ona asılmaktı. Herman salın kıç kütüklerini elinden kaçırırken dümen küreğin tahtasına doğru uzandı, ama tahta ellerinin arasından kaydı. Herman orada, deneyimlerin bize kimsenin bir daha geri gelemeyeceğini gösterdiği yerde kalmıştı. Bengt'le ben lastik botu denize indirirken, Knut'la Erik de Herman'a bir cankurtaran kemeri attılar. Upuzun bir ipe bağlı olarak kulübenin tepesine her

an hazır bulundurulan canyeleği, rüzgâr çok güçlü estiğinden, her fırlatışımızda, gerisin geriye savruluyordu. Canyeleğini birkaç sefer attıysak da hiçbir seferinde başarı kazanamadık; bu arada Herman, salla arayı açmamak için var gücüyle yüzüyor, ama her güçlü rüzgâr sağanağıyla sal ondan biraz daha uzaklaşıyordu. Bundan sonra aradaki uzaklığın daha da çok açılacağını bilmekle birlikte, Herman, denize indirdiğimiz lastik bota bel bağladığı için dayanıyordu. Bir fren rolü gören ip olmayınca lastik botu yüzen arkadaşımıza kadar ulaştırmak belki de mümkün olacaktı, ama botun tekrar Kon-Tiki'ye dönüp dönemeyeceği ayrı bir sorundu. Ama ne olursa olsun, lastik bot içindeki üç insanın bir parça da olsa kurtulma şansı vardı, halbuki denizde tek başına yüzen bir adam için en ufak bir kurtuluş şansı bile yoktu.

Tam o sırada birdenbire Knut'un balıklama suya atladığını gördük. Canyeleğini bir elinde tutuyor, öteki eliyle de Herman'a doğru yüzüyordu. Ne zaman Herman'ın başı dalgaların üstünde görünse, Knut'un başı kayboluyor, ne zaman Knut'un başı görünce, Herman'ınki kayboluyordu. Derken, her ikisinin başını da yan yana gördük; birbirlerine doğru yüzerek buluşmuşlardı, her ikisi de canyeleğine tutunuyorlardı şimdi. Knut elini sallayınca, lastik botu da zaten daha önce sala aldığımızdan, hep birlikte sevgili arkadaşlarımızın yaşamlarını kurtarmak için can yeleğinin ipini çekmeye başladık, ama bir yandan da, gözlerimiz iki arkadaşımızın tam arkasında yüzen simsiyah lekeden ayıramıyorduk. Suyun içindeki bu bilinmeyen hayvanın gövdesinden dalgaların doruklarına doğru, siyaha çalan yeşil renkte, üçgen biçimi bir şey yükseliyordu; Herman'a doğru yüzen Knut'a çarpmasına ramak kalmıştı bu nesnenin. Ne var ki, o sırada da Herman bunun herhangi bir köpekbalığına veya başka bir deniz canavarına ait olmadığını anlamış. Meğer bu, Torstein'in su geçirmez uyku tulumunun şişmiş bir köşesiymiş. Bununla birlikte, biz iki arkadaşımızı sağ ve esen sala çıkardıktan sonra, uyku tulunu denizin derinliklerine sürükleyen her ne idiyse, çok daha mükemmel bir av kaçırmıştı.

Torstein:

-İyi ki ben içinde değildim uyku tulumunun, diyerek tekrar dümenin başına geçti.

Ne var ki, bu şakadan başka neşeli bir laf çıkmadı kimsenin ağzından o akşam, Uzun bir süre, hepimiz soğuk soğuk terler döktüğümüzü hissettik. Ama yine de, bu ürpertilerimize, hepimizin yine salda bir arada oluşumuzdan ileri gelen sıcacık şükran duygularımız da karışıyordu.

Herman da, geri kalan hepimiz de Knut'a söylenebilecek en güzel söyleri söyledik, o gün.

Bununla birlikte, olanlar üzerinde oturup da düşünecek vaktimiz yoktu, zira gökyüzü tepemizde kararıyor, rüzgâr gittikçe şiddetleniyor ve gece bastırmadan yeni bir fırtına bastırıyordu. Sonunda, canyeleğini uzun bir ipin ucuna bağlayarak salın kıç tarafından denize koyuverdik, böylelikle denize adam düştüğü zaman, bunu doğru yüzebilir ve tutunabilirdi. Biraz sonra, gece bastırınca her taraf zifiri bir karanlığa büründü, karanlık denizi de salı da yuttu; karanlıkta, dalgaların üzerinde kulelere tırmanıp, uçurumlara dalarak ilerlerken, sadece yelken direğiyle çarmıklarda ıslık çalan rüzgârın sesini, fırtınanın uğultusunu duyuyorduk. Şiddetli rüzgâr, çerden çöpten kulübemize öyle bir güçle yükleniyordu ki, kulübenin denize uçacağını sanıyorduk artık. Ne var ki, branda beziyle örtülü olan kulübe, iplerle de çok sıkı bağlanmıştı. Kon-Tiki'nin köpüklü dalgalar arasında sağa sola savrulduğunu ve tomrukların dalgaların hareketine uyarak bir piyanonun tuşları gibi aşağı yukarı inip kalktığını hissediyorduk. Tomrukların aralıklarından içeriye su dalmayışına her seferinde hayret ediyorduk ve bu aralıklar su almak şöyle dursun, bir körük görevi görüyor ve bunlar arasından durmadan nemli hava işliyordu.

Şiddetli fırtınayla, hafif fırtına arasında değişiklikler göstererek azgın halini tam beş gün sürdürdü hava; deniz, rüzgârın basıncı altında sırtları yassılmış gibi görünen köpüklü, mavi-beyaz dalgalardan kopan buğuyla dolu derin va-

dilerle yarılmıştı sanki. Derken, beşinci gün, bulutlar azıcık ayrıldı ve aradan bir parça mavilik göründü, fırtına geçip gidince de simsiyah bulutlar yerlerini, her zaman üstün gelen masmavi göğe bıraktılar. Fırtınadan çıktığımız vakit dümen küreğimiz kırılmış, yelkenimiz yırtılmış, salmalar yerlerinden çıkmış, tomrukların arasında gevşek birer koldemiri gibi sallanıyordu, zira bunları suyun altından tomruklara bağlayan bütün ipler aşınmıştı. Ama bizlere ve saldaki malzemeye hiçbir şey olmamıştı.

İki fırtınayı atlattıktan sonra Kon-Tiki'nin bütün bağlantıları iyice zayıfladı. Dalgaların üzerinden aşarken meydana gelen gerilmeler yüzünden bütün ipler uzamış ve kütüklerin birbirine sürekli olarak sürtmesi yüzünden de halatlar balsa kütüklerini aşındırarak, daha derine gömülmüşlerdi. İnkalar'ı örnek alarak tel halat kullanmadığımız için Tanrı'ya şükrettik durduk, yoksa, tel halatlar balsa kütüklerini kibrit çöpleri gibi doğrardı fırtınada. Eğer kemik kadar sert ve kuru, suda yüzme yeteneği çok fazla olan balsa kütükleri kullanmış olsaydık, bunlar en ufak gözeneklerine kadar deniz suyu emeceklerinden, şimdiye kadar çoktan denizin dibini boylamıştık. Deniz suyunun çok gözenekli balsa kütüklerine daha fazla sızmasına engel olan şey, yaş kütüklerin içindeki özsuyu idi. Ama şimdi kütükleri bağlayan halatlar o kadar gevşemiş bulunuyordu ki, insanın iki kütük arasına ayağını sokması çok tehlikeleydi, zira kütükler birbirine yaklaşınca ayağı eziverirlerdi. Bambu kamışlarından güvertelerin bulunmadığı, salın burun ve kıç taraflarında, ayaklarımızı ayrı ayrı iki kütüğe basarak açık tuttuğumuz vakit, ikide birde dizlerimizi kırmamız gerekiyordu. Salın kıç tarafındaki kütükler de muz yaprakları kadar kaygan bir hal almıştı yosunlar yüzünden. Yosunların kapladığı yerlerde, en çok gezindiğimiz bölümlerde kendiliğinden bir yol meydana gelmiş olmasına ve kıç tarafta serdümenin dümen tutarken üzerine basması için bir kaplama tahtası koymamıza rağmen, dalgalar salı dövdüğü zaman ayakları sağlamca basmak kolay olmuyordu. İskele tarafında ise, dokuz dev tomruktan biri,

çapraz kütükleri, gece gündüz boğuk ve tok sesler çıkararak dövüyordu. Ayrıca, eğri iki yelken direğini serende birleştiren iplerden de yeni yeni gıcırtılar gelmeye başlamıştı, zira yelken direklerinin her biri ayrı kütüğe oturtulduğundan, bunlar kütüklerin hareketlerine uyarak, ayrı ayrı oynuyorlardı sürekli olarak.

Dümen küreğini her iki yanına demir kadar sert mangrov ağacından biçilmiş tahtalar koyup bağlayarak onardık, Erik'le Bengt de yelken onarımında ustalıklarını gösterince, çok geçmeden Kon-Tiki tekrar başını doğrultup, göğsünü Polinezya yönünde şişirdi ve dümen küreği, güzel giden havanın dinginliğe kavuşturduğu denizde sekmeye başladı. Ancak salmalar bir daha hiçbir zaman eski hallerini alamadılar; bütün gücüyle yüklenen dalgaların basıncına dayanamayan salmalar yerlerinde çıkmış, salın altında gevşek gevşek sallanıyorlardı. Salın altında kalan ipleri kontrol etmek de yararsızdı, zira bunlar baştan aşağı yosun bağlamışlardı. Bambu güverteyi baştan aşağı gözden geçirince, ana bağlantı iplerinden sadece üç tanesinin kopmuş olduğunu gördük; bunlar çarpılmış ve üzerlerine binen yükün ağırlığı altında ezilerek aşınmışlardı. Tomrukların çok su emdikleri meydandaydı, ama salın yükünün azalmış olması da bir dereceye kadar bunu karşılıyordu. Telsizcilerin pilleri gibi, erzak ve içme suyumuzun büyük bölümü harcanmış bulunuyordu.

Bununla birlikte, son fırtınayı da atlattıktan sonra, önümüzdeki adalardın bizi ayıran kısa uzaklık içinde salımızın hem su üstünde kalacağına, hem de dağılmayacağına inancımız artmıştı. Şimdi başka bir sorun ön plana geçmiş bulunuyordu: yolculuğumuz nasıl sona erecekti?

Kon-Tiki, sürüklenmesine son verecek bir kayaya, ya da başka bir sabit nesneye baştan kara edene kadar yoluna devam edecekti. Önümüzde bulunan Polinezya adalarının birine, salın üzerinde bulunan herkes sağ esen ayak basmadan sona eremezdi yolculuğumuz.

Son fırtınadan çıktıktan sonra, sal yolculuğunun nerede

sona ereceğini kestiremez olmuştuk. Markiz adalarıyla Tuamotu takım adalarının orta yerinde, her ikisine de aynı uzaklıkta bulunuyorduk; her iki takım adalar arasındaki büyük boşluktan, tek bir kara parçası görmeden geçip gitmek de vardı hesapta. Markizlerin bize en yakın bulunan adası 300 deniz mili kuzeybatıda, Tuamotu takımadalarının en yakın adası da 300 deniz mili güney-batıdaydı, öbür yandan rüzgâr ve akıntının yönü hiç belli olmuyordu; genel yönleri ise iki adalar grubunun arasındaki boşluğun ortasına doğruydu.

Kuzey-batıya düşen adaların bize en yakın olanı ise, vaktiyle kıyısında, direkler üzerine kurulu bir kulübede yaşadığım ve ihtiyar adamın, atası Kon-Tiki üzerine anlattığı canlı hikâyeleri dinlediğim, dağlık ve ormanlık, küçücük Fatuhiva adası idi. Eğer Kon-Tiki aynı adanın kumsalına baştankara edecek olursa beni mutlaka pek çok dost karşılayacaktı, ama ihtiyarın orada olacağından kuşkuluydum. O, Tiki'sine kavuşmak umuduyla çoktan bu dünyadan ayrılmış olmalıydı. Yok, eğer salımız Markiz takımadalarının sıradağlarına doğru ilerleyecek olursa, dümen başında gözlerimizi dört açmamız gerekecekti, zira bu adaların çoğu birbirine yakındır ve dalgalar, denizden dimdik yükselen kayalık uçurumları döver; bizim genellikle dar bir kumsalla son bulan dar vadi ağızlarından geçmek için çok dikkatli olmamız gerekiyordu.

Kon-Tiki, Markiz takımadalarına doğru değil de, tam tersine, Tuamotu takımadalarının mercan döküntülerine doğru ilerleyecek olursa, buradaki sayısız adalar çok sıkışık durumda bulunduklarından başka, deniz üzerinde çok da geniş bir alanı kapladıkları için mutlaka birinden birini görürdük. Ama öte yandan, bu adalar grubu aynı zamanda alçak ve tehlikeli bir adalar grubu olarak da tanınmaktadır, zira hepsi de mercan poliplerinden meydana gelmiş olan bu takım adalar, su yüzeyinin altında kalarak göze görünmeyen döküntüler ya da su yüzeyinden en çok üç dört metre yükselen, palmiyelerle kaplı atollerden ibarettir. Tek tek her

atolü halka gibi ve adeta korurcasına çevreleyen döküntü kayalar bu bölgedeki deniz trafiğini son derece tehlikeli bir hale getirmektedir. Bununla birlikte, Tuamotu atollerinin mercan poliplerinden meydana gelmiş, Markiz adalarının da sönmüş birer yanardağ kalıntısından ibaret bulunmasına rağmen, her biri sönmüş birer yanardağ kalıntısından ibaret bulunmasına rağmen, her iki adalar grubunda yaşayan insanlar aynı Polinezya ırkındandır ve her ikisinde de Tiki'yi en eski ataları sayan, soylu aileler yaşamaktadır.

Daha temmuzun 3'ünde henüz Polinezya'dan, 1000 deniz mili uzakta bulunduğumuz sırada bile doğa, tıpkı vaktiyle Peru'dan denize açılan ilkel denizcilere anlattığı gibi, bize de denizde, ileride bir yerlerde kara bulunduğunu anlatabilmişti. Peru kıyılarından bin deniz mili uzaklaşıncaya kadar ufak kuş sürüleri görebilmiştik. 100 derece batı boylamında bu sürüler kayboldu. Ondan sonra gördüklerimiz hep, zaten denizde yaşayan ve yelkovan kuşuna benzeyen deniz kuşlarıydı. Ama 3 Temmuzda firkateyn kuşları, 125 derece batı boylamı üzerinde yeniden göründüler ve bundan sonra artık ufak firkateyn sürülerine sık sık rastlamaya başladık; bunlar ya çok yüksekten geçiyor, ya da dalgaların tepelerine doğru dalışlar yaparak, yunuslardan kurtulmak için havaya sıçrayan uçan balıkları kapıyorlardı. Bu kuşlar gerimizde kalan Amerika'dan gelmediklerine göre, yuvaları ilerimizde bulunan başka bir ülkede olmalıydı.

16 Temmuzda doğa kendini daha açık bir biçimde gösterdi. O gün yakaladığımız üç metre boyundaki bir köpekbalığının karnından, okyanusun bu yanındaki bir kıyıda yeni yuttuğu, hazmolunmamış bir denizyıldızı çıktı.

Hemen ertesi gün de, Polinezya'ya yaklaştığımızı kesinlikle anlatan ilk ziyaretçilerimizi gördük.

Salın üzerindekiler için, batı ufku üzerinde iki tane kocaman booby kuşu(*) görmek son derece sevinçli bir olay

(*) Tropikal iklim bölgelerinde yaşayan, martı ile albatros arası bir kuş.

meydana getirmişti; bu kuşlar biraz sonra da alçaktan uçarak tam bizim yelken direğinin üzerinden geçtiler. İki ucu arasında bir buçuk metre uzaklık bulunan kocaman kanatlarını açılmış olarak çevremizde daireler çizdiler, sonra kanatlarını katlayıp, yanıbaşımızda denize kondular. Yunuslar hemen onların denize kondukları yere doğru atılıp, bu yüzen kuşların çevresinde merakla dolaşmaya başladılar, ama her iki taraf da birbirine ilişmedi. Bunlar, Polinezya'ya hoş geldiniz demek için bizi karşılamaya çıkan ilk canlı habercilerdi. Akşam olduğu halde çekilip gitmediler; geceleyin de serenin çevresinde uçarak dolaşırken attıkları boğuk çığlıkları duyduk.

Artık güverteye düşmeye başlayan uçan balıklar bambaşka ve daha büyük bir cinstendi; Fatuhiva kıyılarında yerlilerle birçok seferler balığa çıkmış olduğum için, bunları hemen tanıdım.

Üç gün, üç gece dosdoğru Fatuhiva üzerine gittik, ama üçüncü günün sonunda kuzey-doğudan çıkan güçlü bir ticaret rüzgârı, bizi Tuamotu atollerine doğru sürükledi. Rüzgâr şimdi bizi asıl Güney Ekvator akıntısından uzaklaştırmış bulunuyordu, buradaki okyanus akıntılarına ise güven olmazdı. Bu akıntılar bir gün bakarsınız vardır, ertesi gün bakarsınız yoktur. Bunlar bütün denize kol kol dağılmış, görünmeyen ırmaklar gibi akar. Akıntı hızlı olduğu zamanlarda genellikle ölü dalgalar başlıyor ve suyun ısısı bir derece düşüyordu. Erik'in hesaplayıp bulduğu yer farklarıyla her gün akıntıların hızını ve yönünü ölçebiliyorduk.

Tam Polinezya'nın eşiğine vardığımız sırada rüzgâr, «benden paso» diyerek bizi zayıf bir okyanus akıntısına teslim etti; bu akıntının da bizi dosdoğru Güney kutbu yönünde götürdüğünü korkuyla fark ettik. Hava gerçi tamamıyla durgun değildi -bütün yolculuk boyunca hiç böyle bir şeyle karşılaşmadık- ve hafifçecik bir rüzgâr çıktı mı, hemen elimize geçen bütün paçavraları yelken gibi geriyorduk. Hiçbir gün geri geri Amerika'ya doğru sürüklendiğimiz olmadı, öte

yandan, bütün yolculuk boyunca, yirmi dört saatlik ortalama hızımız kırk iki buçuk deniz mili iken şimdi, yirmi dört saatte ancak dokuz mil ilerleyebiliyorduk.

Ticaret rüzgârının tam bu sırada bizi yüzüstü bırakacağına inanmıyorduk doğrusu. Nitekim, ticaret rüzgârı tekrar görev başına koştu ve dünyanın yeni, bilmediği bir bölgesine girmeye hazırlanan perişan salımızı önüne kattı.

Her geçen gün, çeşitli yönlerden gelip, çevremizde dolanın kuş sürüleri biraz daha çoğalıyordu. Bir akşam, tam güneş denize dalmaya hazırlanırken, kuşların şiddetli bir içgüdünün etkisi altında kaldıklarını açıkça fark ettik. Ne bize, ne de uçan balıklara aldırmaksızın batı yönüne doğru uçarak uzaklaşıyorlardı. Yelken direğinin tepesinden bakınca geriden akın akın gelen bütün kuşların hep aynı yöne doğru uçtuklarını gördük. Belki de onlar yukarıdan, bizim göremediğimiz bir şey görüyorlardı. Belki de sadece içgüdülerine uyarak o yana gidiyorlardı. Her ne olursa olsun, planlı bir biçimde, yuvalarının bulunduğu yere, yani en yakın adaya doğru uçmaktaydılar.

Hemen dümen kırıp, rotamızı kuşların gözden kaybolduğu yöne doğrulttuk. Hava kararıktan sonra bile, gecikmiş kuşların tepemizden geçerek, yıldızlı gökyüzüne izdüşüm veren silüetlerini fark ediyor, çığlıklarını duyuyor ve bunların da aynen bizim rotamızı izlediklerini anlıyorduk. Olağanüstü bir geceydi bu; Kon-Tiki'nin yolculuk süresi içinde üçüncü seferdir ki, dolunay çıkıyordu.

Ertesi gün tepemizdeki kuşlar daha da çoğalmış bulunuyordu, ama bu sefer, bize onların yol göstermesine gerek kalmadı akşamleyin. Bu sefer, ufkun üzerinde sabit duran garip bir bulut keşfetmiştik. Öteki, yün parçacıklarına benzeyen, beyaz sis gibi bulutlar güneyden belirip, ticaret rüzgârının önünde batıya doğru uzaklaşıyorlardı. Bir vakitler Fatuhiva'da tanıdığımı, ticaret rüzgârıyla sürüklenen bulatlar da böyleydi hep. Halbuki güney-batı yönünde, ufkun üzerinde yalnız başına duran bulut hiç kımıldamıyordu; ticaret rüz-

gâmıyla hareket eden bulutlar sürüklenerek geçip giderken, o bir duman gibi olduğu yerde yükseliyordu. Latince cumulo-nimbus adını verirler böyle bulutlara. Polinezyalılar bu bulutların adın bilmezler, ama bunların altında kara bulunduğunu pekâlâ bilirler. Zira tropik güneşi kızgın kumları kavurduğu vakit bir sıcak hava akımı meydana gelir va yükselen sıcak havanın içindeki buharlar daha soğuk bir hava tabakasında yoğunlaşır.

Bulut, güneş battıktan sonra kaybolana kadar, ona doğru dümen tuttuk. Rüzgâr hep aynı yönden estiği ve Kon-Tiki'nin dümen küreği sımsıkı bağlanıp sabitleştirildiği için, iyi havalarda hep olduğu gibi, sal kimsenin yardımı olmadan rotasını izliyordu. Serdümenlik görevinin yerini şimdi, aşınarak parlak bir hal almış olan yelken direğinin tepesindeki tahtadan çanaklık üzerinde mümkün olduğu kadar uzun zaman oturup, ufukta karaya benzer bir şey görebilmek için çevreyi gözleme görevi almıştı.

O gece salın tepesinde kuşlar hiç durmadan, kulaklarımızı sağır eden çığlıklar attılar. Mehtap da hemen hemen dolunay halini almıştı.

BÖLÜM 7

GÜNEY DENİZİ ADALARI YAKININDA

Kara Görünüyor - Puka-Puka'dan Uzaklaşıyoruz -Angatau Dökümtü Kayaları Önünde Bir Bayram Günü -Cennetin Eşiğinde - İlk Yerliler - Kon-Tiki'ye Yeni Tayfalar Katılıyor - Knut Kara İzni Alıyor -Kaybedilen Bir Savaş - Tekrar Açık Denize Sürükleniyoruz - Tehlikeli Sularda - Takumete'den Raoia'ya - Cadı Kazanı'na Doğru Sürükleniyoruz -Kıyıda Çatlayan Büyük Dalgaların Pençesine Düşüyoruz - Kayalıklara Bindiriyoruz -Kazazedeler Mercan Kayalıkları Üstünde - Issız Bir Ada Buluyoruz.

29 Temmuzu 30 Temmuza bağlayan gece Kon-Tiki'nin çevresinde yeni ve garip bir hava esiyordu. Bu hava belki de, tepemizde kulakları sağır eden çığlıklar atarak dolaşan deniz kuşlarının, yeni bir şeylerle karşılaşacağımızı haber vermesinden ileri geliyordu. Ardımızda bıraktığımız üç ay boyunca sürekli olarak işittiğimiz deniz sesiyle, cansız iplerin gıcırtılarından sonra, kuşların çığlıkları bize karayı hatırlatan canlı sesleri olarak geliyordu. Yelken direğinin üstündeki çanaklığın tepesinde yüzen ay da her zamankinden daha yuvarlak, her zamankinden daha büyük gibiydi. Hayalimizde, mehtap, palmiye ağaçlarının tepelerini, büyülü bir dünyayı yansıtıyordu; mehtap, açık denizde soğuk balıkların sırtını aydınlattığı zaman, böylesine sarı bir ışıkla parlamıyordu.

Saat altıda Bengt çanaklıktan indi, Herman'ı uyandırdı ve yattı. Herman, gıcırdayan, sallanan direğin tepesine tırmandığı sırada gün ağarmaya başlıyordu. On dakika sonra ip merdivenden tekrar aşağı inen Herman bacağımdan sarsarak uyandırdı beni.

-Dışarı gel de adana bir bak!

Herman'ın yüzü sevinçten gülüyordu. Hemen ayağa fırladım, arkamdan da henüz iyice uykusunu almamış olan Bengt fırladı, kalktı. Direklerin yukarıda birleştiği noktaya kadar tırmanabileceğimiz yüksekliğe üçümüz birden tırmanıp, salkım saçak asıldık. Çevremizde sürü sürü kuşlar dolaşıyor, kaybolmakta olan gecenin son kalıntısı olarak denizin yüzeyine, menekşe rengiyle mavi karışımı belli belirsiz bir peçenin görüntüsü vuruyordu. Ama bütün doğu ufkunun üzerine kızıl bir aydınlık yayılmaya başlamış ve bu aydınlık, çok daha uzaklarda, güney-doğu yönünde, denizin üzerine mavi kalemle çizilmiş kısacık, belli belirsiz, gölgeyi andıran bir çizginin ardında yavaş yavaş kan kırmızısı bir fon meydana getirmeye başlamıştı.

Kara! Bir ada! Manzarayı gözlerimizle doya doya içtik ve öteki arkadaşlarımızı uyandırdık. Uyku sersemi, sendeleye sendeleye güverteye çıkıp, sanki salımızın burnu her an bir kumsala oturabilirmiş gibi, çevrelerine bakındılar. Çığlıklar atan deniz kuşları, kırmızı fon yayılıp, günün doğması ve güneşin testekerlek çıkmasının yaklaşmasıyla ufuk üzerinde daha keskin bir görünüş alan uzaktaki ada yönünde, gökte bir köprü kuruyorlardı.

Aklımıza gelen ilk düşünce, adanın bulunması gereken yerde bulunmadığı idi. Ada yer değiştirmeyeceğine göre, sal geceleyin kuzeye doğru ilerleyen bir akıntıya kapılmış olacaktı. Deniz üstündeki dalgaların yönüne şöyle bir göz atıvermemiz, geceleyin büyük bir fırsatı kaçırdığımızı bize anlatmaya yetti. Şimdi bulunduğumuz yerde rüzgâr, salı ada yönünde sevk etmemize elverişli değildi artık. Tuamotu adaları bölgesinde deniz, her an, her saniye yön değiştiren akın-

tılarla doluydu; karaya vuran bu akıntılar çeşitli yönler alıyor, karşılaştıkları daha güçlü akıntılara göre durmadan yön değiştiriyorlardı.

Yeniden dümen kırdık, ama hiçbir yararı olamayacağını da çok iyi biliyorduk. Saat altı buçukta güneş denizden sıyrıldı ve tropik bölgelerde olduğu gibi, hemen dimdik yükselmeye başladı. Ada birkaç deniz mili uzakta ve denizin üzerinde duran bir kırkayak gibi, uzun ve alçak bir orman parçasından ibaret görünüyordu. Ağaçlar, denizin arkasında sık sık kaybolan, uzun, aynı zamanda dar ve parlak renkli bir kumsalın ardında kalıyordu ve çok sıktı. Erik'in hesaplarına göre, bu Tuamotu takımadalarının en uçtaki adası olan Puka-Puka idi. 1940 tarihli B. Okyanus Adaları Seyir Rehberindeki, iki ayrı haritada ve Erik'in yaptığı hesaplara göre bu adanın yeri hep başka başka idi; birbirinden farklı dört yer gösteriliyordu bu ada için. Bununla birlikte, yakınlarda başka hiçbir ada olmadığından, gördüğümüz ada mutlaka Puka-Puka idi.

Salın üzerinde kimse aşırı bir heyecan göstermedi. Yelkeni çekip, dümen kırdıktan sonra, hepimiz ya sessiz sedasız yelken direğinin tepesinde, ya da güvertede dikilerek, sonsuz, uçsuz bucaksız denizin ortasında birdenbire, yerden biter gibi görünüveren adaya bakıyorduk. Bütün bu aylar boyunca gerçekten de yol aldığımızı kanıtlayan gözle görülür bir kanıta kavuşmuştuk sonunda; demek kısırdöngüyü andıran çepeçevre ufkun ortasında yatıp kalmamış salımız. Bize sanki, asıl konutumuz olarak kabullendiğimiz masmavi ve ıpıssız denizin ortasında duruyormuşuz da gördüğümüz ada hareket ediyormuş gibi geliyordu; sanki ada denizimizin ortasına birdenbire girivermiş de doğu ufkuna doğru ağır ağır sürükleniyormuş gibiydi. Sonunda gerçekten Polinezya'ya ulaşmış olmamızın verdiği sıcak bir duygu kaplamıştı hepimizin içini, aynı zamanda bu duyguya, adayı karşıda gördüğümüz halde, ona ulaşmak olanağına erişemeden, batıya doğru sürüklenmemizin doğurduğu bir anlık, belli belirsiz bir düş kırıklığı da karışmıştı.

Güneş yükselir yükselmez, solumuzda kalan adanın tam ortasından, ağaçların üzerinden simsiyah bir duman sütunu yükseldi. Duman sütununu gözlerimizle izleyerek, yerlilerin uykularından uyandıklarını ve kahvaltıya hazırlandıklarını sandık. Yerlilerin gözcülerinin bizi gördükleri ve bizi adaya çağırmak için dumanla işaret verdikleri aklımızın köşesinden bile geçmiyordu tabii o sırada. Saat yedi sıralarında, tuzlu burun deliklerimizi gıdıklayan yanmış borao ağacı kokusu duyduk hafiften. Bu koku bir anda bana, Fatuhiva adası kumsalında yaktığımız ateşleri hatırlattı. Bir saat sonra ise burnumuza orman kokusu, yeni kesilmiş ağaç kokusu geldi. Ada şimdi küçülmeye ve salın kıç tarafında kalmaya başlamıştı, adadan doğru hafif hafif esen rüzgârlar alıyorduk şimdi. Herman'la ben bir çeyrek saat yelken direğinin tepesinde durarak adadan gelen ılık ılık yaprak ve yeşillik kokusunu ciğerlerimize çektik. İşte Polinezya buydu, dalgaların arasında, tuzlu suların içinde geçirilen doksan üç günden sonra, kuru topraklardan gelen burcu burcu, zengin kokular. Bengt tekrar yatmış, uyku tulumunun içinde çoktan horlamaya başlamıştı. Erik'le Torstein kulübenin içinde sırtüstü uzanmış, derin düşüncelere dalmışlardı, Knut ise durmadan kulübeye girip çıkıyor, yaprak kokularını ciğerlerine çekiyor ve duygularını güncesine yazıyordu.

Saat sekiz buçukta Puka-Puka salımızın gerisinde denize dalarak gözden kayboldu, ama yelken direğine tırmandıkça, doğu ufku üzerinde hafif bir mavi çizginin bulunduğunu saat on bire kadar görebildik. Sonra o çizgi de kayboldu ve Puka-Puka'nın yerini gösteren biricik şey olarak, sağa sola hareket etmeden göğe doğru yükselen bir cumulo-nimbus bulutu kaldı. Kuşlar ortadan kayboldular. Onlar adanın rüzgâr alan tarafında dolaşmayı tercih ediyorlardı, böylelikle akşamleyin yuvalarına dönerken rüzgârı arkadan almış oluyorlardı. Yunuslar da adamakıllı seyrekleşmişti ve salın altında yine topu topu bir, iki tane kılavuz balık kalmıştı.

Kitap okurken, kâh yüzüstü, kâh sırtüstü yatmak çok yorucu olduğundan artık bir masa ile sandalyeyi özlediğini

söyledi o akşam Bengt. Masa ve sandalyeyi özlemiş olması dışında, adayı tutturamamış olmamıza seviniyordu, zira daha okuyacağı üç tane kitap kalmıştı. Torstein'in canı durup dururken elma istedi, bense gece yarısı burnumda nefis bir soğanlı pirzola kokusu duyarak uyandım. Ama uyanınca anladım ki, duyduğum koku kirli bir gömlekten geliyormuş.

Ertesi sabah, ufkun üzerinde, lokomotif dumanı gibi yükselen iki tane yeni bulut gördük. Bu bulutların geldiği Mercan adalarının adlarını haritaya bakarak bulduk: Frangahina ve Angatau adalarıydı bunlar. Rüzgârın esiş yönüne göre bizim için Angatau adası daha elverişli olduğundan rotamızı ona göre ayarladık, dümenimizi bağlayıp, B. Okyanus'un sessizlik ve dinginliğinin zevkini çıkarmaya başladık. Güzel bir günde, Kon-Tiki'nin bambu güvertesinde yaşam o kadar tatlıydı ki, bizi bekleyen her ne olursa olsun, yolculuğun yakında son bulacağına kesinlikle inanarak, bütün izlenimleri yutuyorduk sanki.

Üç gün, üç gece, Angatau üzerindeki buluta doğru dümen tuttuk; hava pırıl pırıldı ve bizi rotamız üzerinde sadece dümen tutuyordu, akıntı da bize oyun oynamıyordu. Dördüncü günü sabahı Torstein, 4-6 vardiyası tutan Herman'dan vardiyayı devraldığı sırada, Herman ona ay ışığında alçak bir adanın silüetini gördüğünü söylemiş. Biraz sonra güneş yükselir yükselmez, Torstein başını kulübeye sokup bağırmaya başladı:

-Kara göründü!

Hepimiz bir anda güverteye fırladık ve gördüğümüz şey üzerine saldaki bütün bayrakları çekmek zorunda kaldık. Önce salın kıçına Norveç bayrağını, sonra da yelken direğinin tepesine Fransız bayrağını toka ettik, zira bir Fransız kolonisine giriyorduk. Çok geçmeden saldaki bütün bayrakla yeni çıkan ticaret rüzgârında dalgalanmaya başladı; Amerikan, İngiliz, Peru ve İsveç bayrakları yanısıra Kaşifler Kulübü'nün forsu. Bu sefer adanın yeri bize göre mükemmeldi; ada tam rotamız üzerinde bulunuyordu, uzaklığı da, güneşin

doğmasından az sonra deniz üzerinde bitiveren Puka-Puka'nınki gibi, belki biraz daha fazlaydı. Güneş kıç taraftan dimdik yükselir yükselmez, adanın üzerindeki buğulu göğe vuran duru yeşil pırıltıyı gördük. Bu çevresel mercan döküntülerinin ortasında kalan durgun, yeşil gölcüğün görüntüsüydü. Atollerin bazılarından göğe, binlerce metre yükseğe vuran bu seraplar, daha adaya günlerce sürecek yol varken bizim gibi ilkel yöntemlerle okyanusu aşanlara adanın yerini gösterir.

Saat on sularında dümenin idaresini elimize aldık; artık adanın ne tarafına çıkacağımıza karar vermemiz gerekiyordu. Daha şimdiden, toplu ağaçların dışında kalan tek tek ağaçların tepelerini seçebiliyor, koyu gölgeli yeşilliklerin meydana getirdiği fonun önünde, güneşin altında pırıl pırıl parlayan sıra sıra ağaç gövdelerini görebiliyorduk.

Adayla aramızda bir yerde, masum masum adaya yaklaşmak isteyenlere karşı pusuda bekleyen, tehlikeli sualtı döküntüleri olduğunu biliyorduk. Bu döküntüler doğudan gelen ölü dalgaların altında kaldığı için, kayalıkların üzerinde büyük su kütleleri dengelerini kaybederek ta göklere yükseli, köpükler içinde, gümbürdeyerek sivri, keskin mercan kayalarının üzerine iniyordu tekrar. Tuamotu takımadalarındaki sualtı kayalarına doğru denizin çekmesine kapılan pek çok gemi, kayalara bindirerek parçalanmıştır.

Deniz üzerinden, bu göze görünmez tuzak asla fark edilmiyordu. Biz dalgaların gittiği yönde ilerleyerek sadece, birbiri ardı sıra adaya doğru uzaklaşan dalgaların sırtlarını görebiliyorduk. Gerek döküntüler, gerek döküntülerin üzerinde yer alan cadı dansı, sıra sıra geniş dalga sırtlarının ardında kalıyordu. Ama, kumsalı yandan gördüğümüz adanın her iki ucu boyunca, gerek kuzeyde, gerek güneyde, adadan birkaç yüz metre açıkta denizin tekparça bir beyaz köpük halinde göklere yükseldiğini de görebiliyorduk.

Adanın güney ucu açıklarındaki cadı kazanını sıyıracak biçimde dümen tutuyor ve oraya vardığımız zaman, atol bo-

yunca ya rüzgâr almayan bir noktaya ulaşana, ya da adanın açığından sürüklenip geçmeden çapa ile salı durdurabileceğimiz bir sığlığa varana kadar dümen tutabilmeyi diliyorduk; böyle bir yere varıp da durduktan sonra, rüzgârın değişerek bizi adanın rüzgâr almayan yanına sürüklemesini bekleyebilirdik.

Öğleyin, kıyıdaki bitkilerin, ön saftaki yemyeşil bitki örtüsüne tepeden bakan, sık ve genç hindistancevizi ağaçlarından ibaret olduğunu dürbünümüzle görebildik. Bu ağaçların önündeki kumsala ise, mercan blokları serpilmişti. Palmiyelerin tepelerinde süzülen beyaz kuşlardan başka bir yaşam işareti yoktu adada.

Saat ikide adaya o kadar yaklaşmıştık ki, kıyı boyunca, şaşırtıcı döküntülerin hemen dışında yol alıyorduk. Yaklaştıkça, kırılan dalgaların gümbürtüsünü daha güçlü duymaya başladık; mercan kayalıkları üzerine hiç durmadan dökülen bir çavlanın sesini andırıyordu bu. Çok geçmeden de sesler, sancak tarafımızda bize koşut olarak ve bir iki yüz metre açığımızdan geçen bir tren gürültüsü halini aldı. Aynı zamanda, bizimle kıyı arasında, «trenin» gürültüsünün geldiği yerde, kırılan koca koca dalgaların üzerinde ve ardında dalga dalga havaya savrulan serpintileri de görebiliyorduk.

Dümen küreğini iki kişi birden yönetiyordu, onlar bambu kulübenin arkasında kaldıklarından, önlerini göremiyorlardı. Erik, seyir subayı olarak mutfak sandığının tepesine çıkmış, oradan, ağır dümeni kullananlara talimat veriyordu. Planımız, tehlikeli kayalıklara mümkün olduğu kadar sokulmaktı. Döküntüler arasında bir açıklık, içeri sokulabileceğimiz bir giriş noktası bulabilmek için, yelken direğinin tepesinde sürekli olarak gözcü bulunduruyorduk. Akıntı şimdi bizi döküntü kayalar boyunca sürüklüyor ve bize oyun oynamıyordu. Yerlerinden oynamış salmalar bize, her iki yandan da rüzgâra göre 20 derecelik bir açıyla yol alma olanağı sağlıyor ve rüzgâr, döküntülere koşut esiyordu.

Erik, zik zak bir rota üzerinde gidişimizi yönetir ve dal-

ların emişinden mümkün mertebe kaçınmak için döküntülere yakın kalmaya çalışırken, Herman'la ben, ipin ucuna bağladığımız lastik bota binerek saldan açıldık. Sal kayalıklardan içeri doğru kıvrıldığı zaman ardında ona iple bağlı olan biz de döküntülerin o kadar yakınından geçtik ki, bizden öteye doğru uzaklaşan yemyeşil sudan duvarı ve denizin emişiyle dalgalar geri çekilince de paslı demir kalıntılarından meydana gelmiş bir barikatı andıran döküntü kayaların sırtını görebildik. Bizim görebildiğimiz kadarıyla bütün kıyı boyunca en ufak bir gedik, bir açıklık yoktu. Bunun üzerine Erik, yelkenin iskele tarafındaki iskotasını gevşeterek, rüzgâra göre düzenledi, dümendekiler de dümenle yardım ederek, Kon-Tiki'nin burnunu yine açık denize döndürdüler ve böylece sal yeniden içeri doğru döneceği ana kadar tehlikeli bölgeden çıktı.

Kon-Tiki'nin döküntülere doğru her dönüşünde yedekteki lastik botta bulunan ikimizin yüreklerimiz ağızlarımıza geliyordu, zira her seferinde döküntülere o kadar yaklaşıyorduk ki, dalgaların gittikçe şiddetlenerek çarptığını, sinirli sinirli kabardığını açıkça hissediyorduk. Yine her seferinde, Erik'in fazla içeri girdiğini, bu sefer Kon-Tiki'yi, bizi döküntülerin üzerine savurmakta olan kırık dalgalardan kurtarma olanağa kalmadığını düşünüyorduk. Ama Erik, her seferinde de ustacak bir manevrayla Kon-Tiki'yi kurtarıyor ve sal yine burnunu açık denize veriyordu. Bütün bu süre içinde de lastik bot içinde bulunan bizler adaya o kadar yakın gidiyorduk ki, kıyıdaki bütün ayrıntıları görüyorduk, buna rağmen bu cennet güzelliğindeki adaya, aradaki köpüren dalgalarla örtülü kayalıklar yüzünden bir türlü yaklaşamıyorduk.

Saat üç sıralarında kıyıdaki palmiyelerin arasındaki bir açıklıktan, öbür taraftaki cam gibi durgun ve duru mavi gölcük göründü. Ne var ki, gölcüğü çevreleyen döküntüler, köpükler arasından uğursuz dişlerini göstererek yine öyle yekpare; yine öyle aralıksız duruyordu. Biz rüzgârı arkamızdan alarak kıyı boyunca ilerlerken palmiyeler arasındaki açıklık kapandı tekrar; hâlâ bir geçit bulamamıştık. Daha sonra pal-

miye ormanı seyreldikçe seyreldi ve bize adanın derinliklerini görme olanağını verdi. Bu ada, sallanan palmiye ağaçları ve pırıl pırıl kumsallarla çevrili, büyük, sakin bir krater gölünü andıran akla hayale gelebilecek en cici, en güzel tuzlu su gölünden ibaretti. Yemyeşil, büyüleyici palmiye adasının kendisi ise, konuksever gölcüğün çevresinde yumuşacık kumdan bir halka meydana getiriyor, ama bunların hepsini de en dıştan ikinci bir halka çevreliyordu; cennetin kapılarından kimseyi içeri sokmayan, pas kızılı rengindeki dökün-tülerin meydana getirdiği kılıç.

Antagau adası kıyıları boyunca bütün gün zik zaklar yaparak dolaştık ve bambu kulübenin kapısı önünden, yakından bakarak, adanın güzelliklerini içimize sindirdik. Güneş tepeden bütün palmiyelere vuruyor ve ada bütünüyle bir cenneti andırıyordu. Manevralarımız yavaş yavaş, hep aynı biçimde tekrarlanan hareketler halini alınca, Erik, gitarına el attı ve kafasında o kocaman Peru şapkasıyla güvertede durarak, duygulu Güney denizi şarkıları çalıp söylemeye başladı; öte yandan Bengt de salın güvertesinde nefis bir akşam yemeği hazırladı bize. Peru'dan getirdiğimiz bayat bir hindistancevizini açıp, adadaki ağaçlardan sarkan taze hindistancevizleri şerefine içtik. Adayı çevreleyen bütün hava-derine kök salmış, bize doğru pırıl pırıl parlayan parlak yeşil ormanın üzerindeki sükunet, palmiye tepelerinde dolaşan beyaz kuşları çevreleyen sükunet, cam gibi gölcüğün ve yumuşak kumsalların üzerindeki huzur ve sükun, kızıl mercan döküntülerinin yabani görünüşü, kırılan dalgaların göklere yükselen gürlemeleri -hep birden, açık denizden gelmiş olan bizler üzerinde ezici bir etki uyandırıyordu. Aldığımız bu izlenimler belleklerimizden asla silinmeyecekti. B. Okyanus'un öbür yanına ulaştığımızdan en ufak bir kuşkumuz bile yoktu artık; bundan daha gerçek bir Güney denizi adası göremezdik. Karaya ister çıkalım, ister çıkmayalım, Polinezya'ya varmıştık işte; engin denizler sonsuza dek ardımızda kalmıştı.

Angatau önünde kutladığımız bu bayram günü, sal üzerinde geçirdiğimiz doksan yedinci gündü. Çok gariptir, ama

biz de New York'ta, kuramsal olarak bütün koşullar iyi giderse Polinezya'nın en yakın adasına en aşağı doksan yedi günde varacağımızı hesaplamıştık.

Saat beş sularında, kıyıda bulunan, çatısı palmiye yapraklarıyla örtülü iki kulübenin önünden geçtik. Ne bir duman, ne bir yaşam işareti vardı.

Saat beş buçukta burnumuzu yine döküntülere doğru çevirdik; adanın batı ucuna yaklaşıyorduk ve bir geçit bulabilmek için çevreye son bir kez daha göz gezdirecektik. Güneş artık o kadar alçalmıştı ki, ileri doğru baktığımız zaman gözlerimizi kör ediyordu, ama buna rağmen, dalgaların, adanın en uç noktasından birkaç yüz metre açıkta, döküntüler üzerinde çatladığı yerde bir gökkuşağı meydana geldiğini görebiliyorduk. Adanın bu ucu şimdi önümüzde bir silüet gibi duruyordu. Kıyıdaki kumsalda da hareketsiz duran, siyah siyah birtakım noktalar görmüştük. Birdenbire bu noktalardan biri suyun kıyısına doğru ilerledi, öteki siyah noktalardan birçoğu ise ters yana, palmiyelere doğru hızla hareket ettiler. Adada insan vardı! Döküntü kayalara cesaretimizin yettiği kadar sokulduk; rüzgâr kesildiği için, adanın rüzgâr almayan yönüne girmek üzere bulunduğumuzu hissettik. O sırada döküntülerin öbür yanında, denize bir kano indirildiğini ve kanoya atlayan iki kişinin, tek küreklerle kıyıdan açıldığını gördük. Epey uzaktayken, kanonun başını dışarı doğru çevirdiler ve biz kanonun başının havalandığını, dalgalar onu kaldırırken, onun döküntüler arasındaki bir geçitten kurşun gibi fırlayıp bize doğru gelişini seyrettik.

Demek döküntülerdeki geçit daha aşağıdaymış; biricik umudumuz oradaydı artık. Şimdi palmiyeler arasında koskoca bir köy görüyorduk. Ne var ki, gölgeler uzamaya başlamıştı bile.

Kano içindeki adamlar bize el salladılar. Biz de sevinçle el sallayarak karşılık verdik, onun üzerine kanodakiler hızlarını artırdılar. Bu Polinezya tipi, dirsekli bir futa, bir uskundra idi, içinde oturan, bellerine peştemal gibi renkli bez

sarılı esmer adamlar da yüzleri bize dönük olarak tek kürek-lerini hızla çalıştırıyorlardı. Şimdi yeniden güçlüklerle karşı-laşacaktık anlaşma konusunda. Saldaki altı kişi içinde bir ben Fatuhiva'da kaldığım sırada öğrendiğim birkaç kelime Markiz adaları dilini hatırlayabiliyordum, ama Polinezya di-lini hatırda tutmak, sürekli konuşma olanağı bulunamadığın-dan, çok güçtür.

Neyse, bu yönden de içimiz rahatladı biraz sonra, zira kano salın kenarına burnunu çarpıp da iki adam sala atlayın-ca, içlerinden biri bütün yüzüne yayılan bir gülümsemeyle elini uzatıp, İngilizce olarak,

-İyi geceler! dedi.

Ben hayret içinde,

-İyi geceler! diye karşılık verdikten sonra, İngilizce bili-yor musunuz? diye sordum.

Adam, tekrar sırıtarak, başını olumlu anlamda salladı.

-İyi geceler, dedi. İyi geceler.

Adamın yabancı dil yönünden bütün sözcük dağarcığı bundan ibaretti, ama bu kadarcık bilgisiyle bile, yanında şaş-kın şaşkın duran ve kendinden daha deneyimli arkadaşının bilgisine sırıtarak hayranlığını gösteren, öteki daha bilgisiz yerliyi kat kat aşmış oluyordu.

Ben elimle adayı işaret ederek,

-Angatau? diye sordum.

Adam, evet anlamında başını sallayarak,

-H'angatau, dedi.

Erik, gururla başını salladı. O haklıydı; güneşten kerte-riz alarak yerimizi hep doğru belirlemişti.

-Maimai hee iuta, diye onların dilini denedim.

Fatuhiva'da edindiğim bilgiden aklımda kaldığına göre, bu sözlerin şu anlama gelmesi gerekiyordu: «Karaya gitmek ister.»

Yerlilerin her ikisi birden, denizin içindeki görünme-

yen geçidi işaret ettiler, biz de dümen kırıp şansımızı denemeye karar verdik.

O sırada ada yönünden yeniden rüzgâr çıkmaya başlamıştı. Gölcüğün üzerinde ufacık bir yağmur bulutu vardı. Rüzgâr bizi döküntülerden açığa sürükleyecek gibi görünüyor, Kon-Tiki, döküntüdeki geçide ulaşabilmek için rüzgârı bu kadar yandan alınca dümene boyun eğmiyordu. Dibi bulmaya çalıştık, ama çapanın ipi kısa geldi. Artık küreklere baş vurmaktan, hem de bunu bir an önce yapmaktan başka çare kalmamıştı, zira rüzgâr gittikçe güçleniyordu. Yelkeni, elimizden geldiği kadar çabuk indirdik ve her birimiz elimize kocaman tek küreklerimizi aldık. Ben, sala çıktıklarında verdiğimiz sigaralarını zevkle tüttürmekte olan yerlilere de birer kürek vermek istiyordum.

Yerliler ise başlarını hızlı hızlı iki yana sallayıp, izlememiz gereken rotayı işaret ediyor ve şaşkın görünüyorlardı. Ben, hepimizin birden kürek çekmemiz gerektiğini işaretlerle anlatmaya çalışarak, «kara-ya, git-mek is-ter!» kelimelerini tekrarlayıp duruyordum. O sırada iki yerliden en akıllısı öne doğru eğildi ve sağ eliyle dönme işareti yaparak bir ses çıkardı:

-Brrrrrrr!

Bize motor çalıştırmamızı söylediğine kuşku yoktu. Adamlar tıka basa yüklenip de iyice suya gömülmüş acayip bir teknede bulunduklarını sanıyorlardı. Onları alıp salın kıç tarafına götürdük ve pervanemiz, şaftımız olmadığını anlasınlar diye ellerini suyun içine sokup yoklattık. Şaşkınlıktan dilleri tutulan yerliler sigaralarını söndürerek hemen salın kenarına fırladılar; salın iki yanında mürettebat durmadan kürek çekiyordu; yerliler de aramıza katılınca, iki tarafa dörder dörder ayrılmış, küreklerimizi durmadan suya daldırıyorduk. Bu sırada güneş adanın burnu arkasında suya gömüldü ve adadan esen rüzgâr arttı. Bir santim bile ilerlemiyor gibiydik. Fena halde korkmuş görünen yerliler, kanoları-

na atladıkları gibi gözden kayboldular. Hava karardı ve bizler yine tek başımıza kalarak, sal açık denize sürüklenmesin diye, bütün gücümüzle kürek çekmeye devam ettik.

Karanlık adanın üzerine çöker çökmez, mercan döküntülerinin arkasında dalgalar arasında oynaya oynaya dört tane kano çıkageldi ve sal bir anda, el sıkışmak, sigara almak isteyen yerlilerle doldu. Bu suları bilen bu adamlar salda olduğu sürece tehlike yoktu; onlar bizim tekrar açık denize sürüklenip gözden kaybolmamıza izin vermezlerdi; eh demek ki, karaya akşam vakti ayak basmak varmış kısmetimizde!

Hemen kanoların kıç taraflarına ip atarak bağlattık ve bu sağlam kanolar salı yedeklerine alarak, kızak çeken köpekler gibi yelpaze biçiminde açıldılar. Knut, lastik bota atlayarak, konalar arasında sürücü köpek gibi yer aldı, bizler de salda küreklere yapışıp, Kon-Tiki'nin iki yanındaki kütüklerin üzerine yerleştik. Ve bunca zamandır hep arkamızdan aldığımız doğu rüzgârına karşı ilk kez bir savaşmaya giriştik.

Hava şimdi zifiri karanlıktı ve mehtap çıkıncaya kadar da böyle kalacaktı, ayrıca rüzgâr da yeniden güçlenmişti. Karada, köylüler bir ateş yakmışlar, döküntüler arasındaki geçidi gösteriyorlardı bize. Döküntülerde patlayan dalgaların uğultusu karanlıkta büyük bir çağlayanın gümbürtüsü gibi bizi sarsmıştı ve önceleri bu gürültü şiddetlendikçe şiddetlendi.

Önümüzde bizi çeken kanoları göremiyorduk, ama ciğerlerini yırtarcasına tiz seslerle söyledikleri Polinezya dilindeki savaş şarkılarını duyuyorduk. Knut'un da onların arasında olduğunu anlıyorduk, zira Polinezya müziği susar susmaz, Knut'un, Polinezya korosu ortasında Norveç halk türküleri söyleyerek solo yaptığını duyuyorduk. Bu karışıklığı daha da artırmak için, salda bulunan bizler de, 'Tom Brown's baby had a pimple on his nose' adlı Amerikan halk türküsünü tutturduk; salda ve kanolarda bulunan esmer adamlar da, beyaz adamlar da şarkılar, türküler ve kahkahalar arasında kürek çekiyordu.

Keyfimize diyecek yoktu; havalarda uçuyorduk. Doksan yedi gün bu, dile kolay; Polinezya'ya da varmıştık işte. O akşam köyde mutlaka bir ziyafet verilecekti. Yerliler alkış tutuyor, bağırıyor, haykırıyorlardı. Angatau'ya yılda sadece bir kez insanlar gelip karaya çıkıyordu, o da, Tahiti'den Hindistan cevizi kabuğu yüklemek için kopra taşıyan uskuna geldiği zaman. O bakımdan bu gece karada gerçekten de bir bayram havası esecekti.

Ama öfkeli rüzgâr inatla esiyordu. Kollarımız bacaklarımız yorgunluktan sızlayana kadar kürek çektik. Gerçi açığa sürüklenmiyorduk, ama kıyıdaki ateş de biraz olsun yaklaşmak bilmiyordu; döküntülerden gelen gümbürtü ise hep aynıydı. Yavaş yavaş şarkılar kesildi. Herkese bir durgunluk çöktü. Adamlar kürek çekebilmek için ellerinden gelenden de fazlasını yapıyorlardı. Kıyıdaki ateş ileri, geri kıpırdamıyor, yalnız biz dalgalarla inip çıktıkça, o da inip çıkıyordu. Üç saat geçti, saat dokuza gedi. Yavaş yavaş gerilemeye başladık. Yorulmuştuk.

Yerlilere, karadan daha çok sayıda adamın bize yardıma gelmesi gerektiğini anlatabildik, ama onlar, kıyıda çok sayıda insan bulunmasına rağmen bütün adada denize açılabilecek nitelikte topu topu bu dört teknenin olduğunu açıkladılar.

Derken karanlığın içinden lastik botuyla Knut çıkageldi. Aklına bir şey gelmişti Knut'un; lastik botla karaya çıkıp daha fazla adam getirebilirdi. Lastik botta, bir seferinde, sıkışak vaziyette beş-altı kişi oturabilirdi.

Bu çok tehlikeli bir işti. Knut bu suları hiç bilmiyordu; zifiri karanlıkta mercan döküntüleri arasındaki geçidi asla bulamazdı. Bunun üzerine Knut, kendisine yolu göstersin diye, yanına yerlilerin reisini de almayı önerdi. Ben bunu da pek güvenilir bir çare olarak görmüyordum, zira yerli, lastik bot kullanmaya alışık olmadığından, bu oynak tekneye daracık geçitte manevra yaptıramazdı. Fakat ben, karanlıkta, ilerimizde bizi çeken kanolardan birinde kürek sallamakta

olan reisi alıp getirmesini söyledim Knut'a; hiç değilse adama, durum hakkında, kendisinin ne düşündüğünü sorabilirdik. Artık kıçın kıçın sürüklenmemize engel olamadığımız meydandaydı.

Knut, reisi bulmak için karanlıkta gözden kayboldu. Aradan bir süre geçip de Knut reisle geri gelmeyince, kendilerini çağırmak için seslendik, ama ilerimizde şarkı söyleyen Polinezyalıların korosundan başka cevap alamadık. Knut, karanlığa dalıp, kaybolmuştu. O sırada ne olduğunu anladık. O gürültü, patırtı, bağırış, çağırış arasında Knut kendisine verdiğim talimatı yanlış anlamış ve reisi lastik bota koyduğu gibi kıyıya doğru asılmıştı küreğe. Ne kadar bağırsak boşunaydı, zira Knut'un vardığı yerde dalgaların gümbürtüsü diğer bütün sesleri boğuyordu.

Hemen Mors lambasını aldık, içimizden biri direğe tırmandı ve «Geri dön. Geri dön!» sinyalini verdi.

Ama geri dönen olmadı.

İki kişi ayrıldığı, bir kişi de direğin tepesinde sürekli olarak sinyal verme işiyle uğraştığı için, salımızın kıçın kıçın sürüklenmesi daha da artmış, bizler ise kürek çekmekten adamakıllı yorulmaya başlamıştık. Saldan denize, hareket edip etmediğimizi anlamak için yüzen şeyler attık ve anladık ki, ağır ağır sürükleniyoruz, ama ters yönde. Kıyıdaki ateş küçülmeye, kırılan dalgaların gümbürtüsü hafiflemeye başladı. Palmiye ormanının kuytusundan çıktıkça da o öncesiz ve sonrasız doğu rüzgârı bizi daha sağlam bir biçimde pençesine düşürüyordu. Doğu rüzgârını tekrar tadıyorduk! Artık hemen hemen açık denizde olduğu gibi esiyordu. Yavaş yavaş bütün umutların kaybolduğunu anladık. Sürüklene sürüklene açık denize atılıyorduk rüzgâr tarafından. Ama ne olursa olsun, hiç gevşemeden kürek çekmekte devam ediyorduk. Ne yapıp edip, Knut gelinceye kadar geriye doğru sürüklenmemizi frenlemek zorundaydık.

Beş dakika geçti. On dakika geçti. Yarım saat geçti. Ateş gittikçe küçülüyordu; salla birlikte dalgaların arasına

indiğimiz zaman ateş tamamıyla gözden kayboluyordu ara sıra. Kırılan dalgaların sesi uzaktan uzağa duyulan bir mırıltı halini aldı. O sırada mehtap çıktı; ay yuvarlağının pırıltısını palmiyelerin tepesinden görebiliyorduk, ama gökyüzü sisli ve yarı kapalıydı.

Yerlilerin mırıldanıp bakışmaya başladıkları gördük. Birdenbire kanolardan birinin ipi çözüp uzaklaştığını ve gözden kaybolduğunu fark ettik. Öteki üç kanoda bulunan adamlar da hem yorgun düştükleri, hem de korkmaya başladıkları için, bütün güçleriyle kürek çekemiyorlardı. Kon-Tiki gerisin geriye açık denize sürükleniyordu.

Az sonra salı çeken kanoların ipleri gevşedi ve üç kano salın kenarına çarparak yanaştı. Yerlilerden biri sala çıktı, başını umutsuz bir ifadeyle iki yana sallayarak konuştu:

-İtuta! (*)

Artık her seferinde uzun bir süre için gözden kaybolmaya başlayan ateşe doğru baktı yerli; ateş göründüğü zaman da ancak bir kıvılcım gibi parlıyordu. Hızla sürükleniyorduk. Kırılan dalgaların sesi duyulmaz olmuştu; yalnız çevremizdeki deniz her zamanki gibi uğulduyor ve Kon-Tiki üzerindeki bütün ipler gıcırdıyor, inildiyordu.

Yerlilerin ellerine hemen sigaralar tutuşturduk, ben de alelacele bir not yazıp, karada Knut'u buldukları zaman kendisine vermeleri için yerlilere rica ettim. Notta şöyle diyordum:

İki yerli ile bir kanoya bin, lastik botu da yedeğine al. Sakın lastik botla tek başına gelmeye kalkma.

Bütün güvencemiz, yardımsever yerlilerin Knut'u bir kanoya bindirerek sala getirmeye razı olmalarındaydı -tabii denize açılmayı göze aldıklarını var sayarasak- yok, eğer Knut'u kanoyla getirmeye yanaşmazlarsa, o zaman da Knut'un lastik botla kaçak salı yakalamak için tek başına denize açılması çılgınlık olurdu.

(*) Karaya.

Yerliler karaladığım notu alıp kanolarına atladılar ve karanlıkta gözden kayboldular. En son duyduğumuz ses, bizimle ilk konuşan yerli dostumuzun tiz sesiyle karanlıkta bize terbiyeli terbiyeli seslenmesi oldu:

-İyi geceler!

İçlerinde daha az dil bilenlerin, bu bilgili arkadaşlarını takdir ettiklerini belirten mırıltılar duyuldu, ondan sonra da yine, tıpkı en yakın karadan 2000 deniz mili uzakta bulunduğumuz zamanki sessizlik geri geldi.

Burada, açık denizde, rüzgârın itişine karşı dördümüzün küreklerle bir şeyler yapabilmemize olanak yoktu; elimizden gelen biricik şey, yelken direğinin tepesinden durmadan ışıkla işaret vermekten ibaretti. Artık, «Geri dön işareti vermeye cesaret edemiyor, sadece ışığı yakıp söndürmekle yetiniyorduk.» Ortalık zifiri karanlıktı. Ay bulut kümelerinin arasından nadiren sıyrılabiliyordu. Tepemizde gökyüzünü kaplayan, her halde, Angatau'nun üzerinde asılı duran cumulo-nimbus bulutu olmalıydı.

Saat onda, artık bir daha Knut'u görebilmekten tamamıyla umudumuzu kesmiş bulunuyorduk. Salın kenarında oturuyor, elimize aldığımız birer parça peksimeti kemiriyor, arada sırada da ışıkla işaret vermek için nöbet değiştirerek yelken direğine çıkıyorduk; yelken direği de, yelkeni çekili olmadığı için çıplak bir yalı kazığı gibi duruyordu karanlıkta.

Knut'un nerede olduğunu bilmediğimiz için, ışıkla işaret vermeye bütün gece devam etmeyi kararlaştırdık. Onun kırılan dalgalar arasında kalmış olabileceğine inanmak istemiyorduk. İster kırılan dalgalar, ister ölü dalgalar olsun, Knut hep dört ayak üstüne düşerdi; hayatta olduğu muhakkaktı. Ne var ki, onu B. Okyanus'un ortasında ve uğrak yeri olmayan bir adada yalnız başına bırakmak bize çok dokunuyordu. Bu talihsizliğe lanet ediyorduk. Bu kadar uzun bir yolculuktan sonra yapabildiğimiz tek şey, bir adaya azıcık so-

kulmak, karaya bir adam çıkarıp onu orada bıraktıktan sonra tekrar çekip gitmek oluyordu. Salımıza güler yüzle ayak basan ilk Polinezyalılar da Kon-Tiki'nin batıya doğru çılgınca sürüklenişinden kendi paçalarını kurtarmak için, hemencecik kaçmak zorunda kalmışlardı. Çok berbat bir durumdu. Salın ipleri de o gece öyle korkunç gıcırdıyordu ki. Hiç birimiz uyumak istemiyorduk.

Saat on buçukta, Bengt nöbetini başkasına devretmek için yelken direğinin tepesinden iniyordu. O sırada hepimiz heyecanlandık, harekete geldik. Karanlıkta, denizden insan sesleri duyduğumuza emindik. İşte yine oradaydılar. Polinezyalıların konuşmasıydı bu. Ciğerlerimizin bütün gücüyle karanlığa doğru haykırmaya başladık. Onlar da bağırarak yanıt verdiler; en önemlisi de öteki sesler arasında, Knut'un sesinin de olmasıydı. Heyecandan ve sevinçten çılgına dönmüştük, bütün yorgunluğumuz bir anda gitmiş, üstümüze çöken fırtına bulutu ağırlığı kalkmıştı. Angatau'dan açığa sürükleniyorsak ne çıkardı yani? Denizde sürüyle ada vardı. Yolculuğa bayılan dokuz balsa tomruğu, artık canları nereyi çekerse oraya sürüklesinlerdi, nasıl olsa salda yine altımız bir araya gelecektik.

Dalgaların üzerinde seke seke gelen üç tane kano karanlığın içinden çıktı ve sala ilk atlayan Knut oldu; onun arkasından da altı tane esmer adam Kon-Tiki'nin güvertesine çıktı. Knut'tan açıklama isteyecek zamanımız yoktu; yerlilere hediyelerini verip, gerisin geriye adaya uğurlamamız gerekiyordu. Hiçbir ışık, ya da kara parçası görünmediği, gökte bir tek yıldız bile parlamadığı için, yerliler adadaki ateşin ışığını görene kadar, dalgalara ve rüzgâra karşı kürek çekmek zorunda kalacaklardı. Kendilerine bol bol yiyecek, sigara ve başka hediyeler verdik, onlar da teker teker hepimizin elini sıkıp, son kez veda ettiler.

Yerlilerin bizim hesabımıza tasalandıkları açıkça belli oluyordu; elleriyle batı yönünü işaret ederek, tehlikeli dökün tülere doğru sürüklendiğimizi anlatıyorlardı bize. Gözleri yaşlanan reisleri, beni çenemin ucundan hafifçecik öptüğü zaman, bana uzun sakalımı veren Yaradana şükrettim. Ondan sonra yerliler kanolarına bindiler ve biz altı arkadaş salda bir arada, yalnız kaldık.

Salı kendi haline bırakıp, Knut'un hikâyesini dinledik.

Knut, yerli reisi de lastik botuna bindirip, bütün iyi niye-

liyle kıyıya doğru kürek çekmeye başlamış. Yerli de küçük kürekleri kullanarak, botu dökün tüler arasındaki geçide doğru götürüyormuş; işte tam o sırada Knut hayretle, saldan kendisine ışıkla verilen «Geri dön!» işaretlerini görmüş. Hemen kürek çeken adama geri dönmek istediğini anlatan işaretler yapmış, ama yerli onu dinlememiş. O zaman Knut, kürekleri adamın elinden almak istemiş, fakat yerli zorla onun ellerini küreklerden çekmiş; dökün tüler üzerinde kırılan dalgaların gümbürtüsü hemen yakınlarından geldiği için de Knut mücadele etmenin yararsızlığını anlamış. Dökün tüler arasındaki geçitten içeri girip dosdoğru karadaki bir mercan blokunun üstüne bindirmişler. Kıyıdaki yerli kalabalığı lastik botu çekip, elleri üstünde havaya kaldırarak daha içeri götürmüşler. Knut, palmiye ağaçlarının altında, hiç anlamadığı bir dil konuşan büyük bir kalabalığın ortasında tek başına kalakalmış. Kahverengi derili, yalınayak, kadınlı erkekli, çoluklu çocuklu bir kalabalık Knut'un çevresini sarmış, onun gömleğiyle pantolonunun kumaşını elliyorlarmış. Onlar da eski püskü, paçavra haline gelmiş Avrupalı elbisesi giyiyorlarmış, ama adada bir tek beyaz adam yokmuş.

Knut içlerinde en akıllı görünen bir, iki tanesini yakalayıp, onlara kendisiyle birlikte lastik bota binmelerini anlatmaya çalışmış. O sırada, Knut'un reis olabileceğini düşündüğü, şişman, iriyarı bir adam sallana sallana gelmiş; yüksek sesle ve otoriter bir tavırla konuşan bu adamın başında bir denizci kasketi varmış. Herkes bu adama yol açmış. Knut, Norveççe ve İngilizce konuşarak, birkaç adama gereksinme olduğunu, sal daha fazla uzaklaşmadan geri dönmesi gerektiğini anlatmış. Reis, bön bön bakıyor ve onun dediklerinden hiçbir şey anlamıyormuş; böylece Knut'u, bütün itirazlarına rağmen, bağrışıp çağrışan kalabalık köye doğru sürmeye başlamış. Orada kendisini köpekler, domuzlar ile taze meyveler taşıyan güzel Güney denizi kızları karşılamış. Yer-

lilerin, Knut'u orada kalmaya razı etmek için ellerinden gelen ikramı göstermeye hazırlandıkları anlaşılıyormuş, ama Knut kanmamış; o üzüntüyle, batıya doğru uzaklaşmakta olan sah düşünüyormuş. Yerlilerin niyeti açıkmış. Adamların bizim arkadaşlığımıza fena halde gereksinmeleri varmış, salda da bir sürü işlerine yarayacak şey bulunabileceğini biliyorlarmış. Eğer Knut'u karada alıkoyabilirlerse, salla birlikte geri kalanlarımızın da nasıl olsa geleceğimizi düşünüyorlarmış. Hiç kimse böyle Angatau gibi uğrak yeri olmayan bir adada bir beyaz adamı bırakıp gidemez tabii.

Knut acayip bazı olaylardan sonra, yerlilerin ellerinden kurtulup, lastik botun yanına koşmuş ve yine çevresini, onu hayranlıkla seyreden her iki cinsten insanlar almış. Artık Knut'un uluslararası diliyle işaretlerinden ne demek istediğini anlıyorlarmış; Knut'un, çok acelesi olduğu için hemen adadan kaçmak zorunda kalan o acayip tekneye gitmek zorunda bulunduğunu ve mutlaka da gideceğini anlamışlar.

O zaman yerliler bir oyun oynamaya kalkmışlar Knut'a; işaretlerle ona, salda kalan bizlerin de adanın öbür tarafına yanaşmakta olduğumuzu anlatmışlar. Knut, birkaç dakika süren bir şaşkınlık geçirmiş, ama kadınların kıyıda ateşi yelledikleri yerden yüksek sesler duyulmuş o sırada. Üç kano geri dönmüş, adamlar benim yazdığım notu Knut'a vermişler. Umutsuz bir durumda kalmış Knut. Notta denize asla yalnız başına açılmaması yazarken, yerliler de onunla gitmeye yanaşmıyorlarmış.

Bütün yerliler arasında tiz seslerle, bağıra bağıra bir tartışmadır başlamış. Denize açılıp da salı görenler, Knut'u karada tutmak suretiyle onun adaya getirilemeyeceğini pekala anlamışlar. En sonunda, Knut'un kuş diliyle ve işaretlerle savurduğu tehditler, verdiği sözler sayesinde yola gelen üç kano mürettebatı onunla birlikte denize açılmaya ve Kon-Tiki'yi kovalamaya razı olmuşlar. Böylece zifiri karanlık tropik gecesinde, lastik botu da yedeklerine alarak, dalgalar

arasında bata çıka denize açılmışlar; kıyada kalan yerliler ise, sönmekte olan ateşin etrafında durmuş, geldiği gibi çarçabuk giden bu yeni sarışın arkadaşlarının ayrılışını üzüntüyle seyrediyorlarmış.

Dalgalar kanoları havaya kaldırdığı zaman Knut'la yanındakiler, salın ta açık denizden verdiği ışık işaretlerini görebiliyorlarmış. Yanlarından denize çıkarılan dirseklerle devrilme olasılığı azaltılmış olan ince, uzun Polinezya kanoları denizi bıçak gibi yarıyorlarmış, ama Kon-Tiki'nin kalın, yuvarlak kütüklerini tekrar ayaklarının altında hissedinceye kadar, Knut'a sonsuzluk gibi gelmiş.

Torstein gıptayla:

-Karada eğlendin mi bari? diye sordu.

Knut:

-Öf, sorma, hele şu hula dansı yapan kızları görecektin! diye alay etti onunla.

Yelkeni aşağıda bıraktık, kürekleri de yerlerine koyup, altımız birden bambu kulübenin içine girdik ve Angatau adasının kıyısındaki kayalar gibi uyuduk.

Üç gün kara görmeden sürüklendik denizde.

Dosdoğru o uğursuz Takume ve Raroia döküntülerinin üstüne sürükleniyorduk; bu iki kayalık önümüzde kırk-elli deniz millik bir bölgeyi kapatıyordu. Kayalıkların açığından geçebilecek gibi dümen tutmak için müthiş bir çaba harcıyorduk; bu tehlikeli kayalıkların kuzeyinden sıyrılmak istiyorduk. İşler de yolunda gidiyor gibiydi, ama bir akşam gözcü, telaşla geldi ve hepimizi kulübeden dışarı çağırdı.

Rüzgâr değişmişti. Dosdoğru Takume kayalıklarının üzerine gidiyorduk. Yağmur da başladığı için, görüş uzaklığımız son derece azalmıştı. Öte yandan kayalıkların da çok yakınlarda bulunması gerekiyordu.

Gece yarısı bir savaş meclisi topladık. Bir ölüm kalım sorunuyla karşı karşıya bulunuyorduk. Şimdi kayalıkların ku-

zeyinden sıyrılıp geçme umudu kalmadığına göre, biz de güneyinden geçmeyi deneyecektik. Yelkeni ona göre düzenledik, dümeni alabanda ettik ve kararsız kuzey rüzgârını arkamıza alarak tehlikeli bir yelkencilik oyununa giriştik. Eğer uzunluğu elli mili bulan kayalıklardan biz daha kurtulmadan doğu rüzgârı tekrar çıkacak olursa, dosdoğru kayalık üzerinde kırılan dalgaların ortasına sürüklenecek ve hapı yutacaktık.

Kayalıklara bindermekten kurtulamadığımız takdirde yapmamız gereken her şeyi kararlaştırdık. Ne pahasına olursa olsun Kon-Tiki'nin üzerinde kalacak, salı terk etmeyecektik. Dalgalar üzerimize boşandığı zaman yelken direğinde kesinlikle gözcü bulundurmayacaktık, zira dalgalar direğin üzerindeki bir kimseyi çürük meyve gibi koparır alırdı oradan; yapacağımız şey, direğin iplerine sıkı sıkı sarılmak olacaktı. Lastik botu salın üzerinde bağlamadan bırakıp, içine sıkı sıkı bağladığımız su geçirmez ufak bir telsiz vericisi, bir miktar kumanya, su şişeleri ve tıbbi malzeme koyduk. Biz kendimizi kurtarıp boş elle karaya çıktığımız zaman, lastik bot da dalgaların etkisiyle karaya vurmuş olacaktı. Kon-Tiki'nin kıçına sıkıca bağladığımız bir ipi, öteki ucuna da onu su üstünde tutacak bir tahta parçası bağladıktan sonra denize bıraktık. Eğer sal döküntülere bindirecek olursa, bu ip sayesinde salı çeke çeke belki döküntülerin iç yanına alabilirdik. Bunları böylece kararlaştırdıktan sonra, gözcülüğü de yağmur altındaki dümenciye bırakarak hepimiz kulübeye girdik.

Kuzey rüzgârı devam ettiği sürece, ufkun altında pusuda yatan döküntü kayalıkları boyunca ağır ağır, ama hiç durmadan kayıyorduk. Ama bir akşam üstü, rüzgâr dindi, sonra da doğu rüzgârı esmeye başladı. Erik'in hesaplarına göre aşağı doğru epeyce yol almış bulunduğumuzdan, Raroia döküntülerinin en güney ucundan sıyrılma umudumuz vardı. Bu kayalıklardan sıyrılıp, daha öteki kayalıkların üzerine

düşmeden, Raroia kayalıklarının arkasına dönerek kendimizi kuytuya almaya çalışacaktık.

Gece bastırdığında, sal üzerindeki yolculuğumuzun yüzüncü gününü tamamlıyorduk.

Gece geç vakit, içimde bir huzursuzluk hissederek uyandım. Dalgaların hareketinde olağanüstü bir hal vardı. Kon-Tiki'nin ilerleyişi de bu gibi durumlardaki genel yol alış tarzından farklıydı. Ayaklarımız altındaki tomrukların hareketlerindeki değişikliğe karşı duyarlığımız artmıştı. Birdenbire, yakında bulunan bir kıyı tarafından emildiğimiz aklıma geldi; artık sürekli olarak direğin tepesine gözcü çıkarmaya, geri kalanlarımız da güvertede durarak etrafı kollamaya başladık. Denizde baka bir şey görünmüyordu. Ama ben bir türlü gönül rahatlığıyla uyuyamıyordum. Zaman geçiyordu.

Saat altıya gelirken, şafakla birlikte Torstein acele acele direğin tepesinden indi. İleride, çok uzaklarda, palmiyelerle örtülü sıra sıra adalar görmüştü. Her şeyi bir yana bırakıp, hemen dümeni elimizden geldiği kadar güneye kırdık. Torstein'in gördüğü adalar, Raroia döküntülerinin arkasında halka halinde inci gibi dizili ufak mercan adacıkları olacaktı. Bir kuzey akıntısına kapıldığımız anlaşılıyordu.

Saat 7. 30'da palmiyelerle örtülü adacıklar, batı ufku üzerinde ve bir sıra halinde göründü. Bu adacıkların en güneyindeki aşağı yukarı bizim pruvamızın ilerisine düşüyor, onun ardında da, sancak tarafımızda yine palmiyelerle örtülü daha büyük adalar bütün ufku kaplıyor, kuzeye doğru devam eden bu zincirdeki adalar, uzaklıkları oranında küçüle küçüle nokta halini alıyorlardı. Bunların bize en yakın olanı dört ya da beş deniz mili uzaktaydı.

Direğin tepesinden çevreye şöyle bir göz atınca, pruvamız zincirin en altındaki adayı gösterdiği halde, yanlamasına sürükleniş hızımızın çok olması dolayısıyla, pruvamızın gösterdiği yönde ilerlemediğimizi anlayıverdik. Çaprazlama

olarak dosdoğru döküntülerin üzerine sürükleniyorduk. Salmaları yerlerine yerleştirebilsek, kayalıkların açığından geçecek biçimde dümen tutabilirdik, ama köpekbalıkları salı çok yakından izledikleri için, salın altına dalıp da salmaları sağlam iplerle pekiştirme olanağı yoktu.

Artık Kon-Tiki üzerinde çok çok birkaç saat kalabileceğimizi anlamıştık. Bu saatleri, kendimizi kayalara bindermeye hazırlamak için kullanmamız gerekirdi. Vakti saati geldiği zaman ne yapacağını herkes teker teker öğrenmişti; her birimiz kendimize ayrılan, sorumlusu olduğumuz alanı biliyorduk, böylece, zamanı geldiğinde ve saniyelerin bile kıymetli olduğu sırada, birbirimizin ayağına basarak şaşkın tavuklar gibi koşuşmayacaktık ortalıkta. Rüzgâr bizi içeri doğru attıkça, Kon-Tiki dalgaların üzerinde iniyor çıkıyor, iniyor çıkıyordu. Burada dalgaların çırpıntılı halinin döküntü kayalardan ileri geldiğine kuşku yoktu. Dalgaların bir bölümü, çevresel duvara doğru ilerlerken, bir bölümü de boşu boşuna bu duvara çarptıktan sonra, geri geri geliyordu.

Biz yelkeni rüzgârla doldurmuş, kurtulabilme umuduyla hâlâ tam hızla yol alıyorduk. Kayalıklara yan yan yaklaşınca, direğin tepesinden, bütün o palmiyeli adacıklar zincirinin nasıl kısmen deniz üzerinden, kısmen de deniz altından dalgaların havalara yükseldiği yerde bir ben gibi duran bir mercan döküntüsüne bağlı olduğunu görebildik. Raroia atolü oval biçimdedir ve bitişiğindeki Takume döküntülerini saymazsak, çapı yirmi beş deniz milidir. Atolün en uzun tarafı bütünüyle, bizim bata çıka gelmekte olduğumuz doğu yönüne bakar. Bir ufuktan öteki ufka kadar dümdüz uzanan döküntünün kendisi de, atolden sadece birkaç yüz metre açıktadır ve onun arkasındaki gölcüğün içinde cenneti andıran adacıklar bir halka biçiminde sıralanmışlardır.

Önümüzde, bütün ufuk boyunca mavi okyanusun insafsızca parçalanıp havalara savruluşunu karışık duygularla seyrediyorduk. Bizi neyin beklediğini biliyordum; vaktiyle Tu-

umotu takımadalarına gitmiş ve kıyıda durup, doğudan, B. Okyanus'tan gelen koca koca dalgaların döküntüler üzerinde parçalandığı yerde yükselen köpükleri seyretmiştim. Artık döküntülerle adacıklar güney yönünde gitgide daha iyi görülmeye başlamıştı. Mercan duvarının yüzünün tam orta kısmının açığında bulunuyorduk herhalde.

Kon-Tiki'nin güvertesinde yolculuğun sona ermesi hazırlıkları yapılıyordu. Değerli ne varsa, hepsi kulübenin içine taşınıp sıkı sıkı bağlandı. Evraklar, kâğıtlarla filimler ve suya dayanamayacak şeyler su geçmez torbalara doldurulduu. Bambu kulübenin üstü baştan aşağı branda beziyle örtülüp, en sağlam iplerle üzerinden çaprazlama bağlandı. Bütün umutların kaybolduğunu görünce, bambu güverteyi kaldırıp, kısa palalarımızla, salmaları tutturan bütün ipleri kestik. Baştan aşağı kalın midye tabakalarıyla örtülü oldukları için, salmaları yukarı çekmekte çok büyük güçlüklerle karşılaştık. Salmalar yukarı çekilince, salımızın su kesimi altında kalan bölümü, kütüklerin kalınlığına eşit oldu; böylelikle döküntüler üzerinden daha kolaylıkla sürüklenebilecektik. Salmalar çıkarılıp, yelken de indirildikten sonra, yan dönen sal, tamamıyla rüzgârın ve dalgaların esiri oldu. Elimizdeki en uzun ipin, bir ucunu kendi yaptığımız çapaya, öbür ucunu da iskele tarafındaki direğin ayağına bağladık ki, çapayı attığımız zaman sal döküntülerin üzerine kıçtan sürüklensin. Çapamız, kullanılmış telsiz pillerini doldurduğumuz boş teneke kutuları arasına çapraz yerleştirilmiş yekpare mangrov odunlarından yapılmıştı.

En önde ve en arkada gelen bir numaralı emir şuydu: Salı kesinlikle bırakmayın! Ne olursa olsun salın üzerinde sımsıkı durmamız gerekiyordu; böylelikle döküntülere bindirdiğimiz zaman çarpmanın bütün etkisini salın dokuz büyük kütüğü alacaktı. Bizim ise, üzerimize yüklenecek suyun ağırlığına karşı koymak için zaten işimiz başımızdan aşacaktı. Eğer saldan denize atlayacak olursak, bizi keskin mercan

kayaları üzerinde ileri geri sürükleyecek emişe kurban giderdik. Lastik bot dimdik yükselen dalgaların önünde çabucak devrilir, ya da hepimizin ağırlığı altında döküntülere sürtüne sürtüne yırtılar, paramparça olurdu. Halbuki ağaç tomruklar er geç sürüklene sürüklene kıyıya vuracak, bizler de, eğer bunlara sıkı sıkı tutunabilirsek, böylelikle kurtulacaktık.

İkinci olarak, yüz günden beri ilk kez herkese ayakkabılarını giymeleri, can yeleklerini de hazır bulundurmaları söylendi. Gerçi, can yeleklerinin pek de önemi yoktu, zira denize düşecek olan adam, kayalara çarpa çarpa, parçalanarak ölecekti, boğularak değil. Pasaportlarımızla geriye kalan birkaç dolarımızı da ceplerimize sokacak kadar vakit bulabildik. Ama bizi asıl düşündüren şey zamanın azlığı değildi.

Elimizden bir şey gelmeden yan yan ve ağır ağır döküntülerin üzerine doğru sürüklendiğimiz saatler tasalı bir bekleyişle dolu saatlerdi. Salın üzerine hissedilir bir sessizlik çökmüştü; sessiz sedasız, ya da çok kısa cümlelerle konuşarak, kulübenin içiyle güverte arasında mekik dokuyarak, kendimize düşen işleri görüyorduk hepimiz. Ciddi yüzlerimizden, bizi bekleyen şey konusunda hiç birimizin kuşkusunun bulunmadığı anlaşılıyor, sinirli olmayışımız ise, salın sağlamlığı hakkında zamanla hepimizde sarsılmaz bir güven doğduğunu gösteriyordu. Sal bizi sağ ve esen okyanustan aşırdığına göre, yine sağ ve esen kıyıya da ulaştırırdı.

Kulübenin içi, karton kumanya kutuları ve çözülen yükle karmakarışık bir görünüş almıştı. Torstein, telsiz köşesinde kendine güçlükle bir yer bularak, telsizi işletmeye başladı. Peru Askeri Deniz Üssünün bizimle sürekli olarak telsiz teması kurduğu, ilk üssümüz Callao'dan 4000 deniz mili, Hal ve Frank ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki öteki amatör telsizcilerden ise daha da uzakta bulunuyorduk. Bununla birlikte bir şans eseri olarak, bir gün önce, Cook takımadalarından Rarotonga'daki yetenekli bir amatör telsizciy-

le temas kurabilmiştik; bizim telsizciler de o amatör telsizciyle, normal temas zamanları dışında, sabahın erken saatlerinde ek bir temas kurabilmişlerdi. Torstein telsizi başında Rarotonga'yı arayarak maniplesini durmadan tıkırdatırken, biz de salın üzerinde döküntülere doğru durmadan sürüklenmekteydik.

Kon-Tiki'nin seyir jurnalında şunlar yazılıdır:

Saat: 8.15: Ağır ağır karaya yaklaşıyoruz. Sancak tarafımızda, döküntülerin içinde kalan adalardaki palmiyeleri, dürbünsüz, tek tek seçebiliyoruz artık.

Saat: 8.45: Rüzgâr bizim için daha da kötü bir yönden esmeye başladı, bu bakımdan, artık hiç kurtulma umudu kalmadı. Kimse sinirli değil, ama güvertede herkes hareket halinde. Önümüze düşen döküntüler üzerinde bir yelkenli tekne leşine benzeyen bir şeyler var, ama sürüklenerek gelmiş ağaç parçaları da olabilir.

Saat: 9.45: Rüzgâr bizi dosdoğru, döküntünün iç tarafında gördüğümüz sondan bir önceki adanın üzerine sürüklüyor. Şimdi bütün mercan döküntüsünü iyice görebiliyoruz; bu kısımda mercan kayalıkları, bütün adaların önünü kemer gibi kuşatan, denizden dışarıya çıkmış beyaz ve kırmızı benekli bir duvarı andırıyor. Bütün döküntünün önü boydan boya, havalara çıkan köpüklerle kaplı, Bengt bize, savaş başlamadan önce, sal üzerindeki son sıcak yemeğimizi hazırlıyor. Döküntülerin üzerindeki şey bir tekne leşi. Artık döküntülere o kadar yaklaştık ki, döküntülerin arkasında kalan gölcüğün ta öbür yanındaki adaların silüetlerini bile görebiliyoruz.

İşte bu satırlar seyir jurnalına yazılırken, kırılan dalgaların boğuk gümbürtüsü tekrar duyuldu; bu gümbürtü, iç tarafımızda kalan döküntülerin bütünü boyunca, gök gürlemesi gibi yükseliyor ve Kon-Tiki'nin heyecanlı sonunu bildiriyordu.

Saat: 9.50: Artık çok yaklaştık. Döküntülere koşut olarak sürükleniyoruz. Torstein, Rarotonga'daki adamla konuşuyor. Her şey belli oldu. Seyir jurnalını artık kaldırmam gerek! Herkesin yürek gücü yerinde; durum berbat görünüyor, ama başaracağız!

Bir, iki dakika sonra çapayı denize sallandırdık. Çapa dibe takıldı ve Kon-Tiki olduğu yerde dönerek, kırılan dalgalara kıçını çevirdi. Çapa bir süre dayanarak, bize değerli birkaç dakika kazandırdı, bu süre içinde de Torstein telsizin maniplesini deli gibi tıkırdatmaya devam etti. Kırılan dalgalar havalara yükselerek gürlüyor, deniz deli gibi kabarıp kabarıp iniyordu. Torstein, o sırada Rarotonga'yı bulmuştu. Herkes güvertede koşuşurken, Torstein da mesajı iletebildi. Telsizle, Raroia döküntülerinin üzerine sürüklendiğimizi bildirdi ve Rarotonga'dan her saat başı bizi aynı dalga üzerinden dinlemesini istedi. Eğer otuz altı saatten fazla bir süre içinde bizden haber alamayacak olursa, Washington'daki Norveç Büyükelçiliğine durumu bildirecekti. Torstein'ın son sözleri şunlar oldu:

-Tamam. 50 metre solumuzda. İşte bindiriyoruz. Allahaısmarladık.

Ondan sonra telsizi susturdu. Knut kâğıtları mühürledi ve ikisi birlikte kulübeden çıkarak, mümkün olduğu kadar çabuk bizim yanımıza geldiler, zira artık salın demir taradığı anlaşılmıştı.

Ölü dalgalar gittikçe yükseliyor, aralarındaki çukurlar derinleşiyordu; salın dalgalar üzerinde gittikçe yükseğe çıkıp, gittikçe daha derinleşen çukurlara indiğini hissediyorduk.

Tekrar emir duyuldu:

-Tutunun, yüke, eşyaya boş verin, sıkı sıkı tutunun!

Şimdi döküntünün iç tarafında kalan çavlana o kadar yakındık ki, döküntünün dış yüzü boyunca göklere yükselen

gümbürtüyü bile duyamıyorduk. Şimdi sadece dalgaların tek tek gelip dökümtüye çarparak kırıldıkça çıkardıkları gümlemelerini duyuyorduk.

Herkes en sağlamı budur diye gözüne kestirdiği bir ipi yakalamış sımsıkı tutuyor ve hazır bekliyordu. Yalnız Erik, tam son anda bambu kulübeye girdi; programının tamamlamadığı bir bölümü kalmıştı; ayakkabılarını bulamamıştı!

Salın kıç tarafında kimse bulunmuyordu, zira dökümtülere ilk çarpacak olan yer orasıydı. Yelken direğinin tepesinden salın kıç tarfına inen iki sağlam ıstralya da güvenli değildi. Zira direk devrilince, bunlar salın üzerinden gevşek gevşek dökümtülerin üzerine doğru sarkacaklardı. Herman, Bengt ve Torstein, kulübenin ön tarafında kütüklere sıkı sıkı bağlanmış sandıkların üstüne çıkmışlardı. Herman, kulübenin çatısının kenarlarını sala tutturan gerdirme iplerine, öteki ikisi de, direğin tepesinden sarkan ve yelkeni çekmekte kullanılan iplere tutunuyorlardı. Knut'la ben, salın burnundan direğin tepesine giden ıstralyaları seçmiştik, zira kayaların üzerine şimdiki gidişimize göre, direk, kulübe ve her şey saldan aşağı dökülse bile, buruna bağlı bu ipin yine sal üzerinde kalacağını düşünüyorduk.

Dalgalara kapıldığımızı fark ettiğimiz anda da, çapanın ipi koptu ve sal kurtuldu. Tam salın altından yükselen bir dalganın bizi havalara çıkardığını hissettik. O büyük an gelip çatmıştı; koskoca dalganın sırtında, soluklarımızı kesen bir hızla uçuyorduk, perişan hale gelmiş bulunan salımız ise ayaklarımızın altında gıcırdıyor, inliyordu. O anki heyecan insanın kanını kaynatıyordu. Başka bir ilham bulamadığım için, elimi sallayarak, ciğerlerimin bütün gücüyle, «hurra!» diye haykırdığımı hatırlıyorum; hiç değilse böylelikle bir parçacık ferahlamıştık, üstelik kimseye bir zararı yoktu böyle bağırmamın. Ötekiler herhalde benim aklımı kaçırdığımı sanmışlardı, ama yine de hepsinin heyecandan pırıl pırıl parlayan, al al olmuş yüzleri gülüyordu. Dalgalar ardımızda ol-

duğu halde roket gibi gidiyorduk ileriye doğru, bu Kon-Tiki'nin geçirdiği ve geçireceği sınavların en büyüğü idi; her şeyin yolunda gitmesi şarttı.

Fakat zafer sevincimiz bir an sonra kayboluverdi. Arkamızda yemyeşil, pırıl pırıl bir duvar gibi yeni bir dalga belirdi; biz olduğumuz yerde büzülürken, dalga arkamızdan yetişti ve dalgayı tam tepemde gördüğüm sırada güçlü bir darbe yediğimi hissederken, tamamıyla sular içinde kaldım. Sulaın bütün gövdemi korkunç bir güçle çektiğini hissettim; öyle güçlü çekiliyordum ki, bütün oynaklarımı, bütün kaslarımı germek zorunda kaldım ve sadece bir tek şey düşünebildim: dayan, dayan! Öyle sanıyorum ki, bu gibi durumlarda insanın beyni daha yenilgiyi kabul etmeden, kollar yerinden kopabilir. Sonra, su dağının geçip gittiğini ve bedenimi iblisçe bir güçle kavrayan pençesini gevşettiğini hissettim. Su dağı kulak zarlarını parçalayan bir gümbürtü ve hışırtıyla geçip gittikten sonra, yanımda dertop olmuş bir vaziyette duran Knut'u tekrar gördüm. Arkasından bakıldığı zaman, geçip giden kocaman dalga basık ve kurşuni görünüyordu. Dalga, suyun birazcık dışında kalan kulübenin çatısı üzerinden de geçtikten sonra, suyun basıncıyla kulübenin duvarına yapışmış olan öteki arkadaşları da görebildim.

Sal hâlâ denizin üzerinde, bizler de hâlâ salın üzerindeydik.

Bir saniye sonra kollarım ve bacaklarımla sağlam ipe sarılarak tutunuşumu yeniden sağlamladım. Knut, ipten kendini aşağı bıraktı ve bir kaplan gibi sıçrayarak sandıkların üzerinde duran ötekilerin yanına gitti; onların bulunduğu yerde bütün basıncı kulübenin duvarı karşılıyordu. Onların bulunduğu taraftan cesaret verici sözler duydum, ama aynı anda da bir başka yeşil duvarın kule gibi bize doğru geldiğini gördüm. Hemen onları uyarmak için bağırıp, tutunduğum yerde elimden geldiği kadar dertop olarak büzüldüm. Bir saniye sonra da cehennem yine tepemize yıkıldı ve Kon-Tiki bü-

yük su yığınları altında tamamıyla kayboldu. Deniz insan gövdesinden meydana gelmiş zavallı ufacık bohçayı çekip almak için var gücüyle yükleniyor, çekiliyordu. İkinci dalga, arkadan üçüncü dalga da aynı biçimde salın üzerinden geçti, gitti.

O zaman, ip merdivene asılmış olan Knut'un zafer çığlığını duydum:

-Şuna bakın be, hâlâ dayanıyor sal!

Üç dalgadan sonra sadece çifte direkle kulübe azıcık çarpılmış bulunuyordu. Doğa güçlerine karşı kazanılan zaferin sevincini yeniden yüreklerimizde duyduk ve bu zafer sevinci gücümüzü tazeledi.

O sırada hepsinden daha büyük bir başka dalganın, kule gibi yükselerek geldiğini gördüm ve alelacele, ıstralyaya elimden geldiği kadar yükseğe tırmanıp sıkı sıkı sarılırken, kıç tarafta bulunanları uyarmak için yırtınırcasına haykırdım. Ondan sonra tepemizde yükselen yemyeşil su yığını içinde buldum bir anda kendimi; salın kıç tarafında bulunup da önce benim sular içinde kaybolduğumu görenler sudan duvarın yüksekliğini sekiz metre olarak tahmin etmişler, öte yandan beyaz köpüklü dalga tepesi, benim içinde kaybolduğum sudan duvarın beş metre yukarısında gidiyormuş. Biraz sonra dalga onlara da ulaşınca, herkesin kafasından tek bir düşünce geçmeye başlamıştı: dayanmak, dayanmak, dayanmak!

Bu sefer döküntülere bindirmiş olmalıydık. Ben sade, bel verip sonra silkelenerek düzelen ıstralyadaki gerilmeyi hissediyordum. Ama darbelerin alttan mı, üstten mi geldiğini kestiremiyordum, o asılmış vaziyetimde. Suyun içinde kalışımız ancak birkaç saniye sürdüğü helde, genellikle bir insan bedeninin sahip olduğundan daha fazla güç harcamamızı gerektiriyordu. İnsan bedeninin tüm yapısında, sadece kasların sahip olduğundan çok daha büyük bir güç varmış meğer. Eğer öleceksen, şimdi bulunduğum durumda, yani

ıstralyanın üzerine düğümlenmiş vaziyette ölmeyi kafama koymuştum. Dalgalar, gümbürdeyerek üzerimizden geçiyor, geçtikten sonra da geride korkunç bir manzara bırakıyordu. Kon-Tiki, adeta bir sihirbaz değneği dokunmuş gibi, tamamıyla değişmişti. Deniz üzerinde haftalardan, aylardan beri tanıdığımız tekne yoktu ortada; bizim sevimli dünyamız bir, iki saniye içinde yıkıntı haline gelmişti.

Güvertede kendimden başka sadece bir kişi görebiliyordum. Kulübenin yerle bir olmuş çatısının kenarına boylu boyunca yüzükoyun uzanmış, kollarını ileri doğru uzatmıştı; kulübe ise iskambil kâğıdından yapılma bir ev gibi, kıça ve sancak tarafına doğru yıkılmıştı. Kulübenin üstünde hareketsiz duran Herman'dı. Salın üzerinden gümbürdeyerek geçen dalga dökümtüleri aşarak içeriye doğru ilerlerken, salda başkaca yaşam eseri görünmüyordu. Sancak tarafındaki sert ağaçtan direk, kibrit çöpü gibi kırılmış, en üstü kısmı düşerken kulübenin damını delip içeriye girmişti. Böylece, direkle bütün ip donanımı, sancak tarafındaki döküntü kayaların üzerine doğru bir dar açıyla sarkıyordu. Kıç tarafta dümen küreğinin dayandığı blok dönüp, sala koşut bir durum almış, çapraz bumba kırılmış, dümen ise paramparça olmuştu. Pruvadaki küpeşte tahtaları kibrit kutuları gibi parçalanmış ve bütün bambu güverte kalkıp, kutular, sandıklar, konserveler ve öteki yükle birlikte, ıslak bir kâğıt gibi kulübenin duvarına yapışmıştı. Her tarafta, fırlamış bambu kamışlarının uçları, kopmuş ip parçaları vardı ve genel görünüş tam bir kaos manzarası ortaya koyuyordu.

Korkudan bütün bedenimde soğuk bir ürpertinin dolaştığını hissettim. Benim dayanmış olmam kaç para ederdi? Döküntülerden içeriye girmekte olduğumuz şu sırada bir arkadaşımı bile kaybetmiş olsam, her şey mahvoldu demekti; son dalganın saldırısından sonra ise, şimdilik salda topu topu bir kişi görünüyordu benden başka. Tam o sırada salın dışında Torstein'ın kamburlaşmış sırtı meydana çıktı. Seren-

den sarkan iplere bir maymun gibi asılmıştı; bir an sonra ise Torstein salın üstüne çıkmayı başardı ve dört ayak üstünde emekleye emekleye baş taraftaki yıkıntıya doğru kaçtı. Herman da başını çevirip bana zoraki bir gülümsemeyle cesaret vermek istedi, ama gövdesini kımıldatmadı. Ötekilerin nerede olduğunu anlamak için, içimde zayıf bir umutla seslendim; Bengt'in sakin sesi herkesin sal üstüne olduğunu bildirdi yanıt olarak. Bambu kulübenin sağlam hasırlarının meydana getirdiği barikatın arkasında yere uzanmış vaziyette birbirine karışmış iplere tutunuyorlardı.

Kon-Tiki kırılan dalgaların çekmesiyle cadı kazanının dışına doğru sürüklenirken, her şey birkaç saniye içinde olup bitivermişti. Tam o sırada yeni bir dalga yuvarlana yuvarlana üzerimize doğru gelmeye başladı. Son kez olarak, «Tutunun!» diye haykırdım; dalganın gümbürtüsü arasında, ciğerlerimi çatlatırcasına bağırmaktan başka bir şey de yapamazdım zaten. Üzerime çullanan ve bana sonsuz gibi gelen birkaç saniye içinde geçen büyük su yığını altında sıkı sıkı tutunuyordum ipe. Bu da bana yetmişti. Tomrukların uçlarının, mercan kayalıklarındaki dik bir topuğa durmadan çarptığını, ama bir türlü topuğu aşamadığını görüyordum. Derken geri dönen sular bizi tekrar emerek kayalıktan açtı. Kulübenin çatısının kenarı boyunca uzanmış yatan iki arkadaşımı da görüyordum, ama artık hiç birimizde gülümseyecek hal kalmamıştı. Bambu karışıklığının arasından sakin bir sesin şöyle bağırdığını duydum:

-Bu iş böyle yürümez.

Benim de cesaretim iyice kırılmıştı. Yelken direği sancak tarafından salın dışına doğru gittikçe daha çok yattı, yattı ve bir an geldi, kendimi salın tamamıyla dışında, bir ipe asılı vaziyette buldum. Yeni bir dalga geldi. Bu dalga da geçtiği zaman yorgunluktan ölecek hale gelmiştim. Kafamdan bir tek düşünce geçiyordu, o da, bir an önce salın üzerinde, tekrar kütüklere ayak basıp, barikatın arkasına giderek yere

uzanmaktı. Dalgalar altımızdan geri geri çekilirken, hemen yanıbaşımızdaki karmızı ve çıplak mercan dökünüsünü ilk kez olarak gördüm, aynı anda da Torstein'in elinde serenden uzanan bir yığın ipin ucunu tutarak, pırıl pırıl parlayan mercanların üzerinde ayakta, iki büklüm bir vaziyette durduğunu fark ettim. Kıç tarafta, ayakta duran Knut da atlamaya hazırlanıyordu. Hepimizin salın üzerinde, durmamız gerektiğini söyledim bağırarak, bunun üzerine dalgalar tarafından saldan aşağı sürüklenmiş olan Torstein tekrar, bir kedi gibi salın üzerine sıçradı.

İki, üç dalga daha, güçleri gittikçe azalarak üzerimize çullandı; o sırada olanları hatırlamıyorum. Aklımda kalan şey sadece, önümüzde, arkamızda suların köpük köpük olduğu, benim ise, salla birlikte kaldırılıp üzerine çıkarıldığımız kırmızı mercan kayalarına doğru gittikçe daha fazla sarktığım idi. Kayaların üzerinde bize ancak tuzlu su köpükleri ve serpintiler ulaşabiliyordu, ben de uğraşıp sala tırmandım. Salın üzerinde hepimiz, kayalara dayandığı için sudan en yüksekte kalan kıç taraftaki kütüklere gittik.

Aynı anda Knut çömelip, kıç tarafa bağlı ipi eline alarak mercan dökünülerinin üzerine atladı. Kayalara çarpan dalgalar geri gelirken o dirence karşı koymak için iki büklüm olarak, suların içinde yürüye yürüye otuz metre kadar içeri girdi ve kayaların üzerinde sapasağlam ayakta dikildi. Ona doğru gelen dalga kayalara çarpa çarpa gücünü kaybetti ve yassı kayaların üzerinden sel gibi köpük köpük akarak geri çekildi.

O sırada, Erik, ayaklarında ayakkabılarıyla, yıkılmış kulübenin içinden emekleyerek çıktı. Eğer hepimiz onun gibi yapsaydık, çok daha ucuz kurtulmuş olurduk. Kulübe denize sürüklenmeden, sadece branda bezinin altında çöküp kaldığı için, Erik, yüklerin arasına boylu boyunca uzanmış ve bambu kulübenin duvarları bel verirken, tepesinden dalgaların gümbürdeyerek geçişini dinlemişti. Yelken direği yıkıldı-

gı sırada Bengt başına hafif bir darbe yemiş, ama yıkılan kulübenin altına girerek Erik'in yanına uzanabilmişti. Eğer bambu hasırı ve sayısız iplerin kütükler üzerinde birbirlerine dolanarak asılı kalacaklarını bilseydik biz de onların yanına uzanırdık.

Erik, bu sırada kıç taraftaki kütükler üzerinde atlamaya hazır duruyordu, deniz çekilir çekilmez de atladı. Ondan sonra sıra Herman'ın, daha sonra da Bengt'in idi. Her dalgayla sal biraz daha içeri itiliyordu, Torstein'ın sırasıyla benim sıram geldiğinde sal o kadar içeri sürüklenmiş bulunuyordu ki, artık onu terk etmek için bir neden kalmadı ve herkes salı kurtarma çalışmalarına girişti.

Döküntü kayalar üzerindeki o korkunç topuktan şimdi yirmi metre kadar uzaktaydık, koca koca dalgalar da birbiri ardı sıra yuvarlana yuvarlana işte bu topuğun olduğu yerde ve onun öbür yanında yükleniyorlardı. Mercan polipleri atolü öyle yüksek kurmuşlardı ki, açıktan gelip de kırılan dalgaların bizim yanımızdan geçen serpentilerinin pek az bir bölümü balıkla dolu olan gölcüğe girebiliyordu. Burada, gölcüğün içinde mercanların kendi dünyası vardı ve mercanlar en garip biçimlerle en hayret uyandıracak renkler içinde gözler önüne seriliyordu.

Arkadaşlar döküntülerin epeyce iç tarafında ve uzakta, lastik botu buldular. Lastik bot yarı yarıya suyla dolu olarak, hafif hafif sürükleniyordu. Hemen botun içindekileri boşaltıp, botu tekrar sala getirdiler. Bota, telsiz aygıtı, kumanya, içme suyunu taşıyan şişeler gibi en önemli eşyayı yüklediler. Bunların hepsini lastik bot içinde çeke çeke mercan döküntülerinin üzerinden daha içeriye taşıyıp, döküntülerin üzerinde dev bir göktaşı gibi tek başına duran bir mercan blokunun üstüne yığdık. Sonra daha başka eşya getirmek için tekrar sala döndük. Gelgit olayı başlayıp da akıntılar çevremizde dönmeye başlayınca denizin başımıza ne işler açacağı hiç belli olmazdı, onun için biz tedbirli davranıyorduk.

Döküntülerin iç tarafındaki sığ suda, güneş vurdukça parlayan bir şey ilişti gözümüze. Suya girip elimize alınca bunun yan yana duran iki tane boş konserve kutusu olduğunu hayretle gördük. Doğrusu burada böyle bir şey bulabileceğimiz aklımızdan, hayalimizden, geçmemişti, hele yeni açılmış, pırıl pırıl kutuların üzerinde, «ananas» yazısını okuyunca hayretimiz büsbütün arttı; zira bu yazılar, bizim kullandığımız, ordu deneme kumanyası kutularının üzerindeki yazılara tıpatıp uyuyordu. Aslında bunlar, bizim Kon-Tiki'de yediğimiz son yemekten sonra denize attığımız boş konserve kutularından ikisiydi. Demek salımız hemen bu kutuların ardından kayalara vurmuş.

Keskin, girintili çıkıntılı mercan blokları üzerinde duruyor, suya girdiğimiz zaman da kâh ayak bileklerimize, kâh belimize kadar çıkıyordu su, zira kayaların arasında denizin derinliği her yerde aynı değildi. Anemonlarla mercanlar, bu döküntülere, yosunlar, kaktüsler ve kırmızı, yeşil, sarı, beyaz renkte fosilleşmiş bitkilerle örtülü bir bahçe görünüşü veriyordu. Gerek mercanlarda, gerek alglerde ve deniz kabuklarında, gerek denizde yaşayan sümüklüböceklerde ve her yanda kaynaşan akıl almaz balık cinslerinde, dünya yüzünde görülen bütün renkler toplanmıştı. Döküntüler arasındaki akıntı yataklarının daha derin olduğu yerlerde bir, bir buçuk metre boyunda, ufak köpekbalıkları billur gibi suyun içinde sinsi sinsi bize sokuluyor, ama elimizi suya hafifçe vurur vurmaz hemen kaçarak, uzakta duruyorlardı.

Bizim karaya vurduğumuz yerde sadece ufak ufak gölcükler ve ıslak mercan sırtları vardı ve masmavi durgun asıl gölcük daha uzakta, daha içerideydi. Deniz çekiliyor ve biz çevremizde gitgide daha çok mercan kayasının suyun dışında kaldığını görüyorduk, öte yandan, dışarıdan gümbürdeyerek gelip çarpan dalgalar da bir boy aşağıda kalmıştı. Deniz tekrar yükselmeye başladığı zaman bu daracık mercan kayalığının sırtında neler olacağını bilemiyorduk. Buradan bir an önce kurtulmaya bakmalıydık.

Mercan döküntüleri yarı yarıya suya gömülmüş bir sur gibi, kuzeye ve güneye doğru uzayıp gidiyordu. Güney tarafında, en uç noktada, sık palmiye ağaçlarıyla örtülü uzun bir ada görülüyordu. Tam kuzey yönünde ve bizden 6-7 yüz metre kadar uzakta ise bir başka, ama daha ufak bir ada vardı. Ada, döküntülerin içinde bulunuyor, palmiyeleri göğe doğru yükselirken, kar gibi beyaz kumsalları gölcüğün içine doğru uzanıyordu. Ada, bütünüyle çiçek dolu yeşil bir sepete, ya da ufak bir cennete benziyordu.

Bu adayı seçtik.

Herman yanımda durmuş, sakallı yüzüne boydan boya yayılan bir gülümsemeyle bakıyordu. Tek sözcük söylemeden, elini uzatmış, kıs kıs gülüyordu. Kon-Tiki hâlâ döküntülerin üzerinde, uzakta yatıyor, çevresinde patlayan dalgaların köpükleri üzerinden aşıyordu. Gerçi artık bir enkazdı Kon-Tiki, ama onurlu bir enkaz. Güverte üzerindeki her şey kırılmış, parçalanmış, ama Ekvador'un Quivedo ormanlarından kestiğimiz dokuz balsa tomruğu sapasağlam kalmıştı. Yaşamımızı işte bu balsa tomrukları kurtarmıştı. Deniz yükümüze pek az zarar vermişti, hele kulübenin içinde sakladığımız eşyamıza hiçbir şey olmamıştı. Değerli eşyamızın hepsini de saldan, döküntüler üzerindeki büyük mercan blokuna taşımıştık zaten; güneş bu mercan blokunun üzerini kavuruyordu.

Doğrusu saldan aşağı atladığımdan beri, pruvamızda hep oynaşan kılavuz balıklarına alışmış olan gözlerim, onları arıyordu. Artık dokuz balsa tomruğu döküntülerin üzerinde on beş santim derinliğindeki suda yatıyor, altlarında kahverengi deniz sümüklüleri kaynıyordu. Kılavuz balıklar ortadan kaybolmuşlardı. Yunuslar gitmişti. Kütükler arasında sadece adını bilmediğimiz, tavus kuşu gibi süslü, küt kuyruklu yassı birtakım balıklar oynaşıyordu. Yepyeni bir dünyaya ayak basmıştık. Johannes deliğinden çıkıp gitmişti. Buralarda, her halde kendine, pusuya yatmaya elverişli yeni bir yer bulmuş olacaktı.

Salın üzerinde çevreye son bir kez daha göz gezdirdim ve yassılmış bir sepetin içinden dışarıya çıkmış bir palmiye fidesi gözüme ilişti. Fide bir hindistancevinin dibinden fışkırmış, boyu kırk beş santimi bulmuş, alt taraftan da iki tane kök salmıştı. Filizlenmiş hindistancevizini elime alarak, suya girdim, yürümeye başladım. Biraz ileride, Knut'un, yolculuk boyunca uğraşa uğraşa yaptığı sal modelini koltuklamış mutlu bir biçimde suların içinde adaya doğru yürüdüğünü gördüm. Biraz sonra Bengt'in yanından geçtik. Doğrusu mükemmel bir kamarottu Bengt. Alnının ortasında bir yumru, sakalından deniz suyu sızarak, önüne kattığı bir sandığı yüzdüre yüzdüre götürüyordu; döküntüler üzerinde kırılan dalgalar, gölcüğe doğru her serpinti yollayışta, sandık Bengt'in önünde oynuyordu. Bengt sandığın kapağını gururla kaldırdı. Bu, bizim mutfak sandığıydı ve gaz ocağı da dahil olmak üzeri bütün mutfak eşyası mükemmel durumda bulunuyordu sandığın içinde.

Ayak bileklerimize kadar çıkan suyun içinde yürüye yürüye o cennet misali palmiye adasına doğru gidişimizi ömrümün sonuna kadar unutamayacağım; adeta bizi karşılamaya hazırlanır gibi, bize doğru yaklaştıkça büyüyordu ada. Güneşin altında yıkanan kumsala ayak bastığım vakit, hemen papuçlarımı çıkardım ve ayak parmaklarımı kupkuru, sıcacık kumlara daldırdım. Palmiye ağaçlarına kadar uzanan bu el değmemiş kumsala gömülen ayak parmaklarımın bıraktığı izler adeta bir haz veriyordu bana. Az sonra palmiyeler tepemde yemyeşil bir çatı meydana getirecek biçimde birleşti; biraz daha ilerledim, minimini adacığın ortasına doğru gittim. Palmiyelerin tepesinden yeşil hindistancevizi hevenkleri sarkıyor, kar gibi beyaz çiçeklerle kaplı gür ve yemyeşil bitkilerden öyle tatlı, öyle baygın kokular geliyordu ki, başım döner gibi oldu. Adacığın ortasında hemen omzumun üzerinden iki tane oldukça insancıl kırlangıç geçti. Minimini birer bulut parçası kadar beyaz ve hafifti kırlangıçlar. Ufacık kertenkeleler ayaklarımın dibinden fırlıyordu. Ama ada-

nın en önemli sakinleri, sırtlarına yapışmış yumurta büyüklüğünde salyangoz kabuklarıyla ortalıkta cirit atan, kan kırmızısı, iri pavuryalardı.

Kendimden geçmiştim, Dizlerimin üzerine çöküp parmaklarımı kuru, sıcak kumlara daldırdım.

Yolculuk sona ermişti. Hepimiz sağdık. Ufacık, insan yaşamayan bir Güney denizi adasında karaya ayak basmıştık. Hem de ne ada! Torstein geldi, yere bir çuval serdi, çuvalın üstüne sırüstü uzandı ve gözlerini palmiyelerin tepelerine, palmiyelerin çevresinde sessiz sessiz uçuşan, kar gibi beyaz, tüy gibi hafif kuşlara dikti. Az sonra altımız da orada uzanmış, yatıyorduk. Enerjisini hiçbir zaman kaybetmeyen Herman ufak bir palmiyeye tırmanarak bir hevenk yeşil hindistancevizi kesip indirdi. Hindistancevizlerinin yumuşak tepelerini kısa palalarımızla yumurta gibi kırıp açtık ve dünyanın en lezzetli, en serinletici içkisini körpe, tohuma kaçmamış palmiye meyvelerinin tatlı, soğuk sütünü gırtlaklarımızdan aşağı yuvarladık. Ötede kalan döküntülerden kulaklarımıza, cennetin kapılarını bekleyen nöbetçilerin trampet gürültüleri çalınıyordu.

Bengt:

-Arafta biraz ıslandık, ama cennet aşağı yukarı tahmin ettiğim gibi çıktı, dedi.

Sere serpe yerlere uzanmış, palmiyelerin tepelerinden geçerek batıya doğru uzaklaşan ticaret rüzgârı bulutlarına gülümseyerek bakıyorduk. Artık elimizden bir şey gelmeksizin onların peşine takılmış değildik; artık, gerçek Polinezya'daki belli bir toprak parçası üstünde, bir adada bulunuyorduk.

Biz yattığımız yerde tatlı tatlı gerinirken, dışarıda kırılan dalgalar, ufuk boyunca ileri, geri, ileri, geri bir tren gibi gürültü çıkararak koşuyor koşuyordu.

BÖLÜM 8

POLİNEZYALILAR ARASINDA

Robenson'u Hatırlatan Bir Yaşayış -Kurtarma Ekiplerinin Yola Çıkmasından Korkuyoruz - İşler Yolunda, Kon-Tiki! -Başka Bir Gemi Enkazı - İnsan Yaşamayan Adalar - Yılanbalıklarıyla Savaş -Yerliler Bizi Buluyor - Mercan Dökümtüleri Üstündeki Hayaletler -Kabile Reisine Elçi Gönderiyoruz - Reis, Bizi Ziyarete Geliyor - Kon-Tiki Adını Hatırlıyorlar - Sular Yükseliyor -Salımızı Karadan Yürütüyoruz - Adada Dört Kişi - Yerliler, Bizi Alıp Götürüyorlar - Köyde Karşılama Töreni -Güneşin Doğduğu Yerden Gelen Atalar -Hula Bayramı - Telsizle Doktor Yardımı Sağlanıyor - Krallar Ailesine Katılıyoruz - Bir Tekne Daha Kazaya Uğruyor - «Tamara», «Maoae»yı Kurtarıyor - Tahiti Yolunda - Rahtımdaki Buluşma -Krallara Lâyık Şekilde Ağırlanıyoruz -Altı Çelenk.

Küçük adamızda insan yaşamıyordu. Çok geçmeden adadaki bütün palmiyelerle yakından tanıştık, bütün kumsalları öğrendik, zira adanın çapı 200 metre kadar var ya da yoktu. Adanın gölcükten en yüksek noktası iki metreyi buluyordu.

Palmiyelerin tepelerinden sarkan yemyeşil hindistancevizi hevenklerindeki meyvelerin kalın kabukları, içlerindeki soğuk hindistancevizi sütünü kızgın tropik güneşinden yalıtıyordu; bu bakımdan haftalarca susuzluk çekmeyecektik. Ay-

rıca olgun hindistancevizleri, iri pavuryalar, gölcükte ise çeşit çeşit balıklar vardı; burada karın doyurmak bir sorun değildi.

Adacığın kuzey tarafında, boyasız tahtadan bir istavroz kalıntısı bulduk; yarı yarıya kuma gömülmüştü. Bu noktadan kuzeye doğru, dökuntüler boyunca, ta ilk sürüklenişimiz sırasında gözümüze çarpan gemi leşine kadar uzanan geniş bir görüş alanına sahiptik. Yine kuzey yönünde, daha uzaklarda, bir başka adacığın üstündeki palmiyeleri mavimtırak bir pus içinde görüyorduk. Güneye düşen, sık palmiyelerle kaplı ada ise çok daha yakındı. Hiç birinde yaşam eseri görünmüyordu, ama şimdilik bizim düşünülecek başka işlerimiz vardı...

Kafasında kocaman bir hasır şapka, kolları kıvıl kıvıl kırmızı pavuryalarla dolu olduğu halde Robenson Hesselberg çıkageldi. Knut birkaç parça kuru odun toplayıp ateş yaktı ve az sonra yengeç, hindistancevizi sütü ile kahveden oluşan yemeğimizin başına çöktük.

Knut, keyifli keyifli:

-İnsanın ayağının karada olması ne iyi, değil mi, çocuklar? diye sordu.

O yolculuk sırasında bir kez daha karaya ayak basmıştı. Konuşurken, durduğu yerde sendeledi ve çaydanlıktaki kaynar suyun yarısını Bengt'in çıplak ayağına döktü. 101 gün sal üzerinde yolculuk ettikten sonra karaya çıkınca, ilk gün hepimize bir sarsaklık gelmişti; palmiyeler arasında paytak paytak, altımızda sanki deniz varmış da, salın yükselip alçalışına göre adımlarımızı ayarlamak zorundaymışız gibi, sendeleye sendeleye dolaşıyorduk.

Bengt, tabaklarımızı çatallarımızı her birimize verirken Erik, bir kulağından öteki kulağına kadar yayılan bir sırıtışla karşıladı onu. Salda yediğimiz son yemekten sonra, salın kenarından eğilmiş kendi bulaşıklarını yıkarken, Erik'in karşıdaki mercan dökuntülerine bakarak, «Bugün bulaşık yı-

kama zahmetine katlanmaya niyetim yok benim,» dediğini hatırlıyorum. Kendi bulaşıklarının mutfak sandığının içinden tertemiz çıktığını gördü; en aşağı benim tabağımla çatalım kadar temizdi onunkiler de.

Karnımızı doyurup, kumların üzerine güzelce uzanarak dinlendikten sonra, oturup telsiz aygıtını monte etmeye başladık; bu işi çabucak bitirmemiz gerekiyordu, zira Rarotonga'daki adam telsiziyle dört bir yana bizim felakete uğradığımız haberini iletmeye başlamadan önce, Torstein'le Knut'un telsizi çalıştırması şarttı.

Telsiz malzemesinin çoğunu karaya çıkarmıştık, ama Bengt, döküntüler üzerinde kalan birkaç parça eşya arasında bir kutu bulup, onu eline almaya kalktı. Daha kutuya elini sürer sürmez elektrik akımına kapılıp havaya sıçradı; kutunun içindekilerin telsize ait şeyler olduğu belliydi. Telsizciler, tornavidalarla, parçalarla uğraşırlarken, bizler de kamp kurmaya koyulduk.

Salımızın üzerinde suyla dolmuş kocaman yelkenimizi bulup, sürüye sürüye adanın kıyısına getirdik. Gölcüğe bakan ufak bir açıklıktaki iki palmiye arasına yelkeni gerip, öteki iki ucunu, saldan buraya kadar sürürlenen iki bambu kamışından dikme üzerine tutturduk. Yabani çiçeklerle dolu çalılar da yelkeni yanlardan kuşattığı için, tepemizde bir dam ile yanlarımızda üç duvar meydana gelmiş oluyor, buna karşılık pırıl pırıl parlayan gölcük tam karşımızda gözlerimizin önüne seriliyordu; yabani çiçeklerin baş döndürücü kokuları ise ciğerlerimizi dolduruyordu. Burası çok hoşuma gitmişti. Hepimizin yüzü gülüyordu; bu rahat yaşamın keyfini çıkarmaya bakıyorduk. Kuma gömülü, uçları dışarı çıkmış mercan dallarını temizleyerek, taze palmiye yapraklarından yaptığımız yataklarımızı kumların üzerine serdik. Gece daha bastırmadan, biz iyice dinlenmiştik. Tepemizde Kon-Tiki'nin sakallı, kocaman suratını görüyorduk. Artık arkasından aldığı doğu rüzgârıyla göğsünü şişirmiyordu. Şimdi o

sırt üstü yatmış, Polinezya üzerinde göz kırparak doğan yıldızlara bakıyordu.

Çevremizdeki çalılara ıslanmış bayraklar ve uyku tulumlarımız asılmış, sırılsıklam olan öteki eşyalarımız da kurusun diye kumların üzerine serilmişti. Bu güneşli adada bir gün daha geçirdik mi, her şey kupkuru olacaktı. Telsizci arkadaşlar da, aygıtı kurutmak için boşu boşuna uğraşmaktan vazgeçip, ertesi gün güneş çıkınca, kendiliğinden kurumasını beklemek üzere bıraktılar telsizi. Uyku tulumlarımızı çalılardan indirip, hangimizinkinin en kuru olduğu konusunda bahse tutuştuk. Bengt kazandı, zira sıktığı zaman en az onunkinden su çıkıyordu. Sonunda yattık. Yarabbi, uyuyabilmek ne güzel şeydi.

Ertesi sabah güneş doğarken uyandığımızda, tepemizdeki yelken, billur gibi yağmur suyuyla dolarak aşağı doğru çökmüştü. Bengt bu değerli nesneden yararlanma işini üzerine aldı ve koşa koşa gölcüğe gidip su altındaki kanallar arasından eliyle tuttuğu bir balığı kahvaltılık olarak getirdi.

O gece Herman'ın Lima'dan hareketinden önce sakatladığı boynuna sancılar girdi, Erik'in de çoktandır rahatsız etmeyen lumbagosu tekrar yoklamaya başladı. Bunlar dışında, yelken direği düştüğü zaman alnını fena halde çarpıp hafif bir beyin sarsıntısı geçiren Bengt dışında, hepimiz yolculuğun sonunu sağlam getirmiş, ufak-tefek sıyrıklar, çürüklerle atlatmıştık işi. Benim halim ise görülecek şeydi; sal üzerinde ipe yaslanmaktan ellerim, bacaklarım, kara kara çürükler içinde kalmıştı.

Bununla birlikte hiç birimiz, pırıl pırıl parlayan duru gölcük suyuna sabah kahvaltısından önce şöyle bir dalıp çıkmaktan vaz geçecek kadar kötü bir durumda değildik. Gölcük çok büyüktü. Kıyıdan çok uzaklarda ticaret rüzgârı gölcüğün yüzeyini kırıştırıyordu ve göl o kadar genişti ki, öte yandaki palmiye adacıklarının mavimtrak puslar arasında kalan palmiye tepelerini bir çizgi halinde görebiliyorduk an-

cak. Halbuki burada, adaların kestiği ticaret rüzgârı, palmiyelerin tepelerindeki yaprakları tatlı tatlı hışırdatıyor, sallıyor, öte yandan gölcük bütün bu palmiyelerin güzelliklerini yansıtan billur bir ayna gibi, kıpırtısız, kırışıksız uzanıyordu. Çok tuzlu su o kadar temiz, o kadar duruydu ki suyun üç metre altında bulunan rengârenk mercanlar, yüzerken inanın ayaklarını kesecekmiş kadar yakın görünüyordu. Suyun içinde sürü sürü, renk renk balıklar dolaşıyordu. İnsanı kendinden geçiren, harikalarla dolu bir dünyaydı burası. Su, insana ferahlık verecek kadar serindi, hava ise, kızgın güneş yüzünden ılık ve kuruydu. Ne var ki, bugün yüzme faslını kısa tutup, karaya çabuk çıkmamız gerekiyordu; bu günün sonunda sal yolcularından haber alamadığı takdirde, Rarotonga'daki adam tehlikede olduğumuzu yayacaktı her yana.

Teller, kablolar, telsiz aygıtının parçaları, kıyıdaki kupkuru mercan blokları üzerinde kurumakta, Torstein'la Knut ise durmadan tornavidalarla parçaları birbirine eklemeye uğraşmaktaydılar. Bütün gün böyle geçti, heyecanımız arttıkça arttı. Hepimiz ellerimizdeki bütün işleri bırakıp, belki bir yardımımız dokunur umuduyla, telsizci arkadaşların başına toplandık. Akşam saat 10'dan önce yayına başlamamız gerekiyordu. Saat 10'da otuz altı saatlik zaman dolacak ve Rarotonga'daki amatör telsizci, kurtarma ekipleri ve uçaklar istemek üzere telsizini işletecekti.

Öğle oldu, akşam üstü oldu ve güneş battı. Rarotonga'daki adam biraz daha sabretse, diyorduk içimizden. Saat yedi oldu, sekiz oldu, dokuz oldu. Sinirlerimizin gerginliği son sınırına ulaşmıştı. Vericide hiçbir yaşam eseri görünmüyordu, ama nc-173 tipindeki alıcıda bir canlanma başladı: kadranın en dip tarafından hafif bir müzik sesi gelmeye başladı. Ama bu amatör bir dalga boyu değildi. Bununla birlikte, dalga boyu gittikçe uzuyordu; belki de ıslak bir kablo ucundan ucundan kurumaya başlamıştı. Verici hâlâ ölüydü, her tarafında kısa devreler oluyor, kıvılcımlar çıkıyordu.

Bir saatten az vaktimiz kalmıştı. Bir saat asla yetişmeyecekti bize. O vericiyi bırakıp, savaşta sabotaj işlerinde kullanılan ufak bir vericiyi denemeye karar verdik. O gün daha önce de bunu birkaç kez denemiş, ama hiçbir sonuç alamamıştık. Belki şu ana kadar biraz daha kurumuştur diye düşünüyorduk. Bütün piller mahvolduğu için, ufak bir el jeneratörünün kolunu çevirerek güç sağlıyorduk. Daha önce de askerliğimiz sırasında telsizcilik hakkında az çok bilgi edinmiş olan dördümüz, bu Allahın cezası, ağır makinenin başına sırayla oturup, habire kolunu çeviriyorduk.

Otuz altı saatlik zamanın dolmasına çok az kalmıştı. İçimizden birinin, «yedi dakika kaldı», «sekiz dakika kaldı», diye fısıldadığını hatırlıyorum; artık kimse saatine bakamaz olmuştu. Verici hâlâ canlanmamıştı, ama alıcıda, sağ taraftaki dalga boyu üzerinde sesler duyuluyordu. Birdenbire alıcı Rarotonga'daki adamın telsizinin frekansı üzerine geldi ve biz onun Tahiti'deki bir telsiz istasyonuyla temasa çoktan geçmiş bulunduğunu anladık. Bir süre sonra, Rarotonga'dan yollanan bir mesajın şu sözcüklerini çıkarabildik:

-Samoa'nın bu yanında hiç uçak yok mu? Ben eminim ki...

Ondan sonra alıcı tekrar sustu. Sinir gerginliğimiz dayanılmaz bir hal almıştı. Neler dönüyordu orada acaba? Uçakla kurtarma ekibini acaba yola çıkarmışlar mıydı? Şu anda, hiç kuşku yok ki, bizimle ilgili mesajlar telsizle dört bir bucağa yayımlanmaktaydı.

Bizim iki telsizci durup dinlenmeden çalışıyorlardı. El jenarötürünün kolunu çevirmekte olan bizler gibi, onların da alınlarından şıpır şıpır ter damlıyordu. Vericiye yavaş yavaş güç gelmeye başladı ve Torstein kadranın üzerinde hareket etmeye başlayan bir oku heyecanla gösterdi bize. Hemen maniplenin başına oturdu. Artık canlanıyordu verici!

Torstein Rarontaga'yı ararken biz de kolu deli gibi çeviriyorduk. Kimse sinyalimizi duymadı. Bir daha denedik. Bu

sırada alıcı yeniden canlanmıştı, ama Rarotonga vericimizi duymuyordu. Los Angeles'te bulunan Hal ve Frank ile Lima Denizcilik Okulunu aradık; hiç biri duymuyordu bizi.

O zaman Torstein bir CQ mesajı gönderdi. Bu, şu demektir ki, amatör radyo dalgası üzerinden bizi duyabilecek ne kadar istasyon varsa dünyada, hepsine seslenmiş oluyordu.

Bunun bir parça yararı oldu. Şimdi hafif bir sesin bizi aradığını duyuyorduk. Tekrar arayıp, sese kendisini duyduğumuzu bildirdik. O zaman hafif duyulan ses tekrar konuştu ve şöyle dedi:

-Benim adım Paul, Colorado'da oturuyorum; senin adın nedir ve nerede oturuyorsun?

Bu amatör bir radyo istasyonuydu. Biz kolu durmadan çevirirken, Torstein manipleye yapıştı, yanıt verdi:

-Burası Kon-Tiki; Büyük Okyanus'ta ıssız bir adaya düştük.

Paul verdiğimiz bu bilgiye inanmadı. Kendisine hemen bitişik sokakta, onunla dalga geçmeye çalışan bir amatör radyo istasyonu sandı bizi ve bir daha temasa geçmedi bizimle. Hırsızımızdan saçımızı, başımızı yoluyorduk. İşte, yıldızlı bir geçede, ıssız bir adada, palmiyelerin altında duruyorduk da kimsecikler bize inanmıyordu.

Torstein yenilgiyi kabul etmiyordu; tekrar maniplenin başına geçerek, hiç durmadan, «her şey yolunda, her şey yolunda,» diye mesaj gönderiyordu. Okyanus'un öte yanından harekete geçecek olan kurtarma mekanizmasını ne pahasına olursa olsun durdurmalıydık.

Tam o sırada, ahcıdan hafif bir ses geldiğini duyduk:

-Madem her şey yolunda, telaşınız nedir öyleyse?

Sonra yine sustu bütün sesler. Bu iş de böylece bitti.

Eğer Rarotonga ile sevgili dostumuz Hal bizi aynı anda duymamış olsalardı, Allah bilir ne yapardık; umutsuzluktan

saçımızı başımızı bırakıp, palmiyelere tırmanacak, bütün hindistancevizlerini yolacaktık belki de. Hal, L 12 B'yi tekrar duyduğu zaman sevincinden ağladığını söyledi. Bütün kurtarma çalışmaları hemen durdurulmuş; işte tekrar, bir Güney denizi adasında yalnız başımıza kalmıştık ve böylece yorgunluktan canımız çıkmış bir halde, palmiye yapraklarından yataklarımıza yatıp uyuduk.

Ertesi sabah, kendimizi fazla sıkıya sokmadan yaşamanın zevkini çıkarmaya baktık. Bir kısmımız yüzüyor, bir kısmımız balık tutuyor bazılarımız döküntülerde acayip yaratıklar bulmak için araştırmalar yaparken, içimizde en yorulmak bilmeyenimiz de kampı temizliyor, çevreyi daha hoş bir biçime sokmaya çalışıyordu. Kumsalda, tam Kon-Tiki'nin karşısına rastlayan yerde kumun içine bir çukur açtık, içine palmiye yaprakları döşedikten sonra, Peru'dan getirdiğimiz filizlenmiş hindistancevini diktik. Tam hindistancevizini diktiğimiz yerin yanına, Kon-Tiki'nin kıyıya vurduğu yerin karşısına mercanlardan kümbet biçiminde bir anıt yaptık.

Geceleyin daha içeriye sürüklenmiş olan Kon-Tiki, çevresinde minimini birkaç su birikintisinden başka ıslaklık bulunmayan, oldukça kuru mercan kayalarının arasına sıkışmıştı.

Erik'le Herman kızgın kumlarda iyice yanıp kavrulduktan sonra, yine eski durumlarına kavuşmuşlar, ağrılarından kurtulmuşlardı; şimdi daha büyük adaya varabilme umuduyla döküntüler üzerinden bir an önce güney tarafına gitmek için sabırsızlanıyorlardı. Onları, köpekbalıklarından çok yılanbalıklarına dikkat etmeleri için uyardım. Onlar da kısa palalarını kemerlerine soktular. Mercan döküntüleri, bir ısırışta insanın bacağını koparacak kadar keskin, uzun ve zehirli dişleri bulunan yılanbalıklarının yatağıdır. Yılan gibi kıvrıla kıvrıla şimşek hızıyla saldıran bu balıklar, köpekbalıklarının burnunun dibinde yüzmekten korkmayan yerlilerin en çok çekindikleri yaratıktır.

İki arkadaş güneye doğru uzayıp giden mercan döküntüleri üzerinden sulara bata çıka gidiyorlar, ama suların daha çok derinleştiği kanallarla karşılaştıkça ya bunların üzerinden atlamak, ya da yüzmek zorunda kalıyorlarmış. Büyük adaya sağ esen varıp, ayak bileklerine çıkan suda yürüye yürüye kıyıya ayak basmışlar. İnce, uzun ve palmiyelerle örtülü olan ada, hiç rüzgâr almayan kumsallarla doluymuş. İki arkadaş adanın en güney ucuna varana kadar yürümüşler. Buradan itibaren, köpüklerle örtülü mercan döküntüleri çok uzaklarda kalan öteki adalara gidiyormuş. Erik'le Herman orada büyük bir teknenin enkazını bulmuşlar. Dört direkli gemi, ortasından ikiye ayrılmış bir vaziyette kıyıda yatıyormuş. Dekovil hattı için demir ray yüklüymüş gemi ve paslanmış raylar öteye beriye saçılmış imiş. Geriye dönerken, adanın öbür yanından dolaşmışlar, ama hiçbir ize rastlayamamışlar kumda.

Bizim adaya doğru gelirlerken, önlerinden kaçan acayip balıkları yakalamaya çalıştıkları sırada, birden bire en aşağı sekiz tane kocaman yılanbalığının saldırısına uğramışlar. Suyun içinde yılanbalıklarının geldiğini görünce hemen yüksek bir mercan kayasının üstüne çıkmışlar, yılanbalıkları da kayanın altında, onların çevresinde dolaşmaya başlamış. Bir adam bacağı kalınlığında olan bu uzun gövdeli yırtıcı yaratıkların, zehirli yılanlarınki gibi yeşilli siyahlı benekleri, ufak kafaları, korkunç gözleri ve iki, üç santim boyunda dişleri varmış. Bizimkiler palalarını çekip suyun içinden kendilerine doğru gelen yılanbalıklarının kafalarına sallamışlar; bir tanesinin kafasını kesip, ötekini yaralamışlar. Denize yayılan kanlar, köpekbalıklarını çektiğinden, hemencecik üşüşüveren bir sürü genç, mavi köpekbalığı, ölü ve yaralı yılanbalıklarına saldırmışlar, fırsattan yararlanan Erik'le Herman da kayadan atlayarak oradan uzaklaşmışlar.

Aynı gün ben de adanın karşısında dizlerime kadar suya girmiştim; birdenbire bir şey ayak bileğime şimşek hızıyla sımsıkı sarıldı. Bir mürekkepbalığıydı bu. Pek büyük bir şey değildi, ama insanın bacağına buz gibi bir şeyin dolanma-

mı, sonra da, maviye çalan kırmızı bir torbadan ibaret gagalı bir gövdeye yerleşmiş korkunç iki gözle karşılaşmak hiç de hoş bir şey olmasa gerek. Ayağımı hızlı hızlı salladım, ama boyu bir metreyi geçmeyen mürekkep balığı sarıldığı bileğimi bırakmak bilmiyordu; ben adım attıkça o da ayağımla birlikte geliyordu. Her halde ayak bileğime sardığım sargı hayvanın iştahını kabartmış olacaktı. O iğrenç leş bacağıma sarılı olduğu halde, ayağımı ikide birde silkeleye silkeleye kıyıya çıktım. Ancak ben kuru kumlara ulaştığım zaman bacağımı bıraktı hayvan; kollarını açıp, geri geri sığ suya doğru çekildi, ama her an saldırmaya hazırmış gibi bakan gözlerini kıyıdan ayırmıyordu. Birkaç mercan kayası savurdum, o zaman çekilip gitti.

Döküntüler üzerinde edindiğimiz çeşitli deneyimler, bu adada sürdüğümüz cennet yaşamına daha da renk katıyordu. Ne var ki, bütün ömrümüzü bu adada geçiremezdik, o bakımdan dış dünyaya ulaşma çarelerini düşünmeye başlamamız gerekiyordu. Bir hafta sonra, Kon-Tiki, sürüklene sürüklene kayalığın tam orta yerine kadar gelmiş, kupkuru kayalıklara iyice yerleşmişti. Salın koskocaman tomrukları, göle doğru sürüklenişleri sırasında koca koca mercan kayaları koparmışlardı, ama artık tam bir hareketsizlik içinde yatıyorlardı; onları iterek ya da çekerek yerlerinden kımıldatmaya olanak yoktu. Salı bir kere gölcüğe aktarabilsek, o zaman nasıl olsa direklerini onarır ve yola çıkacak hale getirirdik, böylelikle de durgun gölcük üzerinde rahat rahat yol alarak karşı kıyıya gider, oralarda ne var, ne yok görürdük. Eğer oradaki adalardan birinde yaşayanlar varsa, bu da mutlaka, atolün rüzgâra bakan yüzü yakınındaki, yani batı ufku üzerinde görünen ada olacaktı.

Günler birbirini kovaladı.

Derken, bir sabah, arkadaşlardan biri koşa koşa geldi, gölcüğün üzerinde beyaz bir yelken gördüğünü haber verdi. Palmiyelerin gövdeleri arasından, masmavi gölcük fonu üzerinde garip denecek kadar beyaz görünen bir minimini be-

nekçik seçiyorduk. Bunun, öteki kıyıya daha yakın bir yelkenli olduğu belliydi. Yelkenlinin volta vurduğunu görebiliyorduk. Az sonra bir yelken daha belirdi.

Öğlene doğru yelkenleri büyüdü ve yaklaştı. Doğru üzerimize geliyorlardı. Hemen Fransız bayrağını bir palmiye ağacının tepesine toka edip, bir sırığın ucuna bağladığımız Norveç bayrağını sallamaya başladık. Yelkenliler artık o kadar yaklaşmışlardı ki, bunlardan birinin Polinezya usulü bir dirsekli futaya çekilmiş olduğunu görebiliyorduk. Bu futa en yeni modellerden biriydi. Güvertede iki tane esmer adam ayakta durarak bize bakıyorlardı. Ellerimizi salladık onlara. Onlar da bize el sallayıp, teknelerini doğruca kumsalın sığlığına doğru soktular.

Onları Polinezya dilinde, *«İa ora na,»* diye karşıladık.

Koro halinde, *«İa ora na»* diye karşılık verip teknelerinden atladılar ve kanolarını sığ suda kumların üzerine kadar çektiler.

Bu iki adamın üzerinde beyazların giydiği elbiseler vardı, ama yapıları tamamıyla, esmer ırktan olduklarını gösteriyordu. Yalınayaktılar, güzel vücut yapıları vardı, başlarına da güneşten korunmak için el işi hasır şapkalar geçirmişlerdi. Karaya ayak bastıktan sonra bize biraz çekingen tavırlarla yaklaştılar, ama biz kendilerine gülümseyip de onlarla el sıkışınca, her ikisinin de yüzüne, iki sıra inci gibi dişlerini meydana çıkaran geniş bir gülümseme yayıldı; bu gülümseyiş onların duygularını sözcüklerden çok daha güzel anlatıyordu.

Kendilerini Polinezya diliyle konuşarak karşılamış olmamız bu iki esmer arkadaşı her halde epeyce şaşırtmış ve cesaretlendirmiş olacak ki, sözlerinin hiç birinin anlaşılmadığını fark edene kadar bize upuzun bir nutuk çektiler; onlar da tıpkı bizim daha önce, «iyi geceler» diye İngilizce konuşan yerli tarafından kandırılışımız gibi, birkaç kelimelik Polinezya dil bilgimize kanmışlardı. Sonra sustular ve tatlı tatlı,

kıkır kıkır gülerek elleriyle, yaklaşmakta olan öteki kanoyu işaret ettiler.

Öteki kanonun içinde üç kişi vardı; bunlar karaya çıkıp bizi selamlayınca, içlerinden bir tanesinin çat pat Fransızca konuştuğunu anladık. Gölcüğün karşı kıyısında adalardan birinde bir köy bulunduğunu ve Polinezyalıların oradan bizim yaktığımız ateşi gecelerce önce gördüklerini öğrendik. Raroia döküntülerinden gölcüğün içine açılan bir tek geçit varmış ve bu geçit de hemen köyün yakınında olduğu için, yerlilere görünmeden hiçbir şey gölcüğe giremezmiş. Bu bakımdan köyün ihtiyarları, döküntüler üzerinde, doğuda görünen ışığın insan eseri olamayacağı, bunun doğaüstü güçler tarafından meydana getirildiği sonucuna varmışlar. Bunun üzerine de yerlilerin gidip, ne olduğunu kendi gözleriyle görme arzuları kırılmış, iştahları kursaklarında kalmış. O sırada gölcüğün üzerinden sürüklenerek kıyıya bir sandık parçası vurmuş, tahta parçasının üzerinde de, siyah harflerle TİKİ yazılıymış. Artık bundan sonra, döküntülerde hayaletlerin dolaştığına kimsenin kuşkusu kalmamış, zira hepsi de Tiki'nin çok zaman önce ölmüş atalarından biri olduğunu biliyorlarmış. Derken, arkadan, yine sürüklenerek kıyıya ekmek parçaları, boş konserve kutuları, sigaralar, kakao kutuları ve içinde bir pabuç teki bulunan bir kutu da vurmuş. O zaman, döküntülerden doğu tarafında bir teknenin kazaya uğradığını anlamışlar ve reisleri, gördükleri ateşi yakan kazazedeleri aramak için iki kano yollamış.

Ötekilerin ısrarı üzerine, Fransızca konuşan adam, tahta parçasının üzerinde neden «Tiki» yazılı olduğunu sordu. Biz de kendisine bütün sandıklarımızın, bütün malzeme kutularımızın üzerinde, «Kon-Tiki» yazılı olduğunu, bunun bizi buraya getiren teknenin adı olduğunu açıkladık.

Yeni arkadaşlarımız, teknemiz parçalandığı halde içindeki bütün malzemenin kurtarılmış olduğunu, bizi buraya kayalar üzerindeki o yamyassı olmuş teknenin getirdiğini öğ-

renince hayretler içinde kaldılar. Hepimizi kanolara bindirip hemen köye götürmek istiyorlardı. Kon-Tiki'yi kayaların üzerinden kurtarıncaya kadar buradan ayrılmak istemediğimiz için, kendilerine teşekkür ederek, gitmek istemediğimizi bildirdik. Ağızları bir karış açık kalarak, döküntü üzerindeki göçmüş, yamyassı olmuş tekneye baktılar; yoksa bu paramparça olup, yassılmış tekneyi tekrar yüzdürebilmeyi mi aklımızdan geçiriyorduk yani?! Sonunda, yerlilerin sözcüsü, mutlaka kendileriyle birlikte gitmemiz gerektiğini söyledi; reis, bizi almadan geri dönmemesi için kesin emir vermiş meğer.

Bunun üzerine içimizden birini reise elçi göndermeye karar verdi; arkadaşımız geri döndüğü zaman bize köyün durumu hakkında bilgi getirecekti. Salı döküntüler üzerinde, bütün malzememizi de bu adada yalnız bırakamazdık. Yerlilerle Bengt gitti. İki kanoyu kumların üzerinde ite ite kıyıdan açtılar ve az sonra da elverişli bir rüzgârla, batı yönünde gözden kayboldular.

Ertesi gün ufukta beyaz yelkenler kaynıyordu. Bu sefer yerlilerin bizi getirmek için ellerindeki bütün tekneleri seferber ettikleri anlaşılıyordu.

Bütün konvoy bize doğru volta ata ata geliyordu. İyice yaklaştıkları zaman, sevgili arkadaşımızın en öndeki kanoda, bir sürü esmer adamın ortasında bize el salladığını gördük. Bağırarak, reisin de kendisiyle birlikte geldiğini söyledi bize, bunun üzerine hepimiz ayak bileklerimize kadar suya girerek saygılı bir tavırla dizildik kıyıya.

Bengt, büyük bir törenle bizi reisle tanıştırdı; reisin adının Tepiurairaii Teriifaatau olduğunu, ama kendisine Teka da desek anlayacağını söyledi.

Reis Teka, bura yerlilerin arasında az rastlanan zeki bakışlı gözleri olan, ince uzun bir Polinezyalıydı. Tahiti'nin eski kral ailelerinden gelme, önemli, soylu bir kişiydi ve hem Ravaria, hem de Takuma adalarının reisiydi. Tahiti'de oku-

la gittiği için, Fransızca konuşabiliyor, aynı zamanda okuma yazma biliyordu. Bana Norveç'in başkentinin adının Christiana olduğunu söyledi ve Bing Croby'yi tanıyıp tanımadığımı sordu. Bize ayrıca, son on yıl içinde Raroia'ya topu topu üç yabancı teknenin uğradığını, ama Tahiti'den tüccar malı getirererek kopra yükleyen bir uskunanın yılda birkaç kez köylerine geldiğini anlattı. Uskunayı birkaç haftadır beklemekteydiler, tekne bugünlerde gelecekmiş.

Bengt'in raporu kısaca şuydu: Raroia'da ne okul, ne telsiz istasyonu, ne da beyaz adam varmış. Ama köydeki 127 Polinezyalı bizi rahat ettirmek için ellerinden geleni yapmışlar ve büyük bir karşılama töreni hazırlamışlar.

Reisin ilk arzusu bizi sağ salim dökün tülerden aşırıp kıyıya ulaştıran tekneyi görmek oldu. Ardımıza upuzun bir zincir gibi takılan yerlilerle, dizlerimize kadar suya girerek, Kon-Tiki'nin yanına gittik. Sala iyice yaklaştığımız zaman, yerliler birden bire durdular, uzun uzun hayret ünlemleri çıkararak aralarında çabuk çabuk konuşmaya başladılar. Bulunduğumuz yerden Kon-Tiki'nin tomrukları ayan beyan seçiliyordu; yerlilerden biri bağırmaya başladı:

-Bu bir tekne değil, bu bir pae-pae!

Hepsi bir ağızdan, «Pae-pae!» diye tekrarladılar.

Suların içinde şapır şupur koşarak, Kon-Tiki'nin üstüne tırmandılar. Meraklı çocuklar gibi her yere burunlarını sokuyor, tomrukları, bambu hasırları, ipleri elliyorlardı. Reis de en aşağı ötekiler kadar heyecanlanmıştı; yanımıza dönerek, yüzünde soran bir ifadeyle tekrarladı:

-Tiki bir tekne değil, o pae-pae.

Pae-pae, Polinezya dilinde, «sal» ve «kürsü» anlamına gelen bir sözcüktür, ayrıca, Paskalya adasında yerliler bu sözcüğü kanoları için de kullanırlar. Reis, bize artık böyle pae-paelerin var olmadığını, ama köydeki en yaşlı adamların eski pae-paelere ilişkin hikâyeler anlattıklarını söyledi. Yerliler kocaman balsa tomruklarına duydukları hayranlığı,

olduklarının sesini bastıran, gürültülü ünlemlerle belirttiler, ama salda kullandığımız iplere burun büktüler. Böyle ipler, tuzlu suyun içinde birkaç ay bile dayanmazmış. Bize gururla, kendi kanolarında kullandıkları ipleri gösterdiler; bu ipleri kendileri, hindistancevizi liflerinden örerlermiş ve bu ipler deniz suyuna en aşağı beş yıl dayanırmış.

Küçük adamıza döndüğümüz zaman ona Fenu aKon-Tiki, ya da Kon-Tiki adası adını verdik. Bu adı hepimiz kolaylıkla söyleyebiliyorduk, ama bizim Nordik Hıristiyan adlarımızı söylemekte, esmer arkadaşlarımız büyük güçlük çekiyorlardı. Bana Terai Mateata diyebileceklerini söylediğim zaman çok hoşlarına gitti; ilk kez buralara geldiğim zaman Tahiti'deki büyük reis beni evlat kabul edip bu adı vermişti bana.

Yerlilerin bir kısmı kanolardan tavuk, yumurta, ekmek meyvesi çıkarırken, bir kısmı da üç çatallı zıpkınlarla gölcükten balık avladılar; kamp ateşinin çevresinde kendimize güzel bir ziyafet çektik. Yerlilerin ısrarları üzerine pae-pae ile geçirdiğimiz bütün serüvenleri onlara anlatmak zorunda kaldık; hele köpekbalığı balina ile ilgi bölümü tekrar tekrar anlattırdılar bize. Erik'in balinayı kafasından zıpkınladığı bölüme sıra gelince, her seferinde heyecanlarından çığlık çığlığa bağırıyorlardı. Biçimlerini çizerek kendilerine anlattığımız bütün balıkları hemen tanıdılar ve bize Polinezya dilindeki adlarını söylediler bu balıkların. Ama köpekbalığı balina, ya da grempylusu hiç tanımıyorlardı; ne görmüşler, ne de lafını duymuşlardı.

Akşam olunca telsizi açtık; bütün yerlilerin müthiş hoşuna gitti bu. En çok kilise müziğinden hoşlanmışlardı, ama biraz sonra, büyük bir hayretle, Amerika istasyonlarından birinde gerçek hula müziği bulduğumuz zaman işler değişti. O zaman, yerlilerin en neşelileri kollarını başlarının üzerine kaldırıp hula dansözleri gibi kıvırmaya başladılar; az sonra hepsi ayağa fırlamış, müziğe uyarak hula dansı yapıyorlardı. Gece bastırınca, hepsi birden kıyıda yaktıkları bir ateşin çev-

resinde kamp kurdular. Bu, bizim için olduğu kadar, yerliler için de bir serüvendi.

Ertesi sabah uyandığımızda yerliler çoktan kalkmış, yeni tuttukları balıkları kızartıyorlardı; altı tane de tepeleri yeni kesilmiş taze hindistancevizini, sabah susuzluğumuzu giderelim diye bizim için hazır etmiş, çadırımızın önünde bırakmışlardı.

O gün dalgalar, döküntüler üzerinde her zamankinden daha şiddetli gürlüyordu; rüzgâr daha güçlü esiyor ve sal enkazının arkasında deniz kamçılanarak göklere savruluyordu.

Reis, sal enkazını işaret ederek;

-Tiki bugün içeriye girecek, dedi. Deniz yükselecek.

Saat on birde, sular bizim hizamızı geçerek gölcüğe akmaya başladı. Gölcük kocaman bir çanak gibi doluyor, sular adanın dört bir yanında yükseliyordu. Günün ortasında denizden gölcüğe doğru asıl akıntı başladı. Sular dalga dalga içeriye akıyor, döküntü kayalar gitgide su altında kalıyordu. Büyük su yığınları adanın iki yanından sel gibi akıyordu. Dalga dalga gelen sular büyük mercan parçalarını sürüklüyor, kıyıdaki koca koca kum setlerini yiyor, kumlar bir yanda rüzgârın önünde savrulan un gibi kaybolurken, bir yanda yeni yeni kum setleri ortaya çıkıyordu. Sal enkazından sürüklenerek gelen bambu kamışlar, hızla yanımızdan geçiyordu; derken, Kon-Tiki kımıldamaya başladı. Kıyıda eşya adına ne var, ne yok hepsini adanın iç tarafına taşımak zorunda kaldık, yoksa sellere kapılıp gideceklerdi. Çok geçmeden, döküntüden sadece en yüksek mercan kayaları meydanda kaldı ve adamızı çevreleyen bütün kumsallar sular altında kaldı; artık sular bu yassı adanın yeşilliklerine doğru tırmanmaya başlamıştı. İnsanın tüylerini ürperten bir manzaraydı bu. Sanki bütün deniz, adayı istila etmek istiyormuş gibi üzerimize geliyordu. Kon-Tiki olduğu yerde üç yüz altmış derece dönerek savruldu, ama biraz ötede başka mercan kayalarına takıldı.

Yerlilerin hemen suya atılarak, setten sete atlaya atlaya sala vardılar. Knut'la Erik de onların ardından gittiler. Salın üzerinde ipler hazır duruyordu; sal yerinde dönüp de mercan kayalarını eze eze döküntüyü aşınca, yerliler bu ipleri ellerine alarak suya atladılar ve salın kaçmasına engel olmak istediler. Tabii onlar ne Kon-Tiki'yi tanıyorlar, ne de onun hep batıya doğru ilerleme arzusunu biliyorlardı; bu yüzden, ellerinden bir şey gelmeksizin salın arkasında, onunla birlikte sürüklenmeye başladılar. Kon-Tiki çok geçmeden, döküntülerden tamamıyla kurtulmuş olarak, gölcüğün ortasına doğru oldukça buyük bir hızla yol almaya başlamıştı. Suların daha sakin olduğu bir yere varınca azıcık şaşırır gibi oldu sal; adeta daha ilerilere gitme olanaklarını aramak istercesine çevresine bakınıyor, gibiydi. Tam o gölün ortasına doğru açılan çıkış kapısını bulduğu ve yeniden harekete geçtiği sırada, yerliler de ellerinde iplerle kıyıya çıkmış bulunuyorlardı. Sala bağlı iplerden birini palmiye ağaçlarından birinin gövdesine bağlayıverince yerliler, Kon-Tiki de gölcüğün kıyısında zaptedilmiş oldu. Karalar, sular aşan salımız yolu üstüne çıkan mercan döküntülerinden engeli de aşarak, Raroria'nın ortasındaki gölcüğe de girmişti.

«Ke-ke-te-huru-huru» sözcüklerinin, güçlendirici nakaratının meydana getirdiği cesaret verici savaş çığlıkları atarak, hepimizin bir araya gelen gayretiyle, Kon-Tiki'yi kendi adını taşıyan adanın kıyısına çekebildik. Yükselen suların düzeyi, normal su düzeyinin bir buçuk metre üstüne çıkmıştı.

Bütün gölcüğün üzerinde, rüzgârın kamçısını yiyen dalgalar kırılıyor, öte yandan biz, donanımlarımızın büyük bölümünü, ıslak kanolara koyamıyorduk. Yerlilerin ise acele dönmeleri gerekiyordu; Bengt'le Herman da köydeki kulübelerden birinde ölüm döşeğinde yatan bir küçük çocuğa bakmak için onlarla birlikte gittiler. Çocuğun kafasında apse varmış; eh, bizde de penisilin vardı.

Ertesi gün dört kişi, Kon-Tiki adasında yalnız kalmıştık. Doğu rüzgârı şimdi öyle sert esiyordu ki, keskin mercan kayaları ve sığlıklarla dolu olan gölcüğü aşıp gelemezlerdi yerliler. Bir ara durmuş olan suların yükselişi yeniden başlamıştı; sular gölcüğe sel gibi ve dalga dalga akıyordu.

Daha ertesi gün ortalık yeniden sükunet buldu. Artık dalıp Kon-Tiki'nin altını gözden geçirebildiğimiz için, dokuz balsa tamruğunun sapasağlam olduğunu, döküntülere sürtüne sürtüne alt bölümlerinin ancak bir iki santim derinliğinde düzlendiğini anladık. İpler yarıklarının içinde o kadar derine oturmuşlardı ki, sayısız bağlantılardan sadece dört tanesi kopmuştu. Hemen salın güvertesini temizlemeye koyulduk. Süprüntüler güverteden temizlenip, kulübe yeniden kurulduktan ve yelken direği yeniden dikildikten sonra gururlu salımız daha iyi bir görünüş kazanmıştı.

Gün ortasında ufukta yine yelkenliler göründü; yerliler bizi ve yükün geri kalan bölümünü almaya geliyorlardı. Herman'la Bengt de onlarla beraberdiler ve bize, yerlilerin köyde büyük bir şölen hazırladıklarını bildirdiler. Öbür adaya vardığımız zaman, reis bize inin demeden kanolardan inmeyecekmişiz.

Bu bölümde genişliği yedi mili bulan gölcüğü elverişli bir rüzgârla aştık. Döküntülerin doğusuna düşen öteki adalar gibi ufukta bir çizgi halinde kalıncaya kadar gittikçe küçülen adamızın üzerindeki palmiyelerin bize güle güle dercesine sallanışlarını yüreğimiz burkularak seyrettik. Öte yandan önümüzde başka adalar gitgide büyüyordu. Bu adalardın birinde, gölcüğe doğru uzanan bir mendirek ve palmiyeler arasındaki kulübelerden duman çıktığını gördük.

Köy, ıpıssız görünüyordu; ortalıkta tek kul görünmüyordu. Neler dönüyordu burada? Kıyıda, mercan kayalarından meydana gelmiş bir mendireğin arkasında yalnız başına iki kişi görünüyordu; bunlardan biri zayıf ve uzun, öteki de iri yarı ve bir fıçı kadar şişmandı. Yaklaşırken her ikisini de se-

lamladık. Bunlar reis Teka ile, reis yardımcısı Tupuhoe idi. Tupuhoe bütün yüzüne yayılan, yürekten gelen gülümseyişi ile bir anda hepimizin sempatisini kazandı. Teka zeki ve siyasetçi bir adamdı, halbuki Tupuhoe, saf bir doğa çocuğu, ender rastlanır ilkel bir güce sahip, şen yaratılışlı bir insandı. Güçlü kuvvetli yapısı ve krallarınki gibi yüz çizgileriyle tam bir Polinezya reissiydi o. Tupuhoe gerçekten de adanın asıl reisiydi, ama Teka, Fransızca konuşabilmesi ve okuma yazma bilmesi sayesinde Tahiti'den kopra almaya gelenlerin köylüyü aldatmasına meydan vermediği için yavaş yavaş bir üstünlük kazanmıştı.

Teka hepimizin köydeki toplantı evine doğru yürüyeceğimizi bildirdi, bütün çocuklar kıyıya çıktıktan sonra, oraya doğru topluca ilerleyecektik. Herman en önde, bir zıpkının ucuna bağlı bayrağı sallayacak, onun arkasından da iki reis arasında ben gidecektim, tören yürüyüşüne uygun olarak.

Köyde, Tahiti ile kopra ticareti yapıldığını gösteren belirli izler vardı; uskuna ile köye kereste ve oluklu saç getirtilmişti. Kulübelerin bir bölümü dallar ve palmiye yapraklarından eski Polinezya usulüne yapılmış, pitoresk görünüşlü konutlardı, ötekiler ise tahta ve çive kullanılarak yapılmış orman evleri tarzında derme çatma kulübelerdi. Palmiyeler arasında görünen büyük ahşap yapı, köyün yeni toplantı eviydi; biz, altı beyaz adam, işte bu evde kalacaktık. En önde bayrağı taşıyan Herman olduğu halde, bu evin arka tarafındaki ufak bir kapıdan girip, ön taraftaki geniş merdivenlerin üstündeki sahanlığa çıktık. Önümüzdeki meydana köyün yürüyebilen veya emekleyebilen bütün ahalisi toplanmıştı; kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar hep oradaydılar. Hepsi de son derece ciddi idiler; Kon-Tiki adasında bizi bulan dostlarımız da onların arasında sıraya girmişler ve ötekiler gibi ciddi duruyorlardı, adeta bizi hiç tanımıyormuş gibiydiler.

Hepimiz merdiven başında toplandığımız zaman, bütün

topluluk aynı anda ağızlarını açıp «Marseillaise»i söylemeye başladılar! Güfteyi bilen Teka, marşın söylenişini idare ediyordu, ama arada sırada yaşlı kadınlardan bir, ikisi, yüksek notalarda sesleri yetişemeyerek tıkanıyorlardı. Bu iş için çok zorlu bir eğitimden geçirildikleri belliydi. Merdiven başına Fransız ve Norveç bayrakları çekildi, böylelikle reis Teka'nın resmi töreni son bulmuş oldu; o sessiz sedasız geriye çekilince şişko Tupuhoe öne çıkıp bundan sonraki törenlerin başkanlığını eline aldı. Tupuhoe acele bir işaret çaktı, bunun üzerine bütün kalabalık, hep bir ağızdan yeni bir şarkıya başladı. Bu seferki daha iyi gidiyordu, zira şarkının bestesi de güftesi de kendilerine ait olduğu gibi, bu insanlar kendi hula şarkılarını güzel söyleyebiliyorlardı doğrusu. Melodi, dokunaklı basitliğine rağmen büyüleyiciydi ve hepimiz, sanki Güney denizi kükreyerek üzerimize geliyormuş gibi hafif bir ürperme duyuyorduk sırtımızda. Birkaç kişi şarkının önderliğini yapıyor, bütün topluluk da kora halinde onları izliyordu; sözcükler hep aynı kalmakla birlikte, melodi ara sıra değişiyordu. Güfte şuydu:

«Bir Pae-pae ile denizleri aşıp Raroria'ya gelen Terai Mateata ve adamları, iyi günler sizlere; evet, iyi günler. İnşallah aramızda çok kalırsınız da birlikte bol bol anılarımız olur ve böylece sizler çok uzak ülkelere gittiğiniz zaman bile yine beraber sayılırız. İyi günler.»

Onlardan rica ederek, şarkıyı tekrar tekrar söylettik ve sıkılganlığını yavaş yavaş üzerinden atan kalabalığa bir canlılık gelmeye başladı. Ondan sonra Tupuhoe benden, bir pae-pae üzerinde denizler aşarak gelişimizin nedenini halka birkaç sözcük ile anlatmamı rica etti; meğer herkes benden bunu bekliyormuş. Ben Fransızca konuşacaktım. Teka da yavaş yavaş Polinezya diline çevirecekti konuşmamı.

Konuşmamı karşımda ayakta durarak bekleyen kalabalık, okuma yazma bilmeyen, ama oldukça zeki bir esmer insanlar kalabalığıydı. Onlara, vaktiyle de buralara gelip, onla-

rın ırkdaşları arasında bulunduğumu ve onların atalarını nerede olduğu bilinmeyen gizemli bir ülkeden bu adalara ilk kez getiren, ilk reisleri Tiki hakkında anlatılanları dinlediğimi söyledim. O, kendisinin güneşten geldiğini söylediği için, halkının da ona Kon-Tiki veya Güneş-Tiki adını verdiğini, Kon-Tiki ile halkının günün birinde pae-paelere binerek ülkelerinden ayrıldıklarını ve ortadan kaybolduklarını, bu bakımdan biz altı arkadaşın, o Kon-Tiki ile bu adalara gelen Kon-Tiki'nin aynı insan olduğunu düşündüğümüzü, kimse bir pae-paenin böyle bir yolculuğu yapabileceğine inanmadığı için de bunu kanıtlamak üzere kendimizin bir pae-paeye binerek Peru'dan yola çıktığımızı, buraya böyle geldiğimizi anlattım.

Kısa süren konuşmam Teka tarafından çevrilince, birdenbire alevlenen Tupuhoe, adeta kendinden geçmişçesine ortaya fırlayıp, kalabalığın önüne dikildi. Ellerini, kollarını savurarak, bizi ve gölü işaret ederek Polinezya dilinde gürül gürül konuşmaya başladı; konuşmasında sık sık Tiki sözcüğü geçiyordu. Çok hızlı konuştuğu için, ne demek istediğini karineyle bile çıkarmaya olanak yoktu, ama gözle görünürcesine heyecanlanan kalabalık, onun sözlerini yutar gibi dinliyordu. Öte yandan Teka, Tupuhoe'nin dediklerini bize çevirmek zorunda kalınca, oldukça sıkılmış göründü.

Tupuhoe, babasının, dedesinin ve dedelerinin dedelerinin Kon-Tiki'den söz ettiklerini ve onun şimdi cennette bulunan ilk reisleri olduğunu söylediklerini anlatmıştı. Ama sonradan beyaz insanlar gelmiş ve atalarına ilişkin söylencelerin yalan olduğunu söylemişlerdi. Onlar Tiki diye birisinin var olmadığını iddia etmişlerdi. Tiki cennette olamazdı, çünkü cennette Tanrı var, demişlerdi. Tiki'nin puta tapanların tanrısı olduğunu, bundan sonra ona inanmamaları gerektiğini söylemişlerdi. Halbuki işte şimdi biz, altı beyaz, denizi pae-pae ile aşarak gelmiştik. Bizler, onların atalarının doğru söylediğini kabul eden ilk beyazlardık. Tiki demek gerçekten de yaşamaş, varmış, ama şimdi cennetteymiş.

Misyonerlerin yaptıklarını berbat etmiş olmak tasasıyla

derhal ileri atılarak, Tiki'nin gerçekten de yaşadığının su götürmez bir gerçek olduğunu, ama öldüğünü açıklamak zorunda kaldım. Onun bugün cennette mi, yoksa cehennemde mi bulunduğunu ancak Tanrı'nın bilebileceğini, Tanrı'nın hep cennette bulunduğunu, Tiki'nin ise, tıpkı Teka ve Tupuhoe gibi, hatta onlardan da büyük, ölümlü bir reis olduğunu söyledim.

Bu sözlerim esmer adamlar arasında hem neşe, hem memnunluk yarattı, onlumlu bir biçimde başlarını sallayarak aralarında mırıl mırıl konuşmaları sözlerimin iyi karşılandığını gösteriyordu. Tiki gerçekten yaşamıştı ya, önemli olan buydu onlar için. Eğer şimdi cehennemdeyse, bu, kendisinden başka kimseyi ilgilendirmezdi, kendi düşünsündü; hatta, Tupuhoe, eğer Tiki cehennemdeyse onu görebilme şanslarının daha da artmış olacağını belirtti.

Kalabalığın arasından ayrılarak bize doğru ilerleyen üç yaşlı adam bizimle el sıkışmak istediler. Tiki söylencesini halk arasında yaşatanların bu üç ihtiyar olduğuna kuşku yoktu; reis bize bu ihtiyarlardan birinin, atalarının zamanından kalma sayısız mitolojik ve tarihsel balad bildiğini söyledi. İhtiyara, baladlardan herhangi birinde, Tiki'nin geldiği yönü gösteren bir işaret bulunup, bulunmadığını sordum. İhtiyarların hiç biri, böyle bir şey duyduklarını hatırlamıyorlardı. Ama ihtiyarların en yaşlısı uzun uzun ve derin derin düşündükten sonra, Tiki'nin beraberinde, Maun adındaki en yakın akrabasını da getirdiğini, Maui ile ilgili Baladda, onun Pura'dan geldiğinden söz edildiğini, pura sözcüğünün ise gökte güneşin yükseldiği yöne verilen ad olduğunu anlattı. İhtiyar, eğer Maui, Pura'dan geldiyse, Tiki'nin de hiç kuşkusuz aynı yerden gelmiş olacağını, biz altı arkadaşın da pae--pae ile pura'dan geldiğimize kuşku bulunmadığını söyledi.

Esmer adamlara, Paskalya adasının yakınlarındaki Mangareva adlı adada yaşayanların kanoları kullanmasını bir türlü öğrenemediklerini ve bugüne dek hep büyük pae--

paeler kullanmaya devam ettiklerini söyledim. İhtiyarın bundan haberi yoktu, ama atalarının büyük pae-paeler kullandıklarını, zamanla bunların kullanılmaz olduğunu, artık bunların adının bile sadece söylencelerde geçtiğini biliyorlardı. İhtiyarların en yaşlısı, çok eski zamanlarda bu sallara, başka hiçbir dilde benzeri bulunmayan rongo-rongo adının verildiğini söyledi. Yalnız eski söylencelerde rongo-rongo'lardan söz edilmekteydi.

Bu ad çok ilgi çekiciydi, zira -başka adalarda Lono diye söylenen- Rongo, Polinezyalıların en tanınmış atalarından birinin adıydı. Söylencelerde sarı saçlı, beyaz bir adam olarak anlatılıyordu Rongo. Kaptan Cook ilk kez Hawaii adalarına geldiği zaman, adalılar onu, yüzyıllarca önce kaybolup da şimdi büyük bir gemiyle gelen ırkdaşları sandıkları için, kollarını açarak karşılamışlardı. Paskalya adasında ise, en son «uzun kulaklılar»la birlikte sırrı da ortadan kaybolan gizemli hiyerogliflere rongo-rongo adı verilir!!

İhtiyarlar, Tiki ve rongo-rongo üzerinde tartışmak isterlerken, gençler de köpekbalığı balinayı ve sal üstünde geçen yolculuğumuzu anlatmamızı istiyorlardı. Ama sofra bizi bekliyordu, Teka da çevirmenlik yapmaktan sıkılmıştı.

Ondan sonra bütün köy halkına, gelip bizimle tokalaşmak izni verildi. Erkekler mırıldanır gibi «ia-orana» diyor ve tokalaşırken kollarımızı oynaklarından çıkaracak kadar sallıyorlardı, kızlar ise kırıta kırıta ilerleyip, utangaç, ama koketçe tavırlarla bizi selamlıyor, yaşlı kadınlar da sakallarımızı, derilerimizin rengini göstererek kıkır kıkır gülüyorlardı. Tek tek hepsinin güler yüzünde dostluk okunuyordu, bu bakımdan da dil sorunun ortaya çok büyük güçlükler çıkarması bir önem taşımıyordu. Eğer içlerinden biri Polinezya dilinde anlayamayacağımız bir şey söyleyecek olursa, biz de ona aynı biçimde Norveççe karşılık veriyor, böylece hep birlikte eğleniyorduk. İlk öğrendiğimiz yerli dilinden sözcük, «sevmek» anlamına gelen sözcük oldu. Böylelikle içimizden

biri hoşlandığı bir şeyi işaret edip de bu sözcüğü kullandı mı, ne istediği kolayca anlaşılıyordu. «Sevmek» sözcüğünü kullanıp da yüzümüzü buruşturduğumuz zaman ise, bu «sevmedim» anlamına geliyordu; işte bu esas üzerinden çok güzel anlaşıp gidiyorduk.

Köyün 127 kişiden oluşan halkıyla teker teker tanışmamız bittikten sonra, iki reisle biz altı arkadaş için hemen kocaman bir sofra hazırlandı ve nefis yemekler taşıyan köy kızları ortaya çıktı. Kızların bir bölüğü sofrayı kurarken, bir bölüğü de gelip, çiçeklerden kocaman kocaman çelenkleri boynumuza takıyor, daha ufaklarını da başımıza koyuyorlardı. Sıcakta serin serin gelen bu ferahlatıcı çiçeklerden bayıltıcı bir koku yayılıyordu. İşte, haftalar sonra biz adadan ayrılana kadar sürecek olan şölen böyle başladı. Gözlerimiz faltaşı gibi açılmış, ağzımız sulanmıştı, zira sofranın üstü kızarmış süt domuzları, piliçler, ördek kızartmaları, taze ıstakozlar, Polinezya usulü balık ve et yemekleri, ekmek meyvesi, papaya ve hindistancevizi sütüyle donatılmıştı. Biz yemeklere saldırırken, kalabalık hula şarkıları söyleyerek, genç kızlar da sofranın çevresinde hula dansları yaparak bizi eğlendiriyorlardı.

Arkadaşların hepsi de neşeyle gülüyorlardı; bir karış sakalımız, boynumuzdan sarkan çelenkler, saçlarımıza takılı çiçeklerle, yemeklere kıtlıktan çıkmış gibi saldırırken, hepimizin görünüşü birbirimizinkinden komikti. İki reis de yaşamın tadını en aşağı bizim kadar keyifle çıkarıyorlardı.

Yemekten sonra büyük çapta bir hula dans gösterisi başladı. Köy halkı bize yerel halk danslarını göstermek istiyordu. Altımıza, Teka'ya ve Tupuhoe'ye en ön sırada birer tabure verdiler. İki gitarcı ortaya çıkıp ilerledi, yere bağdaş kurdu ve gerçek Güney denizi melodileri çalmaya başladı. Kadınlı erkekli dansörler ve dansözler, iki sıra halinde ilerleyip, kalçalarını örten hışırtılı, palmiye yapraklarından eteklikleriyle kayarcasına ortaya çıkarak, çömelmiş şarkı söyle-

yen kalabalığın meydana getirdiği halkanın ortasında hula dansı yapmaya başladılar. Dans edenlerin en önünde, bir kolunu köpekbalığına kaptırmış, son derece şişman, ama aynı derecede de canlı ve hareketli bir önder şarkıcı vardı. Başlangıçta dans edenler azıcık heyecanlı görünüyorlardı ve hareketlerinde biraz yapmacıklı eda vardı, ama pae-pae ile gelen beyazların, onların atalarının halk danslarına burun bükmediklerini görünce, danslar gittikçe daha hareketli olmaya başladı. Yaşlılardan bazıları da kalkıp dansa katıldılar; ihtiyarlar ritme çok iyi uyuyor ve artık pek yapılmayan halk danslarını yapabiliyorlardı. Güneş Pasifik'in sularına gömülürken, palmiyeler altındaki dans da gitgide daha canlı bir hal almaya, seyircilerin alkışları gittikçe coşkunlaşmaya başladı. Orada oturup seyreden bizlerin altı yabancı olduğumuzu unutmuşa benziyorlardı; artık bizler de, onlarla birlikte eğlenen, kendi halklarından altı kişiydik.

Dans ve şarkı repertuvarı sonsuzdu; büyüleyici gösteriler biribirini kovalıyordu. Derken, bir grup delikanlı daracık bir halka meydana getirerek tam önümüzde yere bağdaş kurdular ve Tupuhoe bir işaret verir vermez, avuçlarıyla yere ritmik bir biçimde vurmaya başladılar. Yavaş yavaş başlamışken, gittikçe hızlandılar ve davulcunun biri de birdenbire onlara katılıp tiz sesler çıkaran, içi boş ağaç kütüğünden yapılma davuluna iki çomakla baş döndürücü bir hızla vurmaya başlayınca, ritim daha mükemmel bir hal aldı. Ritim istenilen hıza ulaşınca, şarkı başladı ve boynuna çelenk asılı, kulağının arkasına da bir çiçek tutturulmuş bir hula kızı aniden halkanın ortasına atladı. Çıplak ayaklarıyla müziğe eşlik ederek tempo tutuyor, diz kırıp, kollarını gerçek Polinezya usulüyle başının üzerinde büküyordu. Kız mükemmel dans ediyordu; çok geçmeden bütün topluluk el çırparak tempo tutmaya başlamıştı. Derken halkanın ortasına bir kız daha atladı, derken bir tane daha, bir tane daha. Mükemmel bir ritimle, inanılmaz bir kıvraklık ve yumuşaklıkla dans

ediyor, birbirlerinin çevresinde zarif gölgeler halinde kayıyorlardı. Yere vurulan avuçların çıkardığı sağır seslerle, şarkıların ve ağaç davulun şen temposu zamanla daha da hızlandı, hızlandı, seyirciler haykırarak el çırparken, dans da gittikçe baş döndürücü bir hal aldı.

İşte eski günlerde Güney denizi adalarındaki insanlar hep böyle yaşıyorlarmış. Yıldızlar göz kırpıyor, palmiyeler dalgalanıyordu. Gece yumuşak, uzundu; çiçek kokularıyla yüklüydü ve uzaktan uzağa çekirgelerin sesleri duyuluyordu. Tupuhoe sırıtarak bana döndü ve omuzuma bir şaplak indirdi.

-Maitai? diye sordu.

-Evet, maitai, diye yanıt verdim.

-Maitai? diye bütün öteki arkadaşlara da sordu.

Hepsi de, gerçekten de içlerinden gelerek, «Maitai,» diye yanıt verdiler.

Tupuhoe,

-Maitai, diye kendini göstererek başını salladı; onun da büyük bir zevk duyduğu belliydi.

Hatta Teka bile ziyafeti çok güzel buluyordu; söylediğine göre Raroia'da ilk kez beyazlar onların danslarını seyrediyorlarmış. El çırpmalar, davulun sesi ve dans gittikçe hızlanıyor, hızlanıyor, hızlanıyordu. Bu sırada kızlardan biri halkanın çevresinde dönmeyi bırakmış, hep aynı noktada durarak, aynı zamanda kollarını Herman'a doğru uzatarak, müthiş bir tempoyla, son derece kıvrak bir dans yapıyordu. Herman koca sakalının arkasına saklandı; buna ne anlam vereceğini bilemiyordu.

-Hadi bakalım, göster kendini, dedim ona, iyi dans edersin sen.

Bunun üzerine Herman ortaya çıkarak, dizlerini kıra kıra bu zor dansı mükemmel becerdi ve kalabalığın neşesine neşe kattı. Kalabalığın neşesi sınırsızdı. Biraz sonra Torste-

in'la Bengt de ortaya fırladılar ve tempoya ayak uydurabilmek için tepinmekten ter içinde kaldılar, zira artık dehşet verici bir hız almış olan dansta müziği sedece upuzun tek bir ses halinde duyulan davulun takırtısı meydana getiriyor ve üç hula dansözü yapraklar gibi titreyerek dans ediyorlardı; sonunda üç dansöz, dansın finalinde birdenbire yere çöktüler, aynı biçimde davul da birdenbire sustu.

Artık gece bizimdi. Heyecanımıza ve zevkimize son yoktu.

Programdaki ikinci numara, Raroia'daki en eski törenlerden biri sayılan kuş dansıydı. Kadınlar ve erkekler iki sıra halinde ileri çıkarak, bir dans başkanının önderliğinde, kuş sürüsünün uçuşunu taklit eden ritmik bir dansa başladılar. Dans başkanına kuşların başkanı adı veriliyor ve bu adam, kendisi dansa katılmadan, dans edenlere garip manevralar yaptırıyordu. Dans bittikten sonra Tupuhoe bu dansı salın onuruna yaptıklarını, bir daha tekrarlayacaklarını, ama bu sefer dans başkanlığını benim yapacağımı söyledi. Dans başkanının görevi bana, sadece garip çığlıklar atmaktan ve hoplayıp zıplayarak, elleri kolları tepede savurarak çömelip kalkmaktan ibaret göründüğü için, başımdaki çiçekten çelengi ta kulaklarıma kadar geçirdim ve ortaya çıktım. Ben kıvrıla büküle dans ederken, Tupuhoe'nin gülmekten katıldığını, neredeyse taburesinden aşağı yuvarlanacağını gördüm; öte yandan müzik de adamakıllı yavaşlamıştı, zira çalgıcılar da gülmekten katılıyorlardı Tupuhoe gibi.

Şimdi herkes dans etmek istiyor, kadını erkeği, çoluğu çocuğuyla bütün halk dans ediyordu; çok geçmeden avuçlarını yere vuranlarla davulcular canlanıp, yeni bir hula dansının temposunu tutmaya başladılar.

Ama ne yaptıksa, Erik'i yerinden kımıldatamadık. Salda hava akımı ve rutubet yüzünden lumbagosu üstelediği için, ihtiyar bir yat kaptanı gibi, sakalıyla makalıyla kaskatı oturuyor, piposunu tüttürüyordu. Onu hula kızları bile ayar-

tıp dans meydanına sürükleyemediler. Humboldt akıntısının en soğuk yerlerinde geceleri giymiş olduğu koyun postundan bir pantolon geçirmişti ayağına şimdi de; iri bedeni beline kadar çıplak, kocaman sakalıyla bir palmiyenin altında oturuyor ve koyun postundan pantolonuyla tıpkı Robinson Cruzoe'ya benziyordu. Güzel güzel kızlar birbiri arkasından onu kandırmaya çalışıyorlardı, ama boşuna. Çalı gibi saçlarından çiçekler sarkarak, o ciddi pozunu bozmadan, oturduğu yerde piposunu tüttürüyordu Erik.

Derken irikıyım bir anaç kadın, son derece gelişmiş kaslarını oynata oynata dans alanına girdi, birkaç zarif hula adımı attıktan sonra kararlı bir tavırla Erik'e doğru ilerledi. Erik'in ödü patladı, ama amazon, bir çömlek tereyağı gibi yumuşak yumuşak gülümseyip, kararlı bir edayla onu kolundan yakaladığı gibi taburesinin üzerinden çekti, aldı. Erik'in komik pantolonunun yünlü tarafı içte, deri tarafı dışta kalıyordu, arkasında da bir yırtık olduğu için, oradan tavşan kuyruğu gibi bir topak yün dışarı çıkmıştı. Erik istemeye istemeye kadının peşinden halkanın ortasına atladı; bir eliyle piposunu tutuyor, öbür elini lumbagosunun ağrı verdiği beline bastırıyordu. Dönerek zıplamaya kalkışınca, başından düşecek gibi olan çelengi tutmak için elini pantolonundan çekti, bu sefer pantolon kendi ağırlığı ile bacaklarından aşağı kayınca, çelengi bırakıp pantolonunu tutmaya dar yetişti Erik. Onun önünde zıplaya zıplaya hula dansı yapmaya çalışan şişman bayanın da komiklik yönünden Erik'ten aşağı kalır yanı yoktu; gülmekten hepimizin gözünden yaşlar akıyor, sakallarımızdan süzülüyordu. Çok geçmeden halkanın ortasında onların ikisinden başka dans eden kalmadı Hula Erik'le dişi ağır siklet zarif hareketlerle dönerlerken, palmiye ormanında çınlayan kahkahalar göklere yükseldi. Sonunda onlar da dansı bırakmak zorunda kaldılar, zira dans edenler de çalgıcılar da kasıklarını tuta tuta gülmekten halsiz düşmüşlerdi.

Eğlenceler ortalık iyice ağarana kadar sürdü, ondan

sonra biraz ara verildi ve 127 kişinin her biriyle tekrar el sıkıştık. Köy halkıyla, adada kaldığımız bütün süre içinde, her sabah ve her akşam teker teker tokalaşıyorduk. Köydeki kulübelerden getirilen altı yatak toplantı evinde yan yana yere serilmişti; tatlı kokulu çiçekler başlarımızın üstünden sarkıyor ve biz peri masalındaki yedi cüce gibi yan yana yatıyorduk geceleri.

Ertesi gün, başında apse olan altı yaşındaki çocuğun durumu kötüleşti. Ateşi nerdeyse 42 dereceye yaklaşıyordu, tepesindeki apsenin büyüklüğü de yumruk kadardı ve müthiş bir acı veriyordu.

Teka, köyde böyle pek çok çocuğun öldüğünü, eğer içimizden doktorluktan anlayan çıkmazsa, çocuğun birkaç gün içinde öleceğini söyledi. Yanımızda şişeler içinde, piyasaya yeni çıkan penisilin tabletlerinden vardı, ama ufak çocuğa ne dozda verileceğini bilmiyorduk; çocuk bizim elimizden ölürse, durumumuz hiç de parlak olmazdı.

Knut'la Torstein, telsizi tekrar meydana çıkarıp, en yüksek iki palmiyenin tepeleri arasına bir anten teli gerdiler. Akşam olurken görmediğimiz arkadaşlarımız, Los Angeles'teki odalarında oturan Hal ve Frank'la temasa geçmiş bulunuyorlardı. Frank telefonla bir doktor aramış ve bulmuş; biz de kendisine telsizle çocuğun hastalığının bütün belirtilerini, aynı zamanda tıbbi malzeme çantamızdaki işe yarar ilaçların listesini bildirdik. Frank, doktorun yanıtlarını bize iletti; o gece kalktık, küçük Haumata'nın ateşler içinde yatağında kıvranmakta, bütün köy halkının da gürültülü sesler çıkararak çevresinde ağlamakta oldukları kulübeye gittik.

Doktorluk görevini Herman'la Knut yapacaklardı; geri kalanlar ise köylüleri kulübeye sokmamak işiyle ancak başa çıkabiliyorlardı. Keskin bir bıçakla içeri girip de kaynar su istediğimiz zaman, çocuğun annesi histeri krizleri geçirmeye başladı. Çocuğun kafasındaki bütün saçlar tıraş edildi ve apse açıldı. Cerahat tavana kadar fışkırdı ve birkaç tane yer-

li zorla kulübeye doluştular; ortalıkta bir patırtı koptu, yerliler yüzgeri dışarı çıkarıldı. İşin şakası yoktu. Apse açılıp da iyice temizlendikten sonra, baş sargılarla sarıldı ve penisilin tedavisi başladı. İki gün ve iki gece çocuğa her dört saatte bir penisilin hapı verildi, ateşi en yüksek noktaya çıktı ve apse yeri açık bulunduruldu. Her akşam Los Angeles'teki doktora danışıyorduk. Derken çocuğun ateşi birden düşmeye başladı, cerahatin yerini plazma aldı; yaranın iyileşmesi için plazmaya dokunulmadı. Kısa bir süre sonra çocuk gülümsemeye başlamıştı ve otomobillerin, ineklerin, koca koca yapıların bulunduğu, beyaz adamların geldiği ülkenin resimlerini görmek istiyordu.

Bir hafta sonra ise Haumata kumsalda öteki çocuklarla oynuyordu, ama başındaki sargı daha çıkarılmamıştı; kısa bir süre sonra onu da çıkarmasına izin verildi.

Biz bu hastalığı böylece iyi edince, köyde birdenbire hastalıklar artıverdi. Diş ağrısı, mide ağrısı çekenler pek çoktu ve yaşlısı, genci hemen hemen herkesin bir yerinde çıban vardı. Hastaları hemen Dr. Herman'la, Dr. Knut'a devrediyorduk, onlar da perhiz salık verip, tıbbi malzeme çantasındaki haplarla merhemleri tüketiyorlardı. Çıbanların bir bölümü iyileşti, ama hiç biri eskisinden beter olmadı; ilaçlarımız tükenince de, özellikle histerik kadınlara çok iyi gelen kakao ve yulaf ezmesinden lapa yaptık.

Esmer hayranlarımız arasında henüz üç beş günlük bir zaman geçirmiştik ki, eğlenceler yepyeni bir törenle en yüksek noktasına ulaşmıştı. Raroia vatandaşlığına kabul edilecek ve Polinezyalı adları alacaktık. Örneğin, bana da bundan sonra Terai Mateata denmeyecekti; beni bu adla ancak Tahitililer çağırabilirdi, halbuki burada, bunların arasında yeni bir adım olması gerekiyordu.

Meydanın orta yerine, önümüze altı tane tabure konuldu ve bütün köy halkı ön sıralarda yer kapabilmek için sabah erkenden meydana döküldü. Teka da onların arasında ağırbaşla bir tavırla oturuyordu; gerçi o reisti, ama eski törenler söz konusu olunca reisliği Tupuhoe eline alıyordu.

Herkes saygılı bir biçimde, sessiz sessiz oturup beklerken, Tupuhoe gösterişli tavrıyla, ağır ağır yaklaştı; elinde de uzun, boğum boğum bir asa taşıyordu. O anın önemini yüzünün ifadesinde taşıyan Tupuhoe derin düşünceler içerisindeymiş gibi ağır ağır, biz altı arkadaşa doğru yaklaşırken, herkes gözleriyle onu izliyordu. Tupuhoe, anadan doğma bir reis, parlak bir hatip ve aktördü.

Tupuhoe, şarkı başkanlarına, davulculara ve dans başkanlarına döndü, elindeki asayla teker teker hepsine işaret etti ve alçak, ölçülü bir sesle kısa kısa emirler verdi. Sonra tekrar bize doğru dönerek o iri gözlerini faltaşı gibi öyle bir açtı ki, anlamlı, bakır rengi yüzünde, gözlerinin akı da, bembeyaz dişleri gibi pırıl pırıl parladı. Asasını havaya kaldırdı ve en yaşlılardan başkalarının anlamadığı, unutulmuş, eski bir lehçeyle çok eski zamanlardan kalma dinsel bir törenin dualarına okumaya başlayınca, sözcükler de dudaklarından, bir torbadan saçılan bezelye taneleri gibi dökülmeye başladı.

Ondan sonra bize Teka'nın aracılığıyla, bu adaya ilk yerleşen reisin adının Tikaroa olduğunu ve bu reisin, kuzeyden güneye, doğudan batıya ve tepemizdeki göğe kadar, bütün bu atole hükmettiğini söyledi.

Bütün kora, Tikaroa üzerine eski baladı söylerken, Tupuhoe iri elini benim göğsüme dayadı ve bana Varoa Tikaroa, yani Tikaroa'nın ruhu adını verdiğini bildirdi.

Şarkı bitince, sıra Herman ile Bengt'e geldi. İri esmer el sırayla onların da göğüslerine dayandı ve onlar Tupuhoe İtetehua ile Topakino adlarını aldılar. Bunlar çok eski zamanlarda, Raroia döküntülerinin giriş noktasında bir canavarla döğüşüp, canavarı öldüren iki kahramanın adlarıydı.

Davulcular hızlı hızlı davul çalmaya başlayınca, bellerine peştemal gibi renkli bezler sarılı, ellerinde mızrak bulunan iki gürbüz yapılı adam ortaya çıkıp, çok hızlı bir tempoyla, dizlerini göğüslerine kadar kaldırarak, başlarını da hızlı

hızlı iki yana çevirerek dans alanının ortasında yürümeye koyuldular... Davulların tempo değiştirmesi üzerine bunlar da havalara sıçrayarak, nefis bir bale üslubuyla, törensel bir gösteri savaşı yapmaya başladılar. Kahramanların deniz canavarıyla savaşmasını temsil eden dans çok kısa sürdü. Ondan sonra, yine dans ve törenle Torstein'a, bu köyde yaşamış eski bir kralın adı olan Maroake adını verdiler, Erik'le Knut da geçmişin iki kahraman denizcisi olan Tane-Matarau ile Tefaunui'nin adlarını aldılar. Ad verme sırasında devam eden uzun ve monoton şarkı söyler gibi konuşmadan ibaret tören de yerine getirildi; gerek dinleyicileri etkilemek, gerek eğlendirmek için özellikle çok hızlı konuşan konuşmacının ağzından sözcükler inanılmayacak bir hızla dökülüyordu.

Tören sona ermişti. Raroia'daki Polinezyalılar arasında bir kez daha beyaz derili ve sakallı reisler yer almış oluyordu. Başlarında çiçekten taçlar taşıyan, hasır eteklik giymiş dansözler ve dansörler iki sıra halinde ortaya doğru çıktılar. Tam bizim önümüzde ve bizim için dans ederek, başlarındaki taçları çıkarıp bizim başlarımıza koydular; biz de bellerimize hışır hışır eden hasır eteklikler taktık, böylece eğlenceler sürüp gitti.

Bir gece, saçları başları çiçeklerle örtülü telsizcilerimiz, Rarotonga'daki amatör telsizciyle temas kurdular ve onun kanalıyla Tahiti'den gelen bir mesaj aldılar. Büyük Okyanus'taki Fransız kolonilerinin valisi bize candan hoş geldiniz diyordu.

Paris'ten aldığı talimat üzerine vali, hükümete ait bir tekne olan Tamara adlı uskunayı, bizi Tahiti'ye getirmesi için yola çıkarmıştı, bu bakımdan ne zaman buraya geleceği belli olmayan kopra uskunasını beklemek zorunda kalmayacaktık. Tahiti, Fransız kolonilerininin merkezi olduğu gibi, dış dünya ile genel teması olan biricik adaydı. Bizi kendi dünyamıza götürecek olan gemiye binmek için önce Tahiti'ye gidecektik.

Raroia'da eğlenceler sürüp gidiyordu. Bir gece denizden garip sesler duyuldu ve gözcüler palmiyelerin tepelerinden inerek, gölcüğün giriş kısmında bir teknenin yattığını bildirdiler. Hemen palmiye ormanından koşa koşa çıkıp, rüzgâr almayan taraftaki kumsala indik. Buradan, bizim gelmiş olduğumuz yöne doğru denize baktık. Adanın bu yanında kırılan dalgalar çok daha ufaktı, zira deniz atolün ve boydan boya mercan dökün tülerinin meydana getirdiği set sayesinde fazla rüzgâr almıyordu o kısımda.

Gölcüğün giriş kısmının hemen dışında yatan bir teknenin ışıklarını gördük. Gökyüzü duru ve yıldızlı olduğu için, geniş karinalı iki direkli bir uskunanın ana çizgilerini seçebiliyorduk. Yoksa bizi almaya gelen hükümet teknesi miydi bu? Niye gölcüğe girmiyordu?

Yerliler gittikçe sabırsızlanmaya ve tasalanmaya başladılar. O sırada, onların tasalarının nedenini biz de anladık. Tekne, fena halde yan yatmış, alabora olmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyordu. Su yüzeyinin altında göze görünmeyen bir mercan dökün tüsüne bindirmişti.

Torstein işaret ışığına el atıp, işaretleşti:

Quel bateau? (*)

Işıkla yanıt geldi:

Maoae.

Maoae, adalar arasında işleyen kopra uskunasıydı. Kopra almak için Raroia'ya geliyormuş. Gemide Polinezyalı bir kaptanla, yine Polinezyalı tayfalar varmış ve bunlar bu suların içini dışını bilirlermiş, ama geceleyin akıntılar çok tehlikeli olurmuş. Teknenin, adanın rüzgâr almayan tarafında yatışı, havanın da dingin oluşu bir şans eseriydi; bununla birlikte gölcüğün hemen dışındaki akıntılar bir tehlike meydana getiriyordu. Maoae gittikçe daha fazla yana yattı, bunun üzerine mürettebatı filikalara binip, açıldılar. Uskunanın direklerine bağlanan kalın halatları, filikalarla çeke çeke karaya

(*) Ne gemisi.

getirdiler, karada da yerliler, teknenin devrilmesine engel olmak için bu halatları palmiyelere bağladılar. Mürettebatın bir bölüğü, yine direklere bağlı halatların bir bölümüyle, filikalarında, teknenin yanında kaldılar; sular yükselmeye başlayınca çeke çeke tekneyi kurtarabileceklerini umuyorlardı. Bütün köy halkı kanolarına atlayıp, Maoae'yi kopra yükünden kurtarmaya gittiler. Teknede doksan ton kopra yükü vardı. Kopralar çuval çuval uskunadan kanolara aktarılarak karaya taşındı.

Sular yükselmeye başladığında, uskuna hâlâ kayalara oturmuş vaziyetteydi; yalpa vura vura, mercanlara çarpa çarpa, sonunda karinasında bir delik açıldı. Güneş doğduğunda tekne döküntülerin üzerinde eskisinden de beter bir durumdaydı. Mürettebatın elinden hiçbir şey gelmiyordu; kendi filikasıyla ve yerlilerin kanolarıyla bu 150 tonluk ağır tekneyi çekerek kurtarmaya uğraşmak boşunaydı. Eğer tekne bulunduğu yerde kayalara böyle vurmakta devam edecek olursa, paramparça olacaktı; hele suların geri çekilmesi başlayınca, hava da değişirse, kayalara vuran dalgalar arasında mahvolurdu tekne.

Maoae'de telsiz yoktu, ama bizde vardı. Bununla birlikte, Tahiti'den gelecek kurtarma gemisi yetişinceye kadar, Maoae yalpalaya yalpalaya nasıl olsa bir enkaz halini alacaktı. Ne var ki, Raroia döküntüleri o ay içinde ikinci kez kurbanlarını ellerinden bıraktılar.

Aynı gün öğleye doğru hükümete ait Tamara adlı uskuna batı ufkunda gözüktü. Bizi Raroia'dan alsın diye gönderilmişti, bu bakımdan teknenin güvertesindekiler, döküntüler üzerinde sal yerine, çaresizlik içinde yalpa vuran iki direkli bir uskuna görünce çok şaşırmışlar.

Tamara'da bulunanlar arasında Valinin Tahiti'den bizi almaya yolladığı, Tuamotu ve Tubuai takımadalarının Fransız kaymakamı M. Frédéric Ahne ile yine bir Fransız fotoğrafçı ve bir Fransız telgrafçı vardı; kaptanla tayfalar Polinez-

yalı idiler. M. Ahne'nin annesi babası Fransızdı ama o Tahiti'de dünyaya gelmişti ve kendisi de mükemmel bir denizciydi. M. Ahne, Tahitili kaptanın izniyle, teknenin idaresini eline aldı, bu tehlikeli sularda sorumluluktan kurtulduğu için kaptan da sevindi. Tamara denizin altındaki on binlerce minimini kayalıktan ve sığlıktan kurtulmak için manevralar yaparken, her iki tekne güçlü halatlarla birbirine bağlandı ve M. Ahne, her iki tekneyi de aynı mercan kayalarının üstüne atmak isteyen akıntıların tehdidi altında, tehlikeli manevralara girişti.

Suların yükselmesiyle Maoae kayalardan kurtuldu ve Tamara tarafından derin sulara çekildi. Ama Maoae bu sefer de karinasındaki yarıktan hızla su almaya başladığı için, bir an önce gölcükteki sığ sulara çekilmesi gerekiyordu. Maoae üç gün süreyle köyün açığında yarı yarıya batmış vaziyette yattı ve bütün bu süre içinde pompaları harıl harıl çalıştırıldı. Adadaki arkadaşlarımız arasından en iyi inci avcıları ellerine kurşun plakalar ve çekiçle çivi alarak, Maoae'nin altına dalıp, teknedeki yarıkların en kötülerini kapadılar; Maoae bu şekilde, pompaları da durmadan çalıştırılmak koşuluyla, Tamara'nın yedeğinde, Tahiti'deki tersaneye kadar çekilebilecekti.

Maoae yedekte çekilmeye hazır olunca, M. Ahne Tamara'ya manevra yaptırarak tekneyi gölcüğün ortasına soktu ve burnunu, Kon-Tiki'nin bağlı durduğu adaya doğru çevirdi. Ondan sonra Kon-Tiki'yi ve Maoae'yi de yedeğine alarak, açık denize çıktı; Maoae, kendisini çeken tekneye o kadar yakın bulunuyordu ki, eğer mürettebat içeri dolan suyla baş edemeyecek olursa, çabucak Tamara'ya geçebilecekti.

Raroia'dan ayrılışımız çok acıklı oldu. Bütün köy halkı mendireğe toplanmış bizim en sevdiğimiz şarkıları çalıyor, söylüyorlar, biz ise Tamara'nın güvertesinde Tahiti'ye doğru uzaklaşıyorduk.

Küçük Haumata'yı elinden tutmuş olan Tupuhoe kocaman gövdesiyle halkın ortasında kolaylıkla seçiliyordu. Haumata ağlıyor, güçlü kuvvetli reisin yanaklarından da yaşlar süzülüyordu. Rıhtımda ağlamayan bir tek insan yoktu, ama yine de, döküntülere vuran dalgaların sesinden biz artık bir şey duyamaz olana kadar, şarkı çalmaya ve söylemeye devam ettiler.

Orada, mendirekte duran bize bağlı bu insanlar altı arkadaş kaybediyorlardı. Mendirek palmiyelerin arkasında gözden kaybolana kadar Tamara'nın küpeştesine dayanmış olarak duran ve ağızlarını bıçak açmayan bizler ise 127 arkadaş kaybediyorduk. Müziği hâlâ içimizde duyar gibiydik:

«-İnşallah aramızda çok kalırsınız da birlikte bol bol anılarımız olur ve böylece sizler çok uzak ülkelere gittiğiniz zaman bile yine beraber sayılırız. İyi günler.»

Dört gün sonra Tahiti denizin ortasından yükseliverdi. Tahiti hiç de palmiye tepeleriyle süslü bir inci gerdanlığa benzemiyordu öteki adalar gibi. Sipsivri doruklu mavi dağlar, doruklarının çevresini çelenk gibi saran bulut parçalarıyla gökyüzüne baş veriyordu.

Yavaş yavaş yaklaştıkça mavi dağların yamaçlarında yeşil bayırlar görünmeye başladı. Yeşil üstüne yeşil, Güneyin zengin bitki örtüsü kızıl tepelerden, kızıl kayalar ve uçurumlardan dalga dalga dökülerek, denize doğru uzanan derin yarlara, derin vadilere gömülüyordu. Kıyı iyice yaklaşınca bütün vadilerin ve altın rengi bir kumsalın arkasında kalan bütün kıyının sık palmiyelerle örtülü olduğunu gördük. Tahiti volkanik bir adadır. Yanardağları artık sönmüştür. Mercan polipleri de adanın çevresinde denize karşı koruyucu bir halka meydana getirmiştir.

Bir sabah erkenden, döküntüler arasındaki bir geçitten Papeete limanına girdik. Önümüzde, dev bitkilerilerin ve palmiyelerin arkasında gizlenmiş yapıların, kiliselerin çatıları görünüyordu. Papeete, Tahiti'nin başkenti ve Fransız Ok-

yanusyasının biricik şehri idi. Burası bir zevk ve eğlence şehri, hükümet merkezi, aynı zamanda da Doğu Büyük Okyanus'taki bütün ulaştırmanın merkeziydi.

Biz limana girdiğimizde bütün Tahiti halkı bizi bekliyordu rıhtımda; sıkışık duran halk, rengârenk bir duvarı andırıyordu. Haberler Tahiti'de yıldırım gibi yayıldığından, herkes Amerika'dan gelen pae-pae'yi görmek merakındaydı.

Kon-Tiki'ye kıyı boyundaki kordonun önünde onur yeri ayrıldı; Papeete Belediye reisi bize hoş geldiniz dedi ve ufak bir Polinezyalı kız Polinezya halkı adına bize Tahiti'nin yabani çiçeklerinden yapılmış kocaman, tekerlek biçiminde bir çelenk sundu. Ondan sonra genç kızlar önümüze doğru ilerleyip, Güney denizinin incisi Tahiti'ye hoş geldiniz diyerek, mis kokulu beyaz çiçeklerden yapılma çelenkler taktılar boyunlarımıza.

Kalabalığın arasında ben hep tanıdık bir yüz, adadaki on yedi yerli reisin reisi, Tahitili babalığım Teriiroo'nun yüzünü arıyordum. O da oradaymış. Çok yaşlanmıştı, ama o etkileyici başbuğ görünüşünden hiçbir şey kaybetmemişti. İri yarı gövdesi, şen yüzüyle, eski günlerdeki kadar canlı bir yürüyüşle kalabalığın arasından sıyrılıp çıkarak:

-Terai Mateata! diye seslendi; yüzü sevinçten parlıyordu adeta.

Gülümseyerek:

-Geciktin, dedi bana, ama iyi haberlerle geldin. Senin pae-pae gerçekten de Tahiti'ye mavi gökyüzünü (terai mateata) getirdi, zira artık atalarımızın nerden geldiğini biliyoruz.

Valinin konağında bir kabul resmi, sonra da belediye binasında bir şölen verildi ve konuksever adının dört bir köşesinden çağrılar yağmaya başladı.

Eski günlerde olduğu gibi, reis Teriroo'nun, Papeno vadisindeki çok iyi bildiğim evinde büyük bir şölen çekildi bi-

ze, ayrıca, Tahiti, Raroia olmadığından, daha önce hiç adları bulunmayan zavallı bizlere yeniden Tahiti adlarının takıldığı bir tören yapıldı.

Güneşin, sürüklenen bulutların altında kaygısız günler geçiriyorduk. Gölcüğe giriyor, yüzüyor, dağlara tırmanıyor, palmiyelerin altındaki çimenlerde hula dansları yapıyorduk. Günler geçip, aylar dolmaya başlayacak gibi göründüğü bir sırada, bizi alıp, yurdumuzda bekleyen görevlerimizin başına götürecek olan gemi geldi.

Norveç'ten, Lars Christensen'in, 4000 tonluk Thor I'e, Samoa'dan Tahiti'ye geçerek sefer heyetini alması ve Amerika'ya götürmesi emrini verdiği haberini almıştık.

Bir sabah erkenden kocaman Norveç gemisi Papeete limanına girdi. Fransız deniz kuvvetlerine bağlı bir tekne Kon-Tiki'yi yedeğine alarak büyük yurttaşının yanına götürdü, büyük yurttaşı da demirden kocaman kollarını uzatıp ufak akrabasını kucaklayarak kaldırdı, güvertesine koydu. Gemi düdüklerinin tiz sesleri palmiyelerle kaplı adanın üstünde çın çın ötüyordu. Esmer ve beyaz halk Papeete rıhtımına dökülmüş, veda hediyeleri, veda buketleriyle akın akın geminin güvertesine doluyorlardı. Altı arkadaş geminin küpeştesine dayanmış, çenelerimizi her an yükselen çelenklerden kurtarmak için, boyunlarımızı zürafalar gibi uzatıyorduk.

Geminin düdüğü adanın üzerinde son defa çınlarken, reis Teriiroo:

-Eğer Tahiti'ye tekrar gelmek isterseniz, gemi hareket edince gölcüğe birer çelenk atın, diye seslendi.

Palamarlar alındı, makineler uğuldadı ve gemi yan yan rıhtımdan açılırken, pervaneler yemyeşil suları dövmeye başladı.

Az sonra kırmızı çatılar palmiyelerin ardında kaldı, palmiyeler de birer gölge halinde Büyük Okyanus'a gömülmekte olan dağların mavi rengi tarafından yutuldu.

Mavi denizin üzerinde dalgalar kırılıyordu. Artık aşağıya uzanıp, o dalgalara erişmemize olanak yoktu. Gökte beyaz ticaret rüzgârı bulutları sürükleniyordu. Artık o bulutlarla aynı yönde gitmiyorduk. Şimdi doğaya karşı koyuyor, meydan okuyorduk. Çok, çok uzaklarda kalan yirminci yüzyıla doğru ilerliyorduk artık.

Altımız da, güvertede, dokuz balsa tomruğundan yapılma salımızın yanında sapasağlam duruyorduk. Tahiti'deki gölcüğün sularında ise altı tane beyaz çelenk, kıyıyı döven minimini dalgacıklarla ileri geri, ileri geri oynuyordu.

ENGİN YAYINCILIK

DÜNYA ÇOCUK KLASİKLERİ DİZİSİ

1- ANDERSEN MASALLARI	**Andersen** Türkçesi: Mina Akçen
2- ÇOCUK KALBİ	**Edmondo de Amicis** Türkçesi: İlhan Eti
3- DEFİNE ADASI	**R.L.Stevenson** Türkçesi: İlhan Eti
4- HEİDİ	**Johanna Spyri** Türkçesi: Eren Yücesan
5- HUCKLEBERRY FINN	**Mark Twain** Türkçesi: Cenk Özbel
6- İSTİRİDYE KORSANLARI	**Jack London** Türkçesi: Mete Ergin
7- MUTLU PRENS	**Oscar Wilde** Türkçesi: Nihal Yeğinobalı
8- POLLYANNA	**Eleanor H.Porter** Türkçesi: Eren Yücesan
9- PRENS VE DİLENCİ	**Mark Twain** Türkçesi: İlhan Eti
10- ROBİN HOOD	**R.L.Green** Türkçesi: Berna Göçbay
11- SEFİLLER	**Victor Hugo** Türkçesi: Yücel Aydın
12- SEKSEN GÜNDE DÜNYA TURU	**Jules Verne** Türkçesi: İlhan Eti
13- TOM SAWYER	**Mark Twain** Türkçesi: Nihal Yeğinobalı
14- ZÜMRÜT KENT	**L.F.Baum**Türkçesi: Nihal Yeğinobalı
15- BİNBİR GECE MASALLARI	**Antonie Galland** Türkçesi: İlhan Eti
16- DEDE KORKUT HİKÂYELERİ	Hazırlayan: Osman Nuri Ekiz
17- SEÇME ÖYKÜLER	**Ömer Seyfettin** Hazırlayan: Öner Yağcı
18- NASREDDİN HOCA FIKRALARI	Hazırlıyan: Ayhan Ergün
19- SARA'NIN ÖYKÜSÜ	**F.H.Burnett** Türkçesi: İlhan Eti
20- 2001 VE ÖTESİ	**Asimov-A.Clarke-R.Bradbury** Türkçesi: Şükran Yurdagül
21- Hz. SÜLEYMAN'IN HAZİNELERİ	**H.R.Haggard** Türkçesi: Samih Tiryakioğlu
22- GRİMM MASALLARI	**Grimm** Türkçesi: Nihal Yeğinobalı
23- ROBINSON CRUSOE	**Daniel De Foe** Türkçesi: İbrahim Doğan
24- KAŞTANKA	**Anton Çehov** Türkçesi: Ahmet Ekeş
25- SEÇME PİYESLER	Hazırlayan: Alpay Kabacalı
26- KELİLE ve DİMNE	**Beydeba** Hazırlayan: Yılmaz Elmas

THOR HEYERDAHL

KON-TİKİ

Bazı antropolojik bulgularla coğrafya verileri arasında kurduğu bağlantılara dayanarak, Polinezyalıların atalarının, binlerce yıl önce Güney Amerika'nın Batı kıyılarından kalkıp 4300 deniz mili çeken ıssız bir uzaklığı ilkel sallarla aşarak Polinezya Takımadalarına varan insanlar olduğu kuramını geliştiren Thor Heyerdahl'ın, bu kuramını kanıtlamak için, binlerce yıl önceki koşullar içinde gerçekleştirdiği seferin bu güzel hikâyesi, bilimsel açıdan, belki de Heyerdahl'ın kuramının geçerlik kanıtı değildir. Ama bu hikâye, bilinmeyeni öğrenmeye, bulunmamış olanı bulmaya yönelik, soran ve araştıran insanın; bu arayışı içinde, kalıpları zorlayarak insanlığa yeni ufuklar açan öncü ruhlu insanların, yalnız doğaya karşı değil, aynı zamanda tutucu düşünceye, bilimsel dogmatizme karşı kazandığı utkulardan birinin de destanıdır.